

The Project Gutenberg eBook of Onnen kultapoika: Romaani. 2/2, by Mór Jókai

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Onnen kultapoika: Romaani. 2/2

Author: Mór Jókai

Translator: Hulda Sykäri

Release date: January 2, 2016 [EBook #50830]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK ONNEN KULTAPOIKA: ROMAANI. 2/2 ***

E-text prepared by Juhani Kärkkäinen and Tapio Riikonen

ONNEN KULTAPOIKA II

Romaani

Kirj.

MAURI JÓKAI

Suomentanut Hulda Sykäri

Kustannusosakeyhtiö Kirja, Helsinki, 1919.

SISÄLLYS:

- I. Uusi maailma
- II. Uusi maailma, jatkoa
- III. Suloinen koti
- IV. Sukukorut
- V. Uusi vieras
- VI. Puunleikkaaja
- VII. Synkkämielisyys
- VIII. Terese
- IX. Taittunut sapeli
- X. Ensimmäinen tappio
- XI. Jää
- XII. Aave

- XIII. Mitä kuu puhuu? — Mitä puhuu jää?
- XIV. Ken tulee
- XV. Ruumis
- XVI. Sohvi-rouva
- XVII. Dodin kirje
- XVIII. "Sinä taitamaton"
- XIX. Atalia
- XX. Viimeinen tikarinpisto
- XXI. Maria-Nostran syntinen vaimo
- XXII. Ei kukaan

Ensimmäinen luku.

UUSI MAAILMA.

Tyttö syleili yhä Mikaelia, vaikka se henkilö jo olikin poistunut, jota vastaan hän kenties oli luullut olevansa pakotettu suojelemaan ystäväänsä omalla ruumiillaan.

Mikä oli saattanut Noëmin heittäytymään Mikaelin rintaa vasten ja äänekkäästi ilmaisemaan rakastavansa häntä?

Tahtoiko tyttö ijäksi karkoittaa miehen, jonka läsnäolo oli hänelle vastenmielinen? Tahtoiko hän siten tehdä hänelle mahdottomaksi toistaa kosintaansa?

Eikö erämaassa kasvaneella lapsella ollut mitään käsitystä soveliaisuudesta, joka käskee kätkemään sellaiset tunteet neitseelliseen poveen? Eikö hän tuntenut niitä lakeja ja säädöksiä, joilla valtio ja kirkko ankarasti määrää miehen ja naisen väliset suhteet?

Sekoittiko hän sydämessään rakkauden tunteen kiitollisuuden tunteeseen, jota hänen täytyi tuntea sitä miestä kohtaan, joka oli vapauttanut hänet sekä äidin niistä huolista, jotka heitä alati kalvoivat, ja joka oli valmistanut heille tämän pienen paratiisin ikuisiksi elinsijaksi ja luultavasti oli saanut nähdä paljon vaivaa sen takia ja samalla usein ajatellut heitä?

Oliko hän säikähtänyt nähdessään kiusaajansa vievän kätensä takkinsa alle asetta etsiäkseen ja oliko hän vaistomaisesti heittäytynyt hyväntekijänsä rintaa vasten suojellakseen tätä hyökkäykseltä?

Oliko hän kenties ajatellut itsekseen: Tämä laivankomissaario-raukka, jonka äiti oli yhtä köyhä kuin minunkin, on itse sanonut, ettei hänellä ole ketään koko maailmassa. Miksi en minä voisi olla hänelle "jotakin"? Olisikohan hän tullut takaisin tälle yksinäiselle saarelle, ellei joku side olisi vetänyt häntä tänne? Ja jos hän kerran rakastaa minua, niin miksi en minä rakastaisi häntä?

Ei, ei, tässä ei tarvita mitään selityksiä, ei mitään järkeilyä, ei mitään anteeksipyyntöjä. — Tässä on kysymys puhtaasta rakkaudesta.

Ei Noëmi tiennyt miksi. Hän ei kysynyt syytä. Hän vain rakasti.

Hän rakasti kyselemättä, oliko se Jumalan tai ihmisten mieleen, oliko se hänelle iloksi vai suruksi.

Hän ei pyytänyt onnen ja ylpeyden tunnetta, ei anonut saada olla herransa valtiatar hopeakruunuin koristettu, kolmiyhteisen Jumalan siunaama morsian — hän vain rakasti.

Hän ei valmistunut puolustautumaan maailman ja tuomarien silmissä; hän ei aikonut nöyrästi, pää painuksissa pyytää anteeksi; hän ei anonut miehen suojaa, maailman anteeksiantoa eikä Jumalan armahdusta — hän vain rakasti.

Sellainen oli Noëmi.

Noëmi parka! Kuinka paljon sinä oletkaan kärsivä senvuoksi!

... Mikael oli ensimmäisen kerran eläissään kuullut, että toinen ihminen sanoi rakastavansa häntä — rakastavansa häntä köyhänä laivakomissaariona, joka oli toisen ihmisen palveluksessa, rakastavansa häntä ilman itsekkyyttä, vain hänen itsensä takia.

Ihmeellinen lämpö virtasi hänen sisimpäänsä, sama lämpö, joka ylösnousemuksen päivänä herättää kuolleet ikuisesta levostaan.

Arkana ja väristen hän laski kätensä tytön olkapäälle, painoi häntä vielä kerran povelleen ja kysyi

matalalla, kuiskaavalla äänellä:

"Onko se ihan totta?"

Tyttö kohotti hiukan päätään, joka lepäsi hänen rinnallaan, ja nyökkäsi hänelle: "On, se on ihan totta!"

Mikael katsahti Tereseen.

Tämä astui heidän luokseen, laski kätensä Noëmin pään päälle ikäänkuin sanoakseen: "No, rakasta sitten häntä!"

Se oli pitkä, mykkä, juhlallinen hetki, jolloin kukin voi kuulla toisensa sydämen sykkähdykset.

Terese ensiksi katkaisi äänettömyyden. "Jospa tietäisitte, miten monta kyyneltä tyttönen on tähtenne vuodattanut! Olisittepa nähnyt, kuinka hän joka päivä nousi vuoren huipulle ja tuntikausia katseli vetten yli siihen suuntaan, johon te hävisitte hänen silmistään! Olisittepa kuullut hänen unissaan kuiskailevan teidän nimeänne!"

Noëmi teki kädellään torjuvan liikkeen, ikäänkuin ehkäistäkseen äitiään enempää ilmaisemasta.

Mutta Mikael puristi tyttöä lujemmin syliinsä.

Kas tässä kerrankin olento, ainoa koko maailmassa, joka saattoi rakastaa häntä, joka rakasti "kultamiestä" itseään eikä vain hänen rahojaan!

Hänestä tuntui kuin hän olisi harhaillut maanpaossa koko ajan, jonka oli elänyt muualla, ja kuin olisi hän nyt nähnyt edessään uudet maat ja uudet taivaat ja niissä uuden elämän.

Hän kumartui suutelemaan tyttöä otsalle, ja tunsi hänen sydämensä sykkivän omaansa vasten.

Ja kaikkialla hänen ympärillään paisuivat kukkien ummut, tuoksuivat lehdot kukkineen, surisivat mehiläiset ja lauloivat linnut, jotka kaikki julistivat: Sinun tulee rakastaa!

Mykkä, itseensä vaipunut ilo ajoi heidät vapaan taivaan alle. Täälläkin he kulkivat käsivarret kiedottuina toistensa ympäri ja katsellessaan toisiaan silmiin he ajattelivat: "Miten ihmeellistä! Sinun silmäsihän ovat aivan samanväriset kuin minun!"

Ja jos hehkua taivas ja sulotuoksuja huokuva maa olivat liittoutuneet heitä lumoamaan, niin täydensi heidän oma sieluntilansa tätä lumousta. Kun lapsi, joka ei milloinkaan ole rakastanut, ja mies, jota ei milloinkaan ole rakastettu, kohtaavat toisensa, miten heidän silloin käy?

Päivä kallistui ehtooseen, mutta vielä he eivät olleet kyllin hekumoineet lumotusta ihastuksestaan.

Ilta laskeutui seudun yli, kuu nousi taivaalle, Noëmi vei Mikaelin kallion kielekkeelle, josta hän kerran kyynelsilmin oli nähnyt hänen poistuvan.

Timar istuutui tuoksuvien lavendelipensaiden keskeen. Noëmi istuutui hänen viereensä, nojasi kultakutrisen päänsä hänen käsivarteensa ja käänsi eloiset, sielukkaat kasvonsa taivasta kohti.

Terese seiso i heidän takanaan ja katseli heitä hymyten. Kuun hopea hohti yötaivaan tummalta taustalta.

Ja viettelevä taivaan haamu puhui näin:

"Katso, tämä aarre on kokonaan sinun. Sinä olet sen keksinyt ja löytänyt. Se on vapaasta tahdostaan jättäytynyt huostaasi. Se on siis sinun. Sinä olit jo ennen saavuttanut kaiken, vain rakkaus sinulta puuttui. Nyt olet saavuttanut senkin. Ota ja nauti malja pohjaan saakka, se malja, jonka taivas on sinulle suonut! — Sinusta on tuleva uusi ihminen! — Mies, jota nainen rakastaa, muuttuu puolijumalaksi! — Sinä olet onnellinen! — Sinua rakastetaan!"

... Mutta sisäinen ääni kuiskasi hänelle:

"Sinä olet varas!"

* * * * *

Ensimmäinen suudelma oli avannut Mikaelille uuden maailman.

Nuoruuden unelmat, romanttiset taipumukset, jotka olivat seuranneet häntä pitkien matkojen yksinäisyyteen, olivat jälleen heränneet henkiin. Tämä haaveilu ja romanttisuus, jonka liikemiehen,

etuilevan kauppiaan jokapäiväiset huolet ja kuivat laskelmat olivat tukahuttaneet, olivat ennen saaneet hänet unelmoimaan paratiisista, missä hän löytäisi kaihoamansa onnen; mutta saavuttaessaan päämääränsä hän näki tämän paratiisin puiden kimmeltävän huurretta eikä loistavan kukkien peitossa. Kylmänä, kuivana, käsittämättömänä hän harhaili ilman päämäärää. Silloin johdatti sattuma hänet erämaassa kosteikon partaalle ja tässä kosteikossa hän löysi sen, mitä oli turhaan etsinyt maailmasta: häntä rakastavan sydämen.

Ihmeellinen muutos tapahtui hänessä. Ensimmäinen tunne, joka hänet valtasi, oli salainen väristys, onnen pelko, Onko hänen syöstävä siihen vai paettava? Seuraako tätä onnea siunaus vai kirous? Tuoko se muassaan elämän vai kuoleman? Mitä tulee sen perästä? Mitä sitten on tapahtuva? Mikä on se jumaluus, joka antaa vastauksen kaikkiin näihin kysymyksiin? Vastauksen saa kukka, joka avaa umpunsa, perhonen, joka levittää siipensä, lintu, joka rakentaa pesänsä, mutta ei ihminen, joka kysyy: "Onko oleva minulle onneksi vai turmioksi, jos seuraan sydämeni ääntä?"

Ja hän kuunteli nyt sydämensä sykintää. Ja se sanoi hänelle:
"Katsahda häntä silmiin! Eihän toki ole syntiä hurmautua katseesta!"

Mutta tämä hurmio kestää niin kauan. Kun kaksi ihmistä katsoo toisiaan tuolla tavoin silmiin, tarttuu toisen sielu toisen silmiin ja näin he vaihtavat sieluja.

Mikael unohtikin koko maailman katsoessaan tyttöä silmiin; niissä hänelle avautui uusi maailma täynnä viettelyksiä, hurmausta ja maallista autuutta.

Tämä hurmaava aavistus pyörrytti häntä.

Aina hänen nuoruudestaan asti ei yksikään ollut rakastanut häntä. Kerran hän oli rohjennut toivoa rakkauden onnea; vaivojen ja vastuksien läpi hän oli pyrkinyt siihen ja hänen luullessaan olevansa päämäärässään sortui hänen toivomansa onni tuhkaläjäksi.

Ja täällä hänelle sanotaan avoimesti, että häntä rakastetaan. Kaikki puhuu hänelle samaa, puiden kukat, jotka putoilevat hänen päänsä päälle, eläimet, jotka nuolevat hänen kättään, huulet, jotka kertovat sydämen salaisuuksia, punastuminen ja katset, jotka ilmaisevat enemmän kuin suu.

Hänkin, jonka piti huolellisesti säilyttää ja kätkeä salaisuus, rakastavan tytön äiti, hänkin ilmaisee nyt salaisuuden.

"Hän rakastaa, hän rakastaa niin suuresti, että hän voi kuolla siitä."

... Ei, ei, niin ei saa käydä... Timar eli saarella sellaisen päivän, joka vastaa ijäisyyttä — äärettömien tunteiden päivän. Se päivä oli itsensä unhottamista ja hereilläolon unelmia, silloin kaikki unelmien kaiho oli todellisuutena edessä.

Mutta viettäessään saarella kolmatta yötä ja palatessaan onnellisen, haaveellisen yhdessäolon jälkeen kuun valaisemasta lumotusta maailmasta takaisin yksinäiseen, pimeään makuuhuoneeseensa, silloin vaati hänen sisäinen syyttäjänsä tilinteolle. Se syyttäjä ei antanut uuvuttaa itseään uneen eikä vaimentaa ääntään kuulumasta.

"Mitä sinä täällä teet? Tiedätkö, mitä nyt teet? Sinä teet itsesi syyppääksi varkauteen, murhapolttoon ja murhaan. Tämä naisparka on ajettu pois maailmasta ja hänet on ryöstetty köyhäksi; hänet on sylilapsen kera ajettu maanpakoon asumattomalle saarelle; hänen nuori puolisonsa on heitetty itsemurhaajan hautaan, hänestä on tehty ihmisvihaaja ja jumalankieltäjä. Ja nyt sinä hiivit hänen suosionsa, riistät hänen ainoan, kalleimman aarteensa ja saatat kuolemaa, surua ja häpeätä onnettoman viimeiseenkin turvapaikkaan. Sinä olet huonempi kaikkia muita, jotka rikkipojjetun käärmeen kirousta noudattaen harhailevat ympäri maailmaa, kunnes kirous kohtaa heidät. Sinä murhaat täällä sielun rauhan. Sinä varastat viattoman sydämen ja jätät omasi sijaan. Sinä olet hullu tai olet siksi tulossa. Pakene täältä!"

Takaa-ajajan ääni ei sallinut hänen nukahtaa. Hän ei saanut rauhaa koko yönä. Aamunsarastus tapasi hänet jo ulkona puiden alla.

Hänen päätöksensä oli tehty. Hän halusi pois täältä — eikä aikonut palata pitkiin aikoihin. Ei ennen kuin hänkin olisi unohtanut eläneensä täällä kokonaista kolme päivää siinä luulossa, että hänen oli sallittu olla onnellinen.

Kun aurinko nousi oli hän jo kiertänyt koko saaren ja palatessaan aamukävelyltään hän löysi Tereserouvan ja hänen tyttärensä kattamassa aamiaispöytää. "Minun on tänään lähdeävä", sanoi Mikael Tereselle.

"Niinkö pian!" kuiskasi Noëmi.

"Hänellä on paljon tekemistä", lausui Terese tyttärelleen.

"Minun täytyy mennä takaisin laivoille", lisäsi Mikael.

Tämä oli luonnollista. Laivankomissaario on vain palvelija, jonka on hoidettava tehtäviään ja joka ei voi hallita vapaasti aikaansa, josta työnantaja maksaa hänelle.

Häntä ei myöskään kehoitettu jäämään. Olihan päivänseivää, että hän jo nyt läksi; tuleehan hän takaisin ja olihan aikaa kyllin odottaa häntä vuosi ja kaksikin — aina kuolinhetkeen, aina ijaissyteen asti.

Mutta Noëmi ei koskenut maitolasiinsa, hän ei olisi voinut nielaista pisaraakaan.

Häntä ei tahdottu, kuten sanottu, pidättää. Hänellä oli liikeasioita, joita hänen oli toimitettava.

Terese itse antoi hänelle pyssyn ja metsästyslaukun, jotka hän oli tullessaan antanut pois.

"Onko pyssy ladattu?" kysyi ajatteleva äiti.

"Ei", vastasi Mikael.

"Silloin olisi viisasta ladata se ja lisäksi karkeilla hauleilla", neuvoi Terese. "Toisen rannan metsä ei ole turvallinen; siellä on susia ja kenties vieläkin vaarallisempia eläimiä."

Eikä hän jättänyt Mikaelia rauhaan, ennenkuin kivääri oli ladattu, hän itse pani ruudin siihen; takaaladattavaa kivääriä ei silloin vielä tunnettu.

Sitten sanoi Terese Noëmille:

"Kanna sinä pyssyä, ettei Almira heittäydy sen päälle. Mene saattamaan häntä veneeseen."

Hän kehoitti vielä tyttöä menemään veneen luo!

Itse ei hän tullut mukaan, hän salli heidän mennä kahden.

Timar kulki vaiti Noëmin rinnalla; tytön käsi lepäsi hänen kädessään.

Kerran Noëmi pysähtyi äkkiä. Mikaelkin seisahtui ja katsoi häntä silmiin.

"Tahdoitko sanoa minulle jotakin?"

Tyttö mietti kauan; viimein hän sanoi:

"En mitään!"

Timar oli jo oppinut lukemaan Noëmin silmistä. Hän arvasi tämän ajatukset. Tyttö oli aikonut kysyä häneltä:

"Sano minulle, miten valkokasvoisen tytön on käynyt, hänen, joka kerran oli kanssasi tällä saarella ja jonka nimi oli Timea?"

Mutta hän ei sanonutkaan mitään, vaan kulki hiljaa eteenpäin pitäen Mikaelia kädestä.

Kun heidän viimein oli sanominen toisilleen jäähyväiset, tunsu Mikael sydämensä raskaaksi.

Noëmi kuiskasi antaessaan hänelle pyssyn:

"Olkaa varuillanne, ettei onnettomuus teitä kohtaisi."

Ja puristaessaan Mikaelin kättä katsoi tyttö häntä vielä kerran silmiin noilla taivaansinisillä silmillään, jotka magneetin tavoin vangitsivat hänen sielunsa ja kysyi suloisella, rukoilevalla äänellä:

"Tuletteko takaisin?"

Mikael huumaantui tästä äänestä.

Hän painoi lasta rintaansa vasten ja kuiskasi:

"Miksi et sano: 'Tuletko sinä takaisin'? Miksi et sano minulle: 'sinä'?"

Tyttö loi silmänsä alas ja pudisti hiljaa päätään.

"Sano: 'sinä'", pyysi Mikael taas.

Tyttö kätki kasvonsa hänen rintansa suojaan ja oli vaiti.

"Siis sinä et voi tai et tahdo sanoa minulle: 'sinä'. Yksi ainoa sana. Etkö voi sanoa sitä? Pelkäätkö sitä?"

Tyttö peitti kasvonsa käsillään ja pysyi yhä vaiti.

"Noëmi, pyydän, sano vain tämä pieni sana ja teet minut onnelliseksi. Älä pelkää lausua sitä. Älä anna minun lähteä näin."

Tyttö pudisti hiljaa päätään; hän ei saanut sanotuksi tuota sanaa.

"Hyvästi siis, *te* kallis Noëmi!" soperteli Mikael hypähtäen veneeseen. Kaislikko kätki pian saaren hänen silmiltään, mutta niin kauan kuin hän saattoi erottaa viidakkoa, näki hän tytön seisovan siellä katsellen hänen jälkeensä, surullisena seisoen akaasiapuuta vasten, pää käsiin nojaten; mutta "sinä" sanaa ei hän kuitenkaan huutanut hänen jälkeensä.

Toinen luku.

UUSI MAAILMA, JATKOA

Tultuaan toiselle rannalle jätti Mikael veneen erään kalastajan huostaan siihen asti kuin hän palaisi.

Mutta palaisiko hän?

Hän aikoi jalan käydä sille majalle, minne Fabula, huolehtiakseen hänen laivojensa kuljettamisesta, oli asettunut asumaan. Vastavirtaan soutaminen on vaivalloista ja Timar ei sillä hetkellä ollut suinkaan voimisteluharjoituksiin halukas.

Hänen sielussaan kohisi vielä voimakkaampi virta kuin se olikaan, jota vastaan hänen oli taisteltava koko voimallaan.

Seutu, jonka kautta hänen oli kulkeminen, oli niitä laajoja virran kasvattamia maa-aloja, joita alisen Tonavan varsilla tavataan niin runsaasti. Oikullinen virta puhkaisee siellä täällä sulun ja muuttaa siten suuntaansa. Vuodesta vuoteen se sieppaa maakaistaleen toiselta rannalta ja liittää sen toiseen. Siten muodostuneella alueella kasvaa maan mukana kulkeutuneista puista uusi metsikkö, joten poppeleista, joiden latvat porrasmaisesti kohoavat toistensa yläpuolelle, selvästi saattaa nähdä jokaisen uuden vuosittaismuodostuman.

Tämän tiheän, villinä kasvavan metsän lävitse kulkee sikin sokin polkuja. Ne ovat kalastajien ja kaislanniittäjien teitä. Siellä täällä tapaa hyljätyn mökkipahasen, katto kallellaan, lengallaan, seinät köynnöskasvien peitossa. Sellainen mökki voi olla metsästäjän asunto, ryöväriin piilopaikka tahi susiemon ja hänen pentujensa pesäpaikka.

Ajatuksiinsa vaipuneena asteli Timar hiljakseen tämän erämaan lävitse. Pysy riippui hänen olallaan.

... Tänne sinä et voi, etkä saa enää palata, — sanoi hän itsekseen. Jos jo on vaikeata hoitaa *yhtä* valhetta, kuinka sitten voisi kahta ehkäistä ilmi tulemasta. Kahta vastakkaista valhetta! Tule toki järkiisi! Sinä et enää ole lapsi, jonka kanssa intohimot leikittelevät. Ja kenties ei tunteesi ole edes intohimoa. Kenties se on vain ohimenevä ihastus tahi — mikä vielä pahempaa — vain turhamaisuutta. Sydäntäsi hivelee tieto, että nuori tyttö, kieltäytyessään nuoren, kauniin miehen kosinnasta, heittäytyy itsestään sinun syyliisi sanoen: "Minä rakastan sinua." Tukahuta turhamaisuutesi! Tyttö ei saata rakastaa tätä nuorta miestä, syytä että hän on huono mies; sinua hän jumaloi, koska luulee sinua puolijumalaksi. Mutta jos hän tietäisi, mitä sinä tiedät, jos hän tietäisi sinutkin petturiksi, vain tuota toista onnellisemmaksi petturiksi, rakastaisikohan hän silloin sinua?

... Ja jos hän todella olisi kuolettavasti rakastunut sinuun, millaista olisi sinun, millaista hänen elämänsä, jos ottaisit vastaan hänen rakkautensa? Silloin sinä olisit erottamattomasti yhdistetty Noëmiin. Silloin on sinun viettäminen kaksoiselämää, joista kumpikin on valheellista. Tahdotko sitoa kohtalosi kahtaalle? Niin pian kuin jätät toisen tai toisen, seuraa levottomuus sinua. Toisaalla sinä olet vapiseva rakkautesi, toisaalla kunniasi vuoksi.

... Vaimosi ei sinua rakasta, mutta on sinulle uskollinen kuin kulta. Sinä kärsit, mutta eikö Timeakin kärsi? Ja teidän molempien kärsimykset eivät ole hänen syytään, vaan yksinomaan sinun. Sinä olet

varastanut hänen aarteensa ja sen jälkeen hänen vapautensa; tahdotko nyt varastaa häneltä uskollisuutesikin, jonka olet antanut hänelle lunnaaksi?

... Hän ei luultavasti milloinkaan ole saava kuulla mitään, eikä asia niin ollen ole tuottava hänelle mitään tuskaa. Sinä olet näihinkin saakka viettänyt aikasi poissa kotoa. Kauppiaan on liikeasioissaan vaellettava kaukaisissa maissa, toisissa maanosissa. Keväästä syksyyn saatat olla täällä, ilman että kukaan kiinnittää huomiota poissaoloosi. Ja jos joku sinulta kysyy, missä olet ollut, vastaat vain: Virkamatkoilla.

... Mutta miten on tytön käyvä?

... Noëmi ei olekaan sellainen kevytmielinen letukka, joka voitaisiin tänään uhrata himojen tyydytykseen ja jolle huomenna kyllästyttyä annetaan palkkioksi suuri summa ja joka sitten kyllä etsii lohdutusta muualta. Hänen isänsäkin on kuollut tekemällä itsemurhan. Tällä sydämellä ei käy leikkiminen.

... Ja jos se siunaus, jota rakastava pariskunta rukoilee Jumalalta, lankeaisi osaksesi siellä, missä et ole sitä anonutkaan. Miten on silloin käyvä vaimosi, miten perheesi, jolla ei *ihmislakien* mukaisesti ole mitään oikeuksia sinuun, yhtävähän kuin sinulla heihin?

... Noëmi ei olekaan tavallinen tyttö, joka antaisi leikitellä kanssaan mielin määrin. Hän ottaa sydämesi kokonaan itselleen ja antaa omansa sinulle sijaan. Kuinka sinä saatat ottaa päällesi sellaisen vastuun? Kuinka tahtoisit auttaa häntä siitä kurjuudesta, johon syökset hänet?

... Tahdotko öisiin unelmiisi manata *lapsensurmaajan* tai itsemurhaajan kuvan?

... Ja sitäpaitsi on olemassa vieläkin yksi este. Kuinka saisit sen pois tieltä? Se on hylätty kosija! Tästä viekkaasta seikkailijasta ei uusi ilkityo ole minkäänarvoinen; hän kykenee kaikkeen ja on vainoava sinua vaikka toiseen maanosaan asti, hän on sulkeva tiesi, jos aiot ottaa askeleenkaan eteenpäin elämäsi polulla, hän on vainoava tietoonsa salaisuutesi ja kiusaava sinua ikäsi kaiken. Hänestä et ole pääsevä eroon millään hinnalla, et edes suurimmilla uhreilla. Hän on vihassaan oleva sitkeämpi vainooja kuin on rakkaudessaan se nainen, joka alttarilla on vannonut uskollisuutta sinulle. Kuinka sinä hänestä vapaudut? Joko hän surmaa sinut tai sinä hänet. Ihana sukulaisuus, joka päättyy mestauslavalla! Ja sinä, onnenpoika, jota kaikki kunnioittavat ja osoittavat hyveen esimerkkinä, hyväntekeväisyyden saarnaajana, sinä asetut asemaan, jossa saat aina olla valmiina joutumaan esille rikosjutussa.

Timar otti hatun päästään ja kuivasi hikeä otsaltaan. Leuto kevättuuli viilensi vienosti hänen polttavia ohimoitaan.

Hän koetti puolustautua raskaita syytöksiä vastaan.

... Enkö minä siis milloinkaan saisi iloita olemassaolostani? Neljäkymmenen vuoden aikana minä en ole muuta tehnyt kuin noussut aikaisin ylös, mennyt myöhään nukkumaan ja koko päivän ponnistanut ... minkä vuoksi? Että toisten olisi hyvä, mutta ei minun.

... Miksi minä olen onneton omassa kodissani?

... Enkö minä mennyt valittuani vastaan hehkuvasti rakastaen? Enkö minä jumaloinut vaimoani? Eikö hänen kylmyytensä saattanut minua epätoivoiseksi? Hän ei minua rakasta!

... Olenko minä anastanut hänen omaisuutensa? Se ei ole totta. Minä olen pelastanut sen hänelle. Jos minä löytäessäni olisin antanut sen hänen holhoojalleen, niin tämä olisi hävittänyt kaiken ja nyt hänen olisi käytävä kerjuulla. Mutta nyt hän sitävastoin omistaa kaiken, mikä kuului hänelle. Itselleni en ole pidättänyt mitään muuta kuin ne vaatteet, jotka ovat ylläni. Minäkö olisin varas?

Noëmi rakastaa minua. Sitä asiaa ei nyt voi enää auttaa. Hän on rakastanut minua jo ensi näkemästä asti.

... Onko hän oleva onnellinen, jollen minä palaa hänen luokseen?

... Enkö minä häntä surmaa, jos väistän häntä? Enkö pakota häntä itsemurhaan, jollen milloinkaan palaa takaisin?

Tällä saarella, joka on etäällä maailmasta, eivät yhteiskunnalliset ja kirkolliset lait merkitse mitään; siellä on vain tosi, puhdas luonnontunne vallalla. Eikö siis siellä asu todellinen onni, joka on paennut hullua maailmaa?

... Ja mitä voisi tuo pojanhupakko, joka tunkeutuu väliimme, tehdä minulle? Hän tarvitsee vain rahaa, eikä sitä minulta puutu. Minä maksan hänelle ja hän on jättävä minut rauhaan. Miksi minä häntä

pelkäisin?

Kevättuuli suhisi nuorten poppeliin oksissa.

Tässä polku teki mutkan ja siinä oli risumaja, jonka sisäänkäytävä oli karhunmarjapensaiden peitossa.

Timar kuivasi hien otsaltaan ja pani hatun päähänsä.

Hänen sovittava henkensä puhui taas:

... Onhan totta, ettei sinulla ole mitään koko maailmassa, joka ilahuttaisi sydäntäsi. Elämäsi on yksinäistä ja hyljättyä, mutta levollista, illalla levolle laskeutuessasi ajattelet: "Taaskin on yksi iloton päivä mennyt" — mutta sinä ajattelet myös: "Minä saatan rauhassa mennä levolle, minä en ole rikkonut ketään vastaan, eikä mikään rikos paina mieltäni." Uhrasitko tämän omantunnonrauhan ilosta, jotka vievät unesi?

Tähän vastasi vastustava henki:

... Mutta ken voi sanoa synniksi rakkautta ja hyveeksi kärsimystä? Ken on nähnyt ne kaksi enkeliä, joista toinen, Jumalan oikealla kädellä istuen, kirjoittaa muistiin niiden nimet, jotka kärsivät ja kieltäytyvät, sillä aikaa kuin toinen kirjoittaa mustaan kirjaan niiden nimet, jotka rakastavat eivätkä halveksi maallista autuutta?

Hänen näin mietiskellessään paukahti kaksi laukausta aivan hänen läheisyydessään ja hänen päänsä päällä vingahti kahden luodin kaamea ääni, joka muistuttaa ampiaisen surinaa tai kuolinharpun säveltä. Kahden luodin lävistämänä putosi Mikaelin hattu pensaikkoon.

Molemmat laukaukset tulivat rappeutuneesta mökistä. Ensi silmänräpäyksessä lamautuivat Mikaelin jäsenet kauhusta; nämä kaksi laukausta olivat tulleet ikäänkuin vastaukseksi hänen suloisiin ajatuksiinsa. Hänen ruumiinsa läpi kulki väristys. Mutta seuraavassa silmänräpäyksessä tukahutti kauhistuksen tunteen esiinpursuva raivo. Hän tempaisi kiväärin olaltaan, jännitti molemmat hanat ja syöksyi raivokkaana majaa kohti, jonka aukoista äsken laukaistujen laukausten savu vielä tuprusi.

Hänen pyssynpiippunsa edessä seisoi vapiseva mies: Teodor Kristyan. Tyhjäksi ammuttu kaksoispistooli oli vielä hänen kädessään; hän piti sitä nyt edessään ikäänkuin puolustaakseen kasvojaan ja vapisi koko ruumiissaan.

"Vai niin, sinäkö se oletkin!" huusi Mikael.

"Armoa!" soperteli vapiseva olento, heitti aseensa luotaan ja rukoillen ojensi molemmat kätensä Mikaelia kohti. Hänen polvensa löivät yhteen, ja hän saattoi tuskin pysyä jaloillaan. Hänen kasvonsa olivat kuolonkalpeat, hänen silmänsä kiillottomat; hän oli enemmän kuollut kuin elävä.

Timar sai nyt takaisin itsehillitsemiskyvyn. Kauhistus ja raivo haihtuivat. Hän antoi kohotetun pyssynsä vaipua.

"Tule lähemmä!" hän sanoi levollisesti salamurhaajalle.

"En uskalla", sammalsi tämä painautuen risuseinää vasten; "te surmaatte minut."

"Älä pelkää, en minä tahdo henkeäsi. Kas niin" — hän laukaisi pyssynsä ilmaan — "nyt olen minäkin aseeton, eikä sinulla enää ole syytä pelätä henkeäsi."

Teodor hoippuroi ulos majasta.

"Sinä tahdoit tappaa minut", sanoi Mikael. "Onneton! Säälän sinua."

Nuori rikollinen ei uskaltanut katsoa häneen.

"Teodor Kristyan! Sinä olet vielä nuori ja olit kuitenkin vähällä tulla murhaajaksi! Se ei sinulle onnistunut. Tutki itseäsi! Sinä et ole häijyluontoinen; toiset ovat myrkyttäneet sielusi. Minä tunnen sinun elämäsi tarinan, minä annan sinulle anteeksi. Sinulla on hyviä taipumuksia, mutta sinä käytät niitä väärin. Sinä olet tyhjäntoimittaja, mies, joka petät koko maailmaa. Saattaako sinua miellyttää sellainen elämä? Mahdotonta! Alota uutta. Tahdotko, että hankin sinulle paikan, jossa voit saada koetella kykyäsi ja rehellisesti ansaita leipäsi? Minulla on useita suhteita; Voin ja tahdon hankkia sinulle toimen. Tuossa käteni!"

Murhaaja heittäytyi polvilleen sen ihmisen eteen, jonka hengen hän oli tahtonut ottaa, tarttui hänen ojennettuun käteensä molemmin käsin ja peitti sen suudelmillaan, koko ajan kiihkeästi nyhkyttäen.

"Oi, herrani, te olette ensimmäinen ihminen, joka puhuttelette minua noin. Sallikaa minun laskeutua polvilleni edessänne. Aina poika-ajoistani asti on minua ajettu kuin koiraa ovelta ovelle; minun on täytynyt varastaa, peijata ja petkuttaa itselleni jok'ikinen suupala. Ei kukaan ole minulle kättään ojentanut, lukuunottamatta erästä, joka oli minuakin huonompi ja joka johdatti minut väärälle tielle. Minä olen viettänyt häpeällistä, kurjaa elämää, joka on ollut täynnä petosta ja kavaluutta ja minun täytyy vapista jokaisen tutun ihmisen edessä, jonka kohtaan. Ja nyt te ojennatte minulle kätenne, te, jota minä rosvon tavoin olen väijynyt monet päivät, te tahdotte pelastaa minun henkeni. Antakaa minun maata jalkojenne juuressa kuuntelemassa käskyjänne."

"Nouse ylös! Minä en rakasta haikeita tunnenäytelmiä. Miehen kyyneleet herättävät minussa aina epäluuloa."

"Olette oikeassa", sanoi Teodor Kristyan, "ja etenkin tällaisen kuuluisan näyttelijän näyttelemänä, joka heti on purskahtanut itkuun, kun joku on sanonut: 'he, tuossa ropo, itkeppä hiukkasen.' Minua ei nytkään uskota, kun todella itken. Minä tukahutan kyllä kyneleeni."

"Ja sitäkin paremmin, koska aikomukseni ei suinkaan ole pitää teille siveysaarnaa, vaan ainoastaan puhua sangen kuivasta asiasta. Te mainitsitte tässä taannoin suhteistanne Scaramelliin ja matkasta Brasiliaan."

"Se oli kaikki valhetta."

"Niin arvelinkin. Te ette siis ole missään suhteissa Scaramelliin?"

"Olen ennen ollut, mutta en ole enää."

"Oletteko paennut, vai onko teidät ajettu pois?"

"Paennut."

"Teille uskottuine rahoinenne?"

"Kolme tai neljäsataa guldenia mukamani."

"Sanokaamme niitä olleen viisisataa. Eikö teillä olisi halua itse viedä niitä takaisin? Minä olen liikeasioissa mainitun kauppahuoneen kanssa."

"Minä en mielelläni jäisi sinne."

"Miten on laita Brasilian-matkan?"

"Siinä kertomuksessa ei ole ainoatakaan totuuden sanaa; sieltä ei saada mitään laivanrakennuspuita."

"Kaikkein vähimmin sellaisia, joita mainitsitte. Joukossahan oli väripuitakin."

Teodor hymyili.

"Tosiasia on se, että aion myydä saaren puut eräälle kalkinpolttajalle, saadakseni hiukan rahaa. Terese arvasi heti oikeat aikeeni."

"Te ette siis tulleet hänen luokseen rakkaudesta Noëmiin?"

"Ei, minulla on vaimoja joka maassa, missä olen matkustellut."

"Hm! — Minä tiedän sangen edullisen toimen teille Brasiliassa, asiamiehenpaikan eräessä uudessa liikkeessä. Siinä vaaditaan unkarin, saksan, italian, englannin ja espanjan kielten taitoa."

"Minä puhun ja kirjoitan kaikkia näitä kieliä."

"Tiedän sen, ja senlisäksi vielä kreikan, turkin, puolan ja venäjän kieltä. Te olette nerokas ihminen. Minä hankin siis teille tämän toimen, jossa voitte käyttää kykyänne rehellisellä tavalla. Virassa on kolmentuhannen dollarin vuositulot ja sitäpaitsi määrätty prosentti liikkeen voitosta. Teistä itsestänne riippuu, kuinka suuri se on oleva."

Teodor ei tiennyt, tuliko hänen uskoa omia korviaan. Mutta hän oli niin tottunut näyttelemään, että hän nyt tuntiessaan todellista kiitollisuutta, ei uskaltanut osoittaa sitä, pelosta, että se taas käsitettäisiin näyttelemiseksi.

"Tarkoitatteko totta, herra?"

"Mitä syytä minulla olisi laskea leikkiä tässä, tällä hetkellä ja teidän kanssanne? Te olette uhannut

elämäni — minun on saatava varmuus siitä, että ette sitä, enää tee. Omatuntoni estää minut raivaamasta teitä tieltäni. Minun on siis oman turvallisuuteni tähden koettava tehdä teistä hyvä ihminen. Kun te olette onnellisessa asemassa, ei minun tarvitse enää pelätä teitä. Nyt kaiketi käsitätte menettelytapani. Ottakaa tässä lompakkoni todisteeksi siitä, että tarjoukseni on rehellisellä mielellä tehty. Siitä löydätte tarvittavat matkarahat Triestiin ja todennäköisesti niin paljon, kuin olette velkaa Scaramellille. Triestissä tapaatte edellänne kirjeen, joka antaa lähempiä tietoja. Ja nyt menemme toinen oikealle, toinen vasemmalle."

Teodorin käsi vapisi ottaessaan ojennetun lompakon.

Mikael otti maasta läpiammutun lakkinsa.

"Ja nyt saatte itse arvostella kahta laukaustanne, miten haluatte. Jos ne olivat salamurhaajan, niin on teillä kyllin syytä välttää kohtaamasta minua sellaisella paikalla, missä laki on voimassa. — Jos taasen ne olivat loukkaantuneen ritarin, niin tietäkää, että ensi kerralla on minun vuoroni ampua..."

Teodor Kristyan paljasti rintansa huudahtaen intohimoisesti:

"Ampukaa minut, jos vielä kerran astun silmäinne eteen! Ampukaa minut kuoliaaksi kuin hullun koiran!"

Hän otti maasta laukaistun pistoolinsa ja painoi sen Timarin käteen.

"Ampukaa minut omalla pistoolillani, jos minut vielä joskus kohtaatte! Älkää silloin kyselkö, älkää puhuko mitään, ampukaa vaan!"

Eikä hän hellittänyt, ennenkuin Mikael oli ottanut pistoolin ja pistänyt sen metsästyslaukkuunsa.

"Jääkää hyvästi!" sanoi Timar ja läksi.

Teodor seiso hetkisen seuraten häntä silmillään. Vihdoin hän juoksi hänen jälkeensä pidättäen häntä.

"Herrani, vielä sananen! Te olette tehnyt minusta uuden ihmisen. — Sallikaa minun kirjoittaessani teille alkaa sanoilla: 'Isäni!' Näihin sanoihin on mielestäni aina kätkeytynyt pelkoa ja inhoa, antakaa niiden tästä lähtien tulla minulle luottavaisuuden ja onnen lähteeksi. — Isäni, isäni!"

Teodor suuteli kiihkeästi Timarin kättä, syöksyi pois, heittäytyi ensimmäisen pensaan taa, joka kätki hänet Mikaelin katseilta, kätki kasvonsa ruuhon ja itki — todellisia, rehellisiä kyyneleitä.

* * * * *

Pikku Noëmi parka seiso kauan aikaa akaasiapuun alla, siinä missä oli lausunut jäähyväiset Mikaelille.

Terese, jonka mielestä tytär oli viipynyt liian kauan oli lähtenyt etsimään ja istui nyt ruohikossa hänen vieressään. Jotakin tehdäkseen hän oli ottanut esiin sukankutimensa.

Äkkiä Noëmi kirkaisi:

"Äiti, kuulitko? Kaksi laukausta toisella rannalla!"

He kuuntelivat. Helteisessä ilmassa vallitsi syvä hiljaisuus.

"Nyt taas kaksi laukausta! Äiti, mitä tämä merkitsee?"

Terese yritti häntä rauhoittaa.

"Ne ovat metsästäjiä, lapsi kulta."

Mutta Noëmi kalpeni kuin akaasiankukka hänen päänsä päällä. Hän painoi käsillään sydäntään, sopertaen:

"Oi, ei, ei! Hän ei enää milloinkaan ole palaava takaisin!"

Ja nyt häntä ahdisti, ettei hän ollut sanonut tuota pientä "sinä" sanaa, jota hän niin lämpimästi oli häneltä pyytänyt.

* * * * *

"Mestari Fabula", sanoi Timar uskolliselle tarkastusmiehelleen, "tänä vuonna emme vie viljaa Raabiin emmekä Komorniin."

"Mitä me sitten sillä teemme?"

"Me jauhatamme sen täällä. Minulla on maatilallani kaksi myllyä ja sitäpaitsi vuokraamme kolmekymmentä Tonava-myllyä, jotka pian suorittavat työn."

"Mutta silloin on meidän myös perustettava äärettömän suuri jauhomyymälä voidaksemme myydä niin paljon jauhoja."

"Siitäkin olen pitävä huolen. Me kuljetamme jauhot säkeissä, pienillä aluksilla vastavirtaa Karlsburgiin. Siellä me lastaamme säkit härkä vaunuihin, viedäksemme ne sitten Triestiin. Triestissä on laivani jo lähtövalmiina, viedäkseen tynnyreihin sullotut jauhot Brasiliaan."

"Brasiliaanko?" huudahti Fabula ihmeissään. "Mutta sinne minä en seuraakaan mukana!"

"En aiokaan lähettää sinua sinne, mestari Fabula. Teidän toimeksenne jää vain huolehtia siitä, mitä Triestissä on tehtävä, sekä jauhatuksesta että sinne kuletuksesta. Minä annan jo tänäpäivänä työnohtajalle ja mylläreille käskyt, ja te saatte poissaollessani johtaa asioita aivan kuin minä olisin itse mukana."

"Kiitoksia paljon", sanoi Fabula pudistellen päätään herra Levetinczyn poistuessa huoneesta.

"Tässä taas yksi hänen hirveitä tyhmiä päänäpistöjään!" mutisi hän itsekseen, tosin niin äänekkäästi, että toisetkin saattoivat kuulla. "Miten kannattaisi lähettää jauhoja Unkarista Brasiliaan? Niinkuin en minä tietäisi, missä Brasilia on! Mitä hyötyä minulla sitten olisi ollut maantiedon lukemisesta hänen ylhäisyytensä herra Onodyn johdolla? Brasilia, pääkaupunki Rio Janeiro; sieltä viedään ulos pumpulia ja tupakkaa, sokeria ja kahvia; siellä on mitä oivallisimpia timanttikaivoksia. Aukkaat ovat intiaaneja, portugalilaisia, hollantilaisia, englantilaisia ja saksalaisia. Nyt tahtoisin nähdä, milloin unkarilaisetkin tulevat näiden omituisten ihmisten luetteloon. Ja lisäksi jauhoja myymään! Maahan, jossa on kokonaisia metsiä, joiden runkojen sisältä saadaan jauhoja ja ryynejä ja toisia, joiden oksilla kasvaa leipää. Ei tarvita muuta kuin poimia sitä ja syödä. Ja sellaiseen maahan tarvittaisiin jauhoja muualta! Ensinnäkin ne ummehtuvat ennen perille tuloaan. Toiseksi ei siellä kukaan osta meidän jauhojamme. Kolmanneksi ei niistä rahoista, jotka Brasiliasta saadaan, ikänä nähdä edes vilaustakaan. Kuinka niitä tänne saataisiin? Sinne ei lähde ainoakaan viskaali eikä alituomari. Lyhyesti sanoen, siinä taas ennen kuulumaton tyhmyys, joka kaikkien hämmästykseksi on saava ihmeellisen onnellisen ratkaisun, kuten kaikki muutkin tyhmyydet, joita herra Levetinczy on tehnyt, enkä minä suinkaan epäile, etteivät jauholaivamme tule takaisin kultajauholla lastattuina. Mutta siitä huolimatta on se mielestäni tyhmyys ja on sellaisena pysyvä."

Herra Fabula oli aivan oikeassa. Timarkin oli miltei samaa mieltä kuin hän.

Hän pani alttiiksi vähintään satatuhatta guldenia tässä jauholastauksessa.

Tämä päänäpistö ei muutoin ollut syntynyt tänä päivänä. Hän oli jo kauan hautonut mielessään ajatusta, että unkarilainen kauppias voisi asettaa itselleen korkeamman päämäärän kuin oli viljalaivojen kulettaminen ja viljasopimuskirjojen tekeminen; parhaassa tapauksessa voi saavuttaa korkeiden virkamiesten suosion ja saada valtion kustannuksella johdetuksi kanavia omalle alueelleen, vuokrata valtiontiloja mitättömällä maksulla, lainata jalomielisesti rahaa velkaisille tilanomistajille viidenkymmenen prosentin korkoa vastaan ja tällä tavoin koota kurjan miljoonan toisensa jälkeen. Eikö unkarilaisella kauppialla olisi mahdollisuuksia vapaampiin, rohkeampiin toimenpiteisiin kuin ovat nämä poroporvarilliset toimet? Eikö meidän olisi mahdollista saavuttaa arvossapidettyä asemaa maailman markkinoilla niiden tuotteiden avulla, joissa teollisuutemme kestäisi kilpailun muiden maiden kanssa?

Jauhojen ulosvienti oli hänen vanha suunnitelmansa. Parantaakseen vientimahdollisuuksia hän oli parantanut myllyjään ja rakennuttanut suuren kauppalaivan Triestissä. Ainoa aihe päätökseen tekemiseen oli kuitenkin Noëmi, ja kun Timar oli kohdannut Teodor Kristyanin, oli päätös kypsytetty teoksi.

Ulosvienti oli nyt hänelle sivuseikka. Pääasia oli saada puolet maapalloa itsensä ja tuon ihmisen välille.

Jokainen, joka näki, miten uupumatta Timar työskenteli viikkokausia, miten hän riensi myllyltä toiselle ja sieltä taas takaisin laivoilleen, miten hän, niiden tultua lähtövalmiiksi, kiirehti niiden lähtöä, miten hän mieskohtaisesti valvoi joka kuljetusta — jokainen, joka näki sen, sanoi:

"Hän on kauppamiehen ihanne. Tämä mies on määrättömän rikas, hänellä on työnohtajat, asia- ja toimitusmiehet ja kuitenkin hän itse valvoo kaikkea pikku kauppiaan tavoin. Hän osaa hoitaa

liikeasioita."

(Jospa he olisivat tienneet, mitä tämä asia koski!)

Kolmen viikon kuluttua oli unkarilaisilla jauhoilla lastattu laiva lähtövalmiina. Laivan nimi oli "Pannonia."

Se oli kaunis, kolmimastoinen pikapurjehtija. Fabulakin, joka oli läsnä jauhojen lastauksessa, kiitteli sitä.

Timar ei itse nähnyt laivaa. Hän ei edes matkustanut Triestiin näkemään sen lähtöä. Näinä kolmena viikkona hän oleskeli alituisesti Levetinczyssä tai Pancsovassa. Koko toimi kulki Scaramellin nimessä. Timarilla oli syytä pysytellä leikin ulkopuolella.

Kaikki sovittiin kirjallisesti valtuutetun Scaramellin yhtiön kanssa.

Mutta eräänä päivänä hän sai kirjeen Teodor Kristyanilta. Avatessaan sen, hämmästyi hän löytäessään sisältä rahoja, sadan guldenin setelin. Kirjeen sisältö oli seuraava:

Isäni!

Lukiessanne näitä rivejä olen minä jo kaukana merellä, komeassa "Pannoniassa", Scaramelli-yhtiön brasilialaisena asiamiehenä. Ottakaa vastaan mitä lämpimimmät kiitokset hyväntahtoisesta suosituksestanne! Kauppayhtiö on maksanut palkkani kahdelta kuulta Minä lähetän nämä sata guldenia pyytäen teitä olemaan ystävällinen ja viemään ne Pancsovassa olevan "Valkoisen laivan" isännälle. Olen velassa tuolle kunnan ukolle tämän summan ja maksan nyt kiittollisuudella velkani Taivas siunatkoon teitä hyvydestänne minua kohtaan!

Timar hengitti nyt helpommin. Nuorukainen oli tehnyt parannuksen. Hän muistelee jo vanhoja velkojaan ja maksaa niitä.

Kuinka suloista onkaan johdattaa harhaaneksynyttä takaisin oikealle tielle, ihmisyyden ja kunnian tielle, vetää liejuun tallattu helmi loasta puhdistettuna valoon! Eikö se ole tosi kristillistä? Sinä olet jalo ihminen!

Jospa nyt vain ei syyttäjä hänen sisällään olisi vastustanut:

... Sinä et iloitse siitä, että olet pelastanut ihmisen, vaan siitä, että olet päässyt vapaaksi tuosta miehestä jos saisit tiedon, että kiivas myrsky on haudannut laivasi miehineen kaikkineen meren pohjaan, kuinka iloitsisitkaan silloin! Sinä et ajattele jauhokauppaa, et voittoja etkä vahinkoja, vaan sinä ajattelet, että La Platan ja Amazonjoen rämeistä nousee joka kesä hirvittävä, hävittävä haamu, keltainen kuume, joka tiikerin tavoin väijyy äskettäin maahan muuttaneita muukalaisia ja valitsee aina sadasta kuusikymmentä uhria. Eikö hänkin voisi olla yksi niistä?

... Sinä olet murhaaja!

... Tai vieläkin luultavampaa on, että tämä kevytmielinen, kuumaverinen nuorukainen joutuu tässä väkevien intohimojen maassa pelihelvettien ja kreolilaisnaisten kauniiden silmien uhriksi ja että hän tuhlaa hänelle uskotut rahasummat, että hänestä tulee rikollinen, pakolainen ja siten on hän sinulle ja koko maailmalle kuollut, Senvuoksi sinä nyt jo edeltäkäsini iloitset.

... Sinä olet murhaaja!

Timar tunsu itse asiassa samaa iloa kuin se, jonka on onnistunut surmata joku ihminen, iloa, johon sekaantui raskaita itsesyytöksiä ja pöyristyttäviä aavistuksia.

* * * * *

Tästä päivästä lähtien näytti Timar aivan muuttuneen. Tuskin häntä enää tunsu samaksi mieheksi.

Muutoin niin kylmäverinen mies osoitti kaikessa, mihin ryhtyi, tavatonta levottomuutta. Hän antoi ristiriitaisia käskyjä ja unohti jo tunnin perästä antamansa määräykset. Lähdettyään matkaan palasi hän puolitiestä. Hän alkoi vetäytyä pois liiketoimista eikä edes hoitanut tärkeimpiä asioitaan. Toisinaan hän oli niin ärtyinen, että hänen vihansa kuohahti joka laiminlyönnistä. Usein nähtiin hänen käyskentelevän edes takaisin Tonavan rannalla näöltään kuin mies, joka on vajoamaisillaan mielipuolisuuteen, jonka oireet ilmenevät siinä, että hän aina tahtoo pois kotoaan. Toisinaan hän sulkeutui huoneeseensa eikä päästänyt ketään sisälle.

Kirjeitä, joita hänelle saapui maailman kaikilta ääriä, makasi kasottain hänen pöydällään

avaamattomina. Tuo viisas mies ei osannut ajatella muuta kuin kultakuttrista tyttöä, jonka hän viimeksi näki seisomassa saaren rannalla käsivarsi nojaten puunrunkoon ja pää alaspainuneena.

Toisinaan hän päätti palata hänen luokseen, toisinaan repiä hänen muistonsa rinnastaan. Hän alkoi tulla taikauskoiseksi. Hän odotti taivaallisia näkyjä ja merkkejä, joiden piti ratkaista, kuinka hänen olisi meneteltävä. Mutta voi, unissa kohtasi hänet alituisesti sama olento, onnellisena ja kärsivänä, antautuvana ja lohduttavana, ja hän tuli tästä yhä mielettömämmäksi. Taivaasta ei mitään merkkiä kuulunut.

Eräänä päivänä päätti hän tulla järkiinsä ja ryhtyä uudelleen toimiinsa. Kenties hänen mielensä rauhoittuisi työssä. Hän istuutui avaamattoman kirjepinkan ääreen ja alkoi avata kirjeitään. Seurauksena oli vain, että hän tullessaan kirjeen loppuun jo oli unohtanut, miten se alkoi. Hän luuli vain koko ajan lukevansa, mitä noihin rakkaisiin sinisilmiin oli kirjoitettu.

Äkkiä alkoi hänen sydämensä sykkiä kiivaasti. Hän sai käsiinsä muita paksumman kirjeen. Hän tunsi sen osotteen käsialan. Se oli Timealta. Kylmät väreet kulkivat hänen ruumiinsa läpi ja ne saivat hänet tajuihinsa. Tässä oli taivaallinen merkki. Tämä kirje olisi ratkaiseva hänen sieluntaistelunsa.

Timea oli kirjoittanut; tuo enkelimäisen hyvä, uskollinen vaimo. Yksi ainoa hellä sana häneltä ja se on puoliossa tekevä saman vaikutuksen kuin herättäjän ääni juopuneeseen, joka on nukkunut pois humalansa. Nämä tutut kirjaimet loihitivat esiin sädekehän ympäröimät marttyyrinkasvot ja johtavat hänet oikealle tielle.

Kirjeeseen on suljettu jotakin. Kenties hellä yllätys, muistolahja. Niin, niin! Huomenna on hänen puoliossa syntymäpäivä. Siitä kirjeestä on vastaisuudessa tuleva kalleus, arvokas muisto.

Rikottuaan sinetin avasi Mikael varovasti kirjeen. Ensimmäinen, mitä hän näki, oli avain, joka putosi kuoresta — hänen kirjoituspöytänsä avain.

Kirje kuului näin:

Kallis puolisoni!

Olette unohtanut avaimen kirjoituspöytäanne laatikon suulle. Jotta ette olisi levoton asiasta, lähetän sen teille. Jumala teitä siunatkoon!

Timea.

Eikö mitään muuta!

Timar oli unohtanut ottaa avaimen pois silloin, kun Atalia tuona kauheana yönä, jolloin hän oli palannut takaisin kotiinsa, oli saattanut hänen sielunsa kuohuksiin. Ei siis mitään muuta kuin tämä avain, eikä sen mukana muuta kuin pari kylmää riviä!

Alakuloisena laski Timar kirjeen käsistään. Mutta äkkiä välähti hänen aivoihinsa kamala ajatus.

Timea on kenties löytäessään laatikon avoimena tutkinut samalla sen sisällön. Naiset ovat uteliaita ja heille tuollainen on tavallista... Mutta jos hän on katsonut laatikkoon, niin on hän myös löytänyt jotakin, joka varmasti oli hänelle tuttua... Muuttaessaan Ali Tshorbadshin aarteita rahaksi oli Timar ollut kyllin varovainen pidättääkseen itselleen taide-esineitä, jotka helposti olisivat johtaneet jäljille, jos olisivat joutuneet kaupattaviksi. Hän oli kaiken kaikkiaan myönyt vain juottamattomat timantit. Muiden kalleuksien joukossa oli timanttiin juotettu medaljonki, jonka sisällä oli pienoissalokuva. Se esitti nuorta naista, jonka kasvopiirteet huomattavasti muistuttivat Timean piirteitä. Se oli luultavasti hänen äitinsä, erään kreikkattaren kuva. Jos Timea nyt on löytänyt tämän salokuvan laatikosta, silloin hän tietää kaiken. Hän on heti tuntenut äitinsä piirteet ja päättänyt siitä tämän korun kuuluneen isälleen. Tämä seikka taasen on johtanut siihen tulokseen, että isän aarteet ovat joutuneet Timarin käsiin, ja siten on hänelle helposti käyvä selväksi, miten Timarista tuli rikas, samoin kuin sekin, että Timar on nainut hänet hänen omien aarteidensa hinnasta.

Jos Timea on ollut utelias, tietää hän nyt kaikki — ja silloin hän halveksii puolisoaan.

Ja eikö kirje todista sitä? Eikö avaimen lähettäminen ole selvä todistuskappale? Eikö hän tahdo siten osoittaa puolisolleen tulleen tämän salaisuuden perille?

Tämä ajatus ratkaisi, valitsisiko hän tien ylös — vaiko alaspäin. — Alaspäin?

"Nyt voi se olla yhdentekevää", hän ajatteli. "Vaimoni silmissä olen minä jo paljastettu. Hänelle en enää voi näytellä 'kultapojan', ylevämielisen, anteliaan, jalon hyväntekijän osaa! Hän on jo nähnyt, mikä

olen. Nyt on minulla vain mahdollisuus kulkea alaspäin!"

Hän oli jo päättänyt palata saarelle. Mutta hän ei sentään halunnut palata kuin lyöty vihollinen.

Hän kirjoitti Timealle kirjeen, jossa pyysi tämän vastaanottamaan ja avaamaan kaikki kirjeet, jotka hänen poissaollessaan saapuivat Komornissa olevaan taloon sekä, jos mahdollista, kertomaan niiden sisällöksen hänen asianajajalleen, mutta milloin oli tehtävä päätös tai solmittava kauppa, toimimaan omin neuvoin Timarin nimessä, ottamaan vastaan ja antamaan ulos rahaa aivan oman mielensä mukaan. Samalla hän lähetti kirjoituspöydän avaimen takaisin, että se olisi käsillä, jos sieltä olisi tarvis hakea jotakin asiakirjaa.

Näin hän pelasi valttinsa. Tuntiessaan, että oltiin hänen salaisuutensa jäljillä, hän riensi johdattamaan huomiota vieläkin lähemmä. Kenties se juuri siten ei tulekaan ilmi. Epäluulon silmä tarvitsee samoinkuin yölepakonkin, hämärää, pimeyttä; sitä häikäisee kirkas päivänvalo.

Senjälkeen hän lähetti ohjeita asiamiehilleen. Hän sanoi heille aikovansa lähteä pitkälle matkalle, mutta ei ilmaissut, minne. Kaikki ilmoitukset, jotka koskivat häntä, voisivat he osottaa hänen vaimolleen.

Myöhään iltapäivällä hän lähti vuokravaunuilla. Hän tahtoi eksyttää jäljiltään takaa-ajajat ja siksi hän ei ajanut omillaan.

Vielä pari päivää sitten hän oli ollut taikauskoinen. Hän oli odottanut merkkiä taivaasta. Nyt hän ei välittänyt siitä. Hän oli vakavasti päättänyt palata saarelle.

Mutta nyt koetti taivas pelottaa häntä onnettomuuden enteillä, koettipa väkisinkin estää hänen matkansa, Iltapuolella, kun Tonavan poppelit jo tulivat näkyviin, näyttäytyi taivaalla äkkiä punertava, maanruskea pilvenlonkare, joka kokoontuen kiisi nopeasti. Kuski alkoi huoata ja rukoilla; mutta kun luonnonilmiö, joka näytti savupilveltä, tuli lähemmä, muuttuivat hänen rukouksensa kirouksiksi.

"Galambocz'in hyttysset tulevat!"

Näitä paholaisen luomia oleskelee triljoonia Galambocz'in kallioluolissa. Äkkiä ne parveillen leijailivat ulos luolista, ja jos ne laskeutuvat maahan, niin on se niiden elävien olentojen tuho, jotka sattuvat olemaan ulkosalla. Tuollainen hyttysparvi peitti nyt tasangon, jonka yli Timarin oli ajaminen. Pienet pistimillä varustetut hyönteiset laskeutuivat molempien hevosten päälle, ryömivät niiden silmiin ja korviin ja sieramiin. Eläimet säikkyivät eikä niitä voinut hillitä. Ne raivoisina kääntyivät vaunuineen ja syöksyivät hillittöminä koillista kohti. Timar hyppäsi ulos vaunuista henkensä uhalla. Hyppäys onnistuikin ja hän tuli maahan, taittamatta jalkojaan ja käsiään. Hevoset laukkasivat ajopelineen eteenpäin.

Jos hän yhä vielä olisi uskonut enteitä, niin olisi tämä tapaus ollut omiaan käännättämään hänet takaisin.

Mutta hän oli nyt itsepäinen. Hänhän kulki nyt tietä, jota käyden ihminen ei enää huuda Jumalaa avukseen. Nyt hän tahtoi kulkea sinne, minne Noëmi häntä veti ja Timea syöksi. Etelä- ja pohjoisnapa, taipumus ja itsepäisyys ajoivat häntä edelleen.

Hypättyään alas vaunuista jatkoi Timar matkaa jalan metsäistä Tonavan rantaa pitkin. Hänen pyssynsä oli jäänyt vaunuihin, tyhjin käsin hän oli pelastunut.

Hän teki itselleen kepin viidakosta; se oli hänen ainoa aseensa. Sillä varustettuna hän yritti raivata itselleen tietä pensaikon lävitse. Siellä hän eksyi, hämärä yllätti hänet, ja kuta kauemmas hän samoili, sitä vaikeammaksi kävi hänen löytää ulos metsästä.

Vihdoin viimein hän sattui risumajalle ja päätti jäädä sinne yöksi.

Hän kokosi risuja ja laittoi tulen majan eteen. Onneksi oli metsästyslaukku ollut hänen selässään hänen hypätessään ulos vaunuista. Siinä oli leipää ja sianlihaa. Hän paistoi lihan tulella ja pani sen leivälleen. Metsästyslaukusta hän löysi sen kaksoispistoolin, jolla Teodor oli ampunut häntä majasta. Kenties juuri tästä majasta? Mahdollisesti se olikin sama.

Pistoolia hän ei saattanut käyttää, syystä että ruutisarvikin oli jäänyt vaunuihin. Mutta yhden palveluksen teki pistooli hänelle sittenkin. Se vahvisti häntä kohtalonuskossaan. Sillä, jota kohti kaksi laukausta oli turhaan laukaistu, oli varmasti jotakin tekemistä täällä maailmassa.

Tämä lohdotus olikin hänelle tuiki tarpeen, sillä yön tullen muuttui tämä luola kauhukuvien temmelyspaikaksi. Sudet ulvoivat aivan lähellä, ja Timar näki niiden vihreiden silmien kiiluvan pensastossa. Välistä tuli vanha koirassusi hiiviskellen aina majan takaseinustalle ja ulvahti siellä

kaameasti. Vain tuli saattoi pidättää petoja etäällä, ja Timar pitikin koko yön sitä vireillä. Jos hän meni majaan, tunkeutui hänen korviinsa kamala sihinä, jommoisella käärmeet tervehtivät ihmistä, ja hänen jalkojensa alla kiemurteli hitaasti muodoton massa. Kenties hän astui kilpikonniin päälle.

Timar viritteli tulta pitkin yötä ja piirteli ilmaan eriskummallisia kuvia pitkän hiilihankonsa palavalla päällä. Kenties ne olivat hänen omien ajatustensa hieroglyyfejä.

Mikä surullinen yö. Hän, jolla on koti kaikkine mahdollisine mukavuuksineen ja oivallisine vuoteineen ja jonka talossa nuori, kaunis vaimo huolehti hänestä, hän viettää nyt yötä yksinään tukahuttavassa, sienien peittämässä majassa, sudet ulvovat hänen ympärillään, ja hänen päänsä päällä kiemurtelevat vesikäärmeet risukudoksissa.

Ja tänään on hänen syntymäpäivänsä!

Miellyttävä perhejuhla — sellaisessa ympäristössä!

Mutta tämä on juuri niin kuin pitääkin. Nyt hän ei tahtoisi olevan toisin.

Mikael oli hurskas ja harras luonne. Lapsuudesta saakka oli hänellä ollut tapana rukoilla aamuin ja illoin. Tästä tavastaan hän ei ollut milloinkaan luopunut ja joka vaarassa, joka surussa, joita hänen vaiherikkaassa elämässään oli ollut niin runsaasti, hän oli turvautunut rukoukseen.

Hän uskoi Jumalaan, ja Jumala olikin hänen pelastajansa. Mihin ikänensä hän ryhtyikin, se onnistui. Mutta tänä kaameana iltana hän ei voinut rukoilla, hän ei tahtonut puhua Jumalalle:

"Katso, missä minä vaellan!" Tästä syntymäpäivästään lähtien hän luopui rukoilemistavastaan. Hän uhmasi kohtaloa.

Aamun alkaessa sarastaa vetäytyivät pedot piiloihinsa. Timar läksi nyt epäystävällisestä yöleiristään ja löysi pian sen polun, joka johti suoraan Tonavan rannalle.

Siellä häntä odotti uusi kauhea näky. Tonava oli paisunut hirveästi ja tulvinut yli äyräittensä.

Oli kevät ja lumi sulii, virran keltaiset laineet olivat kaislanjuurien peittämät. Kalastajamökillä, jonne Timar raivasi itselleen tien, ja joka seisoikin korkealla kummulla, nousi vesi aina ovenkynnykselle asti. Vene, jonka hän oli jättänyt sinne, oli sidottuna mökin vieressä seisovaan vanhaan piilipuuhun. Mökissä ei ollut ainoatakaan ihmistä. Veden ollessa näin korkealla ei voi kalastaa. Kalastajat olivatkin vieneet pyydyksensä muassaan.

Jos hän olisi rukoillut Jumalalta merkkiä, olisi hän nyt sen saanut. Tulvinut joki sulki häneltä tien koko majesteetillisellä voimallaan. Tällaisena aikana ei kukaan uskalla lähteä soutamaan virtaa pitkin.

Taivas oli varoittanut häntä — luonnonvoimat käskivät häntä kääntymään takaisin.

"Liian myöhäistä!" sanoi Timar. "Minä en saata enää kääntyä takaisin, minun täytyy mennä eteenpäin."

Kalastajamökin ovi oli lukossa. Timar mursi sen auki ottaakseen aironsa. Rakosesta hän näki niiden olevan sisällä.

Sitten hän istuutui veneeseen. Hän satoi nenäliinallaan jalkansa tuhtoon kiinni, irroitti köyden ja työnsi veneen yhdellä sysäyksellä keskelle virtaa. Siellä virta heti tempasi sen mukaansa.

Tonava oli tällä kertaa mahtava herra, joka raivoissaan kiskaisi matkaansa metsiä juurineen. Jokainen kuolevainen, joka uskalsi lähteä sen valtaväylälle, oli vain matonen, joka uiskenteli oljenkorren varassa.

Mutta tämä matonen vaati mahtajan kaksintaistelun.

Hän teki työtä molemmilla airoilla pitäen niillä samalla perää. Hänen pieni veneensä tanssi kuin pähkinänkuori vuolaassa virrassa, vastavirran koettaessa ajaa sitä takaisin rannalle. Mutta Timar ei väistänyt tuulta eikä vettä.

Hän oli heittänyt hattunsa veneen pohjalle. Hänen hiuksensa liehuivat tuulessa ja veneeseen syöksähtelevä vesi heitti kylmää vaahtoa hänen kasvoilleen jäähdyttämättä niitä. Hän oli helteissään. Hän joutui aivan kuumeeseen kuvitellessaan Noëmin olevan vaarassa saarella. Tämä ajatus antoi hänen käsivarsilleen voimaa ja joustavuutta.

Tonava ja tuuli ovat kaksi väkevää luonnonvoimaa; mutta niitäkin väkevämmät ovat intohimo ja ihmisen tahto. Timar todisti tämän väitteen oikeaksi. Mikä tarmo hänen rinnassaan, mikä kestävyys

hänen käsivarsissaan! Oli yli-inhimillistä pyrkiä Ostrovasaaren niemelle. Timar pääsi perille ja levähti niemen suojassa. Ostrovasaari oli kokonaan tulvan vallassa. Vesi virtaili puiden lomitse. Täällä oli helppoa työntää venettä eteenpäin ponnistamalla airoilla puista. Hänen täytyi kulkea saaren poikki antaakseen veneen sitten liukua virran mukana Noëmin asunnolle.

Kun hän oli saanut veneen kyllin ylös ja päässyt näreiköstä ulos, näyttäytyi uusi, hämmästyttävä näytelmä.

Vapaa saari lepäsi muulloin leveään kaislikon takana, jonka yläpuolella puiden latvat vain kohosivat. Nyt ei kaisloja näkynyt ensinkään, saari lepäsi vapaana Tonavan haarassa. Laineet löivät kaislikon yli, puut seisoivat vedessä ja vain kallionkieleke läheisimpine ympäristöineen kohosi veden pinnasta.

Kuumeentapaisella kiireellä hän työnsi veneen virtaan. Joka aironveto vei häntä lähemmäs kalliota, jonka huippu sinersi kukkivista lavendelipensaista sivujen helottaessa kapusiinilais-krassin köynnösten kullassa.

Ja kuta lähemmäs hän tuli, sitä kärsimättömämmäksi hän kävi.

Hän saattoi jo nähdä hedelmäpuutarhan, jonka puut seisoivat vedessä rungon puoliväliin saakka; mutta ruusutarha oli kuivilla ja sinne olivat lampaat ja vuohet paenneet.

Nyt kajahtaa Almiran iloinen haukunta hänen korviinsa. Koira tulee hypellen alas rantaan, syöksyy jälleen takaisin, hyppää veteen, ui tulijaa vastaan ja sitten taas takaisin.

Näkeeköhän Mikael tuota ruusuista olentoa, joka seisoo kukkivan jasmiinipensaan luona, juosten häntä vastaan aina veden reunaan asti?

Vain yksi airojenveto ja vene on maissa. Mikael hypähtää rantaan ja virta vie veneen muassaan. Sitä ei enää tarvittu, eikä kukaan huomaa vetää sitä maihin. Nuo kaksi näkevät vain toisensa.

Heidän ympärillään on ensimmäisten ihmisten paratiisi! Hedelmistä raskaita puita, kukkivia niittyjä ja kesyjä eläimiä, aaltokehän ympäröiminä ja tämän kaiken keskellä — Aatami ja Eeva.

Neito seisoo väristen, kalpeana tulijan edessä, ja kun tämä syöksyy häntä vastaan ja neito näkee kaivattunsa vieressään, heittäytyy hän hänen syliinsä ja huutaa hurmaantuneena, itsensä unhottaen:

"Sinä olet tullut takaisin! Sinä, sinä, sinä!" Ja sittenkin kun hänen suunsa ei enää voinut puhua, hän yhä kuiskaili: "Sinä, sinä, sinä!"

Heidän ympärillään kukkii Eeden. Jasmiinipensas kaartaa hopeanhoitoisen kukkakruununsa heidän ylleen ja satakielien ja kultarastaiden kuoro laulaa Jumalan ylistystä.

Kolmas luku.

SULOINEN KOTI.

Virta vei veneen muassaan. Alus, jolla saaren asukkaat olivat saapuneet, oli aikoja sitten lahonnut eikä uutta oltu hankittu. Vieras ei voinut lähteä saarelta, ennenkuin ensimmäiset hedelmänostajat laskivat maihin. Siihen kuluisi vielä viikkoja ja kuukausia.

Onnen viikkoja ja onnen kuukausia!

Lukemattomia ilon päiviä.

Vapaasta saaresta tuli Timarin koti. Siellä hänellä oli työtä ja lepoa.

Tulvan asetuttua oli hänellä paljon työtä saaren alaviin paikkoihin jääneen veden poisjohdattamisessa. Hän oli koko päivän kanavia kaivamassa. Hänen käsiinsä kasvoi paksu nahka kuten päivätyöläisen. Mutta illalla kun hän palasi lapio ja kirves olalla pieneen majaan, tultiin häntä vastaan jo kauas ja otettiin hänet rakkaudella vastaan.

Alussa tahtoivat naiset auttaa häntä tässä vaivaloisessa työssä, mutta Mikael epäsi hellästi: heidän asiansa oli hoitaa taloustoimia, miehelle kuului lapion hoito.

Ja saadessaan yhden kanavan valmiiksi ja johdattaessaan sitä myöten vettä pois saarelta, katseli hän ylpeänä työtään, aivankuin se olisi ollut hänen elämänsä ainoa ihme, joka saattoi vaatia hyvän työn nimeä, ainoa, johon hän voi vedota sisäisen tuomarinsa edessä. Sellaisen kanavan avaamispäivän aatto

oli saarella juhlapäivä. He eivät viettäneet mitään suuria kirkkojuhlia eivätkä edes pitäneet lukua sunnuntaipäivistä. Heille riitti juhlapäiväksi sellainen päivä, jolloin Jumala antoi heille jonkun ilon.

Nämä saaren asukkaat olivat myös hyvin harvasanaisia. Saman, minkä hurskas Daavid sanoi sadassa psalmissa, sen he ilmaisivat yhdellä ainoalla huokauksella, ja sen, mitä runoilijat olivat laulaneet runoiksi, lausuvat he yhdellä katseella. He oppivat lukemaan toinen toistensa ajatukset kasvoista, he oppivat seuraamaan toistensa ajatuksia, niin että he ajattelivat yhdessä.

Mikael ihaili Noemia päivä päivältä yhä enemmän. Hän oli uskollinen, kiitollinen olento, joka ei oikutellut eikä asettanut suuria vaatimuksia. Hän ei ollut levoton tulevaisuudesta eikä surrut edeltäkäsän. Hän oli onnellinen ja onnellistutti läheisyydellään. Hän ei kysynyt Timarilta: Mitä on minusta tuleva, kun sinä lähdet pois? Jätätkö minut tänne vai vietkö muassasi? Onko minulle onneksi, että rakastan sinua? Mihin kirkkoon kuuluu pappi, joka meidät siunaa? Voitko, saatko olla omani? Eikö kellään muulla ole oikeutettuja vaatimuksia sinuun? Mikä asema sinulla on maailmassa? Missä piireissä elät? Ei edes hänen kasvoillaan, eikä silmissään milloinkaan näkynyt levottomuutta herättävää epäilystä, vaan tuo ainoa, ainainen kysymys: "Rakastatko minua?"

Terese rouva sanoi eräänä päivänä Timarille, että tämä nyt laimin löi paljon, mutta Timar lohdutti häntä sanoen Fabulan pitävän huolta kaikesta; ja kun Terese katsoi Noemia, jonka siniset, lempeät silmät etsivät Mikaelin kasvoja niinkuin päivänkukka aurinkoa, huokasi hän syvään: "Oi, kuinka tyttö rakastaa häntä!"

Timarin täytyi kaivaa ojaa päivät pitkät, hakata maahan paaluja ja sitoa risukimppuja, tukahuttaakseen sitkeällä ruumiillisella työllä vieläkin sitkeämmin työskentelevät ajatuksensa.

Mitähän tapahtunee ulkona maailmassa? Kolmekymmentä hänelle kuuluvaa alusta ui pitkin Tonavaa, laiva kyntää merta, koko hänen liikkeensä, omaisuus, joka nousee miljooniin, on naisen käsissä.

Ja jos tämä nainen nyt kevytmielisesti ja ylimielisesti hävittää omaisuuden, jakaa sen ja tekee miehensä rutiköyhäksi, voiko hän silloin moittia tuota naista? Eikö hän itse ole tahtonut juuri sitä?

Hän tunsu itsensä onnelliseksi tässä kodissa; mutta hän olisi sentään mielellään tahtonut tietää, mitä toisessa kodissa tapahtui.

Hänen henkensä oli kahtaalla, oli jaettu kahtia. Toisaalla sitoi hänet hänen omaisuutensa, hänen kunniansa, hänen asemansa maailmassa, toisaalla hänen rakkautensa.

Tosin olisi hän helposti saattanut lähteä täältä. Tonava ei ole mikään meri ja hän oli hyvä uimari. Näin ollen hän olisi hyvin voinut uida toiselle rannalle. Häntä ei olisi täällä pidätetty; tiedettiin hänellä olevan asioita toimitettavana. Mutta kun hän taas oli Noemin kanssa, unohti hän koko maailman. Silloin hän tunsu vain rakkautta, autuutta ja ihailua.

"Oi, älä rakasta minua niin suuresti!" kuiskasi tyttö hänelle.

Ja niin meni päivä toisensa perästä.

Näin joutui sekin aika, jolloin hedelmät alkoivat kypsyä. Puiden oksat painuivat maahan suloisen taakkansa alla. Oli ilo nähdä hedelmien kehittyvän päivä päivältä täydellisyyttään kohti. Päärynät ja omenat alkoivat saada heimovärinsä; vihreä ruskettui nahankeltaiseksi tai sai kultaisia ja punaisia viiruja; tämä ruskea väriivahdus muuttui päivän puolella purppuranpunaiseksi; kullankeltaiseen sekaantui karmiinipilkkuja ja karmiinin pieniä, vihreitä pisteitä, ja hedelmä hymyili kuin iloiset lapsenkasvot.

Timar auttoi naisia hedelmien korjuussa. He täyttivät kokonaisia koreja näillä jumalanantimilla. Timar laski hedelmät aina koriin heittäessään. Kuinka monta sataa, kuinka monta tuhatta? Mikä aarre! Oikeata kultaa! Eräänä päivänä auttaessaan Noemia kantamaan täysinäistä koria hedelmävarastoon näki hän vieraita majan edustalla. Hedelmänostajat olivat saapuneet.

Moniin kuukausiin olivat nämä ainoat, jotka toivat tietoja ulkomaailmasta!

He keskustelivat parhaillaan Terese-rouvan kanssa hedelmien ostosta. Tässäkin harjoitettiin tavanmukaista vaihtokauppaa.

Terese-rouva tahtoi kuten ainakin, viljaa hedelmistään; mutta kauppiaat eivät tahtoneet antaa hänelle vastineeksi niin paljon kuin ennen. He sanoivat viljan tulleen hyvin kalliiksi. Viljakauppiaat Komornissa olivat ostaneet suuret määrät viljaa ja korottaneet hinnat; he jauhattivat sitä ja lähettivät sen meren tuolle puolen.

Tätä ei Terese-rouva tahtonut uskoa, se oli vain kauppurijuorua.

Timar kiinnitti seikkaan sitä suurempaa huomiota. Se oli hänen keksintönsä. Kuinka olisi asia nyt kehittynyt?

Nyt ei hän enää saanut rauhaa. Huolet liikkeestä ja omaisuudesta vaivasivat häntä. Tämä tieto oli hänelle samaa, kuin torven toivotus sotilaille, joka kuullessaan sotatorven toitahtuksen kaipaa takaisin taistelukentälle, vaikkapa rakastajattarensa syleilystä.

Naisten mielestä oli aivan selvää, että Mikael teki lähtöä. Hänen velvollisuutensa kutsui. Ja tulisihan hän ensi keväänä takaisin. Noëmi pyysi vain, ettei Mikael heittäisi matkustettuaan pois niitä vaatteita, jotka hän itse oli kuttonut ja ommellut ja joita Mikael oli käyttänyt saarella ollessaan.

Ei suinkaan hän heittäisi, hän tulisi säilyttämään niitä kalleuksinaan.

Ja sitten pitää hänen joskus ajatella pikku Noëmi-raukkaa.

Siihen hän ei voinut vastata sanaakaan.

Hän lahjoi kauppiaat jäämään vielä yhdeksi päiväksi.

Tänä päivänä hän ei tehnyt muuta kuin kulki käsi kädessä Noëmin kera vuoron perään kaikissa tutuissa paikoissa, jotka olivat olleet todistajina heidän mykälle onnelleen. Milloin tempasi Timar lehden jostakin puusta, milloin kukkaistertun ja pisti sen povelleen muistoksi. Näille lehdille oli kirjoitettu kokonaisia satuja, joita vain kaksi ihmistä osasi lukea.

"Rakastatko minua sittenkin, kun et enää näe minua?"

Tämä viimeinen päivä vierähti niin nopeaan! Kauppiaat tahtoivat lähteä illalla saadakseen kulkea illan viileydessä. Mikaelin täytyi sanoa jäähyväiset.

Noëmi oli järkevä. Hän ei itkenyt. Tiesihän hän Mikaelin tulevan takaisin. Hän ajatteli paljon enemmän matkarepun täyttämistä.

"Tulee jo yö siksi kun pääset toiselle rannalle", hän sanoi hellällä huolenpidolla Mikaelille. "Eikö sinulla ole asetta?"

"Ei. Ei kukaan tee minulle pahaa."

"Mutta kas, tuossahan onkin pistooli repussasi", sanoi Noëmi vetäen uteliaana ampuma-aseen esiin.

Mutta silloin hän kalpeni.

"Se on *hänen* aseensa!"

Timar säikähtyi tytön ilmettä.

"Silloin kun sinä lähdit luotamme viime kerralla", sanoi tyttö kiivaasti, "väijyi hän sinua toisella rannalla ja ampui jälkeesi tällä pistoolilla."

"Kuinka pistää päähäsi sellainen ajatus?"

"Minä kuulin hänen molemmat laukauksensa ja sitten sinun. Niin se on. Sinä otit häneltä pistoolin."

Timar hämmästyti sitä, että rakastavaiset näkevät sellaista, jota eivät heidän silmänsä erota. Hän ei voinut väittää vastaan.

"Oletko surmannut hänet?" kysyi tyttö.

"En."

"Mitä olet sitten hänelle tehnyt?"

"Älä enää pelkää häntä. Hän on lähtenyt Brasiliaan. Välillämme on nyt puolet maapalloa."

"Minä näkisin mieluummin välillämme kolme jalkaa maata!" huudahti Noëmi kiivaasti tarttuen Mikaelin käteen.

Mikael katsahti hämmästyneenä Noëmin kasvoihin.

"Sinä? Sinullako on tuollaisia murha-ajatuksia, sinulla, joka et voi nähdä kanaakaan tapettavan, jolla ei ole omaatuntoa polkea kuoliaaksi hämähäkkiäkään eikä pistää perhosta neulaan!"

"Mutta hänet, joka voisi riistää sinut minulta, hänet voisin minä surmata, samantekevää, olisiko se ihminen tai paholainen tai aave!..."

Ja näin sanoen hän syleili intohimoisesti rakastettua miestä. Mies värisi ja hehkui.

Neljäs luku.

SUKUKORUT.

Mikael etsi taas toiselta rannalta kalastajamökin. Kaksi asiaa täytti hänen mielensä. Toinen oli se kuva, joka oli häipynyt hänen katseiltaan iltasumuun: kasvien ja kukkien peittämä kukkula Tonavan keskellä ja sen huipulla hento tyttönen, joka heilutti hänelle jäähyväisiä nenäliinallaan niinkauan kuin hän oli näkyvässä, toinen hänen oman mielikuvituksensa luoma kuva kotoisista oloista Komornissa. No, tätä kuvaa hänellä olisi kyllin aikaa kehittää pitkällä matkalla alisen Tonavan varsilta Komorniin.

Kun vanha kalastaja näki Timarin alkoi hän huokailla. (Kalastajat eivät milloinkaan kiroile.)

"Ajatelkaapa, herra, joku varasnulikka on tulvan aikana varastanut veneenne; hän on päälle päätteeksi murtautunut sisään majaan ja vienyt aivot. Voi, minkälaisia lurjuksia maailmassa sentään on!"

Timarille teki hyvää kuulla jonkun sanovan häntä suoraan vasten kasvoja varkaaksi. Varashan hän juuri olikin. Jospa hän vain ei olisi varastanut muuta kuin veneen!

"Älkäämme kumminkaan kirotko sitä ihmistä. Kuka tietää, missä vaarassa hän on ollut ja kuinka välttämättömästi hän on tarvinnut venettä. Me hankimme itsellemme pian toisen. Mutta nyt, kunnan ukkoseni, istuudumme teidän veneeseen ja koetamme jo tänään päästä satamaan."

Kalastaja suostui suuresta maksusta pyyntöön. Aamun sarastaessa saapuivat he satamaan, missä laivat tavallisesti ottivat lastia. Rannalla olevassa majatalossa oli ajureita. Mikael pyysi yhtä näistä kyyditsemään itseään Levetincz'iin. Hänen aikomuksensa oli hankkia Levetincz'in tilanhoitajalta tietoja kaikesta, mitä hänen viisikuukautisen poissaolonsa aikana oli tapahtunut, joten ei hänelle olisi mikään uutta eikä mikään hämmästyttäisi häntä Komorniin palatessa. Levetincz'issä oli yksikerroksinen herraskartanorakennus, jonka toisessa siivessä asui tilanhoitaja vaimoineen ja toinen oli varustettu Timarin varalle. Tästä rakennuksen osasta veivät eräät portaat entiseen metsästyspuistoon, ja näitä portaita myöten voi päästä suoraan siihen huoneeseen, jonka Timar oli valinnut konttorikseen.

Mikaelin täytyi jännittää huomiokykynsä pienimpiinkin pikkuseikkoihin, voidakseen johdonmukaisesti valehdella.

Hän oli ollut poissa viisi kuukautta ja tehnyt sinä aikana pitkän matkan. Mutta tämän kanssa on huonosti sopusoinnussa se seikka, että häneltä puuttuu kaikki matkakapineet. Metsästyslaukussaan ei hänellä ole muuta kuin se liinainen, paidallinen puku, jonka Noëmi on ommellut, sillä ne vaatteet, jotka hänellä oli yllään saareen tullessa, olivat kylmemmän ajan varalle ajatellut ja ne ovat sitäpaitsi nyt rikkinäiset ja kuluneet, kuten hänen saappaansakin. Hänen olisi vaikeata selittää ulkoasuun.

Jos hän pääsisi metsästyspuiston ja siipirakennuksen portaiden kautta konttoriinsa, jonka avain hänellä oli taskussaan, pukeutuisi hän nopeasti ja kun sitten hän olisi pitkältä matkalta palanneen näköinen, kutsuisi hän sisään tilanhoitajan.

Alussa kävi kaikki hyvin. Kenenkään huomaamatta Timar pääsi aina konttorinovellet asti.

Mutta juuri aikoessaan avata sitä avaimellaan, teki hän sen yllättävän huomion, että toinen avain jo ennestään oli lukossa.

Joku oli huoneessa!

Mutta siellähän ovat hänen paperinsa, hänen kirjansa; sinne ei kenkään saa mennä. Kuka se hävytön on?

Hän tempasi kiukustuneena auki oven ja syöksyi sisään.

Mutta nyt oli hänen vuoronsa säikähtyä.

Hänen kirjoituspöytänsä ääressä istui henkilö, jota hän kaikkein vähimmin olisi odottanut täällä näkevänsä.

Se oli Timea.

Vähemmän hän olisi säikähtänyt nähdessään haamun toisesta maailmasta kuin tuon hennon olennon valkeine kasvoineen ja levollisine katseineen, olennon, joka hänet nähdessään nousi kirjoituspöydän äärestä laskien kynän kädestään.

Hänen edessään oli avoinna suuri pääkirja, jonka ääressä hän oli työskennellyt.

Ristiriitaisten tunteiden myrsky kuohui Timarin sielussa. Siinä oli hämmästyttäviä siitä, että ensimmäinen henkilö, jonka hän salaperäisen matkansa jälkeen kohtasi, oli Timea, siinä oli iloa siitä, että tämä oli yksin ja yllätys oli se, että Timea istui työssä täällä.

Timea loi hämmästyneenä silmänsä ylös Mikaelin astuessa sisään. Sitten hän heti kiirehti häntä vastaan ja ojensi vaiti hänelle kätensä.

Nämä valkeat kasvot olivat nytkin selittämätön arvoitus hänen puolisolleen. Hän ei osannut lukea niistä mitään. Tiesikö tämä nainen jo kaikki? Aavistiko hän jotakin vai eikö? Mitä oli kätettynä tämän kylmän välinpitämättömyyden alle? Vaikenevaa halveksumistako? Vai salattua, uhrautuvaa rakkautta? Vai oliko se vain lymfaattisen verenkierron apaattinen ilmaisu?

Hänkään ei tiennyt, mitä sanoa Timealle. Tämä ei ollut huomaavinaan Mikaelin risaisia vaatteita. Naiset osaavat taidon nähdä ja kuitenkin olla näkemättä.

"Minua ilahuttaa, että olette palannut", sanoi Timea vihdoin matalalla äänellä. "Minä olen joka päivä odottanut teitä. Viereisestä huoneesta löydätte vaatteenne. Kun olette pukeutunut, pyydän teitä tänne. Silloin olen minäkin valmis."

Näin sanoen hän pisti kynän hampaidensa väliin.

Mikael suuteli hänen kättään. Kynä, joka oli poikkipuolin hänen suussaan ei juuri ollut omiaan viekottelemaan suutelemaan huulia.

Mikael meni viereiseen huoneeseen, missä hän tavallisesti pukeutui.

Sieltä hän löysi pesuvadin täynnä vettä, puhtaan paidan ja vaatteensa sekä kiiltonahkasaappaat; kuten kotona Komornissa, — Koska hän ei voinut otaksua Timean tietäneen hänen palaavan juuri sinä päivänä, oli jäljellä vain mahdollisuus otaksua Timean joka päivä odottaneen häntä — ja kuka ties kuinka kauan.

Mutta kuinka oli rouva tullut Levetincz'iin?

Ja mitä hän teki siellä?

Mikael pukeutui nopeasti. Riisumansa vaatteet hän kätki vaatekonttorin nurkkaan. Muutoin voitaisiin kysyä häneltä: "Mistä ovat nämä reiät hihoissa, mistä nämä kuluneet kyynärpäät. Ja ennen kaikkea, mistä tämä liinapuku monivärisine kirjailuineen?" Naiset ymmärtävät koruommelneulan hieroglyyfien kieltä. Jonnekin oli vaatteet kätettävä.

Hän teki ankarasti työtä saippualla. Eikö häneltä kysyttäne, mitä hän on tehnyt noilla käsillä, joihin on kasvanut niin paksu nahka ja jotka ovat niin karheat?

Kun hän oli valmis, meni hän konttorihuoneeseen. Timea oli häntä vastassa jo ovelta, pisti kätensä hänen käsivarrelleen ja sanoi:

"Menkäämme sisälle syömään aamiaista."

Konttorista oli kuljettava Mikaelin pukuhuoneen lävitse, ennenkuin päästiin ruokasaliin. Siellä odotti Mikaelia uusi yllätys.

Pyöreä pöytä oli katettu kolmelle. Kuka olisi kolmas?

Timea soitti. Toisesta salinovesta tuli kamarineiti, toisesta Atalia.

Kun Atalia näki Timarin, leimahti hänen kasvoilleen raivoisan vihan puna, jota hän ei voinut estää nousemasta.

"Ah, herra von Levetinczy, oletteko siis vihdoinkin palannut kotiin? Olipa todella rakastettava päähänpisto kirjoittaa rouvalle: 'Tässä ovat avaimeni, tässä kirjani. Ole niin hyvä, rakas vaimoni, ja hoida liikeasioita edestäni', ja sitten jättää meidät viideksi kuukaudeksi tietämättömiksi siitä, missä te vaelsitte."

"Pyydän Atalia!" hillitsi häntä Timea.

"Enhän minä nuhtele herra Levetinczyä siitä, että hän on ollut niin kauan poissa; sehän on erittäin rakastettavaa aviomiehen puolelta. Tapahtuuhan muidenkin avioparien kesken sellaista, että toinen matkustaa Karlsbadiin, toinen Emsiin. Mutta me kiitämme tällaisesta huvista. Istua keväästä syksyyn täällä Levetinczyssä, missä paitsi talonpoikia ja sääskiä ei ole ainoatakaan elävää olentoa, riidellä aikaisesta aamusta myöhään iltaan myllärien ja merimiesten kanssa tahi sulkeutua konttoriin, lähettää kirjeitä joka maanosaan ja opiskella englannin ja espanjan kieliooppeja voidakseen tulla toimeen englantilaisten ja espanjalaisten asiamiesten kanssa — se ei toden totta ole mikään huvitus nuorille naisille."

"Atalia!" sanoi Timea ankarasti.

Mikael istuutui hiljaa paikalleen, jonka hän tunsu tavannukaisista veitsetä, kahvelista ja lasista.

"Olemme joka päivä odottaneet teitä, joka päivä on pöytä ollut katettu teitäkin varten."

Mikael jaksoi tuskin odottaa siksi, kunnes ateria oli ohi. Atalia ei enää puhunut mitään, mutta aina kun Timar katsoi häneen, saattoi hän hänen silmistään lukea mitä selvintä suuttumusta.

Tämä oli hänelle rauhoittava merkki.

Kun he olivat aterioineet, pyysi Timea miestänsä seuraamaan konttoriin. Mikael mietiskeli, minkä sadun hän kertoisi vaimolleen tämän kysyessä hänen matkaansa.

Sellaisenko, jommoisia Teodor Kristyan keksi, niinkö?

Mutta Timea ei sanallakaan kosketellut sitä asiaa.

Hän työnsi kaksi tuolia kirjoituspöydän luo ja lasi kätensä avoimelle pääkirjalle.

"Tässä, herrani, näette liikeasioittenne kannan siitä lähtien, kun jätitte niiden hoidon minun käsiini."

"Tekö itse olette hoitanut niitä?"

"Käsitin teidän sitä tarkoittaneen. Kirjeestänne näin teidän alottaneen suurenmoisen yrityksen: unkarilaisten jauhojen ulosviennin. Minä huomasin sekä omaisuutenne että luottonne ja kauppiaskunnianne olevan tässä pantuna alttiiksi, vieläpä tärkeän teollisuushaaran synnyin riippuvan tämän yrityksen onnellisesta ratkaisusta. Minä en ymmärtänyt tätä liikettä, mutta minä ymmärsin asian riippuvan suuremmassa määrin omantunnotarkasta, luotettavasta huolenpidosta kuin liiketottumuksesta. Minä en senvuoksi luovuttanut sitä kolmansiin käsiin. Heti saatuani teidän kirjelmänne lähdin Levetinczy'iin ja ryhdyin kehoituksenne mukaisesti johtamaan kaikkea. Opiskelin kirjanpitoa ja opin tulemaan toimeen laskuissa. Luulen teidän löytävän kaikki hyvässä järjestyksessä. Kirjat ja kassansisältö pitävät yhtä."

Timar katseli ihmetellen tuota naista, joka niin levollisesti harkiten osasi johtaa käsiensä kautta kulkevia miljoonia määräraikkaansa, vetää sisään ja antaa ulos ja nopeasti pelastaa ne pääomat, jotka olivat vaarassa, — ja joka ymmärsi vieläkin enemmän.

"Onni on suosinut meitä tänä vuonna", jatkoi Timea, "ja on korvannut minun puuttuvat tietoni. Näiden viiden kuukauden nettotulo on viisisataatuhatta guldenia. Tämä summa ei kumminkaan ole vapaana, minä olen, teidän valtakirjaanne käyttäen, sijoittanut sen uusiin liikeyrityksiin."

Minkähänlaatuisia liikeyrityksiä naisen järki keksinee?

"Teidän ensimmäinen jauholähetysenne Brasiliaan onnistui täydellisesti. Unkarilaiset jauhot tulivat Etelä-Amerikan markkinoilla suosituiksi. Niin kirjoittavat teidän asiamiehenne Rio Janeirosta, jotka kaikki yksimielisesti ylistävät teidän pääasiamiehenne, Teodor Kristyanin kuntoa ja rehellisyyttä."

Timar ajatteli itsekseen: "Menettelen minä kuinka hullusti tahansa, on teollani aina hyvät seuraukset, ja suurinkin hullutus, johon ryhdyn, muuttuu viisaudeksi. Milloin tämä on päättävä?"

"Saatuani nämä tiedot harkitsin, miten te itse olisitte menetellyt. Ajattelin, että on käytettävä tilaisuutta hyväkseen ja kaikin voimin vallattava ne markkinat, jotka täten avautuivat. Vuokrasin heti useita myllyjä. Hankin uusia laivoja ja lastautin ne, ja tällä haavaa on teillä uusi jauholähetys matkalla Etelä-Amerikkaan, ja sillä te voitte lyödä laudalta kaikki kilpailijat."

Mikael hämmästyi. Tämä nainen oli rohkeampi kuin moni mies. Jonkun toisen vaimo olisi huolellisesti lukinnut saadut rahat, hukkumisen pelosta, mutta tämä uskaltaa jatkaa puolisonsa alkamaa liikeyritystä kymmenkertaisen mittakaavan mukaan!

"Minä arvelin, että te olisitte menetellyt samalla lailla", sanoi Timea.

"Olisin kyllä."

"Muutoin osottautui alotteemme oikeaksi, koska heti meidän ryhdyttyämme kasvavalla innostuksella yritykseen, tuli jäljessämme heti kokonainen kilpailijoiden sarja, jotka nyt päätäpahkaa jauhattavat vehnää ja kuljettavat jauhoja tynnyreissä Brasiliaan. Mutta teidän ei tarvitse olla huolissanne siitä. Me voitamme ne kaikki. Ei kenkään niistä tunne sitä salaisuutta, jossa unkarilaisten jauhojen etu oikeastaan on."

"Mikä se sitten on?"

"Jos joku olisi kysynyt sitä vaimoltaan, olisi hän kenties voinut saada tietää sen. Minä pääsin perille asiasta vertailemalla amerikkalaisen viljan hintoja. En nähnyt missään niin raskasta vehnää kuin unkarilainen on. Meidän täytyy siis jauhattaa täysipainoista tavaraa, voittaaksemme amerikkalaisen. Mutta tähänastiset kilpailijamme ovat ottaneet kevyempää tavaraa, ja siksi he epäonnistuivat meidän pysyessämme voitonpuolella."

Mikael hämmästyí hämmästy mistään. Sillä aikaa kuin hän itse kuukausimääriä oli maannut väijymässä paratiisin kiellettyä hedelmää, uhrasi tämä hento nainen päivät ja yöt voittaakseen ne vaikeudet, jotka liittyivät tähän laajakantoiseen yritykseen. Hän askarteli kuivassa, sieluaherpaissevassa työssä ja hankki uutta ylistystä, loistoa ja kunniaa miehensä nimelle, kieltäytyen itse kaikesta nautinnosta. Hän kätki ihanan, nuorekkaan olentonsa tänne kauas tasankojen suoperäisiin viljaviin seutuihin. Hän tyytyi kaikkiin vaikeuksiin, rasittui, solmi liikeyrityksiä ja piti silmällä kaikkea, — tekipä hän enemmänkin, hän, suloinen puoliso, joka kaivautui liikeasioiden vaivoihin, vaikka oli luotu elämännautintoihin, ei edes kysynyt kotiinpalaavalta mieheltään: No, mitä sinä olet tehnyt sillä aikaa?

Mikael suuteli Timean kättä pyhällä, aralla kunnioituksella, jommoisella me suutelemme kallista vainajaa, joka ei enää kuulu meille, vaan hautaan eikä enää tunne suudelmaamme.

Kun hän muisteli Timeaa sinä aikana, jonka hän oli viettänyt saarella itseunhotuksen juopumuksessa, ajatteli hän aina: Hän etsii itselleen huvitusta matkustelemalla tai lähtemällä kylpylaitokseen. Rahaahan hänellä oli yllin kyllin ja hän saattoi sillä tehdä, mitä halusi, — nyt hänen täytyi nähdä, mikä oli ollut Timean huvina: tehdä laskuja, istua konttorissa, vaihtaa kirjeitä ja oppia ilman kielenopettajaa kahta vierasta kieltä — ja kaikkea tätä hän oli tehnyt täyttääkseen puolisonsa toivomuksen.

Timar sai kuulla vaimoltaan suuremmoisesti laajennetun liikkeensä kaikista haaroista. Tämä käsitti välitys-, diskontto- ja pörssiasioita, maanviljelystä ja tehdasteollisuutta, ja kaikista näistä liikkeenhaaroista teki Timea miehelleen tarkan tilin. Konsolin, pörssipaperien ja metallirahan kurssista, vuokrasta, alivuokraajista, raskaasta ja kevyestä tavarasta, välityspalkkioista, liikapainosta, tonnipainosta, ulkomaisten rahalajien sekasotkusta, mitasta ja painosta — kaikessa tässä hän liikkui niin nopeasti kuin hän olisi aivan nuoruudestaan asti ollut tottunut siihen. Hänen oli myös usein täytynyt ajaa riita-asioita ja solmia vaikeita sopimuksia, jotka vaativat suurta asioihin perehtymistä; mutta nämäkin hän oli suorittanut tyydyttävällä tavalla. — Timar oli varma siitä, että jos hän itse olisi suorittanut kaiken tämän viidessä kuukaudessa, olisi hän ollut työssä aamusta iltaan. Kuinka vaikea olikaan sellainen tehtävä ollut nuorelle naiselle, jonka vielä lisäksi oli ensin perehdyttävä näihin toimiin. Eihän hänelle voinut jäädä kylliksi aikaa edes levätäkseen.

"Mutta tähän olette minun edestäni tehnyt täällä hirvittävän työn."

"Se on tosi; alussa joutui työ hitaasti, mutta sitten minä totuin siihen, eikä se silloin enää väsyttänyt. Työ tekee hyvää."

Mikä surumielinen lohdutus! Nuori vaimo löytää lohdutusta työstä!

Mikael veti Timean käden luokseen. Syvä surumielisyys kuvastui hänen kasvoillaan. Hänen sydämensä oli niin raskas.

Oi jospa hän vain olisi tiennyt, mitä Timea sillä hetkellä ajatteli! Hän ei voinut saada kirjoituspöydän avainta mielestään.

Jos Timea on päässyt hänen salaisuutensa perille, niin on hänen menettelytapansa vain hirvittävä tuomio, joka on langetettu hänen päälleen osoittamaan, mikä erotus on syyttäjän ja syytetyn välillä.

"Ettekö ole koko tänä aikana oleskellut Komornissa?" hän kysyi.

"Vain kerran kun minun täytyi kirjoituspöytäni laatikosta etsiä Scaramellin kanssa tehtyä sopimusta."

Timar tunsi veren hyytyvän suonissaan.

Timean kasvot eivät ilmaisseet kerrassaan mitään.

"Nyt me lähdemme Komorniin", sanoi Timar; "asiat ovat järjestyksessä; meidän on odotettava tietoja laivojemme kohtalosta, ja ne tiedot eivät voi saapua ennen kuin talvella."

"Hyvä on!"

"Tai tahdotteko kenties mieluummin matkustaa Schweiziin tai Italiaan?
Nyt on juuri soveliaa aika."

"Ei, Mikael, me olemme kyllin kauan olleet erossa; olkaamme nyt yhdessä."

Mutta ei ainoakaan kädenpuristus osoita, miksi hän tahtoisi olla Mikaelin kanssa.

Mikael ei rohjennut sanoa hänelle ainoatakaan hellää sanaa.
Valehtelisiko hän vielä enemmän?

Ja siitä huolimatta — kuinka paljon hänen olikaan valehdeltava!

Aamusta iltaan! Onhan hänen vaitiolonsakin valhetta!

Kirjojen ja paperien tarkastamiseen meni koko iltapäivä. Illalliseksi oli kutsuttu kaksi vierasta, tilanhoitaja ja korkea-arvoinen herra tuomiorovasti.

Herra tuomiorovasti oli pyytännyt heti saada tiedon herra von Levetinczyn paluusta saadakseen käydä häntä tervehtimässä. Saatuaan sanoman hän heti kiirehti linnaan. Hänellä oli myös rinnassaan kunniamerkkinsä.

Heti sisääntultuaan hän sytytti kaunopuheliaan ilotulituksen, jossa hän ylisti Timaria seudun hyväntekijänä. Hän vertasi Timaria Noak'iin, joka rakensi arkin, Josefiin, joka pelasti kansansa nälänhädästä, ja Mosekseen, joka antoi sataa mannaa alas taivaasta; Timarin alkaman jauhokaupan hän sanoi olevan suurenmoisimman yrityksen, joka oli milloinkaan lähtenyt Europasta. Eläköön jauhojen viennin Columbus!

Timarin täytyi vastata tähän tervetuliaispuheeseen. Hän puhui sangen hajamielisesti ja paljon pötyä. Hänen oli vaikea pidättäytyä nauramasta ja sanomasta korkea-arvoiselle herralle: "Hahaha! Älkää kuvitelkokaan minun ryhtyneen tähän yritykseen tehdäkseen teitä onnelliseksi; minulle oli tärkeätä karkoittaa tyhmä poika erään pikku tytön läheisyydestä, ja jos tämä tyhmyys on vienyt joihinkin viisaihin tuloksiin, niin on ansio kokonaan tämän vierelläni istuvan naisen. Naurakaa toki, herrasväki!"

Syödessä nousi hyvä tuuli. Yhtävähän tuomiorovasti kuin tilanhoitaja olivat viinin ylenkatsojia. Herra tuomiorovasti oli "kalugyer", rumanian kielellä pappi, jonka vaimo oli kuollut ja joka ei saanut mennä uusiin naimisiin. Siitä huolimatta hän jatkuvasti ihaili kaunista sukupuolta eikä säästännyt kohteliaisuuksia Timealle ja Atialle, jolla hän taas joutui tilanhoitajan sukkeluuksien maalitauluksi.

Vanhan, hupaisan herran päänäpistot ja jutut saivat Timarinkin hymyilemään, mutta niin pian kuin hän heitti silmäyksen Timean jääkylmiin kasvoihin, kuoli hymy hänen huulillaan.

Timea oli jättänyt hyvän tuulensa jonnekin muualle.

Oli jo tullut hämähä ennenkuin ateria oli päättynyt. Molemmat vanhat herrat huomauttivat toisiaan vallattomasti siitä, että oli jo aika lähteä, sillä herra puoliso oli äskettäin palannut nuoren vaimonsa luo pitkän poissaolon jälkeen, ja heillä varmaankin oli paljon puhuttavaa toisilleen.

"Tekisivätpä he todella oikein, jos pian menisivät tiehensä", kuiskasi Atalia Timarille. "Timean päätä alkaa joka ilta kivistää niin ankarasti, että hän ei saa nukuttua ennen puoliyötä. Katsokaapa, miten kalpea hän on!"

"Timea, voitko pahoin?" kysyi Timar hellästi.

"Ei minua mikään vaivaa", vastasi Timea.

"Älkää uskoko häntä. Aina siitä saakka, kun tulimme Levetincz'iin, vaivaa häntä hirveä päänsärky. Se on hermosärkyä, jonka hän on saanut aivorasituksesta ja epäterveellisestä ilmanalasta. Äskettäin näin hänen päässään harmaan hiuksen. Mutta hän salaa tautinsa, siksi kunnes makaa vuoteessa, eikä enää nouse, eikä hän siinäkään valita."

Timar tunsi hengessä samoja tuskia kuin rikollinen, joka on kidutuspenkillä.

Eikä hänellä ollut rohkeutta sanoa vaimolleen: "Jos sinä olet sairas, niin salli minun maata huoneessasi, että voisin hoitaa sinua."

Ei, ei, hän pelkäsi unessa lausuvansa Noëmin nimeä ja vaimon voivan kuulla sen, kun tuskat pitivät häntä valveilla puoli yötä.

Hänen täytyi paeta häävuodettaan.

Seuraavana päivänä he läksivät Komorniin. He matkustivat postihevosilla. Mikael istui vastapäätä naisia. Matka oli ikävä. Elo oli jo korjattu ja yksitoikkoiset niittymaat kohtasivat silmää kaikkialla. Ei kenkään ajajista puhunut mitään. Kaikkien kolmen oli vaikea pysyä hereillä.

Mutta iltapäivällä ei Timar enää voinut kestää vaimonsa mykkää katsetta ja hänen salaperäisiä, arvoituksellisia kasvojaan. Muka saadakseen polttaa hän istuutui ajajan viereen ja jäikin sinne.

Noustessaan pois eräällä asemalla valitteli Atalia huonoja teitä, hirvittävää kuumuutta, vaivaavia kärpäsparvia, tukahuttavaa pölyä ja matkan muita vaikeuksia. Majatalot olivat likaisia, vuoteet epämukavia, ruoka vastenmielistä, viini hapanta, vesi ei ollut puhdasta, kasvat, joita näki, aivan kauhistuttavia. Hän tunsi olevansa koko matkan ajan kuolemansairas, hän oli ylönantamaisillaan, hänellä oli kuumetta, pää oli halkeamaisillaan; miten silloin Timea mahtoikaan kärsiä, hän kun oli niin hermostunut.

Koko tien oli Timarin pakko kuunnella tätä valitusta. Timea ei sitävastoin päästänyt kuuluviin ainoatakaan valituksen ääntä.

Kun he tulivat Komorniin, otti Sohvi-rouva heidät vastaan selittäen aivan harmaantuneensa yksinäisyydessään. Hänkö olisi harmaantunut! Päinvastoin hän oli viihtynyt kuin kala vedessä saadessaan päivät päästään vaeltaa talosta taloon juoruumassa oikein sydämensä pohjasta.

Timar tunsi sydäntänsä ahdistavan astuessaan omaan kotiinsa. Koti on joko taivas tai helvetti. Nyt hän vihdoinkin saa kokea, mitä näiden selittämättömien marmorikasvojen kylmyys kätkee.

Seuratessaan vaimoan tämän huoneeseen sai Timar kirjoituspöytänsä avaimen.

Hän tiesi jo niin paljon, että Timea oli avannut laatikon ja etsinyt hänen papereittensa joukosta mainittua sopimusta.

Kirjoituspöytä oli vanha taidekalu, jonka yläosaa peitti kaareva, viuhkamainen pyöräkansi, jonka saattoi työntää ylös. Sen takana oli suuria ja pieniä laatikoita. Suuremmissa oli sopimuksia, pienemmissä arvopapereita ja kalleuksia. Koko kaappi oli tehty raudasta ja maalattu mahonginväriseksi; lukko oli taideteos, joka ei auennut — käänsi sitten avainta oikealle tahi vasemmalle, ellei tuntenut salaista koneistoa. Timea oli selvillä salaisuudesta ja hän saattoi helposti päästä laatikkoihin.

Levottomasti sykähtelevin sydämin veti Timar ulos laatikon, jossa hän säilytti niitä kalleuksia, joita hänestä oli varovaisinta olla myymättä. Sellaisilla kalleuksilla on tuntijansa joka taholla; se on tiede, samanlainen kuin muutkin, professoreineen ja opetuslapsineen, jotka määrätystä tuntomerkeistä erottavat, mistä tämä kivi ja tuo kamé ovat kotoisin. Ja sitten seuraa kysymys: Kuinka te olette joutunut sen omistajaksi? Vasta "hankkijan" jälkeläinen kolmannessa polvessa uskaltaa avoimesti näyttää sen.

Jos Timea on ollut kyllin utelias vetämään ulos laatikon, niin on hän myös nähnyt nämä kalleudet. Siinä tapauksessa hän myös on tuntenut timanttikoristeen, jossa on hyvin hänen näköisensä kuva. Se on varmaankin hänen äitinsä kuva, ja silloin hän tietää kaikki. Hän tietää Timarin ottaneen haltuunsa hänen isänsä kalleudet. Pimein, kenties rikollisin keinoin hän on silloin myös hankkinut itselleen tämän satumaisen rikkouden, jolla hän on voittanut Timean käden, näyttämällä jalomielisen osaa sitä kohtaan, jonka on ryöstänyt.

Kenties hän ajattelee jotakin vielä pahempaa kuin todellisuudessa on tapahtunut. Hänen isänsä salaperäinen kuolema, hänen yhtä salaperäinen hautaamisensa voisivat helposti johtaa ajattelemaan, että Timarin sormi on mukana tässäkin jutussa.

Ja jos Timea on päässyt perille kaikesta tästä, jos hänellä on sellaisia epäluuloja, mitä silloin merkitsee hänen uhrautuva uskollisuutensa, hänen levoton huolenpitonsa miehensä kunnian ja maineesta? Eikö se kaikki ole vain sen syvän halveksumisen ilmaisua, jota hänen ylevä sielunsa varmasti tuntee kunniansa unohtanutta miestä kohtaan, jonka nimeä hän kantaa, johon hänet on yhdistetty ja jota ylpeys kätkee kunnioittamaan sen valan tähden, jonka hän on vannonut alttarin ääressä.

Tämä olisi toki sietämätöntä miehelle!

Hänen oli hankittava varmuutta! Hänen oli otettava avuksi vieläkin uusi valhe.

Hän otti laatikosta timantteihin upotetun valokuvan ja lähti se kädessään Timean luo.

"Rakas Timea", sanoi Mikael istuutuen vaimonsa viereen, "minä olen oleskellut jonkun aikaa Turkinmaalla. Saatte myöhemmin tietää, mitä olen tehnyt siellä. Ollessani Skutarissa tarjosi eräs amerikkalainen jalokivikauppias minulle erästä timantteihin upotettua kuvaa, joka on sangen suuresti teidän näköisenne. Minä ostin sen ja saan täten jättää korun teille."

Näin hän oli pannut kaikki yhden kortin varaan.

Jos Timean kasvot kuvan nähdessään säilyttäisivät tavallisen, kylmän välinpitämättömyyden ilmeen, jos hän antaisi silmiensä rankaisevan katseen siirtyä koristeesta puolison kasvoille, silloin hän tahtoi sanoa: "Sinä et ole ostanut tätä koristetta Skutarista — se on jo kauan virunut pöytälaatikossasi. Herra ties mistä olet sen ostanut. Kuka tietää missä sinä olet kuljeskellut? Kuka tietää, mikä pimeys sinua ympäröi?"

Ja silloin Timar olisi hukassa.

Mutta ei mitään tällaista tapahtunut.

Nähdessään kuvan muuttuivat Timean kasvot äkkiä. Hänen marmoripiirteissään kuvastui sellainen mielenliikutus, jota ei voi peittää eikä salata. Hän taittui molemmin käsin kuvaan ja suuteli sitä kiihkeästi. Hänen silmänsä täytyivät kyyneleillä. Tunne purkautui esiin. Timean kasvot alkoivat elää.

Mikael oli pelastettu.

Kauan pidätettyjen tunteittensa voittamana Timea alkoi kiivaasti nyhkyttää.

Silloin astui Atalia sivuhuoneesta esiin. Hän näytti hämmästyneeltä. Hän ei milloinkaan ollut kuullut Timean itkevän sillä lailla.

Kun Timea huomasi hänet juoksi hän häntä vastaan kuin lapsi ja huusi itkun ja naurunsekaisella äänellä: "Katso, katso! Äitini kuva!... Hän on antanut sen minulle!"

Ja näin sanoen hän juoksi takaisin Mikaelin luo, kietoi käsivartensa hänen kaulaansa ja kuiskasi liikutettuna:

"Kiitoksia... tuhansia kiitoksia!..."

Timarista tuntui kuin se hetki olisi tullut, jolloin hänen olisi pitänyt suudella noita huulia ja sen jälkeen suudella ja yhä vain suudella niitä.

Mutta hänen sydämensä lyönnit sanoivat hänelle: "Sinun ei tule varastaa."

Kaiken senjälkeen, mitä "Vapaalla Saarella" oli tapahtunut, olisi suudelma näille huulille ryöväystä.

Samassa hän tuli ajatelleeksi jotakin muuta.

Hän meni takaisin huoneeseensa ja otti esille kaikki korut, joita oli säilyttänyt pöytälaatikossa.

(Ihmeellinen vaimo, joka, vaikka avain on hänen käsissään, jättää koskematta salaiset laatikot ja etsii vain sitä paperia, jota tarvitsee!)

Senjälkeen hän sulloi kaikki kalleudet metsästyslaukkuunsa, joka oli ollut hänen selässään hänen tullessaan Levetincz'iin ja palasi sen kera vaimonsa luo.

"Minä en ole vielä sanonut teille kaikkea", hän puhui Timealle. "Samasta paikasta, mistä sain kuvan, löysin nämäkin korut ja ostin ne teille. Ottakaa ne lahjaksi minulta." Ja näin sanoen hän laski korun toisensa jälkeen Timean helmaan, kunnes säkenöivä joukko peitti tämän koko esiliinan. Se oli kuin haltijattaren lahja "Tuhannesta ja Yhdestä yöstä."

Atalia seisoi vieressä, kalpeana kateudesta ja kädet nyrkkiin puristettuna katkeruudesta. — Sillä kaikki tuo olisi voinut olla hänen!

Mutta Timean kasvot synkistyivät ja muuttuivat jälleen marmorikylmiksi. Hän katseli välinpitämättömänä sylissään olevia jalokiviä. Timanttien ja rubiinien säteet eivät lämmittäneet häntä.

UUSI VIERAS.

Pitkä talvi kului liikeasioiden hoidossa. Ainakin nimittävät rikkaat raharuhtinaat tätä liikeasiainhoidoksi.

Levetinczy alkoi tottua asemaansa. Rikkaus synnyttää hyviä unia. Hän matkusti usein Wieniin ja otti osaa suurten pankkiirien huvituksiin. Hän näki edessään monta hyvää esimerkkiä. Se, joka omistaa miljoonia, voi sallia itselleen ylellisyyden ostaa jalokivikauppiaalta uudenvuodenlahjoja kaksi kappaletta joka lajia ilahuttaakseen yhtä aikaa kahta sydäntä — toisella rouvaansa, joka istuu kotona vastaanottamassa vieraita juhlia vietettäessä, muun ajan kuluessa perhehuolissa; toisella jotakin toista naista, joka joko tanssii tai laulaa, mutta kummassakin tapauksessa vaatii hienon hotellin asunnokseen, koruja ja pitsejä. Timar oli kyllin onnellinen saadakseen olla mukana sekä rahaparonien kotoisissa juhlissa, joissa kunnioitettavat naiset kaatavat teetä ja kysyvät vieraalta, miten hänen perheensä voi, että myös näissä toisin järjestetyissä iltakutsuissa, joissa sangen kursailemattomat naiset ilmeisellä mieltymyksellä antautuvat samppanjan nauttimiseen, ja missä jokainen hännää Timaria kysymyksellä, eikö hänellä vielä ole mitään tuttavuuksia oopperassa.

Punastuminen, jolla hyväluontoinen Timar vastaa sentapaisiin viittauksiin, lisää vain yleistä iloa. "Mitä te ajattelette!" sanoo eräs miljoonanomistaja totisena; "herra Levetinczy on hyveellisen aviomiehen esikuva." — "Ei siihen mitään taitoa tarvita", sanoo toinen, "kun vaimo on niin kaunis ja sielukas, ettei sellaista ole koko Wienissä." — "Hän on saituri", sanoo hänen selkensä takana kolmas, jota puistattaa ajatellessaan, mitä sellainen pitsejä ja silkkiä nielevä olento tulee maksamaan. — Toiset taas juttelevat keskenään ja levittelevät salaisuutta, että Timar on onneton mies, jonka sydän pysyy kylmänä, vaikka kuka tahansa panisi sen koetukselle. — Itse asiassa häntä viekottelevatkin monet kauniit ja nerokkaat naiset, jotka ovat opetelleet taitoa valloittaa miehiä ja saavuttaneetkin jonkunlaisen taituruuden; mutta Timar pysyy kylmänä ja luoksepääsemättömänä kaikille viehätöksille, kaikille viekotuksille. Hän on tunteeton.

"Oikean aviomiehen esikuva!" sanovat hänen ihailijansa. "Inhoittava ihminen!" kuuluu sitävastoin hänen vihamiestensä leiristä.

Mutta hän vaikenee ja ajattelee — Noemia.

Mikä ijäisyys olikaan tämä kuuden kuukauden aika, jolloin hänen oli elettävä erossa Noemista, jolloin hänen aina täytyi ajatella häntä, eikä voinut uskoa kenellekään ajatustensa sisältöä!

Usein hän yllättää itsensä juuri kertomassa niistä. Kerran hänen istuessaan aterialla kotonaan, ovat nämä sanat livahtamaisillaan hänen suustaan: "Kas! Juuri tuollaisia omenia saa sillä saarella, missä Noemi asuu." Kun Timean silmät joskus ilmaisivat hänellä olevan päänsärkyä, tuntee Timar kiusausta sanoa hänelle: "Ah, kun Noemilla oli päänsärkyä haihtui se heti, kun panin käteni hänen otsalleen." Ja kun hän näkee Timean suosikin, valkoisen kissan, on hänen huulillaan kysymys: "Oi, Narcissa, minne emäntäsi on joutunut?"

Mutta hänellä on täysi syy olla varoillaan, sillä talossa on eräs olento, joka argussilmin vartioi ei ainoastaan Timeaa, vaan myös häntä.

Atalialta ei saattanut jäädä huomaamatta, että Timar paluunsa jälkeen oli vähemmän raskasmielinen kuin ennen. Kaikkia hämmästytti hänen vilkas ulkonäkönsä. Siinä piili joku salaisuus. Eikä Atalia voinut sallia kenenkään tuntevan onnea tämän katon alla. Mistä hän oli varastanut onnensa? Miksi hän ei kärsi, niinkuin Atalia tahtoo nähdä hänen kärsivän?

Liikeasiat kävivät hyvin. Uuden vuoden ensimmäisenä kuukautena tuli tietoja Amerikasta. Jauholähetys oli onnellisesti tullut perille, ja nyt oli menestys varma. Unkarilaiset jauhot olivat saavuttaneet niin suuren maineen Etelä-Amerikassa, että myytiin kotimaisiakin jauhoja unkarilaisina. Brasiliassa oleva Itävallan konsuli kiirehti antamaan hallitukselleen tietoja tästä huomattavasta seikasta, jonka avulla ulkomaankauppaa oli lisätty tärkeällä vientitavaralla. Seurauksena tästä sai Timar kuninkaallisen neuvoksen nimen ja sitäpaitsi Pyhän Stepanuksen ritarikunnan pienemmän ristin tunnustukseksi niistä palveluksista, joita hän oli tehnyt isänmaalle kaupan ja yleisen talouselämän alalla.

Kuinka hymylikään hänen sisäinen ivanhenkensä, kun ritarikunnan merkki ripustettiin hänen rinnalleen ja häntä kutsuttiin arvonimellä "Teidän armonne." Ja pahahenki kuiskasi hänen korvaansa: "Siitä saat kiittää kahta naista, Timeaa ja Noemia."

Vähätpä siitä! Purppuraväri keksittiin siten, että erään rakastuneen paimenen pieni koira söi

purppurasimpukan, ja sen kuono tuli punaiseksi. Siitä huolimatta on purppurasta tullut maankuulu kauppatavara.

Herra Levetinczy alkoi nyt vasta nousta komornilaisten silmissä. Ei ole kylliksi, että on rikas. Mutta kun henkilö sitäpaitsi on kuninkaallinen neuvos, silloin täytyy häntä jo kunnioittaa.

Kaikki riensivät onnittelemaan häntä; virkamiehet, ammattikunnat, maistraatti, papisto ja kirkkoneuvosto. Hän vastaanotti heidät kaikki armollisesti.

Herra Johan Fabulakin tuli hänen luokseen onnitellakseen laivurien ammattikunnan puolesta. Hän esiintyi arvonsa mukaisessa juhlapuvussa. Unkarilaisessa lyhyessä, tummansinisestä silkistä tehdyssä takissa loisti kolme riviä pähkinänsuuruista näkinkengänmuotoista hopeanappia, toiselta olkapäältä toiselle riippui kämmenenlevyinen hopeaketju suurine lukkomaisine medaljongeineen, johon Komornin kultaseppä oli painanut Julius Caesarin kuvan. Lähetystön muutkin jäsenet olivat samanlaisissa puvuissa ja yhtä komeasti varustettuja. Vielä siihen aikaan kuului Komornin laivurien juhlapukuun hopeanapit ja ketjut.

Oli tavallista pyytää onnittelijoita jäämään päivälliselle. Fabulaakin kohtasi tämä kunnia.

Fabula oli sangen avomielinen mies, joka puhui suunsa puhtaaksi. Kun viini oli hellittänyt hänen kielensä siteet, ei hän voinut olla sanomatta armolliselle rouvalle, että hän, ensi kerran nähdessään armollisen rouvan neitinä, ei olisi voinut luulla hänestä tulevan niin hyvää perheenemäntää ja sitäpaitsi herra Levetinczyn puolisoa. Olipa hän oikeastaan pelännytkin häntä. Ja kas, miten ihmeellisesti jumalallinen kohtalo johtaa kaiken ja miten lyhytnäköinen ihmisen silmä on! Kuinka kaikki onkaan kääntynyt hyväksi! Mikä onni vallitseekaan tässä kodissa! Kuulkoon vain kohtalo niidenkin huokaukset, jotka rukoilevat taivasta suomaan sydämenhyvälle herra Levetinczylle onnen nähdä uuden vieraan, pienen enkelin haahmossa!

Timar peitti säikähtyneenä lasinsa kädellään. Jos tämä viini saa ihmisen puhumaan kaikki, mitä ajattelee, niin hän ei uskalla juoda enää pisaraakaan. Hänen sielussaan välähti ajatus:

"Se rukous voisi tulla kuulluksi odottamattomalla tavalla!"

Ystävämme Fabula ei vain tyytynyt toivomaan kaikkea hyvää; hän luuli olevansa pakotettu myös antamaan hyviä, käytännöllisiä neuvoja.

"Mutta armollinen herra rasittaa itseään varmasti liian paljon. Ei se kelpaa. Ihminen elää vain kerran ja miksi hän elää? Minä en, totta tosiaan, antaisi niin kauniin ja niin kelpo vaimon olla niin kauan yksin. Mutta mitä sille kukaan voi, että maa polttaa armollisen herran jalkojen alla! Alituisesti hän vaivaa aivojaan jollakin uudella aatteella ja hänen täytyy aina olla itse mukana. Siksi onnistuvat kaikki hänen yrityksensä. Kenen muun päähän olisi pistänyt lähettää jauhoja Unkarista Brasiliaan? Tunnustaakseni totuuden: kuullessani asiasta puhuttavan arvelin itsekseni — anteeksi karkeuteni! — Armollinen herra on tullut hulluksi, kun lähettää jauhoja toisesta maanosasta toiseen. Ennenkuin se tulee perille, muuttuu se liisteriksi. Sitäpaitsi kasvaa siellä suurissa puissa kokonaisia leipämetsiä ja pienissä sämpylöitä. Ja nyt — mitä kunniaa olemmekaan saaneet osaksemme yrityksestä! Mutta tietysti, missä armollinen herra itse pitää silmällä kaikkea..."

Tässä puheessa oli niin paljon tiedotonta ivaa, ettei Mikael voinut pidättäytyä vastaansanomasta.

"Rakas John, jos tämä oli syynä yrityksen onnistumiseen, niin on sinun käännyttävä ylistyksinesi vaimoni puoleen, sillä hän se johti kaikkea."

"Niinpä kyllä, kaikella kunnioituksella puhuen armollisen rouvan ominaisuuksista; mutta armollisen herran luvalla tiedän, mitä tiedän. Tiedän varsin hyvin, missä armollinen herra on oleskellut koko kesän."

Mikael tunsu hiuksiensa nousevan pystyyn. Tietäisikö tämä mies, missä hän oli ollut? Se olisi kauheata.

Fabula iski silmää Timarille kohotetun lasin takaa.

"No, sanonko armolliselle rouvalle, niissä armollinen herra on oleskellut koko kesän? Ilmaisenko sen?"

Timar tunsu kangistuvansa kauhusta. Atalia oli kiinnittänyt silmänsä hänen kasvoihinsa. Hän ei uskaltanut edes ilmeellään ilmaista, miten noloksi viinin autuaaksi tekemä kielikello oli saattanut hänet.

"No, sanoppa sitten, John, missä olen ollut", sanoi Timar ulkonaisesti levollisena.

"Hyvä on. Minäpä sanonkin ja syytän teitä armollisen rouvan edessä!" huudahti Johan Fabula asettaen lasinsa pöydälle. "Armollinen herra matkusti sanomatta kenellekään, minne. Hän nousi kaikessa hiljaisuudessa laivaan ja matkusti Brasiliaan. Hän oli itse Amerikassa järjestämässä kaikkea. Senvuoksi päättyikin kauppa meille niin suotuisasti."

Timar hengähti syvään.

"Te olette suuri hupsu, Janos ystäväni. Pyydän, Atalia, ojennappa herra Fabulalle kuppi mustaa kahvia."

"Asia on kuten sanoin", vahvisti Johan, "minä tiedän, mitä minä tiedän. Minä pääsin selville kaikesta, niin huolellisesti kuin keitto olikin keitetty. Armollinen herra on ollut Brasiliassa. Hän on kulkenut merellä kolmetuhatta penikulmaa. Hyvä Jumala yksin tietää, miten monessa myrskyssä hän on ollut ja miten monen ihmissyöjän kanssa hän on otellut. Mutta että hän tosiaan on ollut siellä, sen tiedämme kaikki varsin hyvin. No, nyt olen minä puolestani ilmaissut armolliselle rouvalle asian, ja nyt voi hän rangaista rikollista ansion mukaan, eikä enää sallia hänen tehdä sellaisia harhahyppäyksiä Atlantin yli."

Timar katsahti molempiin naisiin. Timean piirteissä kuvastui levottomuutta ja hämmästyystä; Atalia näytti harmistuneelta. Hän uskoi kertomuksen yhtä todeksi kuin Fabulakin, joka olisi voinut luvata päänsä pantiksi siitä, että se oli tosi.

Nyt Timar hymyili salaperäisen näköisenä. Nyt oli hän valehtelija eikä Johan Fabula.

Kultapojan täytyi valehdella, aina valehdella.

Johan Fabulan kertomus oli Timarille hyödyksi. Unkarin kansa sepittelee mielellään kaskuja etevistä miehistään, ikäänkuin ihailun syyt eivät sinänsä olisi riittävät. Keksijä uskoo itse keksimänsä jutun todenmukaiseksi ja kun yleisö lisäksi alkaa uskoa, saa se historiallisen tositapahtuman leiman.

Timarilla oli tästä lähtien veruke salaperäiseen katoamiseensa. Jos hänen oli pakko peittää syy poissaoloonsa, niin etsittiin syy hänen salaamiseensa hänen hienotunteisuudestaan, että hän nimittäin ei tahtonut kertoa Timealle niin vaarallisesta matkasta, jommoinen Amerikan matka vielä siihen aikaan oli.

Hän saattoi nyt muodostella kertomusta niin todenperäiseksi, että Ataliakin uskoi sitä.

Itse asiassa petti hän Ataliaa parhaiten. Tämä tyttö tunsi naissydämen. Hän tiesi varsin hyvin, mitä Timea tunsi, mitä sisäisiä taisteluja hän taisteli. Ja alituisesti seurasi hän Timean sieluntilan vaiheita. Tämä nainen, jonka sydän oli sairas, kielsi sielunsa tuskat ja pakeni paikkaan, niissä ei ainoatakaan ystävää ollut hänen lähellään, missä hän ei voinut iloita mistään, missä ei mikään herättänyt eloon intohimoa: unkarilaiselle pustalle. Siellä hän hautautui kauppakirjojen kuiviin laskelmiin ja ryhtyi työhön, joka ei salli sijaa intohimoille, rahanansaitsemiseen. Näin teki vaimo-parka tukahuttaakseen onnetonta rakkauttaan.

Jos kerran vaimo pystyi siihen, miksi ei mieskin pystyisi? Eikö häneltä ollut paremminkin odotettavissa, että hän vetäytyisi toiseen erämaahan, merelle, ja että hän kullanhankkimisen jääkellarissa jäähdytti kaiken sielunsa lämmön.

Mistähän Atalian mieleen oli juolahtanutkin hullunrohkea ajatus, että Timar olisi keksinyt parannuskeinoon kuolettavaan tautiinsa ja oli onnellinen ollessaan poissa kotoa?

Mitä hän olisikaan antanut, jos olisi päässyt salaisuuden perille!

Mutta Vapaata Saarta ympäröivä kaislikko ei juorua kuten se kaislikko, jolle kuningas Midaan parturi uskoi salaisuutensa.

Ataliaa ahdisti keltainen kateus, kun hän turhaan yritti etsiä arvoituksen selitystä.

Timar ja Timea olivat kotona sekä maailman silmissä avioparin esikuvat.

Mikael lahjoitti Timealle koruja, joiden arvo oli kokonainen aarre, ja Timea käytti niitä pidoissa. Hän tahtoi loistaa niillä.

Mika vakuuttaisi miehen rakkautta paremmin kuin vaimon timantit?

Atalia mietti näitä.

Ovatko Timar ja Timea tosiaan niitä, joiden rakkaus näkyy timanttien antamisessa ja ottamisessa? Vai onko ihmisiä, jotka voivat olla onnellisia ilman rakkautta?

Atalian epäluulot olivat yhä kohdistuneet Timeaan eikä Timariin.

Mutta Timar tuskin taisi odottaa talven kulumista ja kevään tuloa. Myllyjenhän piti silloin alkaa käydä ja liikemieshän aina ajattelee sellaisia asioita. Edellisen vuoden onnellisen tuloksen jälkeen jatkettaisiin jauholiikettä vielä suuremmassa mittakaavassa kuin ennen.

Mutta nyt kielsi Timar Timeaa turmelemasta terveyttään johtamalla yritystä, Hän aikoi antaa johdon asiamiestensä käsiin, jota vastoin Timean tulisi viettää kesänsä meren rannalla, jossakin kylpylaitoksessa parantaakseen hermotautiaan.

Minne hän itse aikoi, sitä ei kukaan kysynyt. Arvattavasti hän taas lähtisi Etelä-Amerikkaan ja sitten hellästä hienotunteisuudesta sanoisi olleensa Egyptissä ja Italiassa.

Mutta hän riensikin alisen Tonavan varsille. Poppelipuiden silmujen alkaessa puhjeta ei hänellä ollut enää mitään rauhaa kodissaan. Viehkeä kuva täytti kaikki hänen unelmansa, vangitsi kaikki hänen ajatuksensa.

Hän ei pysähtynyt edes Levetincz'iin, antoi vain tilanhoitajalle ja asiamiehilleen niin ylimalkaisia ohjeita, että he saattoivat tehdä, mitä halusivat. Sieltä hän matkusti Golovacz'iin, missä asui kunniamerkin saanut tuomiorovasti. Tämän luo hän aikoi jäädä.

Oli jo myöhäinen ilta hänen saapuessaan pappilaan. Hän meni sisään keittiön ovesta. Siellä oli nuori, kaunis tyttö keittämässä ja paistamassa ja sisällä, missä hän tapasi papin yksinään, oli pöytä katettu kahdelle hengelle.

Hänen korkea-arvoisuutensa vastaan otti ylhäisen vieraansa mitä kohteliaimmin. Kaikkein ensiksi hän onnitteli vierastaan ritarimerkin johdosta; sitten hän pyysi lupaa saada mennä keittiöön huolehtimaan arvokkaasta kestityksestä kunnioitetulle vieraalle.

"Sillä", hän sanoi, "me elämme muutoin sangen yksinkertaisesti."

"Me?" kysyi Timar leikillisellä äänellä.

"No, no, no", huudahti leskimies, uhaten sormellaan vierasta. "Älkää toki olko niin häijy."

Isäntä ryhtyi toimenpiteisiin ja palasi muassaan pullo hyvää Syrmeriviiniä, jota hän tarjoili vieraalleen heidän odotellessaan illallista.

Mutta joka kulauksen perästä hän uhkasi Timaria uudelleen sormellaan, aivankuin olisi tahtonut nuhdella ajatuksesta, jonka luki tämän kasvoista.

"Voi, miten maailma sentään on paha! Kaikessa se tahtoo nähdä vain huonoa. Mutta ihminen on ihminen. Ihminen ei ole kivistä, hän ei ole puupölkky eikä ovenpieli."

Timar vakuutteli olevansa samaa mieltä.

Mutta isäntä pudisteli yhä päätään ja kuta enemmän hän joi — eikä hän säästellyt viiniä edes herkullisen aterian aikana — sitä puheliaammaksi hän kävi.

Nuori, kaunis tyttö tarjoili ruuat ja aina kun Timar katsahti häneen, uhkasi pappi sormellaan valitellen maailman pahuutta.

"Mutta todistakaa minulle raamatusta edes yksi, joka todistaisi maailman pahuudessaan olevan oikeassa!"

Timar selitti, ettei hän edes piispanistuimesta ottaisi todistaakseen jotakin sellaista.

"Eikö isä Abraham ollut maailman kunnianarvoisin ja jumalaapelkääväisin patriarkka? Sanokaa, eikö hän ollut Saran uskollinen puoliso? Ja kuitenkin, tunnemmehan kertomuksen Hagarista, vai miten? Mutta Abraham oli siitä huolimatta hurskas."

Mikaelin täytyi tunnustaa tämän todistuksen totuus.

"Tai ottakaamme patriarkka Jakob esimerkiksi. Hän menee naimisiin Lean kanssa, mutta on sitä ennen rakastunut Rakeliin ja ottaa hänetkin vaimokseen; mutta kenen mieleen on milloinkaan juolahtanut tehdä kannetta häntä vastaan kaksoisavioliiton tähden? Jatkakaamme! Katsokaamme pyhää kuningas Davidia. Kuinka monta vaimoa hänellä oli? Kuusi. — Kaikki yhtäikaa. Eivätkä ne hänelle riittäneet. Hän erotti Salthielistä Michal'in ja nai hänet, sitten hän rakastui Batsebaan, Uriaan vaimoon, surmautti Uriaan ja nai Batseban. Eikä hän silti ollut huonompi. David ylistää kuudessa sadassa viidessäkymmenessä psalmissa itseään pyhänä miehenä. — Ja kuinka viisas Salomo sitten käyttäytyi?

Hänellä oli kokonaista 400 vaimoa. Kuka siis vaatisi meitä olemaan viisaampia kuin viisas Salomo?"

Hyväsydäminen leskipappi ei aavistanut täten antaneensa vieraalleen matkapassin, jolla tämä saattoi matkustaa Tonavan poikki.

* * * * *

Timar oli vain puolen päivänmatkan päässä Noëmista.

Puoleen vuoteen hän ei ollut nähnyt tyttöä

Hänen kaikki ajatuksensa olivat jälleennäkemisen ilossa. Valveilla ollen ja unessa hän oli täynnä polttavaa kaihoa.

Tuskin hän saattoi odottaa päivän sarastamista. Jo aamun koittaessa hän nousi, ripusti metsästyslaukun selkäänsä, heitti pyssyn olalleen eikä jäänyt odottelemaan isäntänsä ylösnousua. Lähtien pappilasta hyvästiä sanomatta hän riensi alas metsäiselle Tonavan rannalle.

Tonava tekee hyvän työn laajentamalla vuosi vuodelta rantametsikköään, sillä kuta kauemmas virta vetäytyy, sitä kauemmas siirtyvät myös rajavartioiden vahtikojut, jotka rakennettiin jo kaksikymmentäviisi vuotta sitten. Se, joka aikoo passitta virran toiselle puolelle, tapaa metsikössä täysin puolueettoman alueen.

Timar oli edeltäkäs lähettänyt uuden veneen yllämainitun kalastajamökin luo, jonne hänellä oli tapana käydä jalkasin. Hän löysikin veneen sieltä ja läksi yksin soutamaan kaislikkoa kohti.

Vene liukui kuin kala veden pinnalla, mutta nopeus ei ollut yksinomaan sen ansio.

Oltiin jo huhtikuussa ja kevät oli tullut. Ostrovasaaren puut olivat vihreinä ja kukassa. Sitä enemmän hämmästyttävä oli näky toisella puolella. Vapaalla Saarella ei näkynyt ensinkään vehreyttä. Se näytti palaneelta.

Kuta lähemmäs hän tuli sitä tarkemmin hän saattoi erottaa kaiken. Saaren pohjoispuolella olivat kaikki puut ruosteekarvaisia.

Kiihtyvällä nopeudella liukui vene kaislikon halki. Kun Mikael saapui rannalle, huomasi hän suuren joukon puita kuivuneeksi. Ne olivat Terese-rouvan lempipuut — pähkinäpuut. Ne olivat kaikki, ensimmäisestä viimeiseen aivan kuihtuneet.

Mikael tunsii alakuloisuutta tämän nähdessään. Ennen, hänen saapuessaan tänne seisoivat metsät ja ruusuaitaukset vehreydessään, nyt olivat vastassa kuivuneet puut. Huono enne!

Hän tunkeutui saaren sisäosiin ja odotti tervehdykseksi tavanmukaista koiranhaukuntaa. Ei ääntäkään kuulunut.

Hän kulki huolestuneena edelleen. Tiet olivat hoidotta, kuivien syyslehtien peitossa, ja hänestä tuntui linnunlaulukin vaienneen saarella.

Tullessaan majan läheisyyteen tuli hän levottomaksi. Minne sen asukkaat olivat joutuneet? He saattoivat olla vaikka kuolleina ja hautaamattomina. Hänhän oli puolen vuoden ajan työskennellyt oikeusasioissa, oli loistanut nuorella vaimollaan ja koonnut rahaa. Saaren asukkaista oli taivas saanut pitää huolta, jos sitä halutti.

Hänen tullessaan kuistille avautui eräs ovi ja Terese astui ulos.

Hän näytti vakavalta. Mikaelista tuntui kuin hän olisi ensin säikähtänyt jotakin. Sitten levisi katkera hymy hänen kasvoilleen.

"Oi, oletteko vihdoinkin täällä?" sanoi rouva nähdessään Mikaelin. Näin sanoen hän juoksi Mikaelia vastaan puristaakseen tämän kättä. Ja nyt kysyi vuorostaan Terese, miksi Mikael näytti niin vakavalta.

"Ei kait vain liene tapahtunut onnettomuutta?" kiirehti Timar kysymään.

"Onnettomuuttako? Ei!" huokasi Terese surumielisesti hymyillen.

"Minä tunsin niin suurta ahdistusta nähdessäni kuivuneet puut", sanoi Mikael selittääkseen vakavuuttaan.

"Viime vuoden tulvat saivat aikaan tämän hävityksen. Pähkinäpuut eivät siedä vettä."

"Ja kuinka te molemmat voitte?" kysyi Timar levottomana.

Terese vastasi hiljaa:

"Me voimme hyvin, sekä minä että molemmat toiset."

"Minä ja molemmat toiset?"

Terese hymyili, huokasi ja hymyili. Sitten hän lasi kätensä Mikaelin olalle sanoen: "Eräs köyhä salakuljettajan vaimo sairastui luonamme. Nainen kuoli, lapsi jäi tänne. Nyt tiedätte, keitä nuo molemmat toiset ovat."

Timar ryntäsi taloon.

Etäisimmässä huoneen nurkassa seisoj pajuvinnoista punottu kehto. Sen ääressä istui toisella puolella Almira, toisella Noëmi. Noëmi keinutti kehtoa ja odotti istuallaan siksi kunnes Timar oli ehtinyt hänen luokseen.

Kehdossa lepäsi pieni punaposkinen lapsi, jonka kirsikkasuukkonen pisti niin somasti esiin. Se nukkui silmät puoliummessa, pienet kätöset kasvoja kohti kohotettuina.

Mikael seisoj kuin lumottuna kehdon ääressä. Hän katsahti Noëmiin ikäänkuin etsien selitystä arvoitukseen hänen kasvoistaan, joilla leijaili taivaallinen autuus, missä kainous ja rakkaus viettivät sovintojuhlaa. Hän luuli menettävänsä järkensä sinä hetkenä.

Terese lasi kätensä hänen käsivarrelleen.

"No, oletteko nyt pahoillanne siitä, että otimme omaksemme salakuljettajan vaimoparan lapsen. Jumala on lähettänyt sen meille."

Kuinka hän olisi siitä vihainen! Hän heittäytyi maahan kehdon viereen, sulki sen syliinsä puristaen sitä sydäntään vastaan. Sitten hän alkoi kiivaasti itkeä ja nyyhkyttää ikäänkuin hänen rintaansa olisi kokoontunut kokonainen tuskien järvi, jotka kaikki nyt rikkoivat sulkunsa. Hän suuteli pienokaista, Jumalan lähettämää vierasta, missä vain sopi, sen pikku kätösiä ja jalkoja, sen puvun helmaa, sen punaisia poskia.

Lapsi teki enkelimäisiä ilmeitä hänen suudellessaan, mutta ei tahtonut herätä. Äkkiä se avasi silmänsä suuret sinisilmänsä ja katseli hämmästyneenä vierasta silmiin ikäänkuin kysyen: "Mitä tuo mies minusta tahtoo?" Sitten se naurahti ääneen kuin kysyen: "Mitä ihmettä hän minusta tahtoo?" Sitten se sulki jälleen silmänsä ja nukahti yhä hymyillen ja häiriintymättä suudelmien myrskystä. Terese hymyili ja sanoi:

"Sinä isätön ja äiditön lapsi raukka, tällaista et kait olisi osannut aavistaa?" Noin sanottuaan hän käänsi päänsä pois kuivatukseen kyöneleensä.

"No — ja minulle ei enää riitä mitään", sanoi Noëmi rakastettavalla tavalla yrittäen näyttää suuttuneelta.

Mikael lähestyi häntä polvillaan. Hän ei saanut sanottua sanaakaan, painoi vain huulensa hänen kättään vastaan ja katki kasvonsa hänen helmaansa. Hän oli vaiti niin kauan kuin lapsi nukkui. Kun pienokainen heräsi, alkoi se puhua omalla kielellään, jota me kutsumme itkuksi. Onpa onni, että jotkut ymmärtävät sitäkin kieltä. Se oli nälissään.

Noëmi kehoitti nyt Mikaelia menemään ulos huoneesta, hän ei saisi tietää, mitä vieraille lapselle annettiin ruuaksi.

Mikael meni mökin edustalla olevalle aukealle. Hän oli kuin humalassa. Hänestä tuntui kuin hän olisi ollut toisella planeetalla, josta katsellaan alas maahan, josta on lähdetty, kuin vieraaseen taivaankappaleeseen.

Hän on jättänyt maan päälle kaiken, mitä hän on sanonut omakseen, eikä hän enää tunne mitään huimausta, mikä vetäisi häntä sinne alas.

Hän on kadottanut jalkainsa alta sen piirin, jossa hänen elämänuransa ori tähän saakka liikkunut ja uusi painopiste on vetänyt häntä luokseen.

Uusi päämäärä, uusi elämä on hänen edessään — yhtä hän vain ei ymmärrä: kuinka hänen on mahdollista kadota vanhasta maailmastaan? Ihmishermot eivät kestä oleskelemista toisessa maailmassa samaan aikaan kuin maan päällä, nousemista taivaaseen ja laskeutumista maan päälle, taivaassa seurustelemista enkelien kanssa ja maan päällä rahojen laskemista, oi, sitä ei ihminen kestä tulematta mielisairaaksi!

Pikku lapsia ei suotta nimitetä enkeleiksi, sillä sana enkeli on johtunut kreikkalaisesta "angelos"-sanasta, joka merkitsee lähetti. He ovatkin lähettejä toisesta maailmasta, jonka outo, magneettinen ilmapiiri loistaa lapsenkasvoista, lapsen silmistä siihen, jolle lapsi on lähetetty. Lapsensilmissä on usein ihmeellinen, sininen säde, jolla on sanoin selittämätön taikavoima, joka myöskin puhuu meille. Tämä väri katoa silmistä heti kun lapsi oppii puhumaan, vain vastasyntyneen lapsen silmissä saattaa erottaa tämän sinisen välähdyksen.

Oi, kuinka usein Timar istui tuntikausia ihailmassa tätä sinistä välkettä. Kun lapsi laskettiin ruohikolle lampaannahan päälle, heittäytyi Timar pitkälleen sen viereen katsellen sen ensi leikkejä. Hän poimi silloin tällöin kukkasen, jota kohti lapsi ojenteli kätösiään, sanoen: "No, tuosta sen saat!" ja sitten taas oli hänellä täysi työ saada se pois, sillä lapsella on tapana pistää kaikki, mikä sitä miellyttää, suuhunsa. Hän tutkisteli ensimmäisiä äänneyhtymiä, jotka tunkeutuivat lapsen huulilta, ja koetti selvittää niiden merkitystä. Hän antoi sen vetää itseään parrasta ja lauleli kehtolauluja saadakseen sen nukkumaan.

Hänen tunteensa Noemia kohtaan oli nyt aivan toisen laatuinen kuin ennen.

Tässä tunteessa ei ollut mitään aistillista himoa, pelkkää ihastusta vain. Himon hehku oli vaihtunut suloiseen, kylläiseen lepoon. Hän tunsu samaa hyväatekevää tunnetta kuin kuumeesta vapautunut sairas.

Noemikin oli muuttunut suuresti sitten heidän viime tapaamansa. Hänen kasvoillaan oli lempeä, miellyttävä ilme. Vieno kärsivällisyys, jota ei voi teeskennellä eikä salata, ilmeni hänen mielenlaadussaan. Tyyni ylevyys yhtyneenä kainouteen säteili nuoresta naisesta, vaatien ehdotonta kunnioittamista ja arvonantoa.

Timar ei voinut kyllästyä onneensa. Tuli päiviä, jolloin Timar epäili kaikkea uneksi, tätä puoliksi savesta, puoliksi puusta rakennettua mökkiä ja sisällä hymyilevää naista lepertelevä sylilapsi polvellaan.

Ja hän ajatteli, miten kaikki olisi päättyvä.

Hän harhaili ympäri saarta miettien tulevaisuutta.

Mitä on sinulla annettavaa lapselle? — Rahojako? — Suuria maatilojako? — Tällä saarella ei välitetä rahasta etkä saata liittää tähän saareen uusia maa-alueita. — Otaiko poikasi muassasi ja kasvatatko hänestä hienon herran, arvossapidetyn miehen? — Suostuisivatkohan naiset siihen? — Vietkö heidätkin mukanasasi? — Vaikka he haluaisivatkin, et sinä voisi tehdä niin, sillä silloin he saisivat tietää, kuka sinä olet, ja he halveksisivat sinua. Vain täällä he voisivat olla onnellisia, vain täällä, missä ei kukaan kysele sen nimeä, saattaa se kulkea pää pystyssä. Naiset ovat antaneet pojalle vain yhden nimen *Adrodat*, Jumalanantama; muuta ei se tarvitse ja minkä nimen sinä antaisitkaan?

Eräänä päivänä hän ajatuksiinsa vaipuneena tunkien näreikön lävitse harhaili saarella, vailla varsinaista päämäärää, ja joutui silloin äkkiaarvaamalla erääseen paikkaan, missä kuiva lehdekkö kahisi hänen jalkojensa alla. Hän katseli ympärilleen: hän huomasi olevansa surullisella tavalla kuivettuneiden pähkinäpuiden alla. Kauniit, jalot puut olivat kaikki kuolleet; kevät ei ollut pukenut niiden oksia tuoreeseen vihreyteen vaan putoilleet, kuihtuneet lehdet peittivät maan.

Täällä puuhautausmaalla teki Timar päätöksen. Kiireesti hän läksi takaisin mökille. "Terese, ovatko ne puusepänkalut vielä tallella, joita te käytitte taloa rakentaessanne?"

"Ne ovat kamarissa."

"Antakaa ne minulle. Minä olen tehnyt suunnitelman. Minä kaadan kuivuneet pähkinäpuut rakentaakseni niistä kauniin talon Dodille."

Terese löi kätensä ihmeissään yhteen ja Noemi vastasi suutelemalla pikku Dodiaan ikäänkuin sanoakseen hänelle: "kuuletko?"

Mikael käsitti Teresen ihmetyksen hiljaiseksi epäilykseksi.

"Niinpä niin", jatkoi Timar. "Minä rakennan yksinäni, ilman vierasta apua talon — pienen talon, sellaisen kuin szeklit ja valakialaiset rakentavat tammesta ja jotka ovat sieviä kuin korurasiat. Minä rakennan pähkinäpuusta ruhtinaallisen asunnon, josta tulee Dodin talo hänen tultuaan suureksi."

Terese vain hymyili.

"Hyvä, Mikael, sepä oivallista! Minähän olen itsekin rakentanut pesäni kuin pääskynen. Minä olen itse rakentanut seinät savesta ja peittänyt ne kaisloilla. Mutta puusepäntyö ei ole *yhden* miehen työtä."

Vanhassa sahasammme on kaksi kädensijaa, *yksi* ei saa sillä toimeen mitään."

"Mutta meitähän onkin kaksi!" huudahti Noëmi vilkkaasti. "Enkö minä voi auttaa häntä? Ettekö usko käsivarsiani kyllin voimakkaiksi?"

Ja hän kääri ylös hihansa aina olkapäähän saakka näyttääkseen, kuinka vahvat ne olivat. Näkyviin tuli voimakas Diana-käsivarsi voimakkaine lihaksilleen. Mikael suuteli käsivartta ylhäältä olkapäästä aina alas sormenpäihin saakka ja sanoi sitten:

"Se käy laatuun."

"Oi, me työskentelemme yhdessä!" sanoi vilkas Noëmi Timarin ajatuksen innostuttamana.

"Me menemme molemmat metsään. Pikku Dodille ripustamme riippumaton puiden oksien väliin. Siellä työskentelemme koko päivän. Sinä, äiti, tuot meille ruokaa ja sitten me istuudumme kaadetun puun rungolle ja syömme samasta vadista. Voi, kuinka se on maistuva hyvältä!"

Ja niin tapahtuikin.

Mikael tarttui heti kirveeseen ja meni pähkinäpuulehtoon ryhtyäkseen työhön. Jo ennenkuin hän oli ennättänyt kaataa yhden puun ja karsia sen oksat, olivat hänen kätensä täynnä rakkoja. Noëmi lohdutti häntä sanoen, ettei naisten käsiin ikinä nouse rakkoja.

Kun sitten kolme puuta oli kaadettu, niin että voitiin asettaa kolmas kahden toisen päälle poikittain, oli Noëmin apu tarpeen.

Noëmi piti lupaustaan täytenä totena. Hän ryhtyi toimeen täydellä voimalla. Hänen hento ruumiinsa oli sängen voimakas ja sitkeän joustava. Hän käsitteli suurta sahaa niin taitavasti kuin olisi hän saanut opetusta siinä työssä.

Täten oppi Timar kokemuksesta tuntemaan rakennustyömiehen ja hänen vaimonsa elämän, jotka auttavat tosiaan aamusta iltaan sahaustyössä. Päivällisajan tullessa kannetaan heille ruokaa ruukkuvadissa. He istuutuvat vierekkäin puun rungolle syöden hyvän papukeiton viimeistä pisaraa myöten, juovat yhteisestä ruukusta raikasta vettä ja laskeutuvat sitten hetkiseksi levolle. Vaimo asettuu pehmeille sahajauhoille, mies asettuu pitkälleen maan päälle. Vaimo peittää kasvonsa esiliinalla suojellakseen itseään nukkuessaan kärpäsiltä tai ottaa sylilapsen helmaansa koettaen kaikin tavoin saada sitä vaikenemaan niin kauan kunnes mies on nukahtanut.

Illalla he menevät yhdessä kotiin. Rakentaja ottaa työkalunsa olalleen, vaimo lapsen syliinsä. Kotona leimuaa tuli takassa ja jo kauas tuntuu paistin tuoksu. Lapsi tuuditetaan uneen, vaimo etsii miehen piipun ja menee keittiöön etsimään palavaa tikkua sitä syyttääkseen. Kun sen jälkeen höyryävä vati kannetaan sisään yrittävät he tehdä huomiseksi kaunista ilmaa ja kertovat toinen toisilleen, mitä lapsi on tehnyt päivän kuluessa.

Ja sitten — he eivät kysy toisiltaan:

"Rakastatko minua?"

Timar perehtyi pian työhön ja oppi valmistamaan pähkinäpuunpalkeista rakennusainesta. Kirves oli hänelle hyväksi avuksi.

Noëmi katseli ihmetellen häntä.

"Sano minulle, Mikael", hän kysyi eräänä päivänä, "etkö olekin joskus ollut rakentaja?"

"Olenpa kyllä", vastasi tämä, "ja päälle päätteeksi laivanrakentaja."

"Mutta kuinka sinusta on tullut sellainen herra, että voit olla poissa työstäsi koko päivän ja viettää aikasi toisaalla? Sillä nythän olet oma herrasi, etkö olekin? Eihän kukaan voi käskeä sinua?"

"Siihen vastaan sinulle toiste", vastasi Mikael; mutta hän ei milloinkaan kertonut Noëmille mitenkä hänestä oli tullut niin ylhäinen herra, että hän saattoi kokonaisia viikkoja sahata puita.

Hän kertoi tosin Noëmille paljon matkoistaan eri maissa; mutta hän ei milloinkaan tullut niin pitkälle tarumaisissa kertomuksissaan, että olisi maininnut jotakin itsestään. Hän osasi karttaa Noëmin uteliaisuutta olemalla koko päivän työssä kiinni, ja illalla levolle pannelsa häneltä ei saanut mitään tietää — vaikka useiden vaimojen tapana on juuri silloin kysellä niin paljon kuin mahdollista, kun mies ei voi päästä pakoon. Mutta onneksi oli taivas antanut hänelle suojan tätäkin vastaan. Heti paneuduttuaan levolle hän nukahti ja siten ei kuulustelusta voinut tulla mitään.

Sinä pitkänä aikana, jonka Timar vietti Vapaalla Saarella oli hän vähitellen tehnyt sen huomion, että saari ei ollutkaan niin kätkössä maailmalta, ettei kenkään olisi, tiennyt sen olemassaolosta.

Sen olemassaolosta tietää tosin eräs kokonainen yhteiskuntaluokka, mutta se ei ilmaise mitään. Tämän yhteiskuntaluokan muodostavat sivistyksen villit.

Valtioiden rajalla laukeavat yhteiskunnalliset lait samoin kuin kirkkolainkin käskyt ja säädökset.

Tämä yhteiskuntaluokka asustaa Unkarin ja Serbian raja-alueella. Maaperä on suotuisa. Mutkikas virta metsärikkaine saarineen, jonka toisistaan etäällä olevat rannat ovat aarniometsien peitossa. Puiden oksat ulottuvat veden pintaan asti.

Avonaisia, raivatuita teitä on ani harvassa, kylät hajallaan eikä läheisyydessä ole ainoatakaan suurta kaupunkia. Näennäisesti vallitsee sotilaallinen komento, itse asiassa villikansan vapaus. Sotilaslaitos on menettänyt merkityksensä, syy, joka sen synnytti, nimittäin rajan vartioitseminen, on vuosisatoja sitten lakannut vaikuttamasta; vanha perivihollinen, turkkilainen on jo kauan sitten kadonnut sieltä. Nykyään käytetään aseita vain salakuljetuksen ehkäisemiseksi, ja siitä on ollut seurauksena, että salakuljetus on täällä todellinen elämäntutsumus. Sillä on oma järjestelmänsä, oma koulunsa, oma salainen hallituksensa ja se muodostaa valtion valtiossa.

Timar löysi usein ihmeekseen pajupensaiden väliin kiinnitetyn veneen tai aluksen, jota ei kukaan vartioinut.

Kun hän jonkun tunnin perästä palasi, ei sitä ollut enää.

Toisinaan hän löysi näreiköistä kokonaisista kangaspakkoja, jotka myös olivat poissa silloin kun hän palasi harhailumatkoillaan samoille paikoille.

Kaikki nämä salaperäiset ihmiset, jotka valitsivat saaren lepopaikakseen, näyttivät tahallaan karttavan mökin läheisyyttä. He tulivat ja menivät polkematta polkuja ruohikkoon.

Oli kumminkin toisia tilaisuuksia, jolloin he tulivat mökin luo. Vierailut koskivat silloin aina Tereseä.

Niin usein kuin Almira ilmaisi haukunnallaan vieraita lähestyvän, jätti Timar työnsä, kiirehti mökille ja meni sisimpään huoneeseen. Hän ei uskaltanut näyttäytyä kenellekään. Tosin hänen kasvattamansa parta oli muuttanut hänen kasvojaan; mutta voisihan helposti sattua saarelle tulemaan joku henkilö, joka oli nähnyt hänet toisaalla ja joka tuntisi hänet.

Yhteiskunnan villit tulivat Teresen luo, kun joku onnettomuus oli kohdannut heitä. Nämä ihmiset kulkevat usein sellaisissa paikoissa, joissa he saavat haavoja, pahoja syviä asehaavoja. He eivät voi mennä niitä näyttämään rykmentinlääkärille, sillä seuraus olisi kuulustelu. Mutta saaren rouvalla on lääkkeitä, millä parantaa haavoja; hän osaa sitoa ammottavia haavoja ja antaa heille haavapalsamia; hän osaa myös hoitaa luumurtoa. Näillä seuduin, etenkin Turkin puolella, on eräänlaatuinen ilkeä ihopaise yleinen. Niitäkin osasi Terese parantaa yksinkertaisilla yrteillä, joiden voiman hätä oli opettanut hänen keksimään. Senkintähden etsivät sairaat häntä ja pitävät salassa hänen oleskelupaikkansa, syystä että he tietävät lääkärin ja apteekkarin vihaavan puoskareita.

Yhteiskunnan villoilla on myös usein riitaisuuksia keskenään. Näitä he eivät voi jättää tuomarin ratkaistaviksi. He tietävät liian hyvin tämän panevan sekä syyttäjän että syytetyn häpeäpaaluun. He tulevat senvuoksi viisaan saarenrouvan luo ja jättävät riitansa hänen ratkaistavakseen, ja hänen tuomionsa on heille sellainen tuomio, johon jokaisen on tyydyttävä. Useimmissa tapauksissa on kysymys verikostosta. Terese osaa rauhoittaa raivoisia riitapuolueita ja nämä pitävätkin ne rauhanlupaukset, jotka he tekevät hänen edessään.

Välistä eksyy hänen mökkiinsä joku umpimielinen olento, joka arkana karttaa ihmiskatseita ja pakenee ihmisten ilmoilta — rikollinen, jota omatunto ajaa ja jolla ei ole rohkeutta mennä sielunpaimenen luo peläten helvettiä ja vankeutta. Saarenrouva osaa parantaa niitäkin. Hän vuodattaa lievittävää palsamia heidän sydämiinsä, uskoa jumalalliseen armahdukseen, johon hän itse uskoo.

Välistä tulee vainottu, väsynyt ja nälän ja janon näännyttämä ihminen salaa hänen ovensa kynnykselle. Hän ei kysy: "Mistä olet ja minne menet?" Hän ottaa hänet ystävällisesti vastaan ja päästää hänet luotaan virkistyneenä ja levänneenä täytettyään hänen pussinsa eväillä.

Hänet tuntee moni, jonka uskonto on vaitiolo, eikä ole ainoatakaan salaista liittoa, joka kykenisi liittämään vanhaa ja nuorta niin lujasti yhteen kuin nämä ihmiset ovat kiintyneet saarenrouvaan.

Kaikki myös tietävät, ettei hänellä ole rahoja; ahneudellakaan ei ole mitään syytä tahtoa pahaa hänelle.

Timar tuli siihen vakaumukseen, että hän oli paikassa, minkä ylitse vuosisadat saisivat vierähtää, ennenkuin sen ja sen asukkaiden historia olisi vedetty siihen kaaokseen, jota kutsutaan maailmaksi.

Timar saattoi täällä jatkaa rakennustyötään pelkäämättä, että maailma milloinkaan tulisi tietämään Mikael Timar von Levetinczyn, hovineuvoksen, maatilainomistajan, pankkiirin, joka käsitteli miljoonia, toimivan täällä rakennustoissa ja levätessään raskaan päivätyönsä jälkeen ottavan esiin kynäveitsensä leikelläkseen varjostinta pajunvitsoista lapsiparalle, jolla ei ollut isää eikä äitiä eikä edes kunnan nimeä.

Ja mitä riemua hän täällä tunsikaan! Kuinka hartaasti hän kuunteleekaan lapsen ensimmäisiä puheyrytyksiä. Kuinka lapsukainen paneekaan parastaan yritellessään muodostella tottumattomilla huulillaan tätä sanaa!

"Pappa!"

Tietysti oppii lapsi ensinnä tämän sanan.

Sen mielestä ei toisin saata olla, kuin että mies, joka hymyilee hänelle niin hellästi on hänen isänsä.

Kuinka poika tietäisi olevansa köyhän salakuljettajan poika, jonka isä ja äiti ovat kuolleet?

Vihdoin alkaa hänkin tuntea elämän surullisia puolia. Lapsentaudit alkavat. Kuinka paljon tuskaa, kuinka monta unetonta yötä uuden hampaan puhjetessa! Noëmi jää koko päiväksi hänen luokseen ja Mikael lyö joka tunti kirveensä lankkuun ja juoksee kotiin katsomaan, miten pikku Dodi voi. Sitten hän ottaa hänet Noëmin käsivarrelta, kantaa häntä ympäri huonetta tuntikausia laulaen hänelle kehtolaulua:

"En linnoihinkaan vaihtaisi
Ma majaa armahaisen..."

Ja kun hänen onnistui tuudittaa lapsi uneen ja lieventää sen tuskat oli hän ylpeä voitostaan.

Eräänä päivänä oli Timar päässyt niin pitkälle, että hän oli jo tehnyt lankuiksi kaikki pähkinäpuut. Tähän saakka hän oli osannut työnsä, mutta ei siitä eteenpäin. Sillä rakennustyö on taidokasta, ja hän ei ollut puhunut totta sanoessaan Noëmille ymmärtävänsä asian perinpohjin. Hän ei tiennyt, miten jatkaa.

Syksy lähestyi. Terese ja Noëmi olivat jo tottuneet, että Timar lähti pois heidän luotaan syksyn tullessa. Olihan hänellä omat toimensa. Hänen toimensa oli varmaankin sen laatuinen, että se meni kesällä itsestään, mutta talvella oli hänen ehdottomasti omistettava sille kaikki voimansa.

Niinhän muutkin kauppiaat menettelivät, ja kauppiaana häntä pidettiin jo laajemmissakin piireissä.

Timea taas luuli Timarin juuri kesän aikana täytyvän kaikin voimin antautua teollisuus-, maanviljelys- ja kauppatoiimiin ja senvuoksi viipyvän poissa kotoa.

Syksystä kevääseen hän petti Noëmia keväästä syksyyn Timeaa. Ei hän voinut syyttää itseään epäjohtonmukaisuudesta.

Tänä vuonna hän lähti saarelta vielä aikaisemmin kuin ennen. Hän riensi takaisin Komorniin.

Hänen poissaolonsa aikana olivat kaikki hänen alotteensa onnistuneet odottamattoman hyvin. Päälle päätteeksi oli hän voittanut päävoiton valtion suurissa arpajaisissa. Kauan sitten unohdettu arpalippu makasi jossakin laatikossa muiden paperien joukossa ja vasta kolme viikkoa vetämisen jälkeen meni Timar nostamaan nuo odottamattomat satatuhatta markkaa, kuten henkilö, joka tuskin kiinnittää huomiota sellaiseen vähäpätöisyyteen. Ihmiset saivat yhä uutta syytä ihmettelynsä.

"Hänellä on niin paljon rahaa, ettei hän tarvitse enempää", sanottiin.

Ja mitä hän tekisi niillä?

Hän kutsui eteviä rakennusmestareita ja puuseppiä Szeklien ja Zarend'in alueelta, missä osataan rakentaa oivallisia puutaloja, todellisia palatseja puusta. Szeklit ja rumaanilaiset aateliset tilanomistajat asuvat sellaisissa rakennuksissa ja sisustus on samanlaista puutyötä. Talo samoin kuin huonekalut, pöydät, tuolit ja kaapit ovat saman mestarin tekoa. Kaikki on puusta; ei ainoatakaan raudanpalaa eikä edes naulaa ole koko rakennuksessa.

Kuudes luku.

PUUNLEIKKAJÄ.

Timar tapasi kotiintullessaan Timean jonkun verran sairaana. Tämän johdosta hän kutsui pari Wieniläistä lääkäriä neuvottelemaan hänen tilastaan.

Lääkärit neuvoivat vaihtamaan ilmanalaa ja kehoittivat Timeaa matkustamaan Meraniin.

Mikael saattoi vaimonsa ja Atalian sinne. Tässä lauhkeassa, suojaisessa Tyrolin laaksossa etsi hän Timealle asunnoksi huvilan, jonka puutarhassa oli pieni schweitziläis-tyylinen huvimaja. Hän tiesi sillä ilahuttavansa Timeaa.

Talven kuluessa hän kävi siellä usein Timeaa tervehtimässä erään vanhanpuoleisen miehen seurassa ja hän huomasi Timean todella pitävän lempipaikkanaan huvimajaa puutarhassa.

Hän rakennutti nyt Komorniin samanlaisen. Szekliläismestari, jonka hän oli vienyt mukanaan Meraniin oli mestari niissä asioissa. Hän oli piirtänyt huvimajan Meranissa ja sen sisustuksen pienimpiä pikkuseikkoja myöten sekä laittoi nyt työpajansa Timarin taloon Serberkadulle ja ryhtyi toimeen. Ei kukaan saanut tietää asiasta, sillä talo piti tulla yllätyksenä. Mutta nyt tarvitsi mestari sälliä, joka auttaisi häntä työssä. Oli tuskin mahdollista löytää sellaista, joka ei juoruaisi muille. Ei ollut muuta mahdollisuutta kuin että Timar suostui rupeamaan sälliksi, ja nyt hän kilpaa mestarinsa kanssa käsitteli kirvestä, poraa, sahaa, sorvia y.m. puusepänkaluja.

Mutta mitä mestariin itseensä tulee, ei hän olisi, vaikka hänen suunsa olisi suljettu Salomonin sinetillä, voinut pitää salaisuutta takanaan, vaan hän kertoi sunnuntai-iltana läheisimmille ystävilleen, tietenkin salaisuudessa, minkä yllätyksen herra Levetinczy valmisti rouvalleen. Nyt aluksi järjestettiin eri osat ja liitettiin ne yhteen; sitten kun kaikki olisi valmista pystytettäisiin talo Monostorpuutarhaan. Hän itse, upporikas herra von Levetinczy, ei pitänyt itseään liian hyvänä työskentelemään puusepän työssä aamusta iltaan ja hän oli jo niin taitava, että saattoi milloin tahansa ruveta sälliksi. Hän ei ensinkään välittänyt liikeasioistaan, ne hän jätti asiamiesten huoleksi, ja itse hän seisoi koko päivän työpajassa sahaten, höyläten ja sorvaten. Mutta tätä ei saisi kertoa kenellekään, sillä armolliselle rouvalle piti valmistaa todellinen yllätys hänen kotiin palatessaan.

Mutta pian tiesi koko kaupunki salaisuuden, ja siten sai Sohvi-rouvakin tiedon siitä. Hän kirjoitti asiasta Atalialle ja Atalia kertoi Timealle, joten tämä jo edeltäkäsinkin tiesi, että Mikael hänen palatessaan Komorniin keväällä ajaisi ensimmäisenä kevätpäivänä Monostorkukkulalle, missä heillä oli kaunis hedelmäpuutarha. Siellä, kukkulan Tonavan puoleisella rinteellä hän olisi löytävä kauniin Meranilaisen huvimajansa sekä ompelupöytänsä akkunan ääressä, valkopyökistä tehdyn kirjahyllynsä hänen lempikirjoineen, koivunoksista punotun nojatuolinsa kuistilla ja kaikki tämä on oleva hänelle yllätyksenä ja hänen on hymyiltävä ikäänkuin ilostuisi suuresti, ja kun hän kiittelee mestaria, joka on valmistanut kaikki niin hyvin on hän kuuleva tämän sanovan: "Kiitos ei kuulu minulle, armollinen rouva, vaan sällilleni, joka on suorittanut kauneimmat puuleikkaukset. Kuka on laittanut tämän paneelin, nämä keveät ristikot, nämä pilarien kapiteelit? Sällini, ja kuka oli sällini? Armollinen herra Levetinczy itse! Tämä malli on hänen työtään, armollinen rouva."

Ja sitten täytyy Timean taas hymyillä ja etsiä sanoja kiitollisuuttaan ilmaistakseen.

Vain sanoja! Sillä lahjoittakoon hän vaimolleen kalleuksia tai antakoon hän hänelle kovaa ruisleipää, jota hän ansaitsee päivätöillään, vaimonsa rakkautta hän ei kuitenkaan voi ostaa.

Kaikki kävikin näin.

Keväällä Timea palasi kotiin; Monostor-yllätys oli suunnitelmanmukaisesti järjestetty suurin kemuin ja monin vierain. Timean kasvoilla leijaili raskasmielinen hymyily, Timarin kaino hyvyys, niin yhden kuin toisenkin vieraan kasvoilla kateus.

Naisvieraat arvelivat, ettei mikään vaimo ollut Timarin veroisen miehen vertainen. Hän on aviomiehen ihanne. Mutta miehet olivat toista mieltä. He pitivät sitä huonona merkinä, että miehen täytyi pyrkiä vaimonsa suosioon lahjoilla ja imartelulla.

Vain Atalia vaikenä. Hän etsi salaisuuden ariadnelankaa, mutta turhaan.

Timeaan nähden hän oli varma asiastaan. Hän kärsi lakkaamatta ja kuihtui. Se myrkyttyä surmaa hitaasti, joka ei ole ruumiissa vain sielussa.

Se surmaa hitaasti mutta varmasti.

Mutta miten on Timarin laita? Hänen kasvoillaan välähti jotakin onnen tapaista, mutta mistä hän oli sen varastanut? Hän oli pelkkää huomaavaisuutta ja pyrkii Timean suosioon kaikin voimin. Mitä hän

sillä tahtoo salata? Maailman silmissä hän näyttäytyi mitä hellimpänä ja onnellisimpana puolisona. Mitä etuja hän voisi sillä saavuttaa? Seurassa hän on puhelias ja hyvällä tuulella, Atalian seurassa vapaa, miltei hyväntahtoisen välinpitämätön, ikäänkuin hän jo olisi unohtanut, mitä hän oli tältä kuullut ja mikä oli loukannut häntä sydänjuuria myöten. Vieläpä hän tanssikin Atalian kanssa kotiljonkia.

Onko hän onnellinen? Vai onko hän vain olevinaan? Olisiko hän jo tylstynyt vai tahtoisiko hän saavuttaa mahdottomia? Tahtooko hän valloittaa Timean sydämen? Olisi turha vaiva yrittääkin. Tietäähän Atalia sen omista tunteistaan. Hänelle on ilmestynyt uusia kosijoita, useampiakin — rehellisiä pikku porvareita, jotka pystyivät elättämään vaimon; mutta hän on hyljännyt heidän tarjouksensa. Hänelle ovat kaikki miehet välinpitämättömiä. Hän ei voi rakastaa muita kuin sitä yhtä, jota hän vihaa. Vain Atalia ymmärsi Timeaa.

Mutta vaikka hän ymmärtääkin Timeaa, ei hän saata käsittää Mikaelia. Tämä mies, jolla on niin hymyilevät kasvot ja imarteleva käytös ja niin hyväntahtoinen mielenlaatu pysyy hänelle arvoituksena. Hän on kultapoika, jossa ei voi keksiä ainoatakaan ruostetahraa.

Mikael huomasi usein Atalian silmissä tutkivan katseen, ja silloin sanoi joku ääni hänen sielunsa tummassa syvyydessä hymyillen:

"Mieti, mieti sinä vain, jos saat selville! Et sinä eikä kukaan muukaan ole saapa selville, miksi minä tein puusepäntyötä koko talven. Minä olen tehnyt sitä oppiakseni rakentamaan samanlaisen rakennuksen eräälle nimettömälle olenolle eräässä maailman etäisessä kolkassa. Rakkaudesta erääseen olentoon, joka asuu siellä, olen tehnyt työtä käteni rakoille. Arvaa sinä, talon suojeluspaholainen, mikä sen olennon nimi on!"

Timar kutsui taas etevimmät lääkärit luokseen neuvottelemaan Timean terveyden tilasta. Tällä kertaa ehdotettiin Biarritzin kylpylaitosta. Mikael saattoi itse Timean sinne, järjesti hänen asuntonsa mahdollisimman mukavaksi, huolehtien siitä, että hän puvuissa ja vaunuissa saattoi kilpailla minkä englantilaisen lady:n tai venäläisen ruhtinattaren kanssa hyvänsä sekä jätti hänelle täysinäisen rahakukkaron pyytäen hänen jättämään sen takaisin tyhjänä. Ataliaakin kohtaan hän osottautui sangen jalomieliseksi. Kylpyvieraiden luetteloon hän merkitsi hänet Timean serkuksi ja hänen täytyi samoinkuin Timeankin, muuttaa pukua viisi kertaa päivässä.

Voiko perheenpäämiehen velvollisuuksia täyttää oivallisemmin?

Sitten hän kiiruhti pois, ei kotiin vaan Wieniin.

Siellä hän osti kaiken, mitä hyvin varustetussa puusepän-, rakennus- ja sorvausverstaassa tarvitaan sekä antoi pakata kaikki tarpeet laatikkoihin, jotka lähetti Pancsovaan.

Mutta nyt hänen täytyi keksiä uusi veruke, millä saattoi kuljettaa nämä laatikot Vapaalle Saarelle.

Hänellä olikin täysi syy olla varovainen. Vasemman Tonavan rannan kalastajat, jotka olivat useita kertoja nähneet hänen kulkevan Ostrova-saaren ohitse, olivat jo kauan vaivanneet päätään kysymyksellä, kuka tämä mies oli, ja miksi hän niin usein harhaili näillä seuduin?

Kun laatikot saapuivat Pancsovaan, lastautti hän ne vaunuihin ja kuljetutti ne poppelimetsään Tonavanrannalle, missä ne uudelleen nostettiin pois. Senjälkeen hän lähetti sanan kalastajille ja kehoitti näitä kulettamaan laatikot Vapaalle Saarelle. Niissä oli muka aseita.

Näillä sanoilla hän oli upottanut salaisuuden meren syvyyteen.

Tästä lähtien hän saattoi matkustaa edes takaisin sekä auringon- että kuunvalossa; ei kenkään ilmaisisi hänestä sanaakaan. Kaikki tiesivät nyt hänen olevan serbialaisten ja montenegrolaisten vapaussankarien asiamiehen, ja tätä tietoa ei mikään kidutuspenkki olisi voinut pakottaa esiin näistä ihmisistä. Hän oli nyt heidän silmissään pyhä ja loukkaamaton ihminen.

Kätkeytyäkseen itse pimeyteen hän siis petti jokaista, jonka kanssa hän vaihtoi sanankin.

Kalastajat kuljettivat laatikot yöllä ja Timar seurasi heitä. Saarella he etsivät valkamapaikan siinä, missä oli tihein metsä ja kantoivat laatikot maihin. Mikael tahtoi maksaa heille, mutta he eivät ottaneet vastaan äyriäkään, vaan puristivat ainoastaan hänen kättään.

Hän jäi saarelle, kalastajat palasivat takaisin.

Oli kaunis kuutamoyö. Satakieli lauloi pesänsä yläpuolella.

Mikael meni rantaa pitkin etsimään sitä polkua, joka johti taloon. Hän tuli rakennuspaikalle, missä hän edellisenä syksynä oli jättänyt työnsä kesken. Hakatut puunrungot olivat huolellisesti peitetyt

kaisloilla, ettei talven lumi vahingoittaisi niitä.

Sieltä johti tie kukkaislehtoon. Ruusut olivat jo ammuin kukkineet siihen aikaan, jonka Timar oli viettänyt Timean kera Monostorhuvilassa ja kylpylaitoksessa. Tänä vuonna hän oli laiminlyönyt ruususadon. Häntä oli varmaankin jo levottomuudella odotettu. Mutta hänen oli täytynyt pitää huolta siitä, että hänellä oli "sumua edessä ja sumua takana."

Hän lähestyy pientä taloa varpaisillaan. On hyvä merkki, ettei kuulu mitään melua. Hän selitti Almiran vaikenemisen johtuvan siitä, että koira oli pantu yöksi keittiöön, jotta se ei herättäisi nukkuvaa lasta. Siitä päättäen siis kaikki talossa elävät ja ovat terveinä.

Oi, kuinka usein hän olikaan uneksinut tästä talosta valveilla ollen ja unessa! Kuinka usein hän olikaan nähnyt itsensä lähestymässä majaa!

Toisinaan hän luuli talon palaneen. Nokiset kattohirret olivat sisään pudonneet ja seinillä kasvoi rikkaruohoa. Ei kukaan voinut kertoa hänelle, miten asukkaiden oli käynyt.

Välistä hän taasen kuvitteli mielessään, että hurjia, aseellisia joukkoja syöksyi hänen sisäänastuessaan häntä vastaan, tarttuen hänen kurkkuunsa huutaen: "Juuri sinua me olemme odottaneet!" sulkien hänen suunsa ja työntäen hänet kellarin luukusta alas.

Välistä hän näki rakkaansa verisen ruumiin edessään. Noëmin pitkät, kultaiset kiharat olivat poljetut tomuun ja hänen vieressään makasi lapsi pää murskana. Oi, mitä tuskia hän olikaan tuntenut näitä kuvia nähdessään! Hänen oli täytynyt jättää rakkaansa niin pitkäksi ajaksi yksin tänne. Välistä hän uneksi Noëmin luo astuessaan kohtaavansa kylmät alabasterikasvot Noettiin hymyilevien kasvojen sijaan ja nämä kasvot kysyivät: "Missä olette viipynyt näin kauan, herra von Levetinczy?"

Mutta nyt, kun hän seisoj pienen rakennuksen edessä hävisivät kaikki kauhunkuvat. Täällä oli kaikki kuten ennen. Täällä asuivat edelleenkin ne, joita hän rakasti.

Kuinka hän ilmoittaisi heille tulostaan? Kuinka hän yllättäisi heidät?

Hän asettui pienen, matalan akkunan eteen, joka oli aivan ruusupensaain peitossa ja alkoi laulaa pientä lauluaan:

"En linnoihinkaan vaihtaisi
Ma majaa armahaisen..."

Hän ei ollut erehtynyt. Seuraavassa minuutissa akkuna aukesi ja Noëmin ilosta säteilevät silmät katsoivat ulos.

"Oma Mikaelini!" änkötti pikku raukka.

"Niin, juuri sinun Mikaelisi!" kuiskasi hän tarttuen molemmin käsin Noëmin rakkaaseen päähän. Hänen seuraavat sanansa olivat: "Entä Dodi?"

"Hän nukkuu."

"Hiljaa, niin että emme herätä häntä!"

Ja nyt kuiskasivat vain huulet sanottavansa.

"Mutta tule toki sisään!"

"Hän saattaa herätä ja alkaa itkeä."

"Oi, eihän hän ole enää itkevä lapsi. Hän on jo yli vuoden vanha..."

"Mitä? Kokonaisen vuodenko vanha? Silloinhan hän on jo aika mies."

"Hän osaa jo sanoa sinunkin nimesi."

"Mitä? Puhuuko hän jo?"

"Hän opettelee parhaillaan kävelemään."

"Ei, mutta käveleekö hän myös?"

"Nykyään hän jo syökin joka lajia."

"Se ei ole mahdollista! Se on vielä liian aikaista."

"Mitä *sinä* siitä ymmärrät? Näkisitpä vain hänet."

"Vedä verho sivulle ja anna kuun paistaa sisään niin saatan nähdä hänet."

"Ei, se ei käy päinsä. Kun kuu paistaa nukkuvaan lapseen, tulee se sairaaksi."

"Lorua."

"Lapsissa on paljon ihmeellistä. Siihen täytyy uskoa. Sentähden uskotaan lapset naisten huostaan, sillä nämä uskovat kaikkea. Tule katsomaan häntä tänne sisälle."

"En minä tule sisälle niin kauan kuin hän nukkuu. Voisin herättää hänet. Tule sinä mieluummin minun luokseni."

"En voi. Hän heräisi heti, kun minä menen ulos ja äiti nukkuu sikeästi."

"No, mene sitten takaisin hänen luokseen. Minä jään tänne ulos."

"Etkö tahdo panna nukkumaan."

"Pianhan on päivä. Mene takaisin hänen luokseen, mutta anna akkunan olla auki."

Ja niin hän jäi avoimen akkunan ääreen katsellen huoneeseen, jonka lattialle kuu piirteli hopeakuvioita ja koetti käsittää niitä ääniä, joita tunkeutui sisältä, ensiksi lyhyttä valitusta kuin heräävän lapsen itkun alkua, sitten hiljaista laulua, joka ikäänkuin unessa toisti säveltä: "En linnoihinkaan vaihtaisi...", viimeksi suudelman, jommoisen hyvä lapsi saa nukuttuaan kiltisti kehtolauluun.

Käsivarret nojaten akkunalauteen ja kuunnellen nukkuvien hengitystä, odotti Timar kunnes aamu alkoi sarastaa makuuhuoneessa.

Aamuruskon loistoon heräsi ensin lapsi, joka ilmaisi heräämisensä valoon helähtävällä naurulla ja nyt eivät muut voineet ajatellakaan nukkumista: Poika melusi ja leperteli, hänen puhettaan ymmärsivät ainoastaan Noëmi ja hän.

Kun Mikael vihdoinkin oli saanut lapsen käsivarrelleen, sanoi hän sille:

"Nyt jään tänne niin pitkäksi aikaa, kunnes saan talosi valmiiksi, Dodi."

Lapsi vastasi tähän jotakin, joka Noëmin tulkinnan mukaan merkitsi: "Juuri sitä tahdonkin."

Timar vietti nyt kaksoiselämänsä onnellisimpia hetkiä.

Ei mikään häirinnyt hänen onneaan, ei muu kuin ajatus, että hänen oli vielä palattava toiseen elämään.

Jos hän voisi keksiä keinon, millä päästä tästä toisesta elämästä, miten rauhallisesti hän viettäisikään elämänsä täällä!

Eikö mikään ollut yksinkertaisempaa kuin päästä siihen. Hän jäisi vain yksinkertaisesti tänne. Häntä etsittäisiin vuoden ajan, ehkä kolmen vuoden aikana joskus muisteltaisiin, sitten hänet unohdettaisiin, maailma unohtaisi hänet ja hän maailman, mutta Noëmi olisi tallella.

Ja Noëmi onkin aarre.

Häneen on kätkeyty kaikki naisen viehättävyys, kaikki viat puuttuvat. Hänen kauneutensa ei ole sitä lajia, johon pian väsyä. Jokainen mielialan vaihtelu antaa hänen kauneudelleen uutta lumoa. Hänen mielenlaatuunsa on yhtynyt hellyyttä, lempeyttä ja tulta. Neitsyt, hengetär ja vaimo sulavat yhteen hänessä. Hänen rakkaudessaan ei ole mitään itsestä; koko hänen olemuksensa on sulautunut siihen, jota hän rakastaa. Rakastetun kärsimyksen ja ilot ovat hänen kärsimyksiään ja ilojaan, muita hän ei tunnekaan. Kotona hän ajattelee aina rakkaansa mukavuutta, työssä hän auttaa häntä lakkaamatta. Aina hän on iloinen ja reipas ja jos joskus pahoinvointi vaivaa rakasta, niin parantaa hän sen suutelemalla tätä otsalle. Hän on alistuvainen jumaloivan ihailijansa tahtoon. — Ja kun Noëmi ottaa lapsensa polvelleen leikkiäkseen sen kera silloin täytyy hänen iloita, joka omistaa ja ei omista Noëmia.

Mutta Timar ei vielä ole aivan poissa suunniltaan. Hän hieroo vielä sopimusta kohtalon kanssa. Hinta on vielä liian korkea, vieläpä tästäkin aarteesta, joka oli:

"Nuori vaimo hymyilevä lapsi polvellaan."

Mutta hintana onkin koko maailma. On uhrattava omaisuus, joka nousee miljooniin, yhteiskunnallinen asema, ylhäinen sääty, ylhäiset tuttavuudet ja alotetut yritykset, joilla on maailman merkitys ja joiden onnellisesta ratkaisusta riippuu tärkeän, isänmaallisen teollisuudenhaaran tulevaisuus. Ja lisäksi Timea!

Kenties hän olisi mukautunut ajatukseen heittää aarteensa maailman jalkojen juureen. Ne ovat tulleet virran pohjalta, menkööt ne takaisin sinne mistä ovat tulleetkin. Mutta hänen turhamaisuutensa ei voinut tyytyä siihen ajatukseen, että valkokasvoinen nainen, jota hänen miehensä hehku ei voinut lämmitellä tuli jo tässä elämässä onnelliseksi — toisen kanssa.

Hän ei kenties itsekään tiennyt, mitä paholaista hän elätti povessaan.

Vaimo, joka ei voi rakastaa häntä, kuihtuu hänen silmiensä edessä.

Mutta hän itse viettää onnellisia hetkiä siellä, missä osataan rakastaa häntä.

Ja näinä onnellisina päivinä kohosi nopeasti se talo, jonka palkkeja nyt oppinut rakennusmestari taitavin käsin liitti yhteen. Jo olivat seinät pystyssä, tehtyinä kauniista, sileäsihöylätystä pähkinäpuulankuista, jotka olivat sovitetut yhteen niin hyvin, ettei pieninkään tuulenpuuska voinut tunkeutua lävitse. Kattokin oli jo valmiina ja peitettynä leveillä kattopäreillä, jotka szeklien tapaan olivat leikatut suomun tapaisiksi. Puusepäntyö oli nyt aivan valmiina ja sitten alkoi puunleikkaajan työ. Tämän suoritti Mikael ilman apua ja hänet saattoi nähdä aamusta iltaan verstaassa, jonka hän oli valmistanut itselleen uuteen taloon. Siellä hänen kuultiin laulavan höylätessään ja sahatessaan.

Ahkeran käsityöläisen tavoin hän poistui työstään vasta yön tullessa. Silloin hän palasi majaan, missä hyvä ateria odotti häntä. Illallisen jälkeen hän istuutui penkille majan edustalle ja sytytti piippunsa. Noëmi istuutui hänen viereensä ottaen pojan syliinsä antaakseen Mikaelin kuulla, mitä tämä oli oppinut päivän kuluessa. Yhden uuden sanan.

Oi, eikö tämä yksi sana ole suurempaa tietoa kuin koko maailman viisaus?

"Kuinka paljosta möisit Dodin?" kysyi Noëmi kerran häneltä veitikkamaisesti hymyillen. "Koko maailmastako, jos se olisi täynnä timantteja?"

"En edes taivaasta täynnä enkeleitä."

Mutta pikku Dodi oli sinä päivänä hyvällä tuulella. Vallattomasti se tarttui pikku kätösellään piippuun, joka oli Mikaelin hampaiden välissä ja vetäsi varresta, kunnes sai piipun pois suusta ja heitti sen sitten äkkiä maahan. Pää oli savesta ja särkyi tietysti heti.

Timar kiihtyi hiukan ja antoi lapselle rangaistukseksi tehdystä vahingosta kevyen lyönnin kädelle. Pienokainen katsahti häneen suurilla silmillään ja katki sitten kasvonsa äitinsä povelle alkaen itkeä.

"Näetkö", sanoi Noëmi surullisesti, "sinä olisit antanut hänet yhdestä vaivaisesta piipustakin ja tämä oli lisäksi vain savesta."

Mikael katui syvästi, että oli lyönyt poikaa. Hän koetti rauhoittaa häntä hyväilevin sanoin ja suuteli kättä, jota oli lyönyt, mutta poika pysyi arkana ja piiloutui Noëmin kaulahuivin alle. Hän oli koko yön levoton. Hän ei tahtonut nukkua, vaan itki lakkaamatta. Timar suuttui siitä. Hän sanoi pojalla olevan uhkamielisen luonteen. Hänen itsepäisyytensä olisi murrettava ajoissa. Noëmi katsahti häneen tällöin lempeän nuhtelevasti.

Seuraavana aamuna lähti Timar tavallista aikaisemmin työhönsä. Mutta hänen ei kuultu laulavan koko päivänä. Hän jätti työnsäkin aikaisemmin kuin ennen iltapäivällä ja tullessaan kotiin hän saattoi Noëmin katseesta huomata tämän kovin säikähtyvän hänen ulkomuotoaan. Hänen kasvojensa väri oli aivan muuttunut.

"Minä voin pahoin", hän sanoi Noëmille; "minun pääni on niin raskas, jalat tuskin kantavat ja koko ruumistani kolottaa. Minun täytyy panna maata."

Noëmi kiirehti tekemään hänelle vuodetta sisähuoneeseen ja auttoi häntä riisuutumaan. Huolestuneena hän huomasi Timarin käsien olevan kylmät ja hengityksen kuuman.

Terese-rouvakin tuli kiireesti sisälle koetteli hänen käsiään ja otsaansa ja neuvoi häntä peittämään itsensä hyvin, koska hän saisi kuumeen.

Mutta Timar tunsu jotakin vielä pahempaa olevan tulossa. Lavantauti raivosi paikkakunnalla. Tonavan tulviessa se oli levinnyt tavattoman laajalle.

Laskiessaan päänsä tyynylle oli hän vielä niin tajuissaan, että saattoi ajatella, mitä seuraisi, jos hän

sairastuisi täällä hermokuumeeseen.

Läheisyydessä ei ole ainoatakaan lääkäriä, joka voisi auttaa häntä. Hän voi kuolla täällä. Ei kenkään ole saapa tietää hänen kohtalooan. Miten on Timean käyvä? Ja miten Noëmin?

Kuka ottaa huolehtiakseen hänestä, josta on tullut leski ennenkuin hän on tullut vaimoksi. Kuka on kasvattava pikku Dodia ja mikä kohtalo odottaa häntä, kun hänestä on tullut täysi-ikäinen ja Mikael jo makaa maan alla? Ja kuka sanoo Timealle, milloin hänen on pukeuduttava surupukuun ja milloin riisuttava se? Onko Timean odotettava hänen paluutaan aina kuolinpäiväänsä asti?

Kuinka onnettomaksi tuleekaan kaksi naista hänen kuolemansa tähden!

Ja sitten hän kuvitteli, mitä hän kuumehoureissaan sanoisi niiden kahden kuullen, jotka päivät ja yöt valvoisivat hänen vieressään — miten hän kertoisi aarteistaan, palvelijoistaan, palatseistaan, kalpeasta vaimostaan ja miten hän näkisi Timean edessään, nimittäisi häntä vaimokseen ja kutsuisi häntä nimeltä. Ja Noëmi tuntee jo tämän nimen!

Timarista oli kauheata tajussaan ollessaan ajatella kuinka hän pian joutuisi tilaan, missä kaikki hänen salaisuutensa pajahtaisivat hänen huuliltaan, missä hänen suunsa kuumekohtauksissa juuruisi, kuka hän on.

Paitsi tätä tuskaa ja ruumiillista kipua vaivasi häntä vielä yksi asia, nimittäin se ajatus, että hän oli lyönyt Dodia. Tämä vähäpätöisyys lepäsi nyt suurena sentnerinpainoisena rikoksena hänen sielussaan.

Paneuduttuaan vuoteeseen hän halusi vielä kerran nähdä lastaan suudellakseen sitä.

"Noëmi!" hän huohotti kuumasti hengittäen.

"Mitä tahdot?" kuiskasi Noëmi.

Mutta hän ei enää tiennyt, mitä hän tahtoi.

Kuume puhkesi heti koko voimassaan. Hän oli voimakas mies, ja juuri sellaiset heittääkin viikatemiehen pyövelirenki helpointen maahan ja kiusaa niitä ankarimmin.

Tästä hetkestä alkaen hän houri lakkaamatta.

Ja Noëmin täytyi kuulla joka sana.

Sairas ei enää ollut tajuissaan.

Kuumesairaana unet ovat sukua mielisairaana kuviteluille. Ne liikkuvat itsepäisesti yhden ja saman ajatuksen ympärillä; vaihdelkoot unikuvat kuinka paljon tahansa, niin tulee kuitenkin aina se haahmo, joka muodostaa keskipisteen, uudelleen hänen mielikuviinsa.

Timarinkin kuumeisissa unissa oli tuollainen hallitseva haahmo. Se oli eräs nainen. Mutta tämä nainen ei ollut Timea, vaan Noëmi. — Hänestä Mikael puhui lakkaamatta. Timean nimi ei milloinkaan tullut hänen huulilleen. Hän ei täyttänyt Mikaelin sydäntä.

Noëmille oli sekä kauhuksi että iloksi kuunnella näitä kuumehourailuja.

Kauhuksi senvuoksi, että Mikael puhui niin kummallisia asioita ja vei hänet muassaan niin tuntemattomille paikoille, että hänen täytyi väristen ajatella kuumetta, joka pani hänet näkemään sellaisia ihmeitä — ja iloksi oli kuunnella senvuoksi, että Mikael puhui lakkaamatta hänestä.

Kerran Mikael oli muka ruhtinaallisessa palatsissa ja puhui ylhäiselle herralle.

"Kenelle teidän armonne aikoo antaa tämän kunniamerkin? Minä tunnen erään tytön Vapaalla Saarella, ei kukaan ansaitse niitä paremmin kuin hän. Antakaa ne hänelle. Hänen nimensä on Noëmi. — Mikä hänen sukunimensä on? — Onko kuningattarellakin sukunimeä? — Ensimmäinen. Noëmi ensimmäinen, Jumalan armosta. Vapaan Saaren ja ruusupensasten kuningatar."

Hän kehitti edelleen tätä ajatusta.

"Kun minusta tulee Vapaan Saaren kuningas, perustan minä ministeristön. Almirasta teen lihantarkastajan, Narcissasta maidontarkastajan. Minä vaadin heidän tekemään tiliä ja kutsun heitä uskollisiksieni."

Senjälkeen hän alkoi puhua palatseistaan.

"Mitä pidät näistä saleista, Noëmi? Mitä pidät katon kultauksesta? Nuo kultapohjalle maalatut tanssivat lapset muistuttavat meidän Dodiamme. Eikö niin? Vahinko, että ne ovat niin korkealla. Sinua viluttaa näissä suurissa saleissa? Niin minuakin. Tule, menkäämme pois täältä! Meidän pienen majamme takan ääressä on paljon parempi olla, vai kuinka? Minä en pidä korkeista palatseista. Tätä kaupunkia rasittavat maanjäristykset. Minä pelkään holvien syöksyvän päällemme. Tuolla tuon pienen oven takana on joku väijymässä meitä. Siellä on erään kateellisen naisen kasvot. Älä katso sinne, Noëmi! Hänen paha silmänsä voisi kohdata sinut. Kerran oli tämä talo hänen; nyt hän kulkee täällä kuin aave. Katso, hänellä on tikari kädessään. Hän tahtoo sillä murhata sinut. Menkäämme pian pois täältä!"

Mutta tiellä oli jokin este. Siinä olivat rahasummat. — Minä en voi nousta ylös, kulta painaa rinnallani. Ota se pois, Noëmi! Oi, minä vaivun kultaan. Katto syöksy sisään ja kulta kierii päälleni. Minä tukahdun. Noëmi, anna minulle kätesi; vedä minut pois tästä kauheasta kultakasasta.

Hänen kätensä oli jo Noëmin kädessä ja Noëmi ajatteli väristen itsekseen, mikä hirvittävä voima se mahtoi olla, joka tällä tavoin vaivasi *köyhää* laivuria kultanunelmilla.

Taas tuli Mikael Noëmin luo.

"Sinä et pidä timanteista, Noëmi? Pikku hupakko! Luuletko sinä timanttien tulen polttavan? Sitä ei sinun tarvitse peljätä. — Haa! Olet oikeassa. Se polttaa todella. Sitä en ole tiennyt ennenkuin nyt. Se on helvetin tulta. Nimetkin ovat sukua: Diamant, Diabolus [lat. Paholainen]. Me heitämme ne veteen. Minä tiedän, mistä ne ovat tulleet. Minä kannan ne takaisin sinne. Älä pelkää, minä en ole kauan veden alla. Pidätä henkeäsi ja rukoile. Niin kauan kuin sinä voit pidättää hengitystäsi, voin minä kestää siellä. Minä sukellan vain uponneeseen laivaan, sen kajuuttaan. — Haa, kuka tässä vuoteessa makaa?"

Nyt hän alkoi vavista kauheasti ja hypähti ylös vuoteestaan aikoen rientää ulos. Noëmi tuskin saattoi viedä hänet takaisin vuoteeseen.

"Tässä sängyssä makaa joku!"

"Mutta minä en uskalla sanoa hänen nimeään."

"Katso kuinka punainen kuu loistaa sisään akkunasta! Sulje kuunvalo pois täältä! Minä en tahdo sitä kasvoilleni. Se tulee yhä lähemmäksi. Vedä verho eteen!"

Mutta rullaverho oli jo laskettu alas ja ulkona vallitsi syvä pimeys.

Kun kuume lieveni sanoi hän Noëmille:

"Oi, kuinka sinä olet kaunis ilman timantteja, Noëmi!"

Sen jälkeen alkoi uusi mielikuva kiusata häntä.

"Tämä mies seisoo maailman toisella puolella meitä vastassa. Jos maapallo olisi lasia, näkisi hän suoraan meidät. Ja niinkuin minä näen hänet, näkee hänkin minut joka tapauksessa. Mitä hän tekee siellä? Hän pyydystää kalkkarokäärmeitä. Miksi hän niitä pyydystää? Päästääkseen ne takaisin tullessaan irralleen tällä saarella. Älä anna hänen astua tähän saareen. Älä anna hänen tulla takaisin. Almira! Almira! Herää! Raatele hänet palasiksi! Ahaa! Nyt tapasi hän jättiläiskäärmeen, joka heittäytyy hänen ylitseen ja nielaisee hänet. Jospa minun vain ei tarvitsisi nähdä miten käärme nielee hänet! Jospa hän vain lakkaisi katselemasta minua! Nyt on vain pää enää ulkona ja kuitenkin hän yhä tuijottaa minuun. Oi, Noëmi, peitä minun kasvoni, niin että en näe häntä."

Taas muuttui unikuva.

"Kokonainen laivasto keinuu merellä. Millä laivat ovat lastatut? Jauhoilla. Nyt tulee tuulenpuuska, myrskyn vihuri, tarttuu laivoihin, tempaa ne muassaan pilviin ja särkee ne pirstaleiksi. Kaikki jauhot hajaantuvat tuuleen. Koko maailma tulee valkoiseksi siitä. Meri, taivas ja ilma ovat kaikki valkoiset; kuu sukeltaa esiin pilvien takaa, ja kas vain, kuinka tuuli tuhrii sen silmät jauhoilla! Eikö se ole vanhan punanenäisen akan näköinen, joka puuteroi naamaansa? Mutta naura toki, Noëmi!"

Mutta Noëmi väänteli käsiään ja värisi.

Oi, Noëmi raukka istui päivät yöt Timarin vuoteen vieressä. Päivisin hän istui tuolilla, öisin hän muutti oman sänkynsä aivan Timarin viereen ja nukkui hänen vierellään. Välittämättä tartunnasta hän painoi päänsä Mikaelin tyynylle, veti hänen kuumeesta polttavan otsansa poskeaan vasten ja suuteli pois hänen kuumeenkuivilta huuliltaan huokaukset.

Terese-rouva koetti lievittää kuumetta vaarattomin kotilääkkein ja otti pois akkunat, jotta raitis ilma pääsisi huoneeseen. Sehän onkin lavantautisairaana paras parannuskeino.

Hän sanoi Noémille, että tavallisen ihmisjärjen laskun mukaan tapahtuisi kolmantenatoista päivänä käänne joko hyvään tai pahaan, elämään tai kuolemaan.

Oi, kuinka hartaasti Noëmi polvistui näinä päivinä sairaan vuoteen viereen ja rukoili Jumalaa, joka lähetti hänelle niin raskaita koettelemuksia, olemaan armollinen hänen sydänparkaansa kohtaan. Antakoon hän Mikaelin takaisin elämälle, ja jos kuolema välttämättä tahtoisu uhrin, niin olisihan hän itse valmis kuolemaan hänen puolestaan.

Taivasta joskus miellyttää sellainen iva.

Noëmi tarjosi julmalle kuolemalle koko maailman, itsensä siihen luettuna, jos tämä antaisi Mikaelin jäädä eloon. Hän luuli olevansa tekemisissä hyvän ihmisen kanssa, jonka kanssa voi neuvotella.

Ja hirveä murhanenkeli suostuikin vaihtokauppaan!

Kolmantenatoista päivänä lauhtui kuume ja kuumehoureet lakkasivat. Tämä oli merkki siitä, että sairaus oli kääntynyt. Oli toivoa siitä, että potilas jäisi eloon, jos häntä huolellisesti ja rakkaudella hoidettaisiin ja vaalittaisiin sekä osattaisiin elähyttää hänen mieltään sekä poistaa kaikki levottomuuden ja kiihoituksen syyt. Sairas on tässä tilassa erittäin ärtyisä ja hänen paranemisensa riippuu juuri siitä, ettei hänen rauhaansa häiritä. Ankara mielenliikutus voisi viedä häneltä hengen.

Noëmi pysyi koko yön sairavuoteen vieressä. Hän ei edes mennyt Dodia katsomaan. Poika nukkui Teresen kanssa ulkomaisessa huoneessa.

Neljännentoista päivän aamuna, kun Mikael makasi sikeässä unessa, kuiskasi Terese Noëmin korvaan:

"Pikku Dodi on sangen sairas."

Lapsikin!

Noëmi parka!

Pikku Dodilla oli kuristustauti, pahin lastentauti, johon nähden lääkärien taito useimmiten on aivan voimaton.

Mikael nukkui, kuten sanottu, silloin kun Terese ilmoitti Noémille asian.

Kuolemankauhussa Noëmi riensi lapsensa luo. Lapsiraukan viattomat kasvot olivat aivan muuttuneet. Se ei itkenyt. Tähän tautiin ei kuulu valitushuutoja, mutta sitä hirveämmät ovat tuskat.

Oi kuinka ne olivat hirveät! Lapsi, joka ei saata valittaa ja ihminen, joka ei saata auttaa!

Noëmi katsahti äitiinsä tuijottavin katsein ikäänkuin kysyen:

"Eikö sinulla ole mitään parannuskeinoa tähän sairauteen?"

Terese ei voinut kestää hänen katsettaan. "Niin monta kurjaa, sairasta, kuolevaa olet sinä auttanut ja häntä yksin et osaa pelastaa?"

"Ei ainoatakaan keinoa!"

Noëmi polvistui pojan vuoteen viereen, painoi huulensa hänen huuliaan vastaan ja änkötti hiljaa:

"Mikä sinua vaivaa, pieni, rakas lapseni, mikä sinua vaivaa, enkelini? Katso minuun kauniilla silmilläsi!"

Mutta lapsi ei tahtonut katsoa häneen kauniilla silmillään, ja kun se vihdoinkin monien suudelmien ja rukousten perästä avasi silmänsä, oli sen katse niin kaamea. Lapsen katse, joka jo on tullut siihen, että se pelkää kuolemaa.

"Oi, älä katso minuun, älä katso!"

Lapsi ei itkenyt, vaan päästi vain kuuluviin käheän yskähdyksen.

"Kunhan sairas tuolla sisällä vain ei kuulisi!"

Noëmi piti vavisten lasta sylissään kuunnellen koko ajan, oliko viereisessä huoneessa nukkuja herännyt.

Kuultuaan Mikaelin äänen, hän laski lapsen vuoteeseen ja meni

Mikaelin luo.

Tämä oli ärtyinen ja äkäinen.

"Missä sinä taas olet ollut?" hän torui. "Sinä jätät minut aivan yksin! Sinä et milloinkaan ole paikalla, kun minä tarvitsen jotakin!"

"Oi, älä ole pahoillasi!" pyysi Noëmi. "Minä olin hakemassa sinulle raikasta vettä."

"Miksi ei Terese hae sitä? Eihän hänellä ole mitään tekemistä. Akkuna on auki, sisään voi tulla vaikka rotta minun nukkuessani. Etkö näe rottaa missään?"

Lavantautisairailta on päähänpistona nähdä rottia kaikkialla.

"Ei kukaan voi tulla tänne, rakkaani. Akkunan edessä on teräslankaa."

"Vai niin. No missä vesi on?"

Noëmi ojensi hänelle vettä.

Silloin hän taas suuttui.

"Eihän se ole raikasta vettä. Sinä annat minun nääntyä janoon."

Noëmi nieli kärsivällisesti hänen toransa.

Ja kun Mikael nukahti, juoksi hän taas Dodin luo.

Naiset vuorottelivat siten, että Terese istui Mikaelin luona tämän nukkuessa, mutta antoi Noëmille merkin heti kun hän alkoi herätä, joten Noëmi saattoi jättää sairaan lapsensa palatakseen Mikaelin luokse.

Tällä tavoin kuluivat monet pitkät yöt. Noëmi kulki toisen vuoteen vierestä toisen viereen.

Sitäpaitsi piti hänellä aina olla hätävalhe varalla, jos Mikael kysyisi, missä hän taas oli ollut.

Sairaat ovat epäluuloisia. He ovat vakuutettuja siitä, että koko heidän ympäristönsä on liittoutunut heitä vastaan tehdäkseen jonkun ennenkuulumattoman, hirveän petoksen.

Se, joka on tekemisissä heidän kanssaan, saa olla valmistautunut marttyyriksi.

Noëmi oli sellainen marttyyri.

Lapsi tuli yhä huonommaksi. Terese ei tiennyt mitään neuvoa. Eikä Noëmi uskaltanut itkeä.

Eräänä aamuna tunsu Timar voivansa paremmin ja pyysi lihakeittoa.

Noëmi riensi ulos noutamaan sitä. Se oli valmiina Mikaelia varten. Hän söi sen ja sanoi sen tekevän hyvää.

"No", kysyi Mikael, "mitä pikku Dodi toimii?"

Noëmi säikähtyi ja pelkäsi Timarin huomaavan kuinka kiivaasti hänen sydämensä alkoi sykkiä.

"Hän nukkuu", vastasi Noëmi.

"Nukkuuko? Mutta eihän hän tavallisesti nuku tähän aikaan. Onko hän kipeä?"

"Oi, ei, hän voi sangen hyvin."

"Miksi et kanna häntä luokseni kun hän on valveilla?"

"Siksi, että sinä tavallisesti nukut."

"Sehän on totta. Mutta kun me joskus molemmat olemme hereillään yhtäaikaa, niin tuo hänet luokseni ja anna minun nähdä hänet."

"Teen sen, Mikael."

Noëmin oli pakko jatkuvasti salata Mikaelilta, että Dodi oli sairas ja hän kertoili tälle kaikenlaisia juttuja lapsesta, sillä Mikael kyseli alituisesti poikaa.

"Leikkiikö Dodi pienellä puumiehellä?"

"Oi, hän leikkii aina sen kanssa (sen kauhean luurankomiehen!...)"

"Puhuuko hän minusta?"

"Hän puhuu paljon sinusta (hän on pian puhuva sinusta ylhäällä hyvän Jumalan luona!)"

"Mene hänen luokseen ja anna tämä suudelma minulta."

Noëmi meni lapsen luo antamaan sille isän jäähyväissuudelman.

Taaskin oli kulunut päivä.

Aamulla oli sairas yksin herätessään.

Noëmi oli valvonut tämän yön lapsensa luona. Hän oli nähnyt sen kuolinkamppailun ja niellyt kyöneleensä sydämeensä. Ihme, ettei sydän haljennut!

Tullessaan Mikaelin luo, hän hymyili jälleen.

"Olitko pikku Dodin luona?" kysyi sairas.

"Olin, olin hänen luonaan."

"Nukkuuko hän nytkin?"

"Nukkuu."

"Se ei ole totta."

"Toden totta, hän nukkuu..."

Noëmi oli juuri painanut hänen silmänsä umpeen ikuiseen uneen.

Eikä hän uskaltanut ilmaista tuskaansa! Hänen täytyi näyttää sairaalle hymyilevät kasvot!

Iltapäivällä Mikael taas oli ärtyinen, kuta pitemmälle päivä kului, sitä hermostuneemmaksi ja kärsimättömämmäksi hän kävi. Hän huusi Noëmille, joka oli viereisessä huoneessa.

Noëmi riensi sisään katsoen häneen hellästi.

Sairas oli epäluuloinen ja huonolla tuulella.

Hän huomasi Noëmin povella neulan, jonka silmässä oli silkkilankaa.

"Voi, neulotko taas? Onko sinulla nyt aikaa siihen? Mitä koristuksia sinä taas teet?"

Noëmi katsoi häneen ja ajatteli itseksensä: "Minä neulon pikku Dodille kuolinpaitaa."

Mutta ääneen hän sanoi:

"Minä neulon pukuuni kaulusta."

Timar sanoi huoaten: "Turhamaisuus, nimesi on nainen."

Noëmi hymyili sanoen: "Se on totta..."

Taaskin valkeni uusi aamu. Mikaelia alkoi vaivata unettomuus. Hän ei voinut sulkea silmiään eikä nukkuu. Sitäpaitsi häntä vaivasi ajatus, mitä pikku Dodi teki. Hän lähetti Noëmin lakkaamatta ulos katsomaan, eikä häneltä puuttunut mitään.

Ja joka kerta mennessään ulos, Noëmi suuteli paareilla lepäävää pikku Dodia puhuen hyväileviä sanoja pettääkseen siten Mikaelia.

"Pikku Dodiseni, rakas Dodiseni! Vieläkö nukut? Pidätkö vielä minusta?"

Ja sitten hän tuli takaisin sanomaan Mikaelille, ettei Dodilta puuttunut mitään.

"Poika nukkuu liian paljon", sanoi Mikael. "Miksi et herätä häntä?"

"Minä herätän kyllä hänet pian", vastasi Noëmi hiljaa.

Mikael nukahti nyt vähäksi aikaa. Vain muutamaksi minuutiksi ja sitten hän äkkiä hypähti ylös.

"Noëmi", hän huusi, "Dodi on laulanut. Minä kuulin hänen laulavan ja hän lauloi niin kauniisti!"

Noëmi painoi molemmat kätensä sydäntään vasten pidättäen yli-inhimillisellä voimainponnistuksella tuskaansa purkautumasta.

Hän laulaa jo taivaassa, enkelien kuorossa, seraafimiljoonien keskuudessa.

Iltapuoleen Mikael lähetti Noëmin ulos.

"Mene panemaan Dodi nukkumaan. Suutele häntä minunkin puolestani."

Noëmi teki niin.

"Mitä Dodi sanoi?" kysyi Mikael Noëmin palattua.

Noëmi ei voinut saada sanotuksi sanaakaan vastaukseksi. Hän vain kumartui Mikaelin puoleen painaen suudelman tämän huulille.

"Sitäkö hän sanoi, pikku aarteeni!" huudahti Mikael ja nukahti suudelman. Lapsi oli antanut hänelle osan untaan.

Seuraavana aamuna Mikael taas puhui vain pojasta.

"Kanna Dodi ulos raittiiseen ilmaan. Hänelle ei ole terveellistä aina olla huoneessa. Kanna hänet puutarhaan."

He juuri valmistautuivatkin siihen.

Terese oli tänä yönä kaivanut haudan kyynelpajun juurelle.

"Mene sinäkin nyt ulos. Jää hänen luokseen", sanoi Mikael Noëmille.
"Minä nukun sillä aikaa. Voin aivan hyvin."

Noëmi lähti sairashuoneesta ja väänsi oven lukkoon. Sitten he kantoivat ulos kuolleen enkelin, jättäen hänen tomunsa luontoäidin helmaan.

Noëmi ei tahtonut hautakumpua hänen päälleen. Sen nähdessään tulisi Mikael aina surulliseksi, ja se vaikeuttaisi aina hänen toipumistaan. Sensijaan laittoivat he kyynelpajun juurelle sileän kukkapenkin ja istuttivat sen keskelle ruusupensaaseen, sitä lajia, jonka Mikael itse oli oksastanut, valkokukkaisen, jonka puhdasta valkeutta ei mikään muu väri vivahdus sekoittanut.

Sitten Noëmi palasi sairaan luo.

Mikaelin ensimmäiset sanat olivat:

"Minne jätit Dodin?"

"Ulos puutarhaan."

"Mitä hänellä on pukuna?"

"Valkoinen koltti sinisine nauhoineen."

"Se pukee häntä parhaiten. Onko hän hyvin peitetty?"

"Oi, on, sangen hyvin."

(Kolme jalkaa multaa päällä.)

"Kanna hänet tänne, kun taas menet ulos."

Nämä sanat kuullessaan ei Noëmi enää voinut pysyä huoneessa. Hän meni ulos puutarhaan, heittäytyi Teresen kaulaan ja painoi häntä kiihkeästi vastaansa. Mutta ei hän nytkään itkenyt. Se ei ollut hänelle luvallista.

Sen jälkeen hän hoiperteli kauemmas. Hän meni kyynelpajun luo, taittoi puoliauenneen nupun ruusupensaasta ja meni takaisin Mikaelin luo.

"No, kuinka on Dodin laita?" kysyi Mikael kärsimättömästi.

Noëmi polvistui hänen vuoteensa viereen ja ojensi hänelle ylpeänä hymyillen — valkoisen ruusun

nupun.

Mikael otti sen alkaen haistella sitä.

"Kummallista!" hän sanoi. "Tämä ruusu ei ensinkään tuoksu, aivankuin se olisi kasvanut haudalla."

Noëmi nousi ylös ja meni ulos.

"Mikä hänen on?" kysyi Mikael kääntyen Teresen puoleen.

"Älkää pahastuko", sanoi Terese hiljaisella, lepyttelevällä äänellä. "Te olette ollut vaarallisesti sairas. Taivaalle olkoon kiitos, että se nyt on onnellisesti ohi, mutta tauti tarttuu, etenkin toipumistilassa. Olen senvuoksi kieltänyt Noëmia tuomaan lasta luoksenne, ennenkuin te olette täysin terve. Kenties tein väärin, mutta tarkoitin hyvää."

Mikael puristi Teresen kättä.

"Olette menetellyt aivan oikein. Ja minä tyhmyri, joka en itse ajatellut sitä! Olipa se hyvä ajatus! Kenties hän ei ensinkään oleskele viereisessä huoneessa?"

"Ei. Me olemme valmistaneet pienen asunnon puutarhaan."

Hän ei valehdellut — raukka!

"Olette hyvin hyvä, Terese. Menkää nyt Dodin luo ja lähettäkää Noëmi tänne. En enää milloinkaan pyydä häntä tuomaan Dodia luokseni. Mutta heti, kun voin nousta ylös, heti kun voin mennä ulos, viette minut hänen luokseen?"

"Viemme kyllä, Mikael."

Tällä hurskaalla petoksella heidän onnistui rauhoittaa. Mikaelia, siksi kunnes hän nousi ylös ja oli onneksi voittanut taudin.

Hän oli kuitenkin vielä hyvin sairas ja saattoi tuskin kävellä.

Noëmi auttoi häntä pukeutumaan. Noëmin olkapäähän nojaten hän lähti huoneesta ja Noëmi vei hänet talon edustalla olevalle penkille. Itse istuutui Noëmi hänen viereensä, pisti kätensä hänen käsivarrelleen ja antoi hänen päänsä nojata olkapäähänsä.

Oli kaunis, lämmin kesäinen iltapäivä. Mutta Mikaelista tuntui lakkaamatta, kuin puiden suhina kuiskaisi hänelle jotakin, kuin toisivat surisevat mehiläiset hänelle jotakin tietoa, kuin ruohonkorret soittaisivat hänelle. Kaikki kohisi hänen päässään.

Mutta ylinnä *yksi* ajatus.

Katsoessaan Noëmia kasvoihin alkoi tuskaisa ajatus herätä hänen sielussaan. Hän ei voinut jotakin selittää Noëmin kasvojenilmeessä.

Hän tahtoi tietää, mitä se oli.

"Noëmi!"

"Mitä tahdot, oma Mikaelini?"

"Rakas Noëmi! Katso minuun!"

Noëmi loi silmänsä häneen.

"Missä pikku Dodi on?"

Tämän kysymyksen kuullessaan ei naisparka enää voinut tukahuttaa tuskaansa. Hän kohotti marttyyrikasvonsa taivasta kohti, ojensi molemmat kätensä ylöspäin änköittäen:

"Tuolla!... Tuolla!"

"Hän on kuollut!?" sanoi Mikael matalalla äänellä.

Noëmi vaipui hänen kaulaansa. Hän ei enää saattanut pidättää kyyneleitään, vaan itki kiivaasti eikä voinut lakata.

Mikael kietoi käsivartensa hänen ympärilleen ja antoi hänen itkeä tarpeekseen.

Olisi ollut rikos Jumalaa vastaan ehkäistä näitä kyyneleitä vuotamasta.

Itse hän ei itkenyt — hän vain ihmetteli.

Hän ihmetteli sitä sielunvoimaa, joka kohotti tämän naisraukan niin korkealle hänen yläpuolelleen.

Että hän olikin voinut kätkeä niin kauvan hirveän tuskansa hänen tähtensä, jota rakasti.

Kuinka suuri olikaan hänen rakkautensa!

Kun Noëmi vihdoin oli itkenyt kyllikseen, katsahti hän Timariin kuin aurinko sadepilven takaa.

"Ja sinä saatoit salata asian minulta."

"Minä pelkäsin henkeäsi."

"Sinä et uskaltanut itkeä, etten minä näkisi sinun itkeneen!"

"Minä odotin aikaa, jolloin saisin itkeä."

"Kun sinä et ollut luonani, vaalit sairasta lastamme, ja minä toruin sinua siitä."

"Sinä et sanonut minulle pahaa sanaa, Mikael."

"Antaessasi minulle hänen suudelmansa, tiesit sen olevan jäähyväis-suudelman! Kun nuhtelin sinua siitä, että ompelit koristuksia itsellesi, ompelitkin sinä hänen kääreliinojaan. Kun sinä näytit minulle hymyilevät kasvot oli sinun sydämässäsi Jumalan Äidin seitsemän miekkaa. Oi, Noëmi, kuinka sinua jumaloin!"

Mutta Noëmi raukka pyysi vain hänen rakkauttaan.

Mikael veti hänet syliinsä.

Puiden lehdet, ruohonkorret, surisevat mehiläiset kuiskivat nyt niin selvästi; nyt hän alkoi tajuta niiden kieltä.

Pitkän synkän vaitiolon perästä Mikael kysyi:

"Minne olette panneet hänet? Vie minut sinne!"

"Ei tänään", sanoi Noëmi, "sinne on liian pitkä matka sinun kävellä. Huomenna!"

Mutta ei seuraavana eikä vielä seuraavinakaan päivinä Noëmi vienyt Mikaelia haudalle.

"Sinä istuisit vain aina siellä haudalla ja sairastuisit uudelleen. Minä en myöskään ole luonut mitään hautakumpua enkä pystyttänyt ristiä hänen päälleen, jotta sinä et voisi mennä sinne suremaan."

Mutta Timar tuli kuitenkin yhä surullisemmaksi.

Saatuaan voimansa takaisin siinä määrin, että hän saattoi kävellä yksikseen saarella, hän aina kulki etsimässä sitä, mitä hänelle ei tahdottu näyttää.

Erään kerran hän palasi mökkiin kasvot kirkastuneina. Kädessä hänellä oli valkoinen ruusunnappu, niitä ruusuja, jotka eivät tuoksuneet.

"Onko se siellä?" hän kysyi Noëmilta.

Tämä nyökkäsi ihmeissään päällään.

Häneltä ei siis kuitenkaan voinut salata asiaa! Ruusupensas oli vienyt hänet jäljille. Hän tiesi, että se oli vastikään istutettu sinne.

Senjälkeen hän tuli levolliseksi kuin henkilö, joka on lopettanut elämäntehtävänsä.

Koko päivän hän istui pienellä penkillä talon edustalla, kaiveli kepillään sileitä sorakiviä ja höpisi itseksensä:

"Sinä et tahtonut antaa häntä pois koko maailmasta täynnä timantteja, etkä taivaasta täynnä enkeleitä, — mutta kurjan savipiipun vuoksi olet lyönyt häntä kädelle!"

Pikku Dodin kaunis talo oli jo puolivalmiina, ja korkea nardus-ruoho oli kasvanut sen kaikkien seinien

yli; mutta Mikael ei enää astunut jalkoineen sinne sisälle.

Ainoa, mikä piti yllä hänen tuskin palannutta elinvoimaansa ja hänen murtunutta mieltään, oli Noëmi.

Seitsemäs luku.

SYNKKÄMIELISYYS.

Nappu toisensa jälkeen avautui ruusupensaassa. Päivät pitkät ei Timar tehnyt muuta kuin seurasi näiden nappujen kehitystä. Kun yksi niistä puhkesi, taittoi hän sen, pani sen lompakkoonsa ja kuivasi sen povellaan.

Se oli surullista ajanvietettä.

Kaikki se hellyys, jota Noëmi osoitti hänelle, ei voinut karkoittaa hänen raskasmielisyyttään. Hänen suloiset hyväilynsä olivat hänelle taakaksi.

Ja kuitenkin olisi Noëmi voinut lohduttaa häntä, se olisi maksanut hänelle vain yhden sanan. Mutta siveä kainous pidätti häntä lausumasta tätä sanaa, ja Mikaelin päähänsä ei pistänyt kysyä häneltä.

Henkilöille, jotka ovat sielustaan sairaita, on omituista se, että he alituisesti askartelevat menneisyydessä.

Kerran sanoi Noëmi Timarille:

"Mikael, sinulle tekisi hyvää matkustaa täältä pois."

"Minne?"

"Ulos maailmaan. Täällä kaikki herättää sinussa surullisia muistoja. Sinun on lähdettävä tullaksesi terveeksi. Minä olen jo laittanut kuntoon matkatavarasi. Huomenna vievät hedelmäkauppiat sinut toiselle rannalle."

Mikael ei vastannut mitään, antoi vaan päänyökkäyksellä suostumuksen merkin.

Vaikea tauti oli kiihdyttänyt hänen hermonsä ja se tila, johon hän itse oli saattanut itsensä, isku, joka häntä oli kohdannut, vaikutti niin tuskallisesti ärtyneisiin hermoihin, että hän itse huomasi joutuvansa mielisairaaksi tai tekevänsä itsemurhan, jos jäisi kauemmaksi aikaa tänne.

Itsemurhanko? Eihän ole helpompaa keinoa vapautua sietämättömästä tilasta. Vastoinkäymiset, tuskat, sieluntaistelut, ihmisten vainoaminen, vääryydet, petokset, rauenneet toiveet, sydänsurut, epätoivo, mielikuvituksen kauhukuvat, kärsineiden tappioiden muisto, rakkaiden kuolleiden muisto — kaikki tämä on vain pahaa unta, josta painettua pistoolin liipasinta *herää*. Jatkakoot jälkeenjääneet samaa unta.

Viimeisenä iltana istuutuivat kaikki kolme, Mikael, Noëmi ja Terese illallisen jälkeen mökin edustalle ja Mikael ajatteli, että heitä kerran oli ollut siinä *neljä*. Täysikuu kätkeytyi hopeapilven taa.

Noëmi piti Timarin käsiä sylissänsä.

"Mikähän tuo kuukin oikeastaan on?" kysyi Noëmi.

Timarin käsi puristautui nyrkiksi Noëmin kädessä. Hän sanoi itsekseen: "Minun paha henkeni. Jospa en ikinä olisi nähnyt punaista puolikuuta!"

Terese vastasi tyttärensä kysymykseen:

"Se on palanut, jäänyt taivaankappale, missä ei ole puita, ei kukkia, ei eläimiä eikä edes ilmaa, vettä, säveliä ja värejä."

"Eikö mitään näistä?" jatkoi Noëmi. "Siis on tuo tähti aivan autio ja asumaton?"

"Sitä ei kenkään tiedä", vastasi Terese. "Tyttöaikani, ollessani pensioonissa, katselimme usein kuuta kaukoputkella. Se on aivan täynnä luolia. Meille sanottiin niiden olevan kraattereita tulivuorista, joiden tuli oli jo sammunut. Kaukoputket eivät ole niin vahvoja, että voisi erottaa siellä eläviä olentoja; mutta niin paljon tietävät oppineet varmasti, ettei kuussa ole vettä eikä ilmaa. Ja ilman vettä ja ilmaa ei ole olemassa mitään elimellistä elämää ja niinmuodoin ei siellä voi asua ihmisiä."

"Mutta jos kuitenkin jotakin olisi?"

"Mitä sinä arvelet siellä voivan olla?"

"Sanon, mitä ajattelen. Usein lapsuudessani, yksin ollessani valtasi minut raskas ajatus; varsinkin istuessani rannalla ja katsellessani veteen. Jokin veti minua syvyyteen, tuntui kuin joku olisi huutanut minulle, kuinka ihanaa siellä alhaalla oli ja kuinka ihana siellä oli levätä. Ole huoletta, Mikael, siitä on nyt jo kauan, se oli 'ennenkuin.' Mutta sitten minä sanoin itselleni: 'Hyvä, ruumiisi jää lepäämään sinne Tonavan pohjalle, mutta sielusi, minne se joutuu?' Täytyyhän senkin joutua jonnekin. Ja sitten mieleeni juolahti, että sielut, jotka jollakin väkivaltaisella tavalla poistuvat maanpäältä, tulevat juuri kuuhun. Nyt uskon siihen vieläkin varmemmin. Kun siellä kerran ei ole puita, ei kukkia, ei vettä, ei ilmaa, ei värejä eikä säveliä, niin se on määrätty niille sieluille, jotka ovat vapautuneet ruumiista; siellä ne löytävät maailman, missä ei mikään niitä vaivaa, eikä mikään niitä ilahuta."

Hämillään nousivat Terese ja Mikael ylös. Noëmi ei käsittänyt, mikä heidän tuli. Hän ei tiennyt, että hänen oma isänsä oli ollut itsemurhaaja ja että se, jonka kättä hän piti omassaan, oli ollut vähällä tehdä itsemurhan.

Mikael sanoi, että ilta oli viileä ja oli paras mennä sisälle.

Nyt hän oli saanut vielä uuden aaveajatuksen kuusta.

Toisen hän oli saanut Timealta, toisen nyt Noëmilta.

Kauhea rangaistus oli aina nähdä taivaanrannalla loistava merkki, joka lakkaamatta muistuttaa ihmistä hänen ensimmäisistä rikoksistaan, hänen väärään suuntaan suunnatun elämänsä ensimmäisestä, surkeasta harha-askeleesta!

Seuraavana päivänä Mikael lähti saarelta.

Hän kulki keskenjääneen rakennuksen ohi kertaakaan katsahtamatta siihen.

"Kevään mukana tulet sinäkin takaisin!" kuiskasi Noëmi hellästi hänen korvaansa.

Noëmi parka! Hänestä oli niin luonnollista, että Mikael kuului hänelle vain puolen vuoden ajan.

("Mutta kenelle hän kuuluu toisen puolen vuoden ajan?" — Se kysymys ei milloinkaan johtunut hänen mieleensä.)

Kun Mikael saapui Komorn'iin oli pitkä matka rasittanut häntä vieläkin enemmän.

Timea säikähtyi hänet nähdessään. Hän tuskin tunsi häntä.

Ataliakin säikähtyi. Hänellä oli omat syynsä.

"Oletteko ollut sairaana?" kysyi Timea painautuen miehensä rinnalle.

"Hyvin sairaana."

"Tielläkö?"

"Niin", vastasi Timar, jonka mielestä kysymykset tuntuivat kuulusteluilta. Hänen täytyi olla varuillaan joka sanassa.

"Oletteko maannut kauan?"

"Useita viikkoja."

"Jumalani! Ja oliko teillä vieraiden ihmisten joukossa ketään, joka hoiti teitä?"

Sanat: "eräs enkeli", olivat vähällä pujahtaa hänen huuliltaan.

Mutta hän pidätti ne ajoissa ja vastasi:

"Rahalla voi saada kaikkea."

Timea ei osannut näyttää olevansa suruissaan ja siten ei Timarkaan voinut huomata mitään muutosta näissä aina kylmissä kasvoissa. Timeahan oli aina itsensä kaltainen.

Jälleennäkemisen kylmä suudelma ei vienyt heitä lähemmäs toisiaan.

Atalia kuiskasi Mikaelin korvaan:

"Jumalan tähden, varokaa elämäänne!"

Timar tunsi tässä hellässä huolenpidossa piilevän piikin.

Timarin täytyi elää, jotta Timea kärsisi; sillä jos Timea jäisi leskeksi, ei hänen onnelleen olisi enää mitään esteitä. Ja silloin alkaisivat Atalialle helvetin tuskat.

Timarin ajatuksiin tästä vihatusta ihmisestä liittyi lisäksi ajatus, että tämä paholainen, joka vihasi heitä molempia, rukoili hänelle pitkää ikää, jotta heidän molempien kärsimykset kestäisivät kauan.

Kaikki ihmettelivät sitä suurta muutosta, joka oli tapahtunut Timarissa keväästä syksyyn. Lähtiessään hän oli voimakas ja elinvoimainen, nyt hän oli kuin voimaton, hiljainen varjo.

Hän vetäytyi työhuoneeseensa ja vietti siellä koko päivän. Hänen kirjurinsa tapasi iltapäivällä pääkirjan auki samalla sivulla, missä hän oli sen avannut. Timar ei edes ollut katsahtanut siihen.

Asiamiehet, joille oli ilmoitettu hänen paluustaan, kiirehtivät hänen luokseen kyynäränpituisin selonteoin.

"Hyvä on!" hän vastasi kaikkeen ja kirjoitti kaiken alle, mitä hänen eteensä pantiin, monet asiat väärään paikkaan, toiset kahteenkin kertaan.

Lopuksi hän sulkeutui huoneeseensa eikä ottanut ketään vastaan, sanoen syyksi haluavansa nukkua. Mutta kaikki kuulivat, miten hän käveli tuntikausia edestakaisin huoneessaan.

Kun hän syödessä tapasi naiset, oli hän niin synkän näköinen, ettei kukaan uskaltanut puhutella häntä. Hän tuskin koski mihinkään ruokaan, eikä myöskään maistanut viiniä.

Mutta tunti päivällisen jälkeen hän soitti palvelijaa ja kysyi harmistuneena, eikö ruoka vielä ollut valmista. Hän oli unohtanut jo syöneensä.

Iltapuoleen hän ei voinut istua ylhäällä, niin heikoksi hän tunsi itsensä. Heti kun hän istuutui, hän nukahti. Mutta kun hän riisuutui ja paneutui levolle, haihtui uni taas hänen silmistään.

"Oi, kuinka kylmä tämä vuode on!"

Kaikki täällä kotona on niin kylmää! Jokainen huonekalu, valokuvat seinillä, vieläpä vanhat kattomaalauksetkin näyttävät huutavan hänelle: "Miksi olet tullut tänne? Tänne sinä et kuulu! Ei tämä ole sinun kotisi! Sinä olet vieras täällä!"

Oi, kuinka kylmä tämä vuode on! Palvelija, joka tuli kutsumaan häntä illalliselle, tapasi hänet jo vuoteessa.

Tämän sanoman saadessaan tuli Timeakin katsomaan, oliko hän sairas.

"En ole", vastasi Mikael. "Olen vain lopen uupunut matkasta."

"Tuotanko lääkärin?"

"Älä millään muotoa. En ole ensinkään sairas."

Timea toivotti hänelle hyvää yötä ja poistui koetettuaan hänen otsaansa kädellään.

Mutta Timar ei voinut nukkua. Hän kuuli joka kolinan talossa. Hän kuuli, kuinka kaikki puhuivat kuiskaten, jotta eivät herättäisi häntä, kuinka he hiipivät varpaisillaan kulkiessaan hänen ovensa ohitse.

Mutta hän mietiskeli, minne ihminen voisi paeta itseään. — Untenko maailmaan? — Sinne juuri, kunpa tie vain löytyisi yhtä helposti kuin kuoleman maailmaan. Mutta väkivalloin ei unten maailmaan voi tunkeutua.

Opiuminko avulla? Se olisi hyvä keino. Unen itsemurha.

Näitä miettien hän huomasi huoneen vähitellen alkavan pimetä. Öiset varjot kietoivat esineet tiheään huntuunsa, yö kävi yhä synkemmäksi. Vihdoin hänet ympäröi pimeys, joka oli paksun sumun tai maanalaisten syvyyksien yön kaltainen, sokeain yön. Sellaisen pimeyden "näkee" ihminen vain unissa.

Mikael tietää nyt nukkuvansa, ja se sokeus, joka hänen silmilleen painuu, on unen sokeutta. Onpa hän aivan tietoinen siitä, että hän nukkuu. Hän makaa vuoteessaan Komornissa; — vuoteen vieressä on pöytä ja tällä pöydällä vanhanaikainen pronssilamppu, jossa on kiinalaisesta, maalatusta porssiliinista tehty varjostin. Hänen vuoteensa yläpuolella riippuu suuri soipa seinäkello; silkkiverhot ulottuvat lattialle asti. Suuressa, vanhanaikuisessa vuoteessa on sivuosa, joka voidaan vetää uudeksi vuoteeksi.

Se on oikea mestariteos. Sellaisia vuoteita tapaa vielä vanhemmissa taloissa. Koko perhe voisi mukavasti viettää yönsä siinä.

Timar tietää myös, ettei hän ole sulkenut huoneensa ovea. Kuka tahansa voi tulla sisälle. Mitä, jos joku tulisi murhaamaan hänet? Ja mikä erotus olisi silloin unen ja kuoleman välillä?

Sitä hän tahtoi tietää unissaan.

Vihdoin hän näki sellaista unta, että ovi avautui hiljaa ja joku astui sisään; ne olivat naisen askeleet.

Vuodeverhot kahisivat hiljaa, joku kumartuu hänen ylitseen.
Naisenkasvot.

"Sinäkö se olet, Noëmi?" ajattelee Mikael itsekseen unissaan ja kauhistuu. "Kuinka sinä olet tullut tänne? — Jos joku näkee sinut!"

On pimeä. Hän ei voi nähdä mitään, mutta hän kuulee, kuinka joku istuu hänen vuoteensa reunalle ja kuuntelee hänen hengitystään.

Täten oli Noëmi pitkät yöt istunut saaren pienessä mökissä.

"Sinä tulit siis jälessäni, Noëmi, hoitamaan minua? Siinä teit kiltisti. Mutta mene takaisin, kun tulee aamu. Valoisalla päivällä et saa olla täällä."

Suuri seinäkello lyö; syvät kellonlyönnit ilmaisevat myöhäistä yön tuntia. Vuoteen reunalla istuja nousee ylös ehkäisemään heiluria, jotta ei soitto herättäisi nukkujaa. Hänen täytyy silloin kumartua vuoteen yli, niin että Mikael voi kuulla hänen sydämensä lyönnit.

"Kuinka hitaasti sinun sydämesi nyt lyö!" hän sanoo unissaan.

Senjälkeen hänestä tuntuu kuin käsi etsisi kemiallisia tulitikkuja yöpöydältä.

"Et kait aikone sytyttää valkeata? Sehän olisi hyvin varomatonta. Joku voisi käytävästä nähdä sisään ikkunasta ja huomaisi sinut täällä."

Sytyttävä platinalaatta alkoi hehkua ja yölamppu sytytettiin. Sen teki eräs nainen. Timar ei nähnyt hänen kasvojaan, mutta se oli varmasti Noëmi. Kuka muu valvoisi hänen vuoteensa vieressä?

Nainen vetää varjostimen varovasti lampunvalon eteen, ettei se loistaisi sairaan kasvoihin.

"Oi, Noëmi, aiotko sinä taas valvoa koko yön? Milloin sinä sitten nuket?"

Ikäänkuin vastatakseen tähän kysymykseen lankee nainen polvilleen ja vetää vuoteen sivuosan ulos.

Mikaelin rinnan täyttää samalla kertaa kauhu ja ilo.

"Sinä tahdotkin nukkua vierelläni? Oi, kuinka minä rakastan sinua! Oi kuinka vapisen tähtesi!"

Ja niin valmistaa nainen vuoteen itselleen ja paneutuu levolle.

Nukkujan povessa taistelevat vielä ilo ja pelko.

Hän tahtoi kumartua hänen puoleensa, syleillä ja suudella häntä ja toiselta puolen hän tahtoi huutaa hänelle: "Mene, riennä pois! Sinut voidaan nähdä täällä." Mutta hän ei voi liikuttaa jäseniään eikä kieltään. Ne ovat kuin lyijystä.

Ja sitten nukahti nainenkin.

Ja Timarin unet kuljettivat häntä yhä kauemmas. Ne veivät häntä menneisyyden läpi ja tulevaisuuden kautta näkymättömyyden valtakuntaan. Ja yhä uudelleen ne palasivat tuohon nukkuvaan naiseen.

Toisinaan hän uneksi heräävänsä ja näkevänsä haamun yhä vierellään...

Yht'äkkiä alkoi hämärtyä ja aurinko paistoi akkunasta sisään. Se loisti niin ihmeellisesti, ettei se milloinkaan ollut niin loistanut.

"Herää jo! Herää jo!" kuiskasi Timar unessa, "mene toki kotiin jo! Sinua ei päivänvalo saa tavata täältä. Jätä minut nyt jo!"

Hän taisteli unensa kanssa.

"Mutta ethän sinä ole täällä. Kaikkihan on vain unta."

Ja näin sanoen hän pakottaa itsensä hereille ja katkoo unen kahleet, ja herää vihdoinkin.

Onkin itse asiassa jo aamu; auringonsäteet tunkeutuvat akkunaverhojen läpi. Lampunliekki lepattaa vielä maalatun porssiinivarjostimen takana ja vuoteessa makaa nukkuva nainen kasvot käsivartta vasten.

"Noëmi!" huudahti Mikael.

Nukkuva nainen heräsi huutoon ja katsahti ylös.

Se oli Timea...

"Tahdotteko jotakin?" hän kysyi, nopeasti nousten.

Hän oli herännyt *ääneen* eikä *nimeen*.

Mikael oli vielä unensa pauloissa. Hän katseli ihmeissään merkillistä muutosta. Noëmi on muuttunut Timeaksi.

"Timea..." hän änkötti unissaan.

"Tässä minä olen", vastasi Timea laskien kätensä vuoteen laidalle.

"Kuinka tämä on mahdollista?" huudahti Mikael vetäen peitteen leukaansa saakka ikäänkuin peläten niitä kasvoja, jotka kumartuivat hänen puoleensa.

"Minä olin levoton tähtenne. Pelkäsin teille voivan käydä huonosti yöllä ja tahdoin olla luonanne täällä."

Hänen äänessään, hänen katseessaan oli luonnollista, rehellistä hellyyttä, jota ei voi teeskennellä. Naisen vaisto on uskollisuus.

Mikael tuli tajuihinsa. Hänen ensimmäinen tunteensa oli kauhua, seuraava itsesyytöstä.

Hänen vaimoraukkansa makaa tässä hänen vuoteensa vieressä — leskenä, vaikka miehensä vielä on elossa. Hänellä ei milloinkaan ole ollut yhteisiä iloja miehensä kanssa, mutta nyt, kun tämä kärsii, tulee hän jakamaan kärsimykset.

Mutta nyt seurasi taas ikuinen valhe. Tätä hellyyttä ei saa ottaa vastaan, se täytyy torjua.

Mikael teeskenteli levollisuutta:

"Pyydän, Timea, älkää tulko enää makuuhuoneeseeni. Minä olen potentiaalinen vaikeatautinen. Matkalla sairastuin itämaiseen ruttoon. Pelkään henkenne puolesta, jos tulette lähelleni. Pyydän teitä, pysykää loitolla minusta. Tahdon olla yksin — päivät ja yöt. Nyt ei minulta enää puutu mitään, mutta luulen täytyväni välttää kaikkia, jotka pitävät minusta. Siksi pyydän teitä mitä hartaimmin, älkää tehkö sitä enää, älkää millään muotoa!"

Timea huokasi syvään, loi silmänsä alas ja lähti huoneesta.

Hän ei edes ollut riisuutunut, vaan paneutunut pukeutuneena levolle miehensä jalkojen juureen.

Kun hän oli poistunut nousi Mikaelkin ylös ja pukeutui. Hän oli aivan sekaisin. Kuta kauemmin hän jatkoi tätä kaksoiselämää sitä syvemmin hän tunsu kaksinkertaisten velvollisuuksiensa välisen ristiriidan, niiden velvollisuuksien, jotka hän oli ottanut päälleen, Hän on yht'aikaa ottanut vastuulleen kahden jalon, uhrautuvaisen olennon kohtalon. Hän on tehnyt molemmat onnettomiksi ja on itse vielä onnettomampi. Mistä hän voi etsiä pelastusta?

Jos edes toinen heistä olisi jokapäiväinen olento, jota hän voisi vihata, halveksia tai tyydyttää rahoilla. Mutta toinen on yhtä jalo, yhtä ylevä kuin toinenkin, ja kummankin kohtalo on niin raskas syytös sen aiheuttajaa vastaan, ettei ole mitään anteeksiantoa.

Kuinka hän voisi sanoa Timealle, mikä tämä Noëmi on ja kuinka Noëmille, mikä Timea on?

Entä jos hän jakaisi omaisuutensa molempien kesken? Tahni jos hän antaisi toiselle omaisuutensa, loiselle sydämensä?

Mutta toinen ehdotus on yhtä mahdoton kuin toinenkin.

Sillä ei kumpikaan ole ollut hänelle uskoton, hänellä ei ole oikeutta hyljätä kumpaakaan. Molemmat

ovat niin jaloja ja puhtaita.

Oleskelu kotona pahensi Mikaelin tilaa. Hän ei poistunut huoneustaan koko päivänä, ei jutellut kenenkään kanssa ja istui myöhäiseen yöhön saakka samassa paikassa tekemättä mitään. Ei voitu saada selville, mikä häntä vaivasi. Jos joku kysyi, miksi hän oli niin surullinen, niin hän vastasi sen johtuvan jälkitautilta itämaisestä rutosta.

Vihdoin turvautui Timea lääkäreihin. Tuloksena neuvotteluista oli, että Mikaelin oli lähdettävä merenrannalle kylpemään saadakseen vedestä takaisin sen, mitä maa oli häneltä riistänyt.

Tähän neuvoon hän vastasi: "Minä en tahdo nähdä ketään ihmistä."

Silloin häntä neuvottiin valitsemaan kylmävesiparantola, missä varsinainen kylpyaika jo olisi ohitse. Schmecks, Flöpatak tai Balaton-Füred. Siellä hän saisi olla kylmää yksin. Kylmä vesi olisi pääasia.

Nyt hän muisti eräässä Plattenjärven rannalla olevassa laaksossa omistavansa pienen huvilinnan, jonka hän oli ostanut muutama vuosi sitten, vuokratessaan Balaton'in kalastusoikeuden. Hän oli sen jälkeen käynyt siellä pari kolme kertaa. Siellä hän viettäisi syksyä.

Lääkärit hyväksyivät hänen valintansa. Zala- ja Vessprimrannikko ovat todellisen paratiisin kaltaisia. Neljäntoista kilometrin pituisessa keskeyttömässä puutarhaketjussa lepää toinen hymyilevä maisema toisensa vieressä, siellä, täällä maalaisaateliston linnat. Komea järvi on meri pienoiskoossa, täynnä kauneutta ja romantiikkaa. Täällä puhaltaa Italian tuuli. Kansa on hyvänluontoista ja sydämellistä, kivennäislähteet ovat terveyttä antavia. Siellä on synkkämieliselle paras lepopaikka syksyksi löytyvä. Lukuunottamatta muutamia hektisiä professoreja ja vatsakatarria sairastavia pappeja, ei Füredissä ole ketään muita vieraita häiritsemässä synkkämielistä, joka kaipaa yksinäisyyttä. Sensijaan on hänen ympärillään ihana luonto. Plattenjärven rannalla on syksy kuin uusi kevät.

Lääkärit lähettivät siis Mikaelin Plattenjärven rannalle.

Mutta yhtä asiaa he eivät tietäneet. He olivat vain unohtaneet ottaa selvää siitä, että nimittäin kesän lopussa raesateet olivat hävittäneet koko seudun Plattenjärven rannalla.

Mutta nyt ei voi olla mitään surullisempaa näkyä kuin tuollainen raesateiden hävittäjä seutu.

Viinitarhat, jotka tavallisesti korjuuaikana kajahtelevat iloisista äänistä, seisoivat nyt hylättyinä; uudelleen esiin pistävät viiniköynnökset ovat peittyneet erään piikkisen, punaruskean rikkaruohon alle, joka levittää pahaa hajua suljettuihin puristimoihin. Hedelmäpuiden toinen lehdikkö on kuparinvihreä tai ruosteepunainen. Se ottaa jäähyväisiä tulevaan kevääseen asti. Viljapelloille on äsken-niitetyn oljen jälkeen noussut nyhtämätöntä rikkaruohoa. Kultaisten tähtäpäiden sijalla kasvaa ohdakkeita, takiaisia ja punakoisoja, eikä kukaan tule niitä niittämään. Kaikki on hiljaista ja synkkää. Tiet ovat ruohottuneet, sillä kukaan ei astu niitä.

Tällaiseen aikaa tuli Mikael linnaansa Balaton'iin.

Tämä linna oli vanha rakennus. Joku ylhäinen herrasväki oli rakennuttanut sen, koska he olivat pitäneet näköalasta ja heillä oli kylliksi rahaa tämän ylellisyyden hankkimiseen. Se oli yksikerroksinen massiivin muurin rakennettu, jossa kuisti antoi järvelle, suurista viikunapuista, ja muutoin täynnä pyhimyksen kuvia.

Ensimmäisen omistajan perilliset olivat polkuhinnasta myyneet aution linnan, jota vain sellainen henkilö voi pitää arvossa, jolla oli sattumalta päähänpistoja.

Neljännestunnin matkan päässä on vasta ihmisasuntoja. Ja nekin nykyään asumattomia. Puristimot ja kellarit eivät ole auki tänä vuonna, sillä ei saada mitään satoa. Füredissä näkyy kaikkialla uutimia suurien rakennuksien akkunoiden edessä ja viimeinenkin kylpyvieras on jo lähtenyt. Höyrylaivatkaan eivät enää kulje. Happikaivon juomasali on tyhjä ja kävelytiellä rapisevat putoilleet plataaninlehdet kulkijan jalkojen alla. Ei kenkään vaivaudu niitä lakaisemaan.

Ei ainoatakaan ihmistä, ei edes haikaraa näy seudulla. Vain majesteettinen Balaton vyöryy salaperäisesti heitellessään aaltojaan, eikä edes kenkään tiedä, miksi se on vihoissaan.

Ja keskellä Plattenjärveä kohoo alaston kallio ja sen huipulla on kaksi-torninen luostari, jossa asuu seitsemän munkkia — ruhtinaallisten ruumiiden krypta ylhäältä alas asti.

Tällaiseen paikkaan Mikael tuli.

Hän oli tuonut mukanaan vain yhden palvelijan ja tämänkin hän lähetti muutaman päivän perästä takaisin sanoen viinitarhurin, joka vartioi taloa, riittävän häntä palvelemaan. Mutta tämä oli jo vanha

mies ja sitäpaitsi kuuro.

Läheisessä kylpylässä oli sentään vielä jonkunverran eloa. Ainoan suuren hotellin omistaja perheineen asui siellä sekä sitäpaitsi muutamien herrasväkien palvelijat, jotka olivat paikkakunnalla koko vuoden läpeensä, ja kappelissa soitettiin joka aamu messuun. Mutta tapahtuipa eräänä päivänä, että hotellinisäntä piti vieraspidot viettääkseen tyttärensä nimipäiviä ja paistinpannun rasva syttyi tuleen ja liekki lensi savupiippuun Hotelli paloi poroksi ja sen kera kylpyläkin, palvelusväen asunnot ja kappeli. Tähän tilaan jäi kaikki aina kevääseen saakka. Asukkaat hylkäsivät mustat rauniot.

Nyt ei enää kuulunut ainoatakaan ihmisääntä koko laaksossa, ei edes kellojen soittoa, ainoastaan suuren järven kohinaa.

Timar istui päivät pitkät kuuntelemassa järven henkikieltä.

Välistä se alkaa kohista, ilman että ainoakaan tuulihenki puhaltaa. Silloin sen väri muuttuu, niin kauas kuin silmä kantaa, smaragdinvihreäksi, ja tumman vedenpinnan yli ei kulje ainoatakaan purjevenettä, ei laivaa eikä alusta. On kuin oltaisiin Kuolleella Merellä.

Järvellä on ihmeellinen, kaksinkertainen voima: se karaisee ruumista ja synkentää sielua. Rinta laajenee, ruokahalu lisääntyy suuresti, mutta mieleen hiipii haaveellinen, surumielinen mieliala ja uneksi olevansa satumaailmassa.

Sievät vuoriryhmät ovat vielä keskiajan sankarikauden linnanraunioiden kruunaamia. Szigliget-Csobancz'in linnanpihalla viheriöi vielä salvia ja lavendeli, joita kuolleiden sukujen esiäidit ovat istuttaneet sinne. Mutta muurit rappeutuvat yhä vuosi vuodelta. Siellä täällä uhmaa vielä yksi ja toinen korkea torniseinä kuin ihmeeksi myrskyä. Ja sellaisetkin paikat, joissa vielä asuu eläviä olentoja, joutuvat yhä enemmän ja enemmän hävitykselle alttiiksi. Vieläpä Tihanyinkin vuorenselkä sortuu lakkaamatta itäpuolelle. Vanha kansa muistaa vielä, kuinka luostarin ympäri ajettiin vaunuilla; sittemmin johti vain jalkapolku muurien ympäri; nyt se on jo syvän kuilun äärimmäisellä reunalla, ja kuningas Andreaxen lujasta rakennuksesta vierii kivi toisensa jälkeen alas syvyyteen. Ylhäällä vuorella oli ennen kaksi pientä järveä; ne ovat nyt kuivuneet. Tien varrella seisoo hylätty, luhistuva kirkko, ja siellä, missä ennen oli kylä, on nyt laidunmaita. Mutta suuri järvi maksaa pudonneet kivet vedenpaisumuksen edellisillä kivettymillä ja simpukoilla, jotka muistuttavat vuohensorkkia. Näitä se viskelee ylös rannalle. Ja kaikki mitä se kätkee syliinsä, on niin vierasta, niin perin pohjin toisenlaista kuin muissa sisäjärvissä, että se näyttää todella olevan meren jättämä tytär, meren, joka kerran on vallinnut täällä, ja kuin se olisi säilyttänyt muistot kauan sitte kadonneesta äidistään. Vallitsevana värinä järvessä elävissä kaloissa, etanoissa, käärmeissä ja sammakoissa on valkoinen; muissa vesissä ei tapaa valkoisia. Järven lieju on täynnä levää, joka koskettaessa sitä kutkuttaa ja parantaa. Kylvyistä nousee ihon pinnalle rakkoja, mutta kaikki vesi on juotavaa ja makeaa siitä huolimatta. Minä tunnen monta ihmistä jotka ovat aivan rakastuneita Plattenjärveen.

Timarkin oli rakastunut.

Tuntikausia hän uiskenteli keinuvilla aalloilla; puolen päivää hän vaelteli rannalla ja saattoi tuskin iltahetkellä erota sieltä.

Hän ei etsinyt metsästyksestä eikä kalastuksesta huvitusta. Kerran hän otti pyssynsä mukanaan ja unohti sen jonkun puun oksalle, toisen kerran veti kala sekä koukun että ongen mukanaan.

Hän ei voinut kiinnittää huomiotaan mihinkään läheiseen. Silmät ja sielu liitelivät kaukana.

Syksy läheni loppuaan; vesi viileni huomattavasti pitkien öiden aikana ja hänen oli lyhennettävä kylpyaika. Mutta pitkillä öilläkin oli omituinen, haaveellinen viehätöksensä: tähtikirkas taivas, tähdenlennot ja kuu.

Timar oli tuonut muassaan voimakkaan teleskopin, jonka avulla hän yökaudet tarkasteli taivaan ihmeitä, taivaankappaleita, joita ympäröivät kuut ja renkaat, joissa talvisaikaan näkyy valkeita pilkkuja, jotavastoin kesä ympäröi ne punertavalla loistolla. Ja sitten tämä taivaan suuri ihme, kuu, joka putken läpi katsottuna näyttää loistavalta laavankappaleelta läpinäkyvine vuorenhuippuineen, syvine vuoriseppeleineen, loistavine laaksoineen ja tummine varjoineen. Se on kokonainen maailma, missä ei ole mitään.

Ei mitään muuta kuin niiden sielut, jotka väkivaltaisesti ovat ottaneet itsensä hengiltä vapautuakseen kaikista vaivoista.

Heidät on nyt lähetetty tänne, tähän olemattomuuteen.

Siellä ei ole mitään heitä häiritsemässä. He eivät tunne mitään, ei mikään tuota heille tuskaa eikä

iloa, voittoa eikä tappiota. Siellä ei ole ilmaa eikä vettä, ei ääntä eikä värejä, siellä ei tunnu tuulia eikä myrskyjä; ei kukkia eikä eläviä olentoja, ei sotaa, ei suuteloja, ei sydämensyöntä, ei syntymää eikä kuolemaa: siellä on vain tämä "olemattomuus" ja kenties — muistot?

Olisi hirveämpää kuin helvetissä elää siellä, kuussa, olemattomuuden valtakunnassa, sieluna ilman ruumista ja muistella maata, jossa on vihreää ruohoa ja punaista verta, jossa ilma kajahtelee ukkosen jylinää, jossa kuuluu rakastavien suudelmia, jossa vallitsee elämä ja kuolema.

Mitä Noëmi sanoisikaan?

Ja kuitenkin kuiskaa joku lakkaamatta Mikaelin korvaan, että hänen täytyy lähteä niiden luo, jotka ovat karkoitettut olemattomuuden valtakuntaan.

Muuta keinoa ei ole hänen päästäkseen pakoon siitä onnettomasta elämästä, jota hän viettää.

Hän on itse syypää onnettomuuteensa.

Siihen, että hänen on pakko viettää kaksoiselämää kahden naisen kera, joista hän ei voi hylätä kumpaakaan!

Vasta nyt, kun molemmat olivat kaukana hänestä, vasta nyt, kun hän oli aivan yksin, hän tunsi asemansa koko kauheuden.

Eikö hän jumaloi Timeaa?

Eikö Noëmi ole koko hänen elämänsä?

Toisen kanssa hän kärsii, toisen kanssa hän iloitsee.

Toinen on todellinen pyhimys, toinen todellinen nainen.

Hän kävi lävitse koko elämänsä. Missä hän oli langennut?

Siinäkö, että hän pidätti Timean aarteet itselleen?

Siinäkö, että hän nai Timean?

Vai siinäkö, että hän epätoivoissaan jätti hänet ja lähestyi haavotetuin sydämin Noëmia etsien onneaan hänen luotaan?

Häneen ei sovi ensimmäinen nuhde.

Timea hallitsee koko sitä omaisuutta, jonka hän on pelastanut Tonavan pohjalta.

Toiseenkin syytökseen on olemassa anteeksianto. Hän oli nainut Timean rakkaudesta ja Timea oli vapaaehtoisesti suostunut hänen omakseen. Timea oli vastaanottanut hänen naimatarjouksensa lämpimällä kädenpuristuksella. Hän oli esiintynyt Timean edessä kuin mies, joka on naisen arvoinen. Voiko hän aavistaa sitä, että Timea jo oli rakastunut niin kiihkeästi, ettei hänen sydämensä tahtonut tietää mistään muusta?

Mutta kolmanteen syytökseen hän ei keksinyt mitään vastausta.

Kun sinä kuudit, ettei vaimosi rakastanut sinua, syystä että kolmas oli sinun ja hänen sydämensä välillä, ei sinun olisi pitänyt raukkamaisesti lähteä pois, vaan sinun olisi pitänyt mennä sen kolmannen luo ja sanoa hänelle: "Ystävä, nuoruuden toverini; toiselle meistä ei ole kyllin tilaa maailmassa. Minä rakastan sinua, minä syleilen sinua, mutta tule nyt kanssani jollekin kauniille yksinäiselle saarelle ja ampukaamme siellä toinen toisiamme, kunnes jompikumpi meistä jää paikalle."

Niin sinun olisi pitänyt menetellä.

Silloin olisi vaimosikin nähnyt sinussa miehen.

Vaimosi näki tuossa toisessa ihanteensa senvuoksi, että hän ammattinsa perusteella esiintyi hänelle rohkeana ja uljaana sankarina, jotavastoin sinä et ole esiintynyt sillä tavoin. Terävä sapeli kädessäsi sinä olisit voittanut hänet paremmin kuin timantein ja helmin. Nainen tahtoo tulla valloitetuksi eikä pidä siitä, että hänen rakkauttaan kerjätään.

Ja sitten olisi sinun ollut tehtävä itsesi tämän rakkauden arvoiseksi, taisteltava tahi, jos niin olisi pitänyt käydä, pakottaa se itsellesi.

Vaikka sinun olisi täytynyt näytellä tyrannin osaa, olla sen naisen sulttaani, jonka olit ostanut

orjattareksesi, vaikka sinun olisi ollut pakko ruoskia häntä, kunnes hän ryömi ristille, niin sinä olisit kuitenkin ollut hänen herransa, olisit omistanut hänet, hän olisi ollut omasi; — mutta nyt hänestä on tullut aave, joka käy ympärilläsi syyttääkseen sinua.

Eikä sinulla ole rohkeutta luopua hänestä!

Jos edes olisit kyllin rohkea sanoaksesi hänelle suoraan: "Timea, minä olen teidän paha henkenne, purkakaamme liittomme!"

Mutta sinä pelkääät yhtä seikkaa.

Pelkääät Timean vastaavan sinulle:

"Minä en tahdo erota teistä! — Minä en kärsi. — Minä olen vannonut pysyväni uskollisena teille. — Minä en riko valaani!"

Syysyöt tulivat yhä pidemmiksi, päivät lyhyemmiksi ja vähitellen kävi vesi järvessä yhä kylmemmäksi.

Mutta juuri senvuoksi hän kylpi siinä niin mielellään. Hänen ruumiinsa oli saanut entisen joustavuutensa, hermot ja lihakset olivat karaistuneet; mutta hänen sielunsairautensa oli juuri nyt pahimmillaan.

Synkkämielisen ihmisen luulotaudin voi vielä parantaa. Ruumiin sairauden mukana häviää sielunkin tauti. Mutta kun terve, voimakas mies vaipuu synkkämielisyyteen, silloin on kyseessä toivoton sairaus.

Luulotautinen pukeutuu lämpimään nuttuun, kääriytyy kiireestä kantapäähän paksuihin pukimiin, liimaa ikkunat papereilla tuulta vastaan, nauttii ravintonsa nauloittain ja valitsee sen lääkärin määräysten mukaan; hän vetää lääkäriäkin nenästä, käyttää puoskarien salaisia lääkkeitä ja tutkii lääketieteellisiä teoksia; hän lämmityttää huoneensa lämpömittarin mukaan ja laskee valtimonsa lyönnit kellon mukaan, hän pelkää kuolemaa. — Synkkämielinen taasen paljastaa rintansa myrskylle ja kulkee paljain päin; hän ei tahdo pidentää elämäänsä.

Yöt olivat aina valoisat, ja sellaisina kirkkaina syysöinä on taivas tähtiä täynnä. Timar istuu aamuun asti avoimen akkunan ääressä tarkastellen äärettömän avaruuden loistavia pisteitä, toista toisensa jälkeen. Heti kun kuu oli laskeutunut, istuutui hän teleskopin ääreen. Kuu oli hänelle vastenmielinen kuten seutu, joka on meille niin tuttu, että olemme siihen kyllästyneet ja jonka kaikki asukkaat ovat suuttaneet meitä. Samoin kuin valtiopäivämies vihaa sitä vaalipiiriä, missä hän ehdokkaana ollen ei kuitenkaan ole tullut valituksi, mutta missä hänen on siitä huolimatta asuttava.

Näitä havaintoja tehdessään tähtikirkkaalla taivaalla oli hänellä onni sattumalta olla todistajana eräälle ilmiölle, joka tähtientutkijain muistiinpanoissa on merkitty ainoaksi laatuaan.

Eräs pyrstötähti joka palaa vain pitkien väliaikojen perästä, näyttäytyi taivaalla.

Timar sanoi itselleen: "Se on minun tähteni. Se on yhtä rikkinäinen kuin minun sieluni; sen tuleminen ja meneminen on yhtä tarkoituksetonta kuin minun, kaikki sen loistavat ominaisuudet ovat yhtä turhaa loistoa kuin minun."

Ja nyt seurasi hän yön toisensa perään ihmeellisen ilmiön vaiheita.

Samalla suunnalla kuin tämä pyrstötähti liikkui Jupiterin neljine kuineen; niiden ratojen oli pakko leikata toisiaan.

Heti kun pyrstötähti tuli suuren Jupiterin läheisyyteen alkoi sen loistava pyrstö haljeta. Jupiterin sentripedaalivoima alkoi tehdä vaikutuksensa tuntuvaksi. Suuri tähti uskalsi tehdä yrityksen riistää sumutähden pois valtiattareltaan, auringolta.

Ja tämä tapahtui maanasujainten silmien nähden.

Seuraavana yönä oli pyrstötähden valopyrstö jakautunut selvästi kahtia.

Sitten lähestyi nopeasti suurin Jupiterin neljästä kuusta, se, joka on kauimpana Jupiterista.

"Kuinka nyt on käyvä tähdelleni?" kysyi Timar. Kolmantena yönä alkoi kirkas tähti, joka muodosti pyrstötähden pään, tummaa ja särkyä. Jupiterin kuu oli silloin sitä lähinnä.

Neljäntenä yönä oli pyrstötähti haljennut. Nyt näkyi kaksi päätä, kullakin oma loistava pyrstönsä, ja molemmat aavetähdet alkoivat nyt lentonsa ilman päämäärää avaruuden lävitse kahdessa eri parabelissa, jotka muodostivat terävän kulman. "Niinmuodoin tapahtuu 'tällaista' siis taivaallakin?"

Timar seurasi tätä ihmeellistä ilmiötä teleskoopista, siksi kunnes se häipyi erottamattomaan etäisyyteen.

Ilmiö teki hänen sieluunsa mitä syvimmän vaikutuksen.

Nyt hän oli selvillä asioistaan maailman kanssa.

On olemassa satoja itsemurhan syitä, mutta itsepintaisimmat ja voittamattomimmat ovat ne, jotka johtuvat pitkäaikaisista luonnonvaarinotoista. Pidä tarkasti silmällä henkilöä, joka ilman tieteellisiä tarkoituksia tekee huomioita taivaalla ja pyrkii tutkimaan luonnon salaisuuksia! Kätke häneltä terävä veitsi ja pistooli ja tutki tarkoin, onko hänellä myrkkyä.

Niin, Timar oli päättänyt ottaa itsensä hengiltä.

Voimakkaille luonteille ei tämä ajatus tule yht'äkkiä, vaan se kypsyy vähitellen. He valmistautuvat vuosikausia siihen ja valmistavat huolellisesti sen toimeenpanemista.

Timarissa oli ajatus jo kypsynyt ja hän siirtyi nyt järjestelmällisesti sen toimeenpanemiseen.

Kylmän vuodenajan tullessa hän lähti Plattenjärveltä ja palasi Komorniin.

Kaikki, joita hän tapasi, lausuvat ilonsa siitä, että hän oli voimistunut niin huomattavasti ja oli niin reippaan näköinen. Ja Timar osottautui olevansa mitä parhaalla tuulella.

Mutta Timean silmiltä ei jäänyt huomaamatta, että hänen sisällään liikkui jotakin, ja hän kysyi huolestuneena: "Mikä teitä vaivaa, puolisoni?"

Hänen vaikean sairautensa jälkeen oli vaimo sangen hellä häntä kohtaan. Tämä hellyys ajoi häntä vain yhä lähemmäs hiotun teräksen kärkeä kohti.

Jokainen itsemurha on hulluutta ja kaikki hulluus ilmaisee itsensä. Monet tietävät olevansa hulluja, itsemurhaaja tietää sen jotensakin hyvin. Hän tahtoo kätkeä salaisuutensa, ettei kukaan pääsisi sen perille, ja juuri siten hän ilmaisee itsensä. Hän tahtoo puhua oikein järkevästi, ettei kukaan huomaisi häntä hulluksi, mutta kaikki nämä viisaat sanat tulevat sanotuiksi sopimattomaan aikaan ja sopimattomassa paikassa, joten ne herättävät epäluuloja. Hän on tavattoman hyvällä tuulella, luonnottoman iloinen ja leikkisä; mutta hänen iloisuutensa on miltei levottomuutta herättävää, niin luonnotonta, että se, joka näkee ja kuulee sen, sanoo väristen itselleen: "Tämä ennustaa onnettomuutta."

Timar järjesti asiansa siten, että "se" ei tapahtuisi kotona.

Hän teki testamenttinsa.

Hän jätti koko omaisuutensa Timealle ja köyhille, ja siinä hän menetteli niin varovasti, että sääsi erityisen legaatin, josta Timea, siinä tapauksessa, että meni uusiin naimisiin, sekä hänen jälkeläisensä, jos tulisivat köyhiksi, saisivat nostaa satatuhatta guldenia.

Muutoin oli hänen suunnitelmansa seuraava:

Heti kun vuodenaika antaisi myöten, matkustaisi hän pois — omien sanojensa mukaan Egyptiin, mutta itse asiassa Vapaalle Saarelle. Siellä hän tahtoo kuolla. Jos hän voisi saada Noëmin seuraamaan itseään, niin he menisivät yhdessä kuolemaan.

Oi, Noëmi kyllä suostuisi. Mitä hän tekisi maailmassa ilman Mikaelia!

Minkä arvoinen olisi maailma silloin hänelle, sellaiselle kuin hän on?

He nukkuvat molemmat siellä kaukana Dodin vierellä.

* * * * *

Talven Timar vietti osaksi Komornissa, osaksi Raabissa tai Wienissä. Kaikkialla tuntui elämä hänestä taakalta.

Synkkämielisyys vaipuneen suurin onnettomuus on se, että hän luulee lukevansa salaiset ajatuksensa kaikkien kasvoilla. Kaikkien tuttaviansa ilmeistä ja sanoista hän huomaa heidän aavistavan hänessä tapahtuneen muutoksen, hän huomaa heidän kuiskailevan hänen selkensä takana ja salavihkaa iskevän silmää toisilleen hänen lähestyessään, hän huomaa naisten pelkäävän häntä ja miesten koettavan näyttää levollisilta ja niin tapahtuu hänelle, että hän hajamielisydessään sanoo asioita, jotka

todistavat hänen sielunsa sekavuutta, juttelee hullunkurisia juttuja, joille ei kukaan hänen suureksi harmikseen naura. — Heitä jo pelottaa nauraa.

Eikä heillä kuitenkaan ole mitään syytä pelätä häntä. Ei hän vielä ole joutunut niin pitkälle, että nousisi pöydästä ja heittäisi pippuria vastapäätä istuvien silmiin, niinkuin häntä kyllä välistä haluttaisi tehdä. Kun Johan Fabula tulee hänen luokseen kirkkoraadin varajäsenenä ja alkaa pitää hänelle pitkiä puheita vakavista asioista seisten suorana kuin seipään niellyt, silloin tuntee Timar palavaa halua — niin palavaa, että tuskin jaksaa vastustaa sitä — panna molemmat kätensä herra varakonsulin olkapäille ja hypätä pukkia hänen pänsä yli.

Timarin katseessa oli jotakin, joka synnytti jokaisessa sellaisen tunteen, kuin kaadettaisiin kuupallinen kylmää vettä hänen selkäänsä.

Tämän katseen kohtasi Ataliakin.

Usein heidän istuessaan vastapäätä perhepöydässä, seurasivat Timarin silmät hellittämättä Atalian kasvoja ja vartaloa.

Tuollaisten mielisairaiden katseissa ilmenee palava himo naisen suloihin niin kaamealla tavalla.

Ja Atalia oli tavaton kaunotar. Mikaelin silmät eivät voineet lakata katselemasta tätä kaunista lumivalkoista kaulaa, ja Atalia tunsi levottomuutta tämän mykän ihailun vuoksi, joka omistettiin hänen kauneudelleen.

Mutta Mikael ajatteli: "Jospa vain kerrankin saisin teidät valtaani, sinä kaunis, lumivalkoinen kaula ja sinä, sametinpehmeä, ihana povi — silloin puristaisin teidät rautaiseen syleilyyni, niin että sielu teistä lähtisi." Tämä himo häntä ahdisti heti kun hän katseli Atalian ihanaa vartaloa.

Vain Timea ei pelännyt häntä. Timea ei milloinkaan pelännyt ja mitäpä hänellä olisi ollutkaan pelättävää.

Timar kyllästyi vihdoinkin odottamaan viipyvää kevättä. Miksi pitäisi sen, joka lepää turpeen alla, odottaa kukkien puhkeamista?

Päivää ennen lähtöään hän antoi suuret päivälliset, joille hän oli kutsunut koko joukon ihmisiä, vieläpä sellaisiakin, joita hän sangen vähän tunsi. Koko talo oli täynnä vieraita.

Ennen päivällisten alkua hän sanoi Johan Fabulalle;

"Veljeni Kristuksessa, istukaa viereeni, ja kun niinä aamulla tulen juovuksiin ja hulluksi, pitäkää huoli siitä, että minut kannetaan matkavaunuun ja pannaan istuimelle maata. Käskekää sitten valjastamaan hevoset ja antakaa niiden juosta tiehensä vieden minut mukanaan."

Tällä tavoin hän halusi tajuttomassa tilassa poistua kotoaan ja synnyinkaupungistaan.

Kun sitten aamupuoleen yöstä kaikki vieraat olivat kierineet pöydän alle, yksi sinne ja toinen tänne, kuorsasi ystävämme Johan Fabulakin aivan rauhallisesti nojatuolissa pää taaksepäin nojaten. Timar yksin oli tajuissaan.

Mielisairaaseen viini vaikuttaa samoin kuin Mitridates-kuninkaaseen myrkky. Se ei vaikuta ensinkään.

Siten hänen täytyi itse etsiä vaunut ja huolehtia lähdöstään.

Hänen aivoissaan kohisivat todellisuus ja unet, mielikuvitus ja humala, muisti ja harha-aistimus kaikki sekaisin.

Hänestä tuntui kuin hän olisi seisonut vuoteen vieressä, missä valkokasvoinen, nukkuva pyhimys lepäsi, kuin olisi hän suudellut valkoisen patsaan huulia ja kuin patsas ei olisi edes herännyt tästä suudelmasta.

Kenties kaikki olikin vain humalan luoma tai mielikuvituksen herättämä kuva.

Sitten hän näki toisen ilmiön. Hänestä tuntui kuin kauniit mänaadikasvot, vallattomien kiharoiden ympäröiminä, olisivat katselleet oven takaa eräässä pitkässä, pimeässä käytävässä, jonka ohi hän kulki. Tytöllä oli säihkyvät silmät ja punaiset huulet, joiden välissä hohti kaksi helmiriviä, silloin kun hän, pitäen vahakynntilää hoipertelevan miehen edessä, kysyi tältä: "Minne te lähdette, herra?"

Ja vastaukseksi tähän hän oli kuiskannut kiehtovan haltiattaren korvaan:

"Minä lähden pois tehdäkseni Timean onnelliseksi..."

Silloin olivat haltiattaren kasvot äkkiä vääntyneet Medusanpääksi ja kiharat muuttuneet käärmeiksi.

Kenties oli tämäkin vain harha-aistimus.

Timar heräsi vasta keskipäivällä vaunuissaan, kun ajuri vaihtoi hevosia. Hän oli jo kaukana Komornista.

Hän ei ollut muuttanut päätöstään.

Myöhään yöllä hän tuli alisen Tonavan varsille, missä salakuljettajan vene, jonka hän oli tilannut kalastajamökille, jo odotti häntä. Hän soudatti itsensä jo samana yönä saarelle.

Eräs ajatus välähti hänen mieleensä.

Mitä! Jos Noëmi olisi kuollut?

Miksi se olisi niin mahdotonta?

Mikä taakka silloin kohoaisi hänen sielustaan! Kuinka kauheata muutoin olisi vietellä häntä ottamaan tuota kauheata askelta!

Se, joka on saanut päähänpiston, vaatii kohtalolta kaikki olemaan niin kuin hän on kuvitellut.

Valkokukkaisen ruusupensaas vieressä on nyt toinen, jossa keväällä on punaisia kukkia — Noëmin haudalla. Ja pian tänne tulee kolmaskin keltainen ruusu, — kultamiehen kukka.

Näihin ajatuksiin vaipuneena hän nousi maihin saarelle.

Oli vielä yö ja kuu paistoi.

Pähkinäpuista rakennettu huone, joka oli jäänyt kesken, seisoikin kuin krypta, ruohon peitossa; akkunoiden ja ovien edessä oli kaislamattoja lumen ja sateen suojaaksi.

Mikael kiirehti savimökin luo. Almira tuli häntä vastaan. Se ei haukkunut, vaan otti häntä takinliepeestä hampaillaan ja veti hänet akkunan luo.

Kuu paistoi akkunasta ja Mikael katsahti pieneen huoneeseen, joka oli aivan valkoinen.

Hän näki vain yhden vuoteen huoneessa, toinen oli poissa. Vuoteessa nukkui Terese.

Asia on kuten hän oli arvellutkin. Noëmille on jo tehty vuode ruusupensaas alle. Silloin on kaikki hyvin.

Hän naputti akkunaan.

"Minä se vain olen, Terese!"

Muutaman silmänräpäyksen kuluttua tuli rouva kuistille.

"Makaatteko yksin, Terese?" kysyi Timar.

"Makaan."

"Onko Noëmi mennyt ylös Dodin luo?"

"Ei, vaan Dodi on tullut alas Noëmin luo."

Timar katsahti ihmeissään Tereseen.

Rouva otti häntä kädestä ja vei hänet viekkaasti hymyillen talon taakse, missä oli toisen huoneen akkuna.

Tämäkin huone oli valoisa. Siellä paloi yölamppu.

Timar katsahti akkunasta sisään ja näki Noëmin nukkuvan valkoisella vuoteella. Hän piti käsivarttansa kultakutrisen enkelin ympärillä, joka nukkui hänen rinnallaan.

"Mitä tämä on?" huudahti Timar tukahutetulla äänellä.

Terese hymyili lempeästi.

"Ettekö näe? Pikku Dodihan se on. Hänen oli ikävä meitä. Täällä alhaalla oli hänen mielestään parempi olla kuin taivaassa. Hän sanoi hyvälle Jumalalle: 'Sinulla on kylliksi enkeleitä. Salli minun mennä takaisin niiden luo, joilla oli vain yksi.' Ja Jumala antoi hänen tulla takaisin."

"Kuinka se on mahdollista?"

"Hm, hm! Se on sama vanha juttu. Eräs salakuljettajan vaimoraukka kuoli täällä taas, ja me otimme huostaamme orpolapsen. Ettehän pahastune siitä."

Timar värisi kuin olisi hänellä ollut vilu.

"Älkää herättäkö nukkuja ennen aamua", sanoi Terese. "Lasta vahingoittaa, jos sen uni keskeytetään. Lapsenelämällä on monta salaisuutta. Onhan teillä kärsivällisyyttä kylliksi?"

Timarin päähänkään ei pälkähtänyt tehdä vastaväitteitä. Hän heitti myssyn pois päästään, tempasi nutun ja takin yltään ja kääri hihansa korkealle. Terese luuli hänen tulleen hulluksi. Mutta ei hän ollut tullut hulluksi. Hän ryntäsi pähkinäpuisen talon luo, tempasi kaislamatot ovista ja akkunoista, veti höyläpenkin esiin, ruuvasi paikoilleen ovilaudan, joka oli jäänyt puolivalmiiksi, otti höylän ja alkoi tehdä työtä.

Alkoi juuri silloin sarastaa.

Noemi näki unta, että joku työskenteli uudessa talossa. Höylä räiskähti kovaan puuhun ja iloinen työmies lauloi:

"En linnoihinkaan vaihtaisi
Sun majaas', armahani."

ja avatessaan silmänsä hän kuuli vielä höylän äänen ja laulun.

Kahdeksas luku.

TERESE.

Timar oli onnistunut varastamaan koko maailmalta.

Timealta hän ensin varasti hänen isänsä miljoonat, sitten hänen sydämensä miesihanteen ja lopuksi aviollisen uskollisuutensa.

Noemilta hän varasti rakastavan sydämen, naisellisen hellyyden, koko hänen olemuksensa.

Tereseltä hän varasti tämän luottamuksen, viimeisen luottamuksen, jonka ihmisille vihamielinen mieli niihin asetti. Hän varasti tältä Vapaan Saaren lahjoittaakseen sen takaisin Tereselle ja siten saavuttaakseen hänen kiitöksensä.

Teodor Kristyanilta hän varasti koko maailman karkottaessaan hänet toiseen maapallonpuoliskoon.

Atalialta hän oli varastanut isän ja äidin, kodin ja sulhasen, hänen maallisen ja taivaallisen autuutensa.

Ystävältään Katshukalta hän varasti toivon onnellisesta elämästä.

Kunnioitus, jota maailma osoittaa hänelle, köyhyyden kyneleet, isättömien ja äidittömien lasten suudelmat hänen kädelleen, kunniamerkki, jonka hänen kuninkaansa on antanut hänelle, eikö kaikki tämä ole varkautta? Hän varastaa salakuljettajilta uskollisuuden, jolla he säilyttävät hänen salaisuutensa — varas, joka varastaa varkailta!

Onpa hän lisäksi varastanut hyvältä Jumalalta; hän on varastanut taivaasta pienen enkelin.

Hänen sielunsa ei ollut enää hänen omansa. Hän oli jo pantannut sen kuulle. Kuutakin hän on pettänyt eikä ole antanut sille, mitä lupasi. Hän on varastanut kuultakin.

Myrkkijuoma oli jo valmiiksi sekoitettuna, sen piti auttaa hänet toiseen maailmaan; haa, kuinka pirut iloitsivat, kuinka he riemuitsivat, kuinka he jo ojentelivat kynsiään hänen sieluparkaansa kohti. Mutta hän veti heitäkin nenästä. — Hän on varastanut pirultakin.

Maailman keskellä hän hiipi paratiisiin ja paratiisista hän varasti kielletyn hedelmän sillä aikaa kuin pääenkeli, joka oli vartioimassa häntä, käänsi hänelle hetkiseksi selkänsä, ja tässä salaisessa Edenissä

hän ivasi kaikkia inhimillisten lakien turvaamia laitoksia: pappeja, kuningasta, tuomareita, veronkantajia ja poliiseja. Kaikilta niiltä hän oli varastanut. Ja kaikessa hän onnistui. Mutta kuinka kauan?

Hän onnistui pettämään koko maailmaa, yhtä lukuunottamatta: itseään.

Hän oli aina surullinen, silloinkin kun hänen kasvonsa hymyilivät.

Hän tunsi, minkä nimen hän ansaitsi. Ja hän olisi mielellään ollut se, miltä näytti. Mutta se oli mahdotonta.

Suunnaton rikkaus... yleinen kunnioitus... onnellinen rakkaus... vain yksi näistä oli rehellisesti hankittu. Rehellisyys, ihmisrakkaus, ankaraisuus ja itseuhrautuvaisuus olivat hänen luonteensa pääpiirteet, hänen sielunsa elämänilo. Ennenkuulumattomat kiusaukset olivat tempaisseet hänet vastakkaiseen suuntaan, ja nyt hän oli ihminen, jota kaikki kunnioittivat, rakastivat ja pitivät arvossa, mutta joka vain vihasi ja syytti itseään.

Ja sen lisäksi on kohtalo siunannut hänelle viime sairaudesta lähtien niin rautaisen terveyden, ettei mikään voi vahingoittaa häntä. Sen sijaan, että hän olisi vanhettunut, hän on vain nuortunut.

Koko kesä kului työssä.

Pienessä, edellisellä vuonna rakentamassaan talossa hän lopetti nyt puusepäntyöt, sitten seurasi sorvaaminen ja leikkaaminen. Hän varasti kaunotaiteillakin. Hän voitti niiltä luovan taidon. Oli ilo nähdä, miten pieni puutalo hänen talttansa avulla muodostui oikeaksi mestariteokseksi. Timarissa oli taiteilija mennyt hukkaan.

Kaikki pylväät, jotka kannattivat pientä kuistia, olivat erimuotoisia. Ensimmäinen muodostui kahdesta kiemurtelevasta käärmeestä, joiden päät muodostivat kapiteelin; toinen oli palmupuunrunko, jonka ympärillä kiemurteli eräs köynnöskasvi; kolmas esitti viiniköynnöstä, jota pitkin juoksi sisiliskoja ja oravia; neljäs oli kaislakimppu, joka kohosi akanthuslehdistä.

Ja sisältäkin ovat seinien paneelit pelkkää leikkaustyötä, kirjavaa mosaiikkia; pöydät ja tuolit ovat taidokkaasti liitetyt yhteen; lumivalkoinen orapihlajapuu muodostaa hauskan vaihtelun ruskean pähkinäpuun kera; leikkaukset taivasvuoteessakin osottavat taiteellista makua. Sitäpaitsi näkyy ovien lukoissa ja akkunahaoissa omintakeisia päänäppöjä. Sekä ovet että akkunat häviävät seiniin; edelliset työnnetään sivulle, jälkimmäiset ylöspäin ja ne avataan ja suljetaan harvinaisella tavalla muodostetuilla puusuluilla. Timarhan oli jo alunpitäen päättänyt, ettei koko talossa saisi olla ainoatakaan naulaa, jota hän ei itse olisi valmistanut, ja niinmuodoin ei siinä ollut palaakaan rautaa. Hän tahtoi rakentaa ja sisustaa sen omin käsin ja saaren omista tuotteista.

Vain akkunoiden suhteen hän oli hieman epätietoinen. Ensin hän jännitti hyttysverkon kehyksiin, mutta sellaisin akkunoin voisi taloa käyttää vain kesäasuntona ja sitäpaitsi sataisi sisään, kun luukut eivät olleet suljetut. Sitten hän valmisti ruudut eläinten rakoista kuten eskimoilla on tapana; mutta ne pistivät liian selvästi silmään muuta komeutta vastaan. Vihdoin hän löysi, kauan ja tarkoin etsittyään, erään kalliomöhkälään päältä kerroksen, kissankultaa, jota myös kutsutaan "Marianlasiksi." Tämän hän varovasti irroitti harmaakivestä, halkaisi hienon, läpikuultavan metallin ohuihin lehtisiin ja valmisti sitten kapeista, kauniisti leikatusta säleistä ristikon, joiden välit hän täytti Jumalan antamalla lasilla. Se oli orjantyytä. Ja tuolla suunnattoman rikkaalla miehellä oli kärsivällisyyttä vaivata itseään sellaisella työllä!

Mutta kuinka suuri olikaan hänen ilonsa, kun hän talon valmistuessa saattoi viedä rakkaansa sinne! Katsokaa, kaikki on minun käteni työtä! Sellaista taloa ei edes kuningas saata lahjoittaa kuningattarelleen.

Dodi (toinen) oli jo neljän vuoden vanha, kun talo valmistui —
"Dodin talo."

Nyt Mikael sai muuta työtä. Hänen täytyi opettaa Dodia lukemaan.

Dodi oli vilkas poika. Viisas, terve ja hyvinluontoinen lapsi. Timar selitti itse tahtovansa opettaa hänelle kaikki, lukemaan ja kirjoittamaan, uimaan ja voimistelemaan; sittemmin käsittelemään kirvestä, höylää ja talttaa. Rakennus- ja leikkaustyöntekijä voi aina ansaita leipänsä. Dodin tulee oppia kaikkea sellaista.

Timar oli jo alkanut uskoa, että kaikki saisi jatkua edelleen samaan tapaan kuin tähän asti; nyt oli kaikki niinkuin pitikin; hänen oli vain elettävä edelleen tätä elämää ikänsä kaiken.

Mutta äkkiä huusi kohtalo hänelle: "Seis!"

Ei se ollut kohtalo, vaan Terese.

Kahdeksan vuotta oli kulunut siitä, kun Timar ensi kerran oli joutunut tälle saarelle. Silloin olivat Noëmi ja Timea vielä aivan lapsia. Nyt on Noëmi kaksikymmentäkaksi, Timea kaksikymmentäyksi vuotta. Atalia käy kahtakymmentäviittä, Terese on jo täyttänyt neljäkymmentäviisi; Timar itse käy neljäkymmentäkahta ja pikku Dodi viidettä.

Erään heistä oli valmistauduttava kotimatalle, sillä hänen aikansa oli joutunut, ja hänen kärsimystensä mitta, joka olisi ollut kylliksi kokonaiselle pitkälle ihmiselämälle, on täynnä. Tämä henkilö on Terese.

Eräänä sunnuntai-iltapäivänä Noëmin ollessa ulkona lapsen kera, hän sanoi Timarille:

"Mikael, minun on sinulle uskottava eräs asia. Syksyllä on minun lähdettävä. Tiedän kuolemani lähestyvän. Jo kaksikymmentä vuotta olen kärsinyt sitä kipua, joka vie minut hautaan: minulla on sydäntauti. Älä ota sitä puheenparreksi. Tämä on kuolettava tauti. Minä olen aina salannut sen enkä ole milloinkaan valittanut. Minä olen parannellut sitä kärsivällisyydellä ja te olette auttaneet minua rakkaudellanne ja ilolla, jonka olette minulle valmistaneet. Ellette te olisi sitä tehneet, olisin jo kauan sitten maannut haudassa. Mutta kauempaa en jaksa kestää. Jo vuoden ajan en ole saanut unta. En osaa nukkua koko yönä. Nousen ylös heti kun olen pannut maata. Luulen, että tätä tilaa seuraa pitkä, — hyvin sikeä uni. Sydämeni on palvellut aikansa. Kuulen sen koko päivän tykyttävän. Kolme, neljä kertaa se lyö kuin säikähtyneenä ja sitten se seisahtuu kokonaan, sitten kuuluu pitkien väliaikojen perästä joku lyönti, ja sitten se alkaa taas nopeasti sykkiä, sitten taas lyhyt tykytys ja pitkä vaihtolo. Loppuni lähenee. Usein minua pyörryttää ja vain voimakas tahtoni estää minut sortumasta. En kestä kesää loppuun. Olkoon niin; minä alistun kohtalooni. Ei mikään pelota minua. Noëmilla on jo toisia rakkauden esineitä. Sinua, Mikael, minä en vaivaa millään kysymyksillä. En pyydä sinulta mitään lupausta. Puhuttu sana on vain tyhjä sana; vain tunnettu sana on tosi sana. Sinä tunnet, mitä olet Noëmille ja mitä Noëmi on sinulle. Mikä minua pelottaisi? Voin kuolla, vaivaamatta kaikkivoipaa ja kaikkiviisasta Luojaani rukouksillani Mitä veisin pyytää häneltä, sen hän on jo kaiken antanut minulle. Eikö niin, Mikael?"

Mikael painoi päänsä alas. Juuri tämä oli lakkaamatta viime aikoina häirinnyt hänen untaan. Häneltä ei ollut jäänyt huomaamatta, miten Teresen terveys oli huonontunut. Hän oli nähnyt Teresen kamppailevan kauhean, salaisen taudin kanssa, joka oli iskenyt häneen siinä kohdassa, missä ruumis ja sielu koskettavat toisiaan läheisimmin: sydämessä, ja hän oli väristen ajatellut sitä mahdollisuutta, että kuolema kohtaisi häntä äkkiarvaamatta. — Miten kävisi silloin Noëmin?

Kuinka hän silloin voisi, kuten hän siihen saakka oli tehnyt, jättää tuota hentoa naista yksin lapsensa kera tänne yksinäiselle paikalle?

Kuka häntä suojaisi, tukisi ja lohduttaisi?

Hän oli aina torjunut luotaan tämän ajatuksen. Nyt se oli hänen edessään, eikä hän voinut paeta.

Terese oli puhunut totta. Jo samana iltapäivänä laski maihin eräs tuttu hedelmäkauppias, ja kun Terese laski hänelle persikoilla täytettyjä koreja, meni hän tiedottomaksi ja vaipui maahan.

Onneksi hänet saatiin virkoamaan. Kolmen päivän perästä tuli hedelmäkauppias takaisin. Terese tahtoi kiirehtiä asiaa ja pyörtyi taaskin. Hedelmäkauppias huokasi syvään.

Parin päivän perästä hän tuli noutamaan hedelmiään. Nyt Mikael ja Noëmi eivät pyytäneet häntä Teresen luo, vaan luovuttivat itse hedelmät hänelle.

Hedelmäkauppias huomautti, että rouva-paran olisi paras — ripittää itsensä, koska hän kerran oli niin sairas.

* * * * *

Mikael punnitsi vakavasti mielessään, mitä oli kuullut Tereseltä.

Hän ei ainoastaan pitänyt tätä naista Noëmin äitinä ja ainoana tukena hänen poissaollessaan, mutta myös voimakkaana sieluna, jonka kohtalo oli valinnut, kuten profeetta Jeremiaan, koetellakseen häneen kaikkia kidutuskeinojaan — sieluna, joka ei masentunut näissä kärsimyksissä, ei joutunut epätoivoon eikä alentanut itseään, vaan kärsi, vaiken ja toimi.

Hänen kuolemansa samoin kuin hänen elämänsä on todistava, mitä hän on kestänyt ja kärsinyt.

Ja niin Timar tuli vakuutetuksi siitä, että hänen kohtalonsa oli vienyt hänet yhteen tämän naisen kanssa, jotta tämä hänessä saisi korvauksen suurista kärsimyksistään, ja jotta kaikki hänen vihansa ja syntinsä, joilla hänen omatuntonsa oli raskautettu, ja jotka suuressa maailmassa olivat haudattuina

loistavien valheiden pyramiidiin alle, sovittaisiin tällä pienellä saarella. Kaikki hyveet ja oikeudenmukaisuus, kaikki hyvä, jota hän elämässään on tehnyt, on rajoitettu tälle pienelle alueelle.

Kun Terese ei enää voinut taistella tuskaa vastaan, vaan kuihtui hänen silmänsä nähden, tunsu hän yhä voimakkaammin käskevän äänen sydämessään, joka huusi hänelle, että Teresen kuollessa hänen hartioilleen lankeisi suuri taakka, se taakka, jota tämä nainen oli kantanut ja se sielunvoima, jolla hän oli kantanut sen.

Noëmi ei vielä tiennyt äitinsä olevan kuolemansairaana. Hänen tiheet pyörtymiskohtauksensa selitettiin johtuvan kuumuudesta. Terese sanoi hänelle naisten usein kärsivän sellaista tautia siirtyessään nuoruudesta vanhuuteen.

Timar osotti tästä lähtien suurempaa huomaavaisuutta Tereseä kohtaan. Hän ei sallinut tämän ottaa osaa taloustoimiin, piti huolta siitä, että hän sai olla rauhassa ja käski pienokaista vaikenemaan kun se tuli liian meluavaksi. Mutta Teresen unettomuus ei kuitenkaan tahtonut väistyä.

Täten kului kesä. Viileämmät päivät näyttivät tuovan helpotusta, mutta vain näennäisesti. Syksyn alussa palasivat pyörtymiskohtaukset, ja hedelmäkauppias huokasi lakkaamatta, että oli aika ripittää itsensä ja ottaa kuolinsakramentti.

Kerran lie taas istuivat neljäsin päivällispöydän ääressä ulommaisessa huoneessa, kun Almira haukkuen ilmoitti vieraita tulevan. Terese katsahti ulos akkunasta ja sanoi säikähtyneenä Mikaelille:

"Mene heti kamariin, ettei sinua kukaan näe täällä."

Timar katsahti nyt hänkin puolestaan ulos akkunasta ja huomasi myös parhaaksi olla tapaamatta tulijaa, sillä se ei ollut kukaan muu kuin hänen korkea-arvoisuutensa, herra Sandrovicz, kunniamerkin saanut tuomiorovasti, joka heti olisi tuntenut herra von Levetinczyn ja olisi huomannut kauniita asioita täällä tapahtuneeksi.

"Kantakaa pois pöytä ja jättäkää minut yksin", sanoi Terese-rouva, kehottaen Dodia ja Noëmiakin nousemaan. Ja aivan kuin hän olisi saanut voimansa takaisin hän auttoi pöydän korjuussa, joten hän olikin jo yksin hänen korkea-arvoisuutensa koputtaessa ovelle. Hän oli vetänyt vuoteensa sisähuoneen oven eteen ja istui itse vuoteen laidalla. Siten oli sisähuone sulettu.

Tuomiorovastin parta oli, sitten viime näkemän, kasvanut vielä pidemmäksi ja oli nyt huomattavasti harmahtava, mutta hänen poskensa olivat punaiset ja muoto Simsonin.

Lukkari ja kirkonvartia, jotka olivat hänen seurassaan jäivät kuistille yrittellen solmia ystävyttä suuren koiran kanssa. Korkea-arvoinen herra astui kuin suudeltavaksi. Mutta Terese jätti tämän suotuisan tilaisuuden käyttämättä, mikä menettely ei erikoisesti virittänyt tulijan mieltä armolliseksi.

"No, etkö enää tunne minua, syntinen vaimo?"

"Oi, tunnen hyvinkin, herraseni, mutta tiedän myös olevani syntisparka. Mikä tuo teidät tänne?"

"Mikäkö tuo, sinä vanha lepertelevä noita? Vielä kysyt, mikä minut tuo! Sinä Jumalasta luopunut pakanavaimo! Etkö tunne minua?"

"Olen jo sanonut tuntevani sinut. Sinä olet sama pappi, joka et tahtonut haudata minun miesvainajaani."

"Niin, syystä että hän oli lähtenyt maailmasta luvattomalla tavalla ripittämättä itseään ja tekemättä katumusta ja parannusta. Siitä syystä hänen osansa oli kuolla ja tulla haudatuksi kuin koira. Siis, jollet sinäkin tahdo tulla haudatuksi kuin koira, niin mene itseesi, kadu syntejäsi ja ripitä itsesi, kun vielä on aikaa. Tänään tai huomenna lyö viime hetkesi. Hurskaat naiset ovat ilmoittaneet minulle sinun olevan viimeisilläsi, ja he ovat pyytäneet minua antamaan sinulle synninpäästön. Heitä saat kiittää siitä, että olen täällä."

"Puhukaa hiljaa, herraseni. Tyttäreni on viereisessä huoneessa. Hän saattaisi säikähtyä."

"Vai niin, sinun tyttäresikö? Ja sitäpaitsi eräs mies ja eräs lapsi?"

"Niin onkin."

"Ja tämä mies on sinun tyttäresi mies?"

"Niin on."

"Entä kuka heidät on vihkinyt?"

"Hän, joka vihki Adamin ja Evan — Jumala."

"Houkka nainen! Se tapahtui silloin, kun ei vielä ollut pappeja eikä alttareita. Mutta nyt se ei ole yhtä helppoa. Siitä meillä on laki."

"Minä tiedän sen. Tämä laki on ajanut minut yksinäiselle saarelleni. Mutta täällä se laki ei ole voimassa."

"Sinä olet siis pakana?"

"Rauhassa olen elänyt, rauhassa myös kuolen."

"Sinä olet siis opettanut oman ainoan tyttäresi viettämään häpeällistä elämää?"

"Mikä on häpeätä?"

"Mikäkö on häpeä? Kaikkien kunniallisten ihmisten ylenkatse."

"Koskeeko se minuun?"

"Sinä tunteeton lokamöhkäle! Sinä siis vain tunnet sen, mikä vaikuttaa ruumiiseesi? Sinä et ajattele sielusi vapahdusta? Minä tulen osottamaan sinulle tietä taivaaseen, ja sinä tahdot kaikin voimin helvettiin. Etkö usko ylösnousemukseen? Etkö usko ijankaikkiseen elämään?"

"En, en usko. En myöskään tunne minkäänlaista kaipausta sinne. Minä en tahdo herätä uuteen elämään. Minä tahdon nukkua rauhassa puiden lehvien varjossa. Minä tahdon maata maaksi, ja puiden juuret imevät minun tomuni itseensä, ja puiden lehdet kasvavat minun tomustani, muuta elämää en toivo. Minä tahdon elää niiden vihreiden puiden mehussa, jotka itse olen istuttanut. Minä en usko julmaan Jumalaan, joka tahtoo nähdä kurjan olennon kärsimysten jatkuvan haudan tuolla puolen. Minun Jumalani on armelias Jumala, joka suo ruoholle, puille ja ihmisille kuolemassa levon."

"Näytä minulle pyhästä raamatusta, milloin Jumala loi helvetin ja paholaisen, niin minä uskon sinua."

"Oi, sinä jumalaton nainen!" huudahti pappi kauhuissaan. "Tuli kuluttakoon sinun kielesi! Sinä siis tahdot kieltää paholaisen olemassaolon?"

"Minä kiellän sen. Jumala ei milloinkaan ole luonut paholaista. Te olette itse luoneet paholaisen pelotellaksenne sillä meitä. Mutta siinäkin olette menetelleet taitamattomasti. Teidän paholaisellanne on sarvet ja kaviot. Sellainen olento elää ruoholla eikä niele ihmisiä."

"Herra, älä johdata meitä kiusaukseen! Maa on pian avautuva allamme ja nielevä tämän naisen. — Kasvatatko pienen lapsenkin samaan uskoon?"

"Lapsen kasvattaa hän, joka on ottanut sen omakseen."

"Kuka?"

"Hän, jota lapsi kutsuu isäkseen."

"Ja mikä tämän ihmisen nimi on?"

"Mikael."

"Mikä hänen sukunimensä on?"

"Sitä en ole tiedustellut."

"Kuinka? Etkö ole tiedustellut hänen nimeään? Mitä siis tiedät hänestä?"

"Tiedän hänet rehelliseksi ja tiedän hänen rakastavan Noëmia."

"Mutta mikä hän sitten on? Herrako, talonpoikako, käsityöläinenkö, merimieskö vai salakuljettajako?"

"Hän on köyhä mies ja sopii siis meille."

"Entä mikä hän muutoin on? Minun on päästävä siitä perille, koska se kuuluu virkaani. Mitä uskontoa hän tunnustaa? Onko hän paavilainen, kalviinilainen, luterilainen, sociniaani, unitaari tai kenties juutalainen?"

"Siitä en ole pitänyt väliä."

"Paastootko sinä?"

"Kerran olin syömättä lihaa kaksi vuotta, syystä että minulla ei sitä ollut."

"Entä kuka kastoi lapsen?"

"Jumala. Ukkossateella ja hän istui itse korkealla sateenkaarella."

"Voi, teitä pakanoita!"

"Pakanoitako! Miksikä pakanoita?" kysyi Terese katkerasti. "Mehän emme ole epäjumalan palvelijoita emmekä jumalankieltäjiä. Meidän saareltamme sinä et edes löydä sitä rahaan painettua kuvaa, jota muutoin jumaloidaan kaikkialla maailmassa. Etkö sinäkin jumaloi kaksipäistä kotkaa, silloinkun se on painettu hopeaan tai kultaan? Eivätkö kaikki ihmiset kutsu rahaa: 'Kristukseksi?' Kun raha loppuu, sanovat he: 'Ei Kristuksen penninkä!'"

"Jumalaton noita! Sinä uskallat vielä tehdä pilaa niin pyhistä asioista!"

"Minä puhun täysin vakavasti. Jumalan käsi on kohdannut minua kovasti. Onnen ylenpalttisuudesta minä vaivuin kurjimpaan hätään. Yksi ainoa päivä teki minusta lesken ja kerjäläisen. Minä en kuitenkaan kieltänyt Jumalaa, minä en heittänyt luotani hänen lahjaansa — elämää. Minä tulin tänne autioon paikkaan, etsin täältä Jumalaa ja löysin hänet. Minun Jumalani ei vaadi kauniisti muodosteltuja rukouksia, lauluja, uhreja ja kellojen soittoa. Hän vaatii vain antautuvan sydämen. Minä en tee katumusta ruusunauhaa lukemalla, vaan tekemällä työtä. Ihmiset eivät jättäneet minulle mitään maan päällä, mutta minä en silti paennut itsemurhan avulla maan alle, vaan loin sen sijaan omistajatta olevasta maakappaleesta kukoistavan puutarhan. Minua petettiin, minut ryöstettiin putipuhaksi, minulle naurettiin; — oikeuden palvelijat verottivat minua, hyvät ystäväni varastivat minulta, papit ivasivat minua, mutta minä en silti ole vihannut ihmisiä. Minä elän täällä muukalaisten ja pakolaisten tien varrella. Minä hoidan ja parannan niitä, jotka etsivät hoivaa luonani ja minä nukun kesät, talvet ovet auki. Minä en pelkää huonoja ihmisiä. Oi, herra, minä en suinkaan ole pakana."

"Mitä tarpeetonta löpötystä sinä lepertelevä nainen osaat sekottaa yhteen! En minä sinulta sitä kysy, kysyn vain, onko mökissäsi asuva mies oikeuskoinen vai kerettiläinen, ja miksi hänen lapsensa ei vielä ole kastettu. On mahdotonta, ettet tiedä tämän miehen nimeä."

"Tiedän kyllä hänen nimensä, mutta muuta en. Hänenkin elämällään voi olla salaisuuksia, kuten minunkin elämälläni on ollut. Olen uskonut omani hänelle, hänen salaisuuksiaan en ole milloinkaan kysellyt. Hänellä saattaa olla tärkeitä syitä olla niitä ilmaisematta. Mutta tunnen hänet hyväksi, oikeudenmukaiseksi ihmiseksi enkä epäile häntä ensinkään. Hyvät ystävät riistivät minulta kaiken; he olivat aatelisia, korkeassa asemassa olevia henkilöitä; he eivät jättäneet minulle muuta kuin pienen, itkevän lapseni. Minä kasvatin pikku lapseni suureksi ja tämän ainoan aarteeni, elämäni, kaikkeni olen antanut miehelle, josta en muuta tiedä kuin että häntä itseään rakastetaan. Eikö se ole lujaa uskoa Jumalaan?"

"Älä puhu minulle uskostasi Jumalaan! Sellaisen uskon takia on entiseen hyvään aikaan viety noitia polttorviolle ja poltettu heitä koko kristityssä maailmassa."

"Onpa silloin onni, että minä omistan tämän saaren erään turkkilaisen yhtiön voimasta."

"Turkkilaisen yhtiön?" huudahti tuomiorovasti ihmeissään. "Kuka on antanut sinulle sen?"

"Sama mies, jonka nimeä et saa minulta tietää."

"Minä otan siitä selvän heti paikalla sangen yksinkertaisella tavalla. Minä huudan lukkarin ja kirkonvartian sisälle, annan heidän vetää vuoteen ja sinut pois tieltä ja menen sisään tuonne. Eihän ovelle ole mitään lukkoa."

Timar kuuli joka sanan viereisessä huoneessa. Veri syöksähti hänen päähänsä kuvitellessaan hänen korkea-arvoisuutensa muutaman hetken kuluttua astuvan huoneeseen ja huudahtavan: "Ah, tekö se olettekin, herra hovineuvos, herra Mikael von Levetinczy!"

Tuomiorovasti avasi oven kuistille ja kutsui molemmat voimakkaat matkatoverinsa sisään.

Ahdistuksessaan veti Terese kirjavan turkkilaisen peitteen rinnalleen.

"Herraseni", hän sanoi pyytävällä äänellä tuomiorovastille, "kuulkaa vieläkin sananen uskoni vahvuudesta, jotta näkisit, etten ole pakana. Katsokaa! tämä villapeite, joka on päälläni, on Brussasta. Eräs matkustavainen toi sen sieltä äskettäin ja antoi sen minulle. No, nyt on luottamukseni Jumalaan niin suuri, että joka yö makaan tämän peitteen alla ja kuitenkin on tunnettua, että itämainen rutto on jo neljän viikon ajan raivonnut Brussassa. Kuka teistä nyt luottaa Jumalaan niin suuresti, että uskaltaa koskea tähän vuoteeseen?"

Mutta katsahtaessaan ylös hän ei nähnyt ketään. Kuultuaan villapeitteen olevan Brussasta, missä rutto raivosi, olivat he kaikki toinen toisensa jälkeen kiirehtineet ulos mökistä, jättäen koko saaren ja sen kuolemaan vihityt asukkaat paholaisen ja helvetin valtaan. Täten oli saari tullut huonoon huutoon ja se pidatti jokaisen, jolle henki oli kallis, etäällä siitä.

Terese päästi nyt piilossa olijat ulos.

Timar suuteli hänen kättään.

"Äitini!"

"Poikani!" kuiskasi Terese hiljaa ja katsahti häntä silmiin. Tämä katse sanoi Mikaelille: "Muista, mitä olet tällä hetkellä kuullut!"

Ja nyt oli aika valmistautua matkalle.

Terese puhui aina tulevasta kuolemastaan kuin matkasta.

"Lokakuussa lähden, keskellä kaunista jälkikesää. Kovakuoriaisetkin paneutuvat silloin talven lepoon ja puut pudottavat lehtensä."

Hän valitsi itse kuolinpukunsa ja kääreliinansa.

Timariin ja Noëmiin nojaten hän kulki pienelle, kauniille aukeamalle ja määräsi hautansa paikan sinne.

"Tähän, keskelle tätä kaunista kenttää!" hän sanoi ottaen Timarin kädestä lapion ja mitaten sillä pitkänomaisen neliön. "Sinä olet jo valmistanut asunnon Dodille; valmista nyt minullekin. Mutta älä luo kumpua haudalleni, älä pystytä siihen ristiä äläkä istuta puita eikä pensaita sinne. Peitä paikka kauniilla, tuoreella ruoholla. Ei mikään saa erottaa sitä ympäröivästä tasangosta. Minä toivon niin. En tahdo kenenkään, joka on iloisella mielellä, huomaavan hautaani tullakseen surulliseksi."

Ja Timar valmisti Teresen asunnon.

Terese ei edes kertaakaan sanonut hänelle:

"Sano, kuka sinä oikeastaan olet? Minä lähden muutaman päivän perästä maailmasta enkä tiedä, kenen käsiin jätän Noëmin."

Eräänä iltana hän nukahti eikä enää herännyt.

He hautasivat hänet, kuten hän oli toivonut.

He käärivät hänet valkoisiin, kauniisiin vaatteisiin ja laittoivat hänelle vuoteen hyväntuoksuisista pähkinänlehdistä.

Ja sitten he loivat haudan umpeen maan tasalle ja peittivät sen tuoreella ruoholla, joten paikka oli aivan entisen näköinen.

Seuraavana aamuna, kun Timar ja Noëmi taluttaen pikku Dodia kädestä menivät kentälle ei tasaisessa maassa näkynyt jälkeäkään. Hämähäkit olivat kutoneet verkkonsa senkin paikan yli, kuten muidenkin avointen paikkojen, ja ne näyttivät hopeiselta paripeitteeltä, jossa kastepisarat kimaltelivat auringon paisteessa kuin tuhannet miljoonat timantit.

Mutta keskellä tätä vihreätä, hopeallekimmeltävää kenttää, he kuitenkin löysivät paikan.

Almira kulki edellä. Äkkiä se ojentautui suoraksi, ja painoi kuononsa maahan. Siinä se oli.

Timar ajatteli, että tämä hauta sulki häneltäkin maailman. Hänenkin oli valmistauduttava matkalle joko "tänne" tai "sinne."

Yhdeksäs luku.

TAITTUNUT SAPELI.

Timar jäi saarelle siksi kunnes huurre peitti vihreät nurmet, kunnes lehdet putoilivat puista ja satakieli ja rastas muuttivat pois.

Silloin hän päätti palata maailmaan, todelliseen maailmaan.

Noëmin hän jätti yksin heidän pikku lapsensa kera autiolla saarelle.

"Mutta minä tulen takaisin jo talvella."

Näillä sanoilla hän erosi hänestä.

Noëmi ei edes tiennyt, mitä sana "talvi" merkitsi niillä seuduilla, jossa Mikael asui. Saaren ympärillä ei Tonava jäänyt ensinkään. Siellä oli eteläinen talvi; kylmimpään vuodenaikaan oli vielä kaksi astetta lämmintä. Muratti ja laakeri viheriöitsivät koko talven villoin.

Mutta Mikaelille sattui huono matkailma. Ylisen Tonavan varsilla oli jo satanut lunta, ja häneltä meni tuiskun tukkoamalla teillä kokonainen viikko, ennenkuin hän ennätti Komorniin. Hänen oli myös vietettävä yksi päivä Uj-Szöny'ssä. Tonavassa uiskenteli niin paljon jäitä, että ei voitu kulkea sen yli.

Kerran hän oli pienellä venheellä uskaltanut tulvineen joen yli. Mutta silloin oli Noëmi odottanut häntä. Mutta nyt hän vain rientää Timean luo.

Mutta hänenkin luokseen hän "rientää."

Jäät kasautuivat virralla, ja hän oli ensimmäinen, joka kulki jalan jään poikki.

Sillä, kuten sanottua, Timeankin luo hänellä on kiire — ottamaan eroa hänestä.

Hänen päätöksensä on nyt tehty. Heidän täytyy erota. Noëmi ei voi kauemmin olla yksin autiolla saarella.

Noëmille on palkittava oikeudenmukaisesti hänen uskollisuutensa ja rakkautensa. Kirous Timarille, jos hän jättäisi Noëmin yksin avuttomana korpeen, senjälkeen kun hän on antautunut Timarille ruumiineen, sieluineen!

Ja sittenhän Timeakin tulisi onnelliseksi

Tämä ajatus häntä kuitenkin harmitti, — ajatus, että Timea tulisi onnelliseksi.

Jos Timar voisi edes vihata häntä, jos hän voisi esittää edes yhden syytöksen häntä vastaan, niin että hän voisi hyljätä hänet kuin henkilön, jota vihataan ja joka unohdetaan helposti!

Hänen oli ollut pakko jättää vaununsa Uj-Szöny'yn, sillä ajopeleillä ei vielä voinut kulkea jäiden yli. Hän palasi kotiin jalkaisin.

Astuessaan sisään hänestä tuntui kuin Timea olisi säikähtynyt hänet nähdessään, kuin hänen kätensä olisi vavissut, kun hän sen ojensi tervehdykseksi, kuin hänen äänensä olisi värissyt hänen vastatessaan Timarin tervehdykseen. Tällä kertaa hän ei myöskään ojentanut poskeaan suudeltavaksi. Sanoen syyksi puvun muuttamista, Timar kiirehti huoneeseensa.

Oi, jospa tällä arkuudella olisi syynsä!

Hän oli huomannut vielä kerran erään toisenkin merkin, nimittäin Atalian kasvoilla. Tämän silmissä loisti pirullisen voiton tuli, vahingonilon virvatuli.

Kuinka? Tietäisiköhän Atalia jotakin?

Hän tapasi taas molemmat naiset aterialla. He istuivat kaikki kolme vaiti vastapäätä toinen toisiaan, katsellen toisiaan tutkivasti.

Aterian jälkeen Timea sanoi vain nämä sanat: "Te olette tällä kertaa ollut hyvin kauan poissa."

Timar ei voinut vastata: "Pian olen jättävä sinut ainiaaksi", mutta hän ajatteli niin.

Hän aikoi edeltäkäsikin neuvotella asianajajansa kera siitä, kuinka hän nostaisi avioerojutun vaimoaan vastaan. Hänen oli mahdotonta keksiä mitään tekosyytä siihen.

Ei ollut muuta syytä kuin "molemmipuolinen voittamaton vastenmielisyys."

Mutta tässä täytyi molempien olla yhtä mieltä, oli asia sitten totta tai ei.

Antaisikohan hänen vaimonsa samanlaisen selityksen? Hänestä riippui kaikki.

Timar mietiskeli koko iltapäivän tätä asiaa. Hän käski palvelusväkeä pitämään hänen paluunsa

salassa kaikilta vierailta; tänään hän ei tahtonut puhua kenenkään kanssa.

Iltapuoleen avasi kuitenkin joku oven hänen huoneeseensa.

Hän heitti raivostuneen silmäyksen sinnepäin ja oli jo tarttunut oven lukkoon estääkseen tulijaa, oli se sitten kuka tahansa, astumasta sisään. Mutta hän astui hämmästyneenä askeleen taaksepäin. Atalia seisoi hänen edessään.

Sama vahingonilo loisti hänen kasvoissaan, sama ivallinen voitonyhmy väreili hänen huulillaan.

Mikael vetäytyi taaksepäin näiden silmien edestä.

"Mitä tahdotte, Atalia?" kysyi hän hämillään.

"Hm, mitä luulette, herra von Levetinczy, minun tahtovan?"

"Kuinka minä sen tietäisin?"

"Mutta minäpä tiedän, mitä te tahdotte."

"Minäkö?"

"Tahdotteko tietää minulta jotakin?"

"Mitä?" kuiskasi Mikael innokkaasti sulki oven ja tuijottaen silmät suurina Ataliaa.

"Mitä tahdotte tietää minulta, herra von Levetinczy?" sanoi kaunis nainen yhä hymyillen. "Niin, onhan se vaikeata arvata! Kuinka monta vuotta olen nyt ollut talossanne?"

"Talossaniko?"

"No niin, tässä talossa sitten kun se tuli omaksenne. Jo kuusi vuotta. Joka vuosi olen nähnyt teidän palaavan kotiin. Joka vuosi olen nähnyt uuden ilmeen kasvoillanne. Ensimmäisenä vuonna se oli tuskaista mustasukkaisuutta, seuraavana hyväntuulisuutta, sitten teeskenneltyä levollisuutta, kerran myöskin kuohuvaa intoa ja poroporvarillista toimekkuutta. Kaikkea tätä tutkin. Viime vuonna miltei luulin murhenäytelmän jo loppuvan. Ja se pelotti minua. Te osasitte ottaa kasvoillenne sellaisen ilmeen, kuin on ihmisellä, joka aina näkee haudan edessään. Mutta tähän tiedätte, ettei kukaan niin hartaasti rukoile teidän henkenne puolesta kuin minä."

Nämä sanat kuullessaan Timar rypisti kulmiaan ja Atalia osasi kenties lukea näistä rypyistä.

"Ei, ei kukaan, herraseni", hän jatkoi intohimoisesti, "sillä jos on olemassa *joku*, joka *rakastaa* teitä, ei hän kuitenkaan voisi niin lämpimästi toivoa teille pitkää ikää, kuin minä nyt toivon. — Nyt näen kasvoillanne taas saman ilmeen kuin ensimmäisenä vuonna. Se on oikea ilme. Te tahtoisitte mielellänne tietää minulta jotakin Timeasta?"

"No tiedättekö sitten jotakin?" kysyi Timar kiivaasti, nojaten selkäänsä oveen, ikäänkuin pitäen Ataliaa vankina.

Atalia hymyili ivallisesti. Eihän, vaan Mikael on vanki.

"Tiedän paljon — kaikki!" hän vastasi.

"Kaikki?"

"Niin, kylliksi, vetääkseni kirouksen meidän kaikkien kolmen ylitse, minun ja sen toisen sekä teidän."

Mikael tunsi veren seisahtuvan suonissaan.

"Te voitte sanoa minulle kaikki."

"Juuri siksi olen tänne tullutkin. Kuunnelkaa minua tarkoin loppuun asti, yhtä levollisesti kuin minä olen kertova teille asioita, joiden ajattelu vie hulluuteen ellei kuolemaan."

"Pyydän teitä, etukäteen yksi sana: onko Timea uskon?"

"Hän on."

"Ah!"

"Minä sanon vielä kerran: hän on uskon. Ja te olette saapa eittämättömän todistuksen siitä."

Timarin paremmat tunteet nousivat tätä syytöstä vastaan.

"Mutta, neitiseni, punnitkaa tarkoin sananne."

"Minä esitän vain tosiseikkoja, ja jos haluatte omin silmin olla todistajana, niin käy sekin päinsä, ja te voitte sitten torua kaikkia viittä aistianne siitä, että ne panettelevat pyhää alttarikuvaa."

"Minä vaikenen, mutta en usko."

"Minä puhun siitä huolimatta. Teidän pyhimyskuvanne on astunut alas alttaritaulusta kuunnellakseen kaupungin juorua, joka kertoo komean majurin hänen tähtensä taistelleen erään vieraan upseerin kanssa ja haavoittaneen tätä pahasti, vieläpä käyneen niin kiivaasti hänen kimppuunsa, että sapeli taittui. Pyhimyskuva kuunteli tätä satua. Sohvi-rouva kertoi sen hänelle, ja tämän kertomuksen kuullessaan vuodatti pyhimyskuva kyneleitä. Mitä? Te olette kerettiläinen, kun ette usko itkeviin pyhimysten kuviin. — Mutta asia on siitä huolimatta tosi, ja Sohvi-rouva kertoi seuraavana päivänä kaiken tuolle komealle majurille. Sohvi-rouvaa miellyttää juosta juoruja kantamassa toiselta toiselle, imarrella ja juonitella; Sohvi-rouvan mielityönä on saattaa yhteen sydämet, jotka salassa rakastavat toinen toisiaan, ärsyttää rauhalliset perheenjäsenet toinen toisensa kimppuun, valmistaa jollekin henkilölle iloa, joka pian muuttuu tuskaksi, tunkeutua toisten salaisuuksiin ja sitten vaivata heitä tiedoillaan. Sohvi-rouva on minun äitini."

Atalia pyyhkäisi kädellään huuliaan "minun äitini" sanojen perään, aivankuin hän olisi tahtonut kuivata niiltä jotakin, joka maistui katkeralta.

"Seurauksena tiedonannosta kyneleistä oli, että Sohvi-rouva kuljetti majurilta pyhimyskuvalle erään laatikon ja kirjeen."

"Mitä laatikossa oli?"

"Se, mitä siellä oli, ei ole teille niinkään mielenkiintoista kuin kirjeen sisältö. Laatikossa oli taittuneen säilän toinen puoli sekä sen sapelin kädensija, jolla majuri oli taistellut. Se on muisto."

"Hyvä, ei siinä ole mitään pahaa", sanoi Mikael teeskennellyn levollisesti.

"No niin! Mutta kirje."

"Oletteko lukenut sen?"

"En, mutta tiedän sisällön."

"Kuinka voitte sen tietää?"

"Siksi, että pyhimys vastasi siihen, ja Sohvi-rouva oli taas rakkauden posteljoonina."

"Tämä vastaus saattoi olla torjuva."

"Mutta se ei ollut. Sohvi-rouvalla on tapana kertoa minulle kaikki, sillä hän tietää varsin hyvin valmistavansa minulle helvetin tuskia sanoillaan. Sitäpaitsi hän ei ole minun palvelusjuhtani, vaan äitini. Hänen velvollisuutensa on olla palvelevainen pyhää rouvaa kohtaan, mutta mitä minuun tulee, hänen palvelijakumppaniinsa, katsoo hän velvollisuudekseen ilmaista sen huonon, mikä voisi tuottaa hänen rouvalleen vahinkoa. Palvelusväen huoneessa ei ole äitiä ja tytärtä, vaan vain palvelijoita, jotka kadehtivat toinen toisiaan ja juoruavat herrasväestään. Ettekö häpeä, herra, puhua minun kanssani?"

"Jatkakaa eteenpäin!" sanoi Timar.

"Niin, eteenpäin, sillä kertomus ei ole vielä läheskään lopussa. Lähetetty kirje ei ollut tuoksuva eikä myöskään ruusunvärinen; se oli kirjoitettu tässä teidän oman pöytänne ääressä ja sinetöity omalla sinetillänne, ja sen sisältö olisi voinut ijäksi torjua majurin kunnioituksen osotukset. Mutta se ei ollut sellainen."

"Kuka voi sen tietää?"

"Sohvi-rouva ja minä. Ja te olette pian kolmas, joka tietää sen. Kuinka odottamatta te palasitte kotiin tänään... voi, kuinka sopimattomasti saattaakin toisinaan tulla! Kaikkialla ympärillämme ovat Tonavan haarat täynnä ajojaita, toinen jäämöhkäle kasaantuu toisen päälle, eikä ainoakaan elävä olento uskalla toiselta toiselle rannalle. Olisi luullut kaupungin tällaisena päivänä olevan niin tarkoin suljetun, ettei edes levoton aviomies voisi päästä sisään, jos hän kerran seisoi ulkopuolella. Kuinka te osasitte tulla juuri tänään?"

"Älkää kiusatko minua, Atalia!"

"Ettekö huomannut pyhimyksen säikähtyneitä kasvoja, hänen nähdessään teidät? Ettekö tuntenut kuinka hänen kätensä vapisi teidän kädessänne? Te valitsitte sangen sopimattoman ajan. Sohvi-rouvan on taas mentävä kauniin majurin luo viemään lyhyttä sanaa 'Tänään ei käy päinsä.'"

Nämä sanat kuullessaan vääntyivät Timarin kasvot vihasta ja hämmästyksestä.

Sitten hän vaipui uupuneena nojatuoliin sanoen:

"Minä en usko teitä."

"Sitä en pyydäkään", vastasi Atalia olkapäitään kohottaen; "mutta minä tahdon antaa teille sen häijyn neuvon, että uskotte omia silmiänne. Tänään se ei käy päinsä, senvuoksi että olette tulleet kotiin. Mutta se mikä ei ole tänään mahdollista, se sopii ehkä huomenna. Kuinka olisi, jos poistuisitte? Teillähän on joka talvi tapana tehdä huvimatka Plattenjärvelle siihen aikaan, jolloin järvi jäätyy ja kalastus jään alla alkaa. Se on mielenkiintoista urheilua. Tehän voisitte huomenna sanoa: 'Niinkauan kuin näitä pakkasia kestää, haluttaa minua lähteä Füred'iin katsomaan kalojani', ja sitten te lähdettekkin Serberkadun varrella olevaan taloonne ja odotatte siellä siksi, kunnes joku naputtaa akkunallenne sanoen: 'Nyt on asia valmis.' Silloin te tulette takaisin tänne."

"Minäkö?" huudahti Timar väristen. Atalia mittasi häntä halveksivin katsein kiireestä kantapäähän.

"Minä luulin teitä mieheksi. Mieheksi, joka silloin kun hänelle sanotaan: 'Huomenna hän, joka rakastaa vaimoasi, tulee tänne, sama mies, jonka takia vaimosi on ollut jääkylmä sinua kohtaan ja joka on nähnyt sinut nöyryytettynä' — mieheksi, joka silloin tarttuisi ensimmäiseen käsiinsä sattuvaan aseeseen, eikä ensiksi kysyisi: 'Kuka hän on?' vaan heti surmaisi hänet, vaikka se olisikin hänen oma veljensä. — Minä olen pettänyt teitä. — Teitä pelottaa. — Anteeksi, että olen kääntynyt väärän henkilön puoleen. Minä en enää tee sitä. Minä vain pyydän, älkää ilmiantako minua emännälleni. Tästä lähtien en ole panetteleva häntä. En milloinkaan ole puhuva hänestä muuta kuin hyvää. Minä olen nytkin valehdellut. Hän ei olekaan ollut uskoton teille."

Atalia oli äkkiä kääntynyt Timarin puoleen niin nöyrän ja pyytävän näköisenä, että tämä antoi johtaa itsensä harhaan ja alkoi jo uskoa kaiken, mitä oli kuullut, keksityksi jutuksi; mutta tuskin oli hänen hämmästynyt ulkonäkönsä ilmaissut hänen herkkäuskoisuutensa, ennenkuin Atalia nauroi hänelle vasten kasvoja:

"Te olette pelkuri raukka!"

Ja sitten hän kääntyi lähteäkseen.

Mutta Mikael juoksi hänen jälessään ja tarttui hänen käteensä.

"Jääkää! Minä suostun ehdotukseenne ja teen, mitä neuvotte."

"Kuulkaa siis!" sanoi Atalia kumartuen Mikaelin puoleen, niin lähelle, että hänen povensa kosketti tämän olkapäätä ja että tämä tunsikin hänen kuuman hengityksensä. Jos heitä olisi katsellut kaukaa, olisi luullut näkevänsä kaksi rakastavaista kuiskailemassa keskenään.

Mutta Atalia kuiskasi seuraavaa:

"Kun herra Brazovics rakensi tämän talon, laitettiin huone, jossa Timea nyt asuu, vieraita varten. Mitä herra Brazovicsin vieraat silloin tavallisesti olivat? Liikemiehiä, kilpailijoita, kauppiaita, jotka halusivat ostaa ja tuottajia, jotka tarjosivat kaupan tavaroitaan."

"Tässä huoneessa on eräässä seinässä tyhjä tila. Se on sillä kohdalla, missä kiertoportaat ulkoseinällä tekevät kierroksen, mutta sisähuoneessa on nurkka. Tähän loukkoon pääsee käytävästä. Täällä on seinäkaappi, missä säilytetään vanhoja, säröillä olevia laseja ja porsilaineja, ja joka harvoin on avoinna. Mutta vaikka se olisikin avoin, ei kenenkään päähän aivan helposti pistäisi tunnustella hyllyjen ruuveja. Kolmannen hyllyn keskimmäisen ruuvin voi kuitenkin helposti vetää pois. Mutta vaikka joku senkin tekisi, ei hän sittenkään saisi selville mitään. Se on vain yksinkertainen nasta. Mutta jos tunnette salaisuuden ja jos hallussanne on eräs omituisen muotoinen avain, joka pistetään reikään avaimen sijasta, niin on vain tarvis painaa sitä; silloin ponnahtaa avaimesta esiin eräs vieteri ja jos tätä kerran kierretään, niin voi äänettömästi työtää kaapin sivulle. Sieltä tullaan piilopaikkaan, joka saa valoa ja ilmaa eräästä aukosta, joka kulkee katon lävitse, kuin savupiippu. Seinässä oleva syvennys ulottuu nyt siihen huoneeseen saakka, joka on Timean makuuhuoneena, ja jossa herra Brazovicsin vieraat ennen viettivät yötä. Sen perällä on lasiovi, jonka huoneen sisäpuolella peittää helmiäismosaikista oleva kuva. Kuva esittää Pyhää Yrjänää ja lohikäärmettä. Se näyttää olevan juotettu seinään. Sitä on usein tahdottu poistaa, mutta Timea ei ole sallinut, ja niin se on yhä paikoillaan. Yksi näistä mosaikkipaloista voidaan työntää syrjään ja siitä aukosta voidaan kuulla ja nähdä kaikki, mitä sivuhuoneessa tapahtuu."

"Mihin tarkoitukseen isänne käytti tätä piilopaikkaa?"

"Minä luulen sen jollakin tavoin kuuluneen hänen liikkeeseensä. Hän oli paljon tekemisissä muiden liikemiesten, viljantuottajain, kilpailijoiden ja asiamiesten kanssa. Hän tarjosi hyvää ruokaa ja hyviä viinejä. Saatuaan vieraansa hyvälle tuulelle hän jätti heidät itsekseen, hiipi piilopaikkaansa ja kuunteli sieltä heidän keskusteluaan. Siten hän sai helpolla ja täysin luotettavalla tavalla tiedon tuottajien keskenään sopimasta viimeisestä hinnasta ja siitä, minkä kilpailijat puolestaan pitivät korkeimpana mahdollisena tarjouksena, ja mitä yrityksiä elintarpeidenhankkijoilla ja linnoitustöiden johtajilla oli tekeillä. Viini tekee ihmiset puheliaksi eikä maljoja kilistelevillä vierailloilla ollut aavistustakaan siitä, että heitä kuunneltiin. Tällä tavoin herra Brazovics sai haltuunsa monta tärkeätä tietoa, joita hän osasi käyttää hyväkseen. Kerran, kun hän itse oli nauttinut liian paljon pöydän iloja, lähetti hän minut sinne kuuntelemaan ja siitä saakka tunnen salaisuuden. Piilopaikan avain on vielä minun hallussani. Kun minun omaisuuteni takavarikoitiin, olisin minä voinut viedä kaiken arvotavaran pois tämän salaisen käytävän kautta. Mutta minä oli liian ylpeä varastamaan."

"Tästä piilopaikasta voi siis myös päästä huoneeseen?"

"Pyhän Yrjänän kuva riippuu hakasilla ja sen voi piilopaikasta päin avata samalla kuin toisen lasioven."

"Tätä tietä te siis voitte milloin hyvänsä päästä Timean makuukamariin?" kysyi Mikael huomattavasti väristen.

Atalia hymyili ylpeästi.

"Minun ei ole milloinkaan tarvinnut hiipiä hänen luokseen salaisia teitä. Timea nukkuu ovet avoinna, ja tähän tiedätte minun voivan kulkea hänen huoneensa läpi. Ja hän nukkuu niin sikeästi."

"Antakaa minulle avain."

Atalia otti avaimen taskustaan. Sen alapäässä oli ruuvi; vasta painettaessa kädensijaa ponnahti vieteri esiin. Hän selitti Timarille, kuinka sitä oli käytettävä.

Ääni Timarin sisällä, kenties hänen suojeluspyhimyksensä, kehotti häntä heittämään avaimen syvään pihakaivoon. Hän ei kuunnellut tätä ääntä. Hän kuunteli vain mitä Atalia kuiskasi hänen korvaansa.

"Jos te huomenna lähdette kotoa ja palaatte sovitun merkin saatuanne ja menette piilopaikkaan, niin saatte tietää kaikki, mitä haluatte. Tuletteko?"

"Tulen."

"Onko teillä aseita muassanne tavallisesti? Pistoolia tahi pistinpuukkoa? Eihän voi tietää, mitä saattaa tapahtua. Pyhän Yrjänän kuva avautuu oikealle kun painetaan napinmuotoista kädensijaa. Kun se aukeaa peittää se Timean vuoteen. Ymmärrätkö minua?"

Hän puristi kiihkeästi Mikaelin kättä katsoen häntä silmiin liekehtivän raivoissaan ja sitten taas sanoi jotakin hiljaa itsekseen; huulet vain liikkuiivat, hän kiristi hampaitaan; ne olivat äänettämiä sanoja. Mitähän hän sanoi?

Timar itse tuijotti eteensä tajuttomana kuin unissakävijä. Sitten hän äkkiä kohotti päätään tehdäkseen Atalialle vieläkin kysymyksen.

Silloin hän huomasi olevansa yksin. Vain avain, jonka Atalia oli painanut hänen käteensä todisti ettei hän ollut nähnyt unta.

Timar ei milloinkaan ollut kärsinyt sellaisia tuskia kuin niinä, pitkinä tunteina, jotka vielä olivat seuraavan päivän iltaan.

Hän teki kuten Atalia oli neuvonut. Hän jäi seuraavana päivänä kotiin päivälliseen saakka; noustaessa päivällispöydästä hän sanoi aikovansa Plattenjärvelle katselemaan siellä vuokrattuja kalastusmaita. Kun hän oli tullutkin tänne Tonavan jäiden yli, saattoi hän hyvästi palatakin sinne. Hänen ajopelinsä odottivat toisella rannalla, sillä niitä ei vielä oltu voitu kuljettaa jään yli, ensin oli avattava tie.

Ja puhumatta konttorihenkilökunnalle edes sanaakaan tai katsahtamattakaan kirjoihinsa, hän pisti laskematta setelipinkan lompakkoonsa ja lähti kotoaan.

Portaissa hän tapasi kirjeenkantajan, jolla oli hänelle Sisäänkirjoitettu kirje. Se oli kuitattava. Mutta Mikaelilla oli liian kiire kääntyäkseen sen takia takaisin. Hänellä oli aina taskussaan kynä, jonka varsi samalla oli mustepullona. Sen hän otti esille, asetti kuitin kirjeenkantajan selän päälle ja kuittasi täten nimensä.

Sitten hän silmäili kirjettä. Se oli valtameren tuolta puolen, hänen asiamieheltään Rio Janeirosta. Hän pisti sen lukematta taskuunsa.

Mitä hän nyt välitti koko maailman jauhokaupasta!

Talossaan Serberkadun varrella hänellä oli itseään varten aina varalla huone, joka lämmitettiin kylmän tultua.

Tähän huoneeseen johti erityinen eteinen, joka pidettiin lukittuna ja monta tyhjää huonetta oli sen ja liikehuoneustojen välillä.

Timar tuli sisään huomaamatta. Hän istuutui akkunan ääreen odottamaan.

Kylmä pohjatuuli, joka puhalteli ulkona, piirteli kauniita jääkukkia ruutuihin, niin ettei voinut nähdä sisään eikä ulos.

Tässä hänellä nyt oli se, mitä oli etsinytkin: todistus Timean uskottomuudesta. Hän oli monta vuotta toivonut tätä hetkeä rauhoittaakseen omaatuntoaan sanomalla: "Nyt olemme molemmat rikkoneet toinen toisiamme vastaan, nyt olemme kuitit", — voidakseen tuomita, inhota ja vihata tätä naista, jolle hänen tähän saakka oli täytyntä omistaa kunnioituksensa, kuten alamainen hallitsijalle. Nyt hän voi syöstä Timean siltä valtaistuimelta, jolta vaimo vain kerran astuu alas. Ja sitten kun hän pätevistä syistä oli saanut eron Timeasta, voi hän sen sijaan kohottaa Noëmin luokseen ja antaa hänelle sen arvon, joka hänelle kuuluu; silloin hän voi tehdä Noëmin onnelliseksi vaimokseen, rouvaksi talossaan, kuten hän ansaitseekin.

Mutta sittenkin, sittenkin kiusasi tämä ajatus häntä sanomattomasti.

Kun hänen mielikuvituksensa kuvaili tätä ensimmäistä kohtausta tuon naisen ja tämän miehen välillä, niin hänen verensä pohjasakka syöksähti pinnalle ja pimitti hänen sielunsa kirkkauden.

Kainous, mustasukkaisuus ja kostonhimo kalvoivat hänen mieltään.

On rasittavaa tulla petetyksi ja häväistyksi, vaikkakin siitä voisi olla hyötyä.

Nyt hän alkoi tuntea, mikä aarre hänellä oli Timeassa. Hän olisi ollut valmis vapaaehtoisesti luopumaan tästä aarteesta, vieläpä lahjoittamaankin sen pois; mutta varastaa sitä ei hän olisi sallinut! Tämä ajatus liikutti häntä.

Hän taisteli itsensä kanssa. Mitä hän tekisi?

Jos Atalian vuodattama myrkky olisi valunut aina hänen sydämeensä asti, olisi hän pysähtynyt päätökseen hiipiä tikari kädessään esiin Pyhän Yrjänän kuvan takaa ja murhata uskottoman vaimon rakastajan sylissä keskellä palavinta suudelmaa. Atalia himoitsi Timarin verta.

Mutta puolison kosto vaati muuta. Hänen täytyi saada nähdä miehen veri. Ei salamurhassa, vaan avoimin katsein vuodatettua verta. Kumpikin sapeli kädessä taistellen elämästä ja kuolemasta.

Levollisesti punnitseva, kylmästi harkitseva järki sanoo saadessaan voiton: Miksi vuodattaa verta? Sinä et tarvitse kosta, vaan häväistysjuttua. Sinä syöksyt esiin piilopaikastasi, kutsut palvelusväen sisään ja karkotat uskottoman vaimon rakastajilleen ulos talostasi. Sillä tavoin menettelisi järkevä mies. Sinä et ole sotilas, joka hankkii hyvitystä sapeli kädessä. Sinulla on laki, ja tuomarit, joihin turvautua.

Mutta siitä huolimatta hän ei voinut olla ottamatta puukkoa ja pistoolia mukaansa, kuten Atalia oli neuvonut. Kuka tietää, miten pitkälle voidaan joutua? Ratkaiskoon silmänräpäys, kumpi on jäävä voittajaksi: kostonhaluinen salamurhaajako, loukkaantunut puoliso vai viisaasti harkitseva liikemies, joka tyyneesti merkitsee muistiin häpeällisen loukkauksen otsakkeella: "Menet."

Sillävälän oli ilta joutunut.

Toinen lyhty toisensa jälkeen sytytettiin. Herra von Levetinczy kustansi tämän kadun valaistusmenot. Ohikulkijoiden varjot piirtyivät hetkiseksi jäätyneisiin akkunaruuuihin.

Kerran eräs näistä kulkijoista pysähtyi akkunan eteen, ja kuului hiljainen naputus.

Timarista tuntui kuin jääkukat, jotka varisivat akkunan naputuksesta, olisivat olleet taikametsän suhisevia lehtiä, jotka kuiskivat hänelle: "Älä mene!"

Hän mietti. Taas naputti joku.

"Minä tulen!" hän vastasi hiljaa ruudun läpi, otti pistoolinsa ja puukkonsa ja riensi ulos.

Keskeyttömällä vauhdilla hän kiiruhti aina sen talon luo, jonka päämies hän on, jossa hänen rikkautensa ovat koossa ja jossa kaunis, kalpea rouva hallitsee.

Hän ei kohdannut koko tiellä ainoatakaan elävää olentoa. Katu oli jo tyhjä.

Vain välistä hän näki tumman varjon kiitävän edellään, silloin tällöin katoavan pimeyteen ja vihdoin häviävän kadun kulmauksessa. Hän seurasi sitä.

Hän tapasi kaikki ovet lukittuina. Joku avulias käsi oli avannut portin, porraskäytävän, vieläpä piilokomeron tapettiovenkin.

Hän saattoi päästä sisään vähääkään meluamatta.

Määrätystä paikasta hän löysi ruuvin, joka voitiin vetää ulos, ja pisti sen sijaan avaimen. Salaovi ponnahti auki ja sulkeutui hänen jälkeensä. Timar oli salakäytävässä — urkkija omassa talossaan.

Siis päälle päätteeksi vielä urkkija!

Mitä alhaista tekoa ei hän vielä olisi tehnyt? Ja vain senvuoksi, että "köyhä" on vain alhaisempi olento ja vain rikas on jonkun arvoinen maailmassa! Tässä nyt on se ihanuus!

Onpa onnellista, että tässä paikassa vallitsee maanalainen pimeys!

Hapuillen ja käsillään tunnustellen hän hoiperteli seinää pitkin siihen paikkaan, mistä heikko valo häämöitti. Hän seiso i Pyhän Yrjänän kuvan kohdalla. Huoneessa olevan lampun valo tunkeutui mosaikin rakosien lävitse.

Hän löysi laatan, jonka voi työntää syrjään, jonka jälkeen vain ohut lasiruutu jäi tähän paikkaan.

Hän katsahti huoneeseen.

Pöydällä paloi lamppu, jossa oli varjostin himmeätä, hiottua lasia. Timea käveli edestakaisin huoneessa.

Valkoinen, koruompeleinen puku hulmahteli hänen lanteillaan; yhteenpuristetut kädet riippuivat alaspäin.

Ovi vierashuoneeseen avautui ja Sohvi-rouva astui sisään. Hän sanoi hiljaa jotakin Timealle.

Mutta Timar kuuli tämänkin hiljaisen kuiskauksen. Syvennys oli Dionysoksen korvan kaltainen; se vangitsi jokaisen äänteen.

"Saako hän tulla?" kysyi Sohvi-rouva.

"Minä odotan häntä", vastasi Timea.

Senjälkeen Sohvi-rouva taas poistui.

Timea avasi nyt piironkinsa laatikon ja otti sieltä esille erään esineen.

Tämä kädessään hän lähestyi lamppua. Hän seiso nyt vastapäätä Timaria, niin että lampunvalo heijastui kirkkaana hänen kasvoilleen. Timar saattoi nyt tarkata joka muutosta hänen piirteissään.

Timea avasi laatikon. Siinä oli sapeli, jonka terä oli katkennut.

Ensimmältä rouva säpsähti, ja kokoonvetäytyvät kulmakarvat ilmaisivat kauhua. Mutta hänen kasvonsa kirkastuivat vähitellen ja muistuttivat kapeine, yhteenkasvaneine kulmakarvoilleen taaskin pyhimyskuvaa, jolla oli musta sädekehä otsan ympärillä.

Hellyyttä ilmeni hänen surumielisissä piirteissään. Hän kohotti laatikkoa ja vei siinä olevan sapelin niin lähelle huuliaan, että Timar väristen pelkäsi hänen suutelevan sitä.

Nyt oli tämä sapelikin kilpailija!

Kuta kauemmin Timea katseli sapelia, sitä kirkkaammin alkoivat hänen silmänsä loistaa. Kerran hän meni rohkeudessaan niinkin pitkälle, että uskalsi tarttua sapelinkahvaan; hän otti taittuneen aseensa laatikosta ja alkoi miekkaila sillä, niinkuin me miehet teemme... Oi, jospa hän vain olisi tiennyt lähellä olevan erään, jonka jokaisella iskulla täytyi tuntea kaikki helvetin tuskat!

Nyt naputettiin ovelle. Timea laski säikähtyneenä sapelin takaisin laatikkoon ja änkötti sitten

epämääräisesti: "Sisään!" Mutta sitä ennen hän kuitenkin veti alas hihansuut, jotka olivat vetäytyneet ylöspäin.

Majuri Katshuka astui sisään.

Hän oli vieläkin komea mies, jolla oli kauniit sankarinkasvot. Timea ei mennyt häntä vastaan, vaan seisoi yhä lampun vieressä. Timar tarkkasi häntä ankarasti.

Tuhat tulimmaista, mitä hänen täytyi nähdä!

Majurin astuessa sisään *punastui* Timea.

Niin, alabasteripatsas saattoi myöskin loistaa aamuruskosta. Pyhimyskuvan kasvot olivat liikutuksen vallassa, ja neitseellinen valkeus koristautui ruusuilla.

Valkeat kasvot olivat kohdanneet hänen, joka voi sytyttää ne liekehtimään.

Tarvitaanko muita todistuksia. Tarvitaanko sanoja?

Timar oli työntämäisillään kuvan syrjään ja Pyhän Yrjänän vastustajan, lohikäärmeen, tavoin heittäytymäisillään noiden kahden väliin, ennenkuin Timean huulet olivat ennättäneet lausua julki sen, mitä hänen kasvonsa ilmaisivat...

Mutta ei! — Kenties hän oli vain nähnyt unta. Timean kasvot ovat yhtä valkoiset nyt kuin ennen. Kylmän arvokkaasti hän viittaa majuria istuutumaan. Itse hän istuu kauas hänestä, ja hänen katseensa on niin ankara, niin kylmä, niin kunnioitusta herättävä.

Majuri piti kultanauhoin koristettua lakkia toisessa kädessään ja kultatupsuista sapelia toisessa ja istui jäykkänä kuin kenraalinsa edessä.

He katselivat toisiaan kauan. Molemmat taistelivat kiusaavia tunteita vastaan.

Timea katkaisi äänettömyyden.

"Herraseni, te olette lähettänyt minulle arvoituksellisen kirjeen, jota seurasi vieläkin merkillisempi lahja. Tämä lahja on taittunut sapeli."

Näin sanoen hän avasi laatikon ja otti sieltä esiin kirjeen.

"Kirjeenne sisältö on seuraava: Armollinen rouva! Minä olen tänään ollut kaksintaistelussa, ja vain sitä seikkaa, että sapelini taittui, saa vastustajani kiittää hengestään. Tämä kaksintaistelu on yhteydessä sangen arvoituksellisten asianhaarojen kanssa, jotka suoranaisesti liikuttavat teitä, ja vielä enemmän *teidän puolisoanne*. Suokaa minulle muutaman minuutin keskusteluaika, joten voisin sanoa teille, mitä teidän välttämättä tulee tietää."

"Tässä kirjeessä ovat sanat *teidän puolisoanne* alleviivatut kaksinkertaisesti, ja juuri tämä seikka sai minut sallimaan teille tilaisuutta keskusteluun. Puhukaa! Mitä yhteyttä on teidän kaksintaistelullanne ja herra von Levetinczyn persoonallisilla suhteilla? Minä olen kuunteleva teitä, niin kauan kuin sanottavanne koskee herra von Levetinczyä, — mutta jos siirrytte toiselle alalle, niin poistun heti paikalla."

Majuri kumarsi miettivän totisena.

"Alan siis, armollinen rouva, kertomalla erään tuntemattoman miehen viime aikoina kuljeskelleen tässä kaupungissa puettuna meriupseerinpukuun. Pukunsa on avannut hänelle tien kaikkialle, missä upseereja oleskelee. Hän tuntuu olevan maailmanmies ja tottunut seuraihminen. En tiedä lähemmin kertoa, ken hän on, sillä minun tapani ei ole urkkia. Eikö hän joskus ole herättänyt teidänkin huomiotanne, armollinen rouvani? Te olette voinut joka ilta nähdä hänet teatterissa; hänellä on yllään vihreä virkapuku, jossa on keltaiset ja punaiset kääntökaulukset."

"Minä olen nähnyt hänet."

"Ja muistatteko milloinkaan ennen nähneenne häntä?"

"En ole pannut merkille hänen kasvojaan."

"Sehän on totta, armollinen rouva ei milloinkaan katsele vieraita miehiä kasvoihin."

"Eteenpäin, herrani! Minusta ei ole kysymys."

"Tämä mies on jo viikkokausia seurustellut kanssamme; rahoja hänellä tuntuu olevan viljalti. Syyksi

täällä oloonsa hän ilmoitti odottavansa herra von Levetinczyn paluuta, koska hänellä oli muka hyvin tärkeä asia kerrottavana hänelle. Asia alkoi lopuksi ikävyyttää meitä. Hän tiedusteli joka päivä herra von Levetinczyä, ja hänen ilmeensä oli silloin niin salaperäinen, että me tulimme ajatelleeksi hänen olevan seikkailijan. Eräänä päivänä päätimme panna miehemme pussiin. Meidän oli saatavat selville, miten oli tämän ihmisen, laita, joka tunkeutui seuraamme. Minä otin hänet kuulusteltavakseni. Hän veti taas esiin tavalliset lausepartensa, että hänellä oli jotakin selvitettävää teidän miehenne kanssa. Miksi hän ei siis kääntynyt herra Levetinczyn liikkeenhoitajan puoleen? — Siksi, että asia oli niin arkaluontoinen, että se voitiin selvittää vain kahden kesken. — Tämän vastauksen saatuani päätin minä armotta käydä hänen kimppuunsa. Kuulkaa, sanoin hänelle, minä en usko, ja me epäilemme sitä kaikki, teillä olevan mitään arkaluontoisia asioita selvittämättä herra von Levetinczyn kanssa. Me emme tiedä, kuka te olette, mutta sen tiedämme, että herra Levetinczy on kunniallinen mies, jolla on järkeä ja luonnetta, jonka varallisuussuhteet, hyvä maine ja yhteiskunnallinen asema ovat tunnetut — ja sitäpaitsi hän on mies, joka perheenisänä on moitteeton ja joka kansalaisena on uskollinen kuninkaalleen. Hänellä ei siis voi olla mitään syytä salaisiin kohtauksiin teidän laistenne miesten kera."

Majurin puhuessa oli Timea noussut hiljaa paikaltaan. Hän meni nyt majurin luo, ojensi kätensä sanoen: "Kiitän teitä."

Ja taas näki Timar hänen valkeiden kasvojensa leimahtavan hehkuvan punaisiksi, jommoiset ne eivät ikinä olleet olleet, mutta nyt jäivät semmoisiksi. Rouva oli lämmennyt ajatellessaan juuri tämän miehen, jota hänen sydämensä jumaloi, puolustavan toista, joka ollen hänen puolionsa seisoi heidän sydämiensä välillä.

Majuri jatkoi selontekoa, ja jotta ei loukkaisi Timeaa katseillaan, hän etsi huoneesta toisen esineen, johon kiinnitti katseensa, kuten ne, jotka aikovat kertoa jännittävän kertomuksen, valitsevat kiinteään pisteen silmilleen. Sellaisen hän löysi lohikäärmeen päästä Pyhän Yrjänän kuvassa. Mutta juuri tämän lohikäärmeen pään vieressä oli se aukko, josta Timar katseli huonetta, ja hänestä tuntui kuin majuri puhuisi suoraan hänelle, vaikka hänen piilopaikassaan olikin niin pimeä, ettei kukaan voinut nähdä häntä.

"Tämän kuultuaan", jatkoi majuri, "muuttuivat miehen kasvot äkkiä ja hän hypähti ylös, kuin nukkuva koira, jonka hännälle on astuttu. 'Mitä?' hän huusi, niin että kaikki sen kuulivat, 'te pidätte siis Leventinczya rikkaana, mainehikkaana, ymmärtäväisenä ja kunnioitettuna miehenä, hyvänä perheenisänä ja uskollisena alamaisena? No, minäpä näytän teille, että tämä Levetinczy, tavattuaan minut, seuraavana päivänä lähtee karkuun ja jättäen talonsa ja kauniin vaimonsa pakenee Unkarista ja koko Europasta, ja että te ette milloinkaan ole saava hänestä kuulla.'"

Timean käsi etsi tahtomatta katkenneen sapelin kahvaa.

"... Vastauksen asemasta löin miestä kasvoihin."

Timar veti nopeasti päänsä aukosta, jossa oli urkkinut, ikäänkuin olisi pelännyt iskun kohtaavan itseään.

"Minä näin miehen heti katuvan sanojaan. Hän olisi mielellään vetäytynyt pois tämän nyrkiniskun seurauksista. Mutta minä en päästänyt häntä. Minä asetuin hänen tielleen. 'Te olette sotilas, teillä on sapeli. Teidän täytyy siis tietää, mihin tällainen kunniallisten miesten välillä tapahtunut kohtaaminen johtaa. Tuolla ylhäällä majatalossa on avara tanssisali; me sytytämme kynttilät, te valitsette kaksi sekundanttia, ja minä kaksi, ja sitten me annamme aseiden ratkaista asiamme.' Emme jättäneet hänelle hetkeäkään ajatusaikaa. Mies miekkaili kuin merirosvo. Pari kertaa hän yritti tarttua sapeliini vasemmalla kädellään, minä raivostuin, iskin häntä päähän ja hän kaatui lattialle. Hänen onnekseen olin iskenyt terän lappeella, jolloin terä katkesi. Seuraavana päivänä mies oli paennut kaupungista, kuten lääkäreiltä kuulin. Haava ei siis ollut vaarallinen."

Timea otti jälleen ylös sapelin ja tarkasteli sen terää. Sitten hän laski sen takaisin pöydälle ja ojensi kätensä majurille.

Tämä taitui siihen hellästi ja vei sen huulilleen; tuskin saattoi huomata hänen sitä suudelleen.

Timea ei vetänyt kättään pois.

"Kiitän teitä!" kuiskasi majuri hiljaa. Timar ei kenties kuullutkaan sanoja piilopaikkaansa, mutta majurin kosteat silmätkin sanoivat samaa: "Kiitän teitä!"

Seurasi pitkä vaitiolo. Timea istuutui jälleen sohvalle ja nojasi päätään käteensä.

Majuri ryhtyi taas puheeseen:

"Mutta, armollinen rouva, minä en ole pyytänyt saada keskustella kanssanne kerskuakseni urotyöstä, joka on teille kiusallinen ja minun puolestani oli vain ystävydenvelvollisuuden täyttämistä, enkä myöskään saadakseni sitä kiitosta, jota te ystävällisesti osoititte minulle kädenpuristuksella. Se oli paljon ja minulle erinomainen palkinto. Mutta minä en sen vuoksi, tällä tavattomalla, miltei naurettavalla tavalla, lähettämällä teille taittuneen sapelin, ole pyrkinyt saamaan teidät suostumaan keskusteluun kanssani, vaan tehdäkseni teille vakavan kysymyksen. Armollinen rouva, olisiko mahdollista, että tuon ihmisen puheissa olisi perää?"

Nämä sanat kuullessaan Timea säpsähti kuin salaman iskemänä. Timariinkin tämä salama sattui, joka ainoa hermo hänessä vetäytyi kokoon.

"Mitä te ajattelette?" huusi Timea kiivaasti.

"Sana on sanottu", jatkoi majuri, joka oli noussut tuoiltaan, "ja nyt minä en jätä teitä ennenkuin vastaatte kysymykseeni, armollinen rouva. Jos tämä mies on valehdellut yhden asian, niin on kaikki tyyni valhetta; mutta jos vain yksikin asia on totta, niin voi kaikki olla totta. Senvuoksi olen tullut tänne. Ilman verukkeita, suoraan asiaan käyden, avoimin otsin kysyn teiltä: Onko mahdollista, että näissä syytöksissä voisi olla yhtään totuuden sanaa? Minä en ole toistanut kaikkea, mitä tuo mies on sanonut Levetinczystä, mutta kaiken, mikä voi miestä loukata, hän on syytänyt hänen niskoilleen. Onko mahdollista, että Timarin elämä voisi saada sellaisen kauhean käänteen, jonka tämän onnettoman talon edellinen omistaja vain kuolemallaan vältti? Sillä jos se on mahdollista, niin eivät mitkään hienotunteisuusyyt voi pidättää minua Jumalan armahtavaisuuden nimessä hetkeäkään viipymästä pelastaakseni teidät tästä talosta, joka siinä tapauksessa uhkaa lyhistyä kokoon. Minä en voi sallia teidän vihkiytyvän turmioon; minä en voi kylmäverisenä katsella, kun joku vetää teidät mukanaan syvyyteen."

Nämä hehkuvat sanat olivat lämmittäneet Timeaa. Timar katseli väristen ja liikutettuna vaimonsa sieluntaistelua. Timea suoriutui voittajana. Hän kokosi kaikki voimansa ja vastasi levollisesti:

"Olkaa huoletta, herrani. Minä voin vakuuttaa teille, että ken tämä mies lieneekin ja mistä tulleeekin, niin hän on valehdellut ja hänen panettelussaan ei ole mitään perää. Minä tunnen tarkoin herra Levetinczyn varallisuussuhteet, sillä hänen poissaollessaan olen minä hoitanut liikeasioita ja olen tajusin selvillä kaikesta. Hänen raha-asiansa ovat järjestyksessä, ja vaikkakin kaikki, mikä hänen yrityksissään on alttiina, onnettoman sattuman kautta menisi, niin ei ainoakaan pylväs hänen talossaan silti horjuisi. Sitäpaitsi voin minä hyvällä omallatunnolla sanoa teille, että herra Levetinczyn omaisuudessa ei ole äyriäkään, joka ei olisi rehellistä tietä hankittu. Hän ei ole ketään vahingoittanut eikä tehnyt köyhäksi ja hänen ei siis tarvitse vavista niitä syytöksiä, joita muut hänestä tekevät, eikä salata Jumalalta eikä ihmisiltä sitä, miten hän on saanut sen tai sen omaisuutensa osan. Levetinczy on rikas mies, jonka ei tarvitse punastua rikkauttaan."

Haa, kuinka Timarin posket paloivat pimeässä!

Majuri huokasi syvään.

"Te olette saanut minut vakuutetuksi kaikesta, armollinen rouva. Minä en myöskään ole epäillyt, ettei joka sana, jolla hän moitti Timaria liikemiehenä, olisi ollut valhetta. Mutta hänen lausunnoissaan oli myös paljon sellaista, joka asetti hänet puolisona huonoon valoon. Sallikaa minun kysyä teiltä yhtä seikkaa: Oletteko onnellinen?"

Timea katsoi häneen sanomaton tuska kasvoissaan ja hänen katseessaan oli vastaus: "Sinä näet ja kuitenkin kysyt!"

"Rikkaus, komeus ja ylenpalttisuus ympäröi teitä", jatkoi majuri rohkeammin; "mutta jos on totta, mitä minä — kautta kunniani! — en milloinkaan ole keneltäkään kysynyt ja johon minä, kun eräs minulle kysymättä sen sanoi, vastasin: 'Sinä valehtelet!' ja kuritin häntä siitä — jos se on totta, että te kärsitte, että te ette ole onnellinen, niin minä en olisi mies, jos nyt minulta puuttuisi rohkeutta sanoa teille: Armollinen rouva, vielä on eräs, joka kärsii yhtä paljon ja on yhtä onneton kuin te; — heittäkää luotanne nämä *kahden ihmisen* kärsimykset, jotka vielä toisessa maailmassa tulevat Jumalan edessä syyttämään kolmatta, näiden kärsimysten aiheuttajaa. Erotkaa hänestä!"

Timea painoi molemmin käsin sydäntään ja katseli kirkastettu tuska kasvoillaan ylös, kuten marttyyri, joka menee tuskalliseen kuolemaan. Kaikki sydämen tuskat olivat tällä hetkellä heränneet hänessä.

Kun Timar nyt näki hänet, löi hän masentuneena otsaansa ja kääntyi pois Judaksen reiästä, josta hän vakoili.

Muutamaan hetkeen hän ei kuullut eikä nähnyt mitään.

Kun kiusallinen uteliaisuus veti hänet uudelleen valon luo, joka tunkeutui hänen pimeyteensä ja hän katsahti huoneeseen päin, ei hän enää nähnyt marttyyriä. Timean kasvot olivat taas levolliset.

"Herraseni", hän sanoi lempeällä, vienolla äänellä majurille, "se seikka, että olen kuunnellut teitä loppuun asti on todistuksena siitä, että kunnioitan teitä. Sallikaa minun säilyttää tämä kunnioitukseni älkääkään milloinkaan enää kysykö minulta, mitä tänään olette kysynyt. Minä otan koko maailman todistajakseni, että en milloinkaan ole sanoin, enkä edes kyynelin valittanut. Kenen tähden olisin valittanut. Hänenkö, joka pelasti minut, muukalaisen, lapsen, kuolemasta, joka kolme kertaa astui kuoleman valtakuntaan pelastamaan minua? Kun minä olin typerä olento, jota kaikki ivasivat, suojeli hän minua; minun takiani hän joka päivä kävi verivihollisensa luona, kärsi kanssani, valvoi etujani. Kun minusta oli tullut kerjäläinen, jolla ei ollut kattoa pääni päällä, lahjoitti hän minulle, palvelijalle, kätensä, rikkautensa ja teki minusta kotinsa valtiattaren. Ja kun hän ojensi minulle kätensä, tarkoitti hän totta. Hän ei laskenut leikkiä kanssani."

Sanoessaan tämän Timea kiiruhti erään seinäkaapin luo ja tempasi sen oven auki.

"Katsokaa tänne, herraseni", hän huusi majurille ja levitti auki koruompeleisen laahustimen erästä puvusta, joka riippui kaapissa. "Tunnetteko tätä pukua? Se on sama puku, jota minä ompelin. Te näitte minun viikkokausia tekevän siihen työtä. Joka piste on minulle haudattu unelma, surullinen muisto. Minulle oli kuviteltu, että siitä tulisi hääpukuni. Mutta kun se oli valmis, sanottiin minulle: 'Riisu se nyt yltäsi, se onkin toista morsianta varten!' Oi, herrani, se oli kuolettava isku sydämelleni. Jo vuosikausia olen riutunut tämän parantumattoman haavan tähden. Mutta nytkö hakisin eroa tästä jalosta, suuresta miehestä, joka ei, minun ollessani vielä puoliksi lapsi, imarrellut minua eikä sanonut minulle kohteliaisuuksia pannakseen pääni pyörälle, vaan pysyttelihe loitolla ja odotti, ja vasta sitten, kun muut polkivat minua ja jättivät minut avuttomaksi, astui hän esiin korottaakseen minut luokseen eikä ole senjälkeen milloinkaan lakannut yli-inhimillisellä, enkelimäisellä kärsivällisyydellä tekemästä kaiken voitavansa parantaakseen kuolettavaa haavaani ja jakaakseen kärsimykseni? Minäkö eroaisin tästä miehestä, jolla ei paitsi minua ole ketään muuta, jota hän rakastaa, tästä miehestä, jolle minä olen koko maailma, ainoa olento, jonka nähdessään hänen synkät kasvonsa kirkastuvat. Minäkö eroaisin tästä miehestä, jota kaikki rakastavat ja kunnioittavat? Minäkö sanoisin vihaavani häntä — minä, jonka on kiittäminen häntä kaikesta, ja joka en ole antanut hänelle muita myötäjäisiä kuin sairaan rakkaudettoman sydämen?"

Intohimoisesti liikutetun rouvan sanoja kuullessaan peitti majuri kasvonsa kädellään. Ja mitä sitten tunsu toinen mies Pyhän Yrjänän kuvan takana? Eikö hänestä tuntunut kuin hän olisi ollut lohikäärme, jonka kitaan pyhä ritari syöksee keihäänsä?

Ei kuitenkaan riitä, että keihäs syöstään halien kurkkuunsa; keihäänkärjen väkä riuhdotaan uudelleen irti haavasta.

"Ei, herraseni", jatkoi Timea, jonka kasvoja kirkasti vastustamattoman viehättävä naisellinen arvokkuus, "vaikka Timar olisi suoranainen vastakohta sille, miksi maailma häntä luulee, vaikka hän olisi rappiolla, kerjäläinen, en kuitenkaan eroaisi hänestä. Ei, silloin kaikkein vähinten. Ja jos hänen nimeänsä tahraisi häpeä, en silti heittäisi tätä nimeä luotani. Minä jakaisin hänen häpeänsä, kuten olen jakanut kaikki hänen loistokautenaan. Vaikka koko maailma halveksisi häntä, olisin minä kuitenkin velkapää hänelle ikuisen kunnioitukseni. Jos hän joutuisi maanpakolaiseksi, seuraisin häntä maanpakoon, ja minä asuisin hänen kanssaan metsissä, jos hänestä tulisi ryöväri. Niin, jos hän surmaisi itsensä, kuolisin hänen kanssaan..."

(Mitä se on? Itkeekö lohikäärme kuvassa?)

Timea ei ollut vielä puhunut loppuun.

"Ja lopuksi, herraseni, vaikka tuntuvin, katkerin suru, joka voisi kohdata vaimoa, kohtaisi minuakin, jos saisin tietää hänen rakastavan toista, niin sanoisin: Jumala siunatkoon häntä, joka on lahjoittanut miehelleni sen onnen, jota minä en voinut hänelle antaa! Enkä minä eroaisi hänestä. — Minä en siihen suostuisi, vaikka hän itse pyytäisi; minä en milloinkaan eroa hänestä, sillä minä tiedän, mitä valani ja sieluni pelastus vaativat minulta!"

Majuri nyhkytti — hänkin!

Timea vaikenen hetkiseksi saadakseen takaisin levollisuutensa. Senjälkeen hän alkoi taas matalalla, lempeällä äänellä:

"Ja nyt te lähdette luotani ainiaaksi. Se tikarinpistos, jonka te monta vuotta sitten minun sydämeeni iskitte, on nyt kuitattu tällä miekaniskulla. Minä säilytän tämän taittuneen sapelin muistona. Niin usein kun silmäni sattuvat tähän sapeliin, muistutan itselleni teidän olevan jalon ihmisen, ja se on parantava haavani. Sillä, että te ette vuosikausiin ole lähestynyt minua ettekä puhunut minulle, olette te sovittanut

sen, että kerran lähestyitte minua ja puhuitte minulle."

(Pyhän Yrjänän takaa kuului melua, ikäänkuin joku olisi nopeasti poistunut.)

Kun Timar kaapinovesta syöksyi piilopaikastaan käytävään, astui tumma olento hänen eteensä. Oliko se varjo, aave, vai paha henki?

"Mitä olette kuullut? Mitä olette nähnyt?"

Se oli Atalia.

Timar työnsi tumman varjon luotaan ja painaen sen toisella kädellään seinää vastaan kuiskasi sen korvaan:

"Kiros tulloon päällenne! Ja kirottu olkoon tämä talo ja sen tomu, joka sen rakensi!"

Näin sanoen hän juoksi kuin mielipuoli alas portaita.

Ovi Timean huoneeseen avautui. Sieltä loisti valonhohde, ja siinä saattoi tuntea majurin, joka poistui. Timea soitti. Sohvi-rouvan kimeä ääni kuului hänen toruessaan siitä, että joku oli sammuttanut lampun portaissa. Sitten hän näytti majurille tietä. Atalia piiloutui kaapinoven taa. Ja kun kaikki olivat poistuneet ja oli jälleen tullut pimeä seisoi hän kauvan puhellen itsekseen äänettämiä sanoja. Hän vain liikutteli huuliaan, puri yhteen hampaansa ja silmät pyörivät ja puristetut nyrkit uhkasivat. Mitä hän sanoi?

Kymmenes luku.

ENSIMMÄINEN TAPPIO.

Paetako? Mutta minne? Siitä on nyt kysymys.

Tornikellot kaupungissa lyövät kymmenen. Puomit oli jo laskettu alas pienemmän Tonavan yli vievällä sillalla, joka johti saarelle. Nyt pääsi jäätäkin myöten suuremman Tonavan haaran ylitse. Mutta sinne ei voi päästä häivyttämättä kaikkia puusillalla olevia tullipalvelijoita ja rannalla muutamia poliiseja, joilla on ankara käsky olla päästämättä illasta kello 8:sta aamuun kello 7:ään ketään jälle, vaikka pyrkijä olisikin itse paavi.

Tosin pari seteliä herra von Levetinczyn lompakosta kenties olisi saanut aikaan sen, mitä eivät edes pyhän isän bullat olisi pystyneet toimittamaan; mutta silloin olisi myös seuraavana päivänä varmasti koko kaupunki tiennyt kultapojan myöhään yöllä, yksin suuressa kiireessä lähteneen vaarallisen jään yli. Siitäpä olisi tullut erinomainen kuvitus juoruun, joka jo oli syntynyt kaupungissa kaksintaistelun johdosta. Pian olisi sanottu:

"No, hän pakenee jo Amerikkaan." Ja se olisi tullut Timeankin korviin.

Timea!

Oi, kuinka raskasta on muistella tätä nimeä! Ja se kaikuu kaikkialta häntä vastaan.

Hänelle ei jäänyt muuta mahdollisuutta kuin palata Serberkadulla olevaan taloonsa ja odottaa siellä, siksi kunnes päivä alkaisi sarastaa.

Seuraisi tuskallinen yö.

Varovasti kuin varas, hän avasi oven, joka johti hänen huoneeseensa. Tähän aikaan nukkuivat talon kaikki muut asukkaat.

Tultuaan huoneeseen hän ei sytyttänyt mitään valoa. Hän heittäytyi sohvalle. Mutta pimeässä löysivät takaa-ajavat aaveet hänet vielä paremmin.

Kuinka punastuivatkaan alabasteri-kasvot!

Niinmuodoin on siis elämää jään alla. Vain aurinko puuttuu.

Avioliitto on Timealle ikuinen talvi, ikuinen napamaidentalvi. Hän on uskollinen vaimo.

Ja kilpakosija on myöskin uskollinen ystävä. Hän lyö miekkansa palasiksi sen miehen kalloon, joka uskaltaa panetella jumaloidun rouvan miestä.

Hänenkin edessään on Timarin kumartaminen. Aina niin pitkälle on hänen täytynyt nöyrtyä, että hänen nyt on pidettävä tätä miestä, jota hän vihasi, onnellisena kilpakosijanaan, jota hän halveksien katseli kuin nälkiintynyttä raukkaa, joka kokosi muutamia muruja muonanhankinnasta, aina niin pitkälle on tultu, että Timarin on pidettävä häntä suurena luonteena, joka on paljon hänen yläpuolellaan. Hänen itsensä yläpuolella!

Ja Timea rakastaa tätä henkilöä ja on onneton niinkuin tämäkin.

Ja molempien onnettomuuden syynä on se, että Timar on "kultapoika."

Ne, jotka eivät rakasta häntä, jumaloivat häntä.

Ei kenkään edes ajattele pettää, tai häväistä häntä, tai varastaa häneltä, ei edes särkeä hitustakaan hänen kunniansa timantista. He vaalivat hänen kunniaansa kuin aarretta.

Mitä? Jos nyt joku sanoisi: "Mutta eihän se ole totta!"

... Miten lämpimästi hänen vaimonsa ylisti häntä!

"Minut, palvelijattaren, hän teki talonsa hallitsijaksi."

Se ei ole totta. Sinä olit hallitsija, hän palvelija. Sinun omaisuudellasi hän teki itsensä herraksi, ja vasta sen jälkeen hän antoi sen sinulle.

"Hänellä ei ole ketään muuta kuin minut. Minä olen ainoa olento, jonka nähdessään hänen synkät kasvonsa kirkastuvat."

Se ei ole totta. Hän nauttii rakkautta ja onnea eräässä maailman kolkassa, missä hän pettää sinua, rikkoo valansa ja pilkkaa uskollisuuttasi!

"*Minäkö* halveksisin häntä jota kaikki kunnioittavat?"

Mutta miksi kaikki kunnioittavat häntä? — Siksi, että häntä ei kukaan tunne. Jos Timea nyt kuulisi ja näkisi, millaista hänen sisällään on, sanoisikohan hän silloinkin: "Minä tahdon jakaa hänen nimensä häpeän, niinkuin olen jakanut sen loistonkin?"

Niin, hän sanoisi siten.

Timea ei hae eroa hänestä.

Timea sanoisi: "Jos olet tehnyt minut onnettomaksi, niin kärsi nyt kanssani." Se on enkelin julmuutta.

Näin on Timean laita.

Mutta miten on Noëmin?

Mitä hän tekee autiolla saarella, josta hän, siitä kiitos Timean jalomielisyyden — ei saa lähteä? Yksin keskellä talven synkkää yksitoikkoisuutta, pieni, avuton lapsi sylissä! Mitä hän nyt ajattelee? Ei ole ketään, joka voisi sanoa hänelle lohdutuksen sanaa. Kuinka hän vapiseekaan aaveita, huonoja ihmisiä, villejä eläimiä peläten siellä autiossa korvessa! Kuinka hänen sydäntään ahdistaneekaan ajatellessaan rakastettuaan ja ihmetellessään, missä tämä nyt oleskelee!

Oi, jospa hän vain tietäisi!

Oi, jospa nuo molemmat naiset tietäisivät, mikä alhainen lurjus se mies on, joka saattaa heille niin suuria sydäntuskia!

Jospa olisi joku, joka voisi sanoa heille sen!

Mutta odottakaa!

Kukahen se muukalainen voisi olla, joka on jo sanonut hänestä sellaisia asioita, että majuri iski häntä päähän? Vieras meriupseeri? Kukahan tämä vihamies voisi olla? Nyt on mahdotonta saada tietää sitä, sillä hän on jo lähtenyt kaupungista saamansa haava päässään.

Jokin ääni sanoi Timealle, että olisi parasta paeta tätä ihmistä.

Paeta! Kaikki hänen pyrkimyksensä ja tarkoituksensahan yhtyivät pakoajatukseen. Hänen mielestään ei ole mitään sietämättömämpää kuin paikallaan pysyminen. Matkoilla ollessaan hän pitäessään päivällislepoa ei voi odottaa niin kauan, kunnes hevoset ovat ennättäneet syödä, hän menee jalan eteenpäin maantietä pitkin. Täten häntä alituisesti ajaa jokin paikasta paikkaan.

Nyt hänen päähänsä pisti viedä Noëmi ja Dodi laivaan ja purjehtia maailman ympäri heidän kanssaan. Kauas tuntemattomiin maanosiin.

Mutta Timea!

Tähän nimeen hän tekee haaksirikon. Valtamerellä virtaa lämmin virta päiväntasaajalta napamaihin saakka ja napamailta uiskentelee jäävuoria aina päiväntasaajalle saakka. Timar ajatteli, miten hullusti hän oli tehnyt ottaessaan sellaisen valtameren rintaansa.

Eikä hänen silmiinsä tullut unta! Hänen taskukellonsa löi kaksitoista. Vielä oli hänen valvottava seitsemän pitkää tuntia ennenkuin aamu valkenisi.

Hän päätti vihdoinkin sytyttää valon. Mielenliikutuksia vastaan on olemassa rauhoittava keino, vaikuttavampi kuin opium, nimittäin arkipäiväinen askartelu.

Sillä, jolla on paljon tekemistä, ei ole aikaa antautua rakkauden tuskien valtaan. Kauppiaat harvoin tekevät itsemurhan onnettoman rakkauden vuoksi. Heille ovat liikehuolet sellaisena terveellisenä jalkakylpynä, joka vetää veren alas jaloimmista ruumiinosista.

Timar otti esiin kirjeet, jotka oli pistetty pronssisen lohikäärmeen alle. Tämän kirjepainon alle pani hänen lähin miehensä tavallisesti ne kirjoitelmat, joiden sisältöön Timarin välttämättä oli itse tutustuttava, tai jotka hänen itse oli ratkaistava. Muutamat niistä olivat jo olleet Bajassa, Levetincz'issä, Wienissä ja Triestissä etsiäkseen näistä paikoista vastaanottajaansa ja olivat palanneet hänen pääkonttoriinsa Komorn'issa todistaakseen, ettei Timar puoleen vuoteen ollut näyttäytynyt missään näistä paikoista.

Jollei hänen ympärillään olisi ollut pelkästään rehellisiä ihmisiä, olisi häntä voitu pettää ja kavaltaa joka taholla.

Muutamiin kirjeisiin oli Timea jo merkkinnyt ratkaisseensa kysymyksessä olevan asian.

Taaskin Timea!

Mikael avasi ja luki toisen kirjeen toisensa jälkeen. Kaikissa oli hyviä uutisia. Hän tuli ajatelleeksi Polykratesta, jolle kaikki onnistui ja joka lopulta alkoi pelätä menestystään.

Hänen rikkautensa kasvoi lakkaamatta. Häneltä jo puuttuu tilaisuutta hedelmällisesti käyttää kokoontuneita rahasummiaan. Hyväntekeväisyystili ei voi ottaa koko voittoa, joka nousee yli kaiken odotuksen. Kaikki, mihin hän ryhtyy, onnistuu. Kaikki, mihin hän lainaa nimensä, muuttuu kullaksi. Puhdas paperi tulee arvokkaaksi, kun hänen liikkeensä nimileima painetaan siihen.

Ja mikä on sitten syynä tähän ennenkuulumattomaan menestykseen?

Salaisuus, jota ei kukaan tunne, ei kukaan muu kuin hän.

Kuka on nähnyt Ali Tshorbadshin aarteiden makaavan hujan hajan pimeässä hytissä?

Hän yksin — ja kuu. Mutta kuu on hyvä toveri. Se on nähnyt muutakin.

Maailmanjärjestyksen painopisteenä on siis se, ettei tehty rikos milloinkaan tule ilmi. Silloin täytyy kaikkien seuraustenkin siitä olla loistoa, suuruutta, hyvettä!

Mutta se on mahdotonta!

Mikael tunsi sen, sillä hän oli syvä luonne. Hän tunsi, että liioiteltu onni, jonka perusta oli niin madonsyövä, lopuksi oli raukeava tyhjiin; sillä oikeus tapahtuu kaikille auringon alla. Ilolla hän olisi antanut pois puolet omaisuudestaan, vieläpä sen kokonaisuudessaankin, jos hän vain olisi voinut toivoa siten sovittavansa taivaan. Mutta hän tunsi katumuksentekonsa sisältyvän siihen tietoisuuteen, että hänen rikkautensa ja valtansa, hänen arvossa pidetty nimensä ja hänen näennäinen avio-onnensa olivat vain kohtalon ivaa. Hän oli haudattu sen alle, eikä voinut nousta ainoaan autuaaksitekevään elämään, jonka tarkoituksensa on Noëmi ja — pikku Dodi. Vasta kun Dodi ensimmäinen oli kuollut, vasta silloin hän tunsi, mitä poika oli ollut hänelle. Nyt, kun on kysymyksessä toinen, tuntee hän sen vieläkin voimakkaammin. Eikä hän voi tehdä heitä omikseen. Hän makaa haudattuna kultakasan alla, jota hän ei voi pudistaa päältään. Hän tuntee nyt valveilla ollen samaa, jota lavantaudin kuumehoureissa: hän makaa elävänä haudassa, joka on täytetty kullalla. Hänen päänsä päällä marmoripatsaassa seisoo liikkumaton alabasteripatsas: Timea. Kerjäläisnainen, pieni lapsi mukanaan, tulee poimimaan kukkia hänen haudaltaan: se on Noëmi. Elävältä haudattu koettaa turhaan huutaa: "Ojenna minulle kätesi, Noëmi, ja vedä minut ulos kultahaudasta!"

Timar ryhtyi uudelleen kirjeitä lukemaan.

Niiden joukossa oli eräs hänen brasilialaiselta asiamieheltään. Hänen lempiaatteensa, unkarilaisten jauhojen vienti, oli toteutunut loistavalla tavalla. Timar niittää siitä sekä kunniaa että rikkautta.

Lukiessaan kirjettä hän muisti kirjeenkantajan jättäneen hänelle sisäänkirjoitetun kirjeen, jossa oli valtameren tuonpuolisten maiden postileima. Hän etsi ja löysi sen takkinsa povitaskusta.

Kirje oli samalta kirjeenvaihtajalta, joka oli lähettänyt äskeiset suotuisat uutiset.

Se kuului:

Herrani! Sen jälkeen kun viime kirjeeni kirjoitin, on suuri onnettomuus kohdannut meitä. Suojattinne, Teodor Kristyan on häpeällisesti pettänyt meitä ja aiheuttanut meille suuria tappioita. Me olemme syyttömät tähän. Tämä mies on useita vuosia osottanut olevansa luotettava, kunnollinen ja ahkera, joten emme ole voineet olla osottamatta hänelle mitä suurinta luottamusta.

Hänen palkkansa ja toimituspalkkionsa olivat niin suuret, ettei hän ainoastaan elänyt hyvin niillä tuloilla, vaan säästikin vielä rahoja, jotka sijoitti meidän liikkeeseemme korkoa vastaan. Mutta tämä mies onkin vaarallisin petturi, joka milloinkaan on elänyt. Antaessaan näennäisten säästöjensä liikkeessämme kasvaa pieneksi pääomaksi, varasti hän meitä mitä julkeimmalla tavalla, kavalsi rahalähetyksiä, väärensi laskuja ja kirjoitti vääriä vekselejä liikkeemme nimessä — mikä oli hänelle mahdollista, syystä että te olitte antanut hänelle oikeuden käyttää sen nimileimaa, joten näihin saakka selville saatu tappio nousee 10 miljoonaan reissiin.

Timar heitti kirjeen luotaan.

Kymmenen miljoonaa reissii! Se on suunnilleen satatuhatta guldenia.

Kas siinä Polykrateksen sormus, joka oli heitetty mereen.

Hän luki eteenpäin:

"Mutta tappion tekee vieläkin tuntuvammaksi se seikka, että hän on sekoittanut viime vuosien lähetyksiin Lorsisianilaista tavaraa, joka on paljon huonompaa lajia, sillä tämän konnantyön avulla on hän pilannut unkarilaisten jauhojen maineen useiksi vuosiksi, jos me yleensäkin milloinkaan voimme saada kaikkia asioita järjestykseen."

Tämä on siis ensi isku, ajatteli Timar itsekseen. Ja tämä isku oli samalla tuntuvin suurelle liikemiehelle. Se koski asiaa, josta hän oli ollut eniten ylpeä, ja joka oli saattanut hänelle kuninkaallisen neuvoksen arvonimen.

Täten on siis Timean rakentama loistava rakennus lyhistynyt kokoon.

Taaskin Timea!

Timar kiirehti lukemaan eteenpäin.

"Kevytmielisten naisten kanssa solmittu ystävyys on vienyt nuoren rikollisen näille harhateille. Muukalaiselle on tämä seikka ilmanalamme vaarallisin tartunta. Me vangitsimme hänet heti, mutta varastetuista rahoista ei ollut enää mitään jäljellä; osan hän oli menettänyt pelihelvetissä, loput tuhlanut kreolilaisnaisten seurassa. On tosin myös mahdollista, että lurjus on pannut melkoisia rahasummia varmaan säilöön, toivoen pääsevänsä niihin käsiksi tultuaan vapaaksi; mutta siinä tapauksessa hän saa odottaa kauan, sillä tšekäläinen tuomioistuin on tuominnut hänet viideksitoista vuodeksi kaleriorjaksi."

Timar ei kyennyt lukemaan eteenpäin. Hän antoi kirjeen pudota pöydälle. Sitten hän nousi ja alkoi levottomasti kävellä edestakaisin huoneessa.

Viideksitoista vuodeksi kaleriorjaksi! Olla viisitoista vuotta taottu kiinni soutuilaivaan, jolloin ei näe muuta kuin taivasta ja vettä! Viisitoista vuotta kestettävä auringon polttavaa hehkua, keinua ikuisesti levottomalla merellä ja kirotta ikuisesti armotonta ihmiskuntaa! Hänestä tulee vanha mies ennenkuin hän saa vapautensa takaisin. — Ja miksi? Siksi, että Mikael Timar von Levetinczy ei saa häiritä, tämän nauttiessa kiellettyjä iloja Vapaalla Saarella. Siksi, että ei kukaan saa ilmaista Noemia Timealle eikä Timeaa Noemille.

Kun sinä lähetit Teodorin Brasiliaan, et luullut asiain käyvän näin... Kuitenkin, sinä laskit niiden olosuhteiden, joihin hän joutui, tekemään hänestä rikollisen.

Sinä et heti surmannut häntä luodilla niinkuin kunniallinen mies kaksintaistelussa surmaa vastustajansa, joka on hänen rakkautensa tiellä. Sinä teeskentelit isällistä hyväntahtoisuutta ja lähetit hänet kolmen tuhannen penikulman päähän luotasi, ja nyt saat nähdä hänen viisitoista vuotta hitaasti kitumassa kuollakseen lopulta, sillä sinä olet näkevä hänet maapallon lävitse ja kaikkien sen merienkin keskellä.

Tuli oli uunissa sammunut. Huone oli käynyt kylmäksi, ja akkunat olivat jääkukkien peitossa. Siitä huolimatta tippui hiki Timarin otsalta hänen kävellessään edes takaisin pienessä huoneessa.

Siis on jokainen, jolle hän ojentaa kätensä, tuomittu onnettomuuteen.

Tähän käteen on kiinnitetty kirous.

Kerran hän oli itsetietoisessa ylimielisyydessään kerskunut, miten hän teki kaikki onnelliseksi, joita lähestyi; vieläpä roistotkin tekivät parannuksen.

Oi, kuinka hirvittävästi hän oli pettynyt!

Hänen joka sormessaan riippui kirous ja tuomio.

Hänen takiaan on hänen vaimonsa onneton, ja samalla myös se ystävä, jolta hän viekkaasti on riistänyt vaimonsa.

Hänen takiaan kärsii toinenkin, jonka sydämen hän viekoitteli itselleen, ja jolle hän ei löydä turvapaikkaa maan päältä.

Ja tämä mies on nyt viisitoista vuotta kuuleva kahleiden kalisevan.

Oi, mikä kauhea yö!

Eikö päivä milloinkaan ala sarastaa?

Hän tuntee tässä huoneessa olevansa kuin vankilassa tai kuin haudassa.

Mutta salaisessa kirjeessä on myös jälkikirjoitus.

Timar palasi pöydän ääreen lukeakseen sen.

Jälkikirjoitus oli päivätty muutamia päiviä myöhemmin ja kuului seuraavasti:

"Juuri nyt sain kirjeen Porte au Prince'stä, missä meille ilmoitetaan, että kolme kaleriorjaa viime yönä pakeni veneellä siitä kalerista, missä rikollinen oli. Pelkään, että miehemme oli yksi niistä."

Lukiessaan nämä rivit valtasi Timarin sanomaton kauhu. Jos hiki oli tähän saakka helmeilnyt hänen otsallaan, niin alkoi hän nyt vavista. — Onko kuume palannut?

Hän katseli peloissaan ympärilleen.

Miksi hän pelkää?

Hän on yksin huoneessa ja on säikähtynyt kuin lapsi, jolle on kerrottu ryövärihistorioita. Hän ei voi kauemmin kestää täällä sisällä.

Hän otti pistoolinsa ja katsoi, olivatko ne kunnolla ladatut. Sitten hän tutki, saiko pistinpuukon kärjen helposti ulos.

Pois täältä!

On vielä yö. Palovartija on juuri kuuluttanut ensimmäisen tunnin keskiyön jälkeen. Täällä hän ei voi odottaa aamua.

Mitä? Eikö Szöny-rannalle voisi päästä kulkematta sillan yli? Saaren yläpuolella on Tonava täysin jäätynyt. Hänen tarvitsee vain vähemmän pelätä pimeää yötä ja vaarallista jääsiltää kuin tätä lepattavaa kynttilää ja avointa kirjettä.

Kirjeen hän pitää liekin yläpuolella ja polttaa sen. Sitten hän puhalttaa kynttilän sammuksiin.

Ne eivät enää tee häntä rauhattomaksi.

Senjälkeen hän hapuilee ulos huoneesta. Suljettuaan oven jäljessään johtuu hänen mieleensä, että hän kenties on sytyttänyt jotakin poisheitetyn kirjeen jäännöksillä. Hän menee takaisin sisään. Paperilla, joka on palanut tuhkaksi, kulkee vielä muutamia tulikipinöitä edestakaisin monimutkaisissa

kuvioissa kuin aavemaiset virvatulet. Hän odottaa siksi kunnes viimeinen kipinä on sammunut ja siten on tullut aivan pimeä. Senjälkeen hän syöksyy ulos yöhön. Tiellä eteisen ja käytävän lävitse hän näkee aaveen milloin edessään, milloin takanaan. Hän pitää vasenta kättään kasvojensa edessä ja oikeassa on hänellä paljastettu pistinpuukko. — Mutta kukaan ei väijy häntä, kukaan ei tule häntä vastaan.

Vasta silloin kun hän ennättää kadulle, hän tuntee rintansa keventyneeksi.

Hän rohkaisee taas itsensä.

Sillävälin on satanut lunta, joka nousee hänen jalkainsa alla hänen kiitäessään Tonavan rannalle läpi koko Serber-kadun aina myllysatamaan saakka.

Yhdestoista luku.

JÄÄ.

Tonava oli täydelleen jäässä aina Pressburg'iin saakka. Joka paikasta saattoi kulkea sen yli. Mutta päästäkseen Komornista Uj-Szöny'yn, oli Timarin kuitenkin kierrettävä saaren niemekkeen ympäri, sillä täällä on hiekkasärkkiä, joista kesäisin huuhdotaan kultaa. Näissä kaivetuissa särkissä kasaantuu jää tavallisesti korkeisiin röykkiöihin ja on vaikeata kiivetä näitä jäävallituksia ylös.

Timar teki ylimenosuunnitelman. Heti kun hänen huvilansa Monostor-kukkulan huipulla tulisi näkyviin, menisi hän suoraan eteenpäin.

Mutta jotakin tuli väliin, joka teki tyhjäksi hänen laskelmansa. Hän oli toivonut tähtikirkasta yötä; mutta heti hänen tultuaan Tonavalle laskeutui sumu. Alussa se vain oli hentoa, läpinäkyvää höyryä, mutta Timarin etsiessä tietä jäällä tuli sumu niin tiheäksi ettei voinut nähdä kolme askelta eteensä.

Jos hän nyt olisi kuunnellut järjen ääntä, olisi hän heti kääntynyt takaisin yrittääkseen palata rannalle; mutta hän oli juuri sellaisessa mielentilassa, jossa ei kuunnella järkisyytä. Hänen oli ehdottomasti päästävä toiselle rannalle.

Lukuunottamatta sumua oli yö pimeä, ja saaren yläpuolella on Tonavan levein kohta ja jään yli on siinä kohden vaikein kulkea. Jääkappaleet, jotka ovat kokoontuneet toinen toisensa päälle, muodostavat sikin sokin pitkiä vallituksia ja monin paikoin muistuttavat jäät oikullisesti rotkoutunutta kallioryhmää, josta myös sylenkorkuiset jäähuiput pistävät esiin.

Kuljettuaan useiden tämänlaatuisten vallitusten ympäri huomasi Timar kulkeneensa harhaan.

Hän on jo tuntikauden harhaillut jääkentällä. Hänen taskukellonsa lyö neljänneistä vaille kolme. Hänen olisi pitänyt jo aikoja sitten ennättää toiselle rannalle; hän on varmaankin erehtynyt suunnasta.

Hän kuuntelee. Pimeässä yössä ei kuulu ainoatakaan ääntä. On ilmeistä, ettei hän lähesty toisella rannalla olevaa kylää, vaan päinvastoin joutuu yhä kauemmas siitä.

Ei edes koiran haukuntaa kuulu.

Hän luuli nyt kulkeneensa Tonavaa pitkin, sensijaan että olisi kulkenut poikki, ja päätti sen vuoksi muuttaa suuntaa. Virta ei ole millään kohdalla yli kahtasataa askelta leveä, ja jossakin kohden hän kait lopultakin pääsisi maihin, jos jatkaisi kulkemistaan määrättyyn suuntaan.

Mutta pimeässä ja sumussa ei edes tiedetä, mihin suuntaan kuljetaan. Jäävallitus, jonka ohi hänen on kuljettava, vie hänet vastoin kaikkia laskelmia, suoralta linjalta pois. Hänen on kulkeminen murtoviivoissa takaisin samaan paikkaan, jossa jo on ollut. Toisen kerran hän löytää oikean suunnan ja hänen on vain tarvis ottaa sata askelta saapuakseen rantaan, mutta silloin hän alkaa miettiä, muuttaa suuntaa ja tulee taas noiduttuun jääsokkeloon.

Kello on nyt yli viisi. Hän on jo kulkenut Tonavalla neljä tuntia. Hän on lopen väsynyt. Hän ei ole ensinkään nukkunut tänä yönä eikä syönyt mitään koko edellisenä päivänä, mutta sitävastoin heikentynyt hermoja tärisyttävistä mielenliikutuksista.

Hän pysähtyi kuuntelemaan. Tähän aikaan tavallisesti soitetaan aamurukoukseen. Hänen pitäisi kuulla se joko kaupungista tai kylästä.

Mikä kohtalon iva, että pakana, kerettiläinen kuuntelee hartautta herättäviä kellonsointuja, jotka kutsuvat uskovaisia rukoukseen, ja että pakeneva rikoksentekijä hartaasti toivoo saada kuulla niitä!

Vihdoin hän kuuli, mitä oli toivonut: Komornin kellot. Oikein suunta olisi siis kääntyä puoleksi oikealle ja sitten marssia suoraan eteenpäin; siellä täytyi olla Szöny-ranta.

Mutta kellot pettivät häntä tällä kertaa, ne johtivat häntä vielä kauemmas Tonavaa ylös. Hän eksyi alueelle, jossa oli yksinomaan toinen toisensa päälle kokoontuneita jääkappaleita, joiden syrjät pistivät suoraan ylös. Niiden välistä oli hänen pujoteltava, milloin liukuen alas, milloin tarraten kiinni ja välistä ryömien nelinkontin, mutta mistään hän ei päässyt rantaan.

Hän ei uskaltanut huutaakaan. Hän ei kuullut muuta ääntä kuin variksien rääkymistä niiden lentäessä hänen päänsä päällä, tosin näkymättömissä. Hänen ainoa toiveensa oli voida auringon asennosta päivän koittaessa nähdä, missä itä oli, jolloin hän, entinen merimies kun oli, helposti oli löytävä tiensä. Jos hän jossakin paikassa olisi voinut hakata reiän jäähän, niin hän olisi voinut virran suunnasta nähdä, minne päin oli mentävä, mutta jääpeite oli kaikkialla niin tasapaksu, että ilman kirvestä oli mahdotonta saada siihen reikää.

Vihdoin sarasti aamu. Alkoi valeta, mutta sumu peitti vielä auringon.

Kello oli jo yli yhdeksän ja hän harhaili yhä löytämättä rantaa.

Vihdoin hälveni sumu hetkiseksi. Auringonkehrä näyttäytyi kalpeina, loistottomina kasvoina. Se näytti auringon varjolta. Ilma oli täynnä lukemattomia loistavia jäähiukkasia, jotka vierivät yhteen niinkuin pilvissä ja häikäisivät silmät.

Nyt hänen siis pitäisi löytää tie.

Aurinko on kumminkin jo liian ylhäällä, se ei enää osoita itää.

Mutta se näyttää muuta.

Timarista tuntui kuin hän tuijottaessaan välkkyvän sumun hämärän lävitse olisi kaukaa nähnyt erään talon katon ääriiviat.

Siellä, missä on talo, on varmasti myös maata. Hän meni suoraan eteenpäin.

Mutta verrattain kirkasta ilmaa kesti vain vähän aikaa. Tiheä sumu laskeutui taas jään yli, ja Timar kulki jälleen pimeässä.

Mutta tällä kertaa hän oli varuillaan eikä kääntynyt siltä suunnalta, mihin oli kulkenut. Ja nyt hän oli kulkenut oikeaa tietä. Pian hän havaitsi taas talon katon tiheän sumuharson lävitse.

Tultuaan kymmenen askeleen päähän rakennuksesta näki hän sen olevan — myllyn.

Jäät olivat temmaisseet sen mukanaan talvisuojapaikasta tai yllättäneet sen, sen ollessa vielä kiinni ketjuissa. Pyörätalon olivat jääkappaleiden terävät syrjät kauniisti sahanneet läpi, aivankuin puuseppä olisi tässä tehnyt mestariteoksia; pyörä oli murskautunut, ja talo oli kiilautunut jääryökykköiden muodostaman vallituksen sisään, joka muodosti sen ympärille rintasuojustimen.

Timar pysähtyi kauhistuneena myllyn eteen. Päätä pyörrytti kuten sen, joka näkee aaveen.

Hän tuli äkkiä ajatelleeksi Perigrada-pyörteisiin vaipunutta myllyä.

Eikö tämä ole sen myllyn aave, joka tulee pelottamaan häntä hänen elämänuransa lopulla — tai kenties antamaan hänelle asuinsijan?

Asuinsijanko? Talo, joka on lyhistymäisillään kokoon. Myllynrauniot keskellä jäitä!

Kiusaava halu pakotti Timarin astumaan sisään. Oven lukko oli avautunut todennäköisesti jäiden painosta ja ovi oli selkoselällään. Hän meni sisälle. Myllylaitos oli vielä sellaisessa kunnossa, että Timar joka hetki odotti saavansa nähdä valkoisen myllärinaaveen tulevan kolistamaan jyvät alas sihtauslaatikkoihin.

Ylhäällä katon rajassa, poikkilaudoilla, istui joka laudalla variksia. Pari niistä lensi ylös hänet nähdessään; toiset istuivat hiljaa ensinkään välittämättä hänestä.

Timar oli kuolemanväsynyt. Kahdeksan tuntia hän oli herkeämättä vaeltanut jäällä ja ne esteet, joita hänen oli ollut voitettava, olivat väsyttäneet häntä vielä enemmän. Hänen vatsansa oli tyhjä, hänen hermonsa veltostuneet, hänen jäsenensä kankeat kylmästä.

Hän istuutui eräälle laudalle myllyyn.

Hänen istuessaan menevät hänen silmänsä kiinni.

Ja tuskin hän on sulkenut silmänsä, kun hän jo näkee itsensä "Pyhän Barbaran" keulassa valtaushaka kädessä, ja valkokasvoinen tyttö vieressään. "Pois täältä!" hän huutaa tytölle. Laiva syöksyy putousta kohti, kuohut lähenevät. "Sisään kajuuttaan!" Mutta tyttö ei liukahda. Nyt lyövät aallot laivan yli.

Timar putosi lattialle ja heräsi siihen.

Hän alkoi nyt ajatella sitä vaaraa, jossa oli. Jos hän vielä nukkuisi tähän, niin hän paleltuisi kuoliaaksi.

Epäilemättä olisi se helpoin keino päästä hengestänsä. Mutta hänellä oli vielä paljon tekemistä tässä maailmassa. Hänen hetkensä ei vielä ollut lyönyt.

Mitä ihmiset sanoisivat siitä, että herra Mikael Timar von Levetinczy löydettäisiin seuraavana päivänä kuolleena myllyssä, joka oli joutunut jäihin. Kuinka hän oli joutunut sinne? Mikä arvoitus siitä syntyisi jälkimaailman selitettäväksi!

Ei, niin naurettavalla tavalla hän ei tahtoisi kuolla.

Hän nousi ja meni pois myllystä.

Sumu oli niin tiheä, että mitään ei voinut nähdä. Ei ollut päivä, vaan yö. Huokauksen, joka pyrki nousemaan taivaaseen, nieli musta pilvi, eikä se päässyt tunkeutumaan sen lävitse.

Kaikki elävät olennot ovat hylänneet hänet; hän on hautautunut pilviin.

Eikö siis mikään elävä olento voi vapauttaa häntä hänen hädästään?

Voipa niinkin.

Kun jäät tempaisivat irti myllyn, oli siinä rottia. Ne odottivat siksi kunnes jäät olivat asettuneet. Silloin ne lähtivät myllystä ja kulkivat rannalle. Ohuella lumipeitteellä näkyivät niiden jäljet. Timar seurasi niitä. Pienin imettäväsistä johdatti siis viisaan, mahtavan ihmisen maihin.

Noin puolen penikulman päässä Uudesta Szönystä hän pääsi maihin.

Sieltä hän harhaili maantielle ja saapui vihdoon majataloon, johon oli jättänyt vaununsa. Siellä oli hänen edessään ja hänen takanaan sumua; ei kenkään nähnyt, mistä hän tuli.

Majatalossa hän nautti sorkkahyytelöä, jota oli valmistettu kuskille syötäväksi, joi sen lisäksi ruukullisen viiniä, valjastutti hevoset, paneutui levolle vaunuihin ja nukkui aina iltaan saakka.

Hän näki alituisesti unissa olevansa jäällä ja vaunun kolahtaessa hän heräsi aina siihen, että jää hänen allaan sortui ja hän painui pohjattomaan syvyyteen.

Kun hän oli lähtenyt myöhään Szönystä tuli hän vasta seuraavana päivänä huvilinnaansa Füred'iin.

Sumu seurasi häntä sinne asti, niin ettei hän voinut nähdä Plattenjärveä.

Jo yöllä hän kutsutti kalastajansa luokseen ja kuuli heidän aikovan seuraavana päivänä lähteä ensimmäiselle jäänalaiselle kalastusmatkalle. Hän käski viinitarhurin pitämään varalta niin paljon viiniä ja viinaa kuin tarvittiin.

Galambos, kalastajien vanha esimies, ennusti hyvin hyvää satoa. Timar kysyi, mihin hän perusteli tämän ennustuksen.

Hän selitti sen jo lupaavaksi enteeksi, että Plattenjärvi oli niin aikaisin jäätynyt. Tähän aikaan, juuri ennen kutuaikaa, tulivat kalat suurin joukoin lahdelmaan. Mutta vielä onnellisempi merkki oli se, että herra von Levetinczy oli itse saapunut tänne. Hänen mukanaan tulee onni.

"Minunko mukanani onni!..." toisti Timar itsekseen ja huokasi syvään.

"Minä uskallan lyödä vetoa siitä, että me huomenna saamme pyydykseen itse fogaschien kuninkaan."

"Mikä fogaschien kuningas on?"

"Se on vanha fogaschi, jonka kaikki Plattenjärven kalastajat tuntevat, sillä se on ollut kaikkien nuotassa, mutta kukaan ei ole voinut saada sitä ylös. Heti kun se huomaa joutuneensa pyydykseen, sukeltaa se meren pohjalle ja alkaa siellä kaivaa reikää pyrstöllään; siihen reikään se sitten ryömii ja pääsee siten pakoon. Se on viekas veijari. Me olemme jo luvanneet palkinnon sen päästä, sillä se pyydystä yhta paljon pikku kaloja kuin kolme kalastajaa yhteensä. Se on määrättömän suuri, kun se ui veden pinnalla saattaisi sitä luulla sammeksi. Kyllä me saamme senkin huomenna."

Timar antoi hänen mennä sekä päästi toisetkin menemään ja paneutui levolle.

Nyt vasta hän tunsi, miten väsynyt oli.

Hän vaipui pitkään, hyväatekevään uneen, jota eivät unikuvat häirinneet. Herätessään hän tunsi olevansa aivan entisellään. Huoletkin, jotka olivat vaivanneet hänen mieltään olivat astuneet varjoon, niinkuin ne olisivat siirtyneet vuosien taakse ajassa. Eilis- ja toissapäivän välinen aika tuntui hänestä ijäisyydeltä.

Päivä ei vielä sarastanut, mutta häntä hämmästytti kuu, joka paistoi sisään jääkukkien peittämästä akkunasta.

Hän nousi nopeasti, peseytyi tapansa mukaan jääkylmällä vedellä ja kiirehti katsomaan Balatonia.

Kun tämä on jäässä, on se, etenkin ensi päivinä viehättävä näky.

Jättiläissuuri järvi ei jäädy kuten virrat, joissa jääpalat vähitellen röykkiöityvät ja lopuksi muodostavat kiinteän massan; tässä peittää koko veden pinnan tyynellä hetkellä kristallin kirkas jääpeite, ja aamulla lepää silmien edessä sileä, kirkas jääkuvastin. Kuun valossa se näyttää yhdeltä ainoalta jäätasolta, jossa ei ole minkäänlaista halkeamaa.

Vain ajotiet, jotka pitävät yllä liikeyhteyttä kummankin rannan kylien asukkaiden välillä, vain ne piirtyvät siihen. Ne kulkevat ristiin toinen toisensa poikki niinkuin mittaviivat suuressa lasilevyssä.

Tässä kuvastimessa nähdään Tihнын vuoret luostareineen ja sen kahdenkertaiset tornit, aivan samoin kuin todellisuudessa, tässä vain ylösalasin.

Timar seisoi kauan vaipuneena katselemaan tätä lumoavaa taulua.

Kalastajat herättivät hänet unelmistaan. He tulivat nuottineen, seipäineen ja jääkoukkuineen. Kalastus oli alettava ennen auringonnousua, he sanoivat.

Kun kaikki olivat koolla, asettuivat he piiriin ja vanha esimies viritti hartaan virren, johon toiset yhtyivät. Timar astui syrjään. Hän ei voinut lähettää Jumalalle ylistyslaulua. Kuinka hän voisi kääntyä ylistyslauluin hänen puoleensa, joka on kaikkietävä eikä anna laulun äänen pettää itseään?

Kalastajien laulu kuului sileätä jäätä pitkin aina kahden penikulman päähän asti ja kaiku rannoilta lauloi virren uudelleen.

Timar meni kauas jälle.

Nyt alkoi sarastaa. Kuu kalpeni ja itäinen taivaanranta värittyi koko pituudessaan ruusunpunaiseen, jonka jälkeen jättiläissuuruinen jääkuvastin muuttui ihmeellisissä värivivahtuksissa, jakaantuen silloin kahteen puoliskoon, jotka erottuivat selvästi toisistaan; toinen puoli sinipunertavana ja kuparinruskeana, toinen, läntinen, taivaansinisenä.

Sikäli kun taivas vaalenee, käy ilmiö yhä komeammaksi. Purppurapuna, taivaan kulta, kohdistuu tässä puhtaassa kuvastimessa, ja kun auringon himmeänä hehkuvakehrä, tulensäteiden ympäröimänä, sukeltaa esiin taivaanrannan sinipunertavista sumuista ja valaisee jään kimmeltävää pintaa, niin on se näytelmä, jommoista ei meri eikä mikään liikkuva vedenpinta tarjoa. On kuin kaksi aurinkoa yhtä aikaa nousisi kahdella eri taivaalla.

Heti kun aurinko on murtautunut noiden sinipunertavanruskeiden sumujen läpi, päästää se äkkiä ulos säteensä.

Esimies Galambos huusi etäältä Timarille:

"Nyt te saatte kohta kuulla jotakin! Mutta älkää pelätkö! Hoho!"

"Pelätäkö?" ajatteli Timar itsekseen ja kohautti epäilevästi olkapäitään.

Mikähän koko maailmassa voisi enää saada hänet pelkäämään?

Pian hän olisi sen kokeva.

Kun aurinko ensi kerran paistaa Balatonin jäälle, kuuluu siitä aluksi ihmeellisiä ääniä, aivankuin lumoutun harpun tuhansia kieliä kosketeltaisiin. Ne muistuttavat Memnonin patsaan soittoa, vain sillä erotuksella, että äänet eivät tähän vaikene. Salaperäinen soiminen käy yhä äänekkäämmäksi niinkuin virran näkki alhaalla vedessä tarttuisi soittimiin molemmin käsin. Viimeksi syntyy pauhina ja räiskinä, joka yhä kasvaa voimakkaammaksi, niin että viimeksi kuuluu kuin paukahtelevia laukauksia ja joka

pamauksen perästä näkyy loistava halkeama jäässä, joka tähän saakka on ollut läpinäkyvä kuin lasi. Joka suuntaan halkeilee jääkerros, kunnes se muistuttaa jättiläismäistä mosaikkia, joka on kokoonpantu miljaardeista pienistä kuutioista, viisikulmioista ja erimuotoisista särmiöistä, mutta jonka pinta on kuin kuvastin.

Tästä syntyy ääni.

Kun sen kuulee ensi kerran, alkaa sydän lyödä kiivaammin.

Koko jääkenttä kohisee, soi ja laulaa jalkojen alla. Ukkosen jyrinä ja sitran soitto sekaantuvat toisiinsa. Joku pauke muistuttaa kanuunanjyrinää ja kuuluu penikulmien päähän.

Mutta kalastajat alkavat tynesti levitellä nuottiaan paukkuvalle jäälle ja kaukana näkyy heinärekiä, joiden eteen on valjastettu neljä härkää, hitaasti kulkevan sen yli. Ihmiset ja eläimet ovat jo tottuneet jään paukkinaan, jota kestää auringon laskuun asti.

Mikaeliin teki tämä hänelle vieras ilmiö ihmeellisen vaikutuksen.

Hänellä oli aina ollut avoin mieli käsittämään luonnon "suurta elämää." Hänen vastaanottavaiseen sieluunsa oli se ajatus juurtunut, että kaikessa, jossa on elämää, on myös tietoisuutta: tuulesa, myrskyssä ja salamoissa, itse maassa, kuussa ja tähdissä.

Jospa hän nyt vain tajuaisi, mitä jää tässä hänen allaan sanoo!

Äkkiä kuului sellainen jyske, että oli kuin sata kanuunaa olisi lauaistu yhtäaikaan tai kuin maanalainen miina olisi räjäytetty ilmaan. Koko jääpeite tutisi. Tämän kumisevan jyrähdyksen seuraukset ovat pelottavat. Aina Füredin rannalta Tihanyyn asti, 3000 askeleen pituisen matkan, on jää halennut ja molempien jääryökykiöiden välissä ammottaa sylenlevyinen kuilu.

"A rianas, a rianas" ["jäärailo, jäärailo!"] huutavat kalastajat, antaen nuottainsa jäädä siihen paikkaan ja juoksevat paikalle.

Timar oli tuskin kahden askeleen päässä paikalta. Hän oli nähnyt, miten railo oli syntynyt. Hänen polvensa tutisivat siitä hinattavasta töytäksestä, joka oli erottanut jäät toisistaan. Hän seiso siinä ikäänkuin valtava luonnonilmiö olisi herpaissut hänet.

Kalastajat selittivät hänelle, että äsken syntyneitä railoa kutsutaan kansan kielellä "rianas", sana, jota ei muualla tunneta. Tällainen jäärailo on hyvin vaarallinen jään yli kulkeville, sillä sitä ei voi etäisyydestä erottaa, eikä se milloinkaan jäädy, sillä vesi on sillä kohdalla alituisessa kuohussa.

Näiden hyvien ihmisten ensimmäinen toimenpide oli lyödä seipäitä jäänreunaan ja sitoa olkilyhteitä niiden päihin joka paikassa, missä ajoteitä ja jalan jälkiä johti railolle, jotta ajoissa kulkijat huomaisivat vaaran.

"Mutta vielä vaarallisemmaksi käy paikka", selitti esimies, "kun voimakkaan tuulen paineesta eronneet jääryökykiöt jälleen työntyvät yhteen. Silloinkin syntyy samanlainen soiminen ja ryske. Usein on myrskyn voima niin suuri, että se nostaa jään reunat korkealle, joten veden ja kohonneen jään välille syntyy tyhjä paikka. Armahtakoon Jumala sen kulkijan sielua, joka ei huomaa tätä, vaan ajaa ylitse ajopeleillä, sillä jää, joka ei ulotu vedenpintaan saakka, murtuu hänen allaan."

Oli jo puolipäivän aika, ennenkuin päästiin käsiksi päivätyöhön.

Kalastaminen Balatonin jään alta on iloista työtä.

Siinä lahdelmassa, jossa tiedetään kalojen tähän vuoden aikaan oleskelevan ja kokoontuvan suuriin parviin, hakataan ensiksi kaksi sylenlevyistä aukkoa noin viidenkymmenen kyynärän päähän toisistaan ja sen jälkeen muodostetaan pienistä aukoista, jotka ovat noin kaksi sylvä läpimitaten, neliö sillä tavoin, että suuret aukot muodostavat puolisuunnikkaan vastakkaiset kulmat.

Kaikki jääkappaleet, jotka on hakattu pois, ladotaan päällekkäin aukkojen reunoille, joten ohikulkijoita varoitetaan aukoista.

Auringon paistaessa näihin jäämöhkäleihin, joita on siellä täällä suurella jääkuvastimella, luulisi näkevänsä tuhansien suurien timanttien säkenöivän.

Kalastajat kantavat pitkän, vahvan nuottansa toisen suuren aukon luo, levittävät sen ja kiinnittävät kumpaankin päähän puolenkolmatta sylen pituisen seipään. Eräs heistä alkaa nyt työntää seivästä siihen kiinnitettyine nuottineen jään alle, toinen odottaa lähimmän pienemmän aukon vieressä, ja niin pian kuin seipään kärki on ennättänyt sinne, työntää hän sen kolmanteen aukkoon, jonka luona on kolmas kalastaja. Samaa tietä kulkee neliön toisella puolella toinen seiväs, jossa on kiinni nuotan toinen

pää. Molemmat seipäät ja niiden kera nuotan molemmat päät kohtaavat toisensa rantaa lähinnä olevassa suuressa aukossa.

Nuotta, jonka sen alareunaan kiinnitetyt lyijypainot vetävät pohjaan yläreunan pysyessä veden rajassa, muodostaa siis oikean vankilan niille kaloille, jotka ovat nelikulmioissa.

Ja näihin aikoihin vilisee tavallisesti kaloja. Fogaschi lähtee syvästä liejustaan ja nousee hengittämään raitista ilmaa jäähän hakatuista aukoista. Ne viettävät nyt perhe juhliaan; tämä on se aika, jolloin kylmäveriset viettävät suloisen rakkauden juhlaa. Kiinteä jääkatto erottaa ne vieraista aineksista — mutta ei ihmisestä.

Nyt on jää niille vain turmioksi.

Kun ne vihdoin huomaavat nuotan työntyvän yhä suljetummin ympärilleen, ei ole enää mitään mahdollisuutta päästä pakoon. Ne eivät voi loikata ulos saarroksesta, sen estää jää. Fogaschi, joka on joutunut pulaan, ei nyt myöskään voi käyttää tavallista keppostaan hyväkseen, nimittäin kaivautua liejuun, sillä toveriparvi vetää sen mukanaan.

Ja kaksikymmentä kalastajaa tuolla ylhäällä tarttuu nuotan nyöreihin ja vetää sen levollisesti ylös.

Kahdenkymmenen henkilön yhdistyneet ponnistukset antavat aavistaa, mikä kalapaljous vedetään ylös. Kokonaisuudessaan painaa saalis muutamia satoja sentnerejä.

Veden pinta alkaa elää suuressa aukossa.

Ylös pinnalle ajettu kalaparvi, joka on joutunut satimeen, tunkeutuu ainoaan aukkoon, joka sille on olemassa. Se on varma kuolema.

Eri muotoisia kalansuita ja päitä sukeltaa esiin vedestä, läpinäkyviä eviä, punaisia pyrstöjä, sinisiä, vihreitä ja hopeanhoitoisia selkiä vilisee sekaisin, ja niiden seassa näyttäytyy silloin tällöin Balatonhaikala, sentnerinpainoinen suurine kitoineen ja hevosenkengänmuotoisine viiksineen; se kuitenkin katoaa yhtä nopeasti syöksyen alas syvyyteen ikäänkuin etsien sieltä pelastusta.

Kolme kalastajanrenkiä pyydystää etumiehensä kera suuriin haaveihin liikkuvaa joukkoa, joka on tunkeutunut aukkoon ja he heittävät muutta mutkitta kalat jäälle, missä suuret ja pienet sätkyttelevät sikinsokin. Sieltä ne eivät voi paeta, sillä muut aukot ovat jo tukitut niihin soveltuvilla jäämöhkäleillä. Nyt alkaa oikea nostotanssi.

Leveäleukainen karppi loikkii puolen sylen korkeudelle, hauki väänteleikse epätoivoissaan kuin käärme kiemurtelevissa ahven- ja ruutanaläjissä. Monnikaloja tartutaan kiduksiin, vedetään ylös ja heitetään jäälle, missä ne hitaasti painaen muodottoman ruumiinsa kaljua päätä jäähän lakasevat painavalla pyrstöllään ympärillä makaavat vankitoverinsa kauas toinen toisistaan.

Jää aukon ympärillä on jo kaikilla tahoilla kalojen peittämä. Karppi hyppelee kuin nokkahiiri. Sen annetaan olla rauhassa, eihän se kuitenkaan voi paeta. Hitaammat kalat makaavat suurissa rökkiöissä.

"Olenhan sanonut", mutisi vanha esimies, "että me tänään saisimme hyvän saaliin. Missä vain armollinen herra näyttäytyy, siellä on myös onni mukana. Jospa nyt vain saisimme kiinni fogaschikuninkaan!"

"Ellen aivan erehdy, on se nuotassamme", sanoi kalastajanrenki, joka veti nuoraa lähinnä vettä, "siinä ui suuri otus edestakaisin, tunnen sen käsivarsissani."

"Haa, tuossa se on!" huusi toinen, joka juuri oli saanut haavinsa kaloja täyteen, kun krokotiilia muistuttava suunnaton pää pisti ylös veden pinnalle; koko pää oli hopeanvalkoinen, ammottavassa kidassa loisti kaksi riviä hampaita, teräviä kuin kaimalla. Sitäpaitsi oli sillä neljä käyrää torahammasta, jotka tarttuivat toinen toisiinsa haukatessa kuin tiikerin hampaat. Se oli kunnioitusta herättävä pää. Täydellä syyllä saattoi sen omistajaa kutsua tämän järven kuninkaaksi, missä ei kukaan, ei edes hänen omaa heimoaan, voinut kilpailla hänen kanssaan.

"Siinä se on!" huusi yhtäaikaa kolme muuta, mutta hetki sen jälkeen se oli taas sukeltanut alas, ja nyt alkoi kalastajien taistelu.

Alkoi hirveä metakka, ikäänkuin olisi satimeen joutunut järvenkuningas vielä jäljellä olevine henkivartioineen äkkiä antanut käskyn taistella itsensä ratkaisevassa kamppailussa lävitse. Haukien, karppien ja monnien hurja joukko syöksyi suin päin kireäksi jännitettyä nuotta vastaan; täytyi taistella nuijilla näitä syöksyviä Goliatheja vastaan.

Kalastajat innostuivat, kylmäveriset osottautuivat kykenevänsä sankarilliseen innostukseen, nousivat

heidän valtakuntaansa tunkeutuvia vihollisia vastaan ja taistelivat oikean taistelun. Taistelu päättyi kuitenkin heidän tappioonsa. Monneja lyötiin kalloon ja vedettiin jäälle; kauniit, valkoiset fogaschit ja kiiltokalat haavittiin ylös aina kun niitä ilmestyi veden pinnalle, mutta fogaschikuningas ei vain tahtonut näyttäytyä.

"Se on päässyt pakoon!" mutisi vanha esimies.

"Ei, se on yhä vielä nuotassa", ilmoitti kalastajanrenki, joka oli lähinnä vettä ja puri yhteen hampaitaan. "Minä tunnen käsivarressani, miten se nykii ja työntää; kunhan se ei vain repisi rikki lankaa."

Saalis, joka oli ympäristössä, oli suunnattoman suuri. Oli tuskin ainoatakaan paikkaa, missä olisi voinut seistä polkematta kaloja.

"Kas niin, nyt on nuotta revennyt", huusi kalastajanrenki. "Kuulin, miten se repesi."

Vain pieni osa nuottaa oli enää veden alla.

"Vetäkää ylös!" kiljui vanha esimies, ja miehet tempoilivat nyt kaikin voimin. Nuotan kera tuli koko jälellä oleva kalajoukkokin ylös. Niiden joukossa oli fogaschikuningaskin, oivallinen näyte lajiaan. Se painoi yli kaksi naulaa, ja sellaisia saadaan pyydyksiin vain kerran kahdessakymmenessä vuodessa, tuskin niinkään usein. Se oli todella vahvalla päällään murtautunut nuotan läpi, mutta piikkiset evät sotkeutuivat lankoihin eikä se päässyt irti. Kun sitä vedettiin ylös, löi se erästä kalastajanrenkiä pyrstöllään kasvoihin niin kovaa, että tämä kaatui taaksepäin jäällä. Mutta se olikin sen viimeinen uroteko. Seuraavassa silmänräpäyksessä se sai kuolla. Ei milloinkaan vielä ole kukaan ihminen pitänyt elävää fogaschia kädessään. Arvellaan sen ilmarakon halkeavan heti kun se on tullut ylös vedestä, ja siihen sen elämä päättyy.

Kalastajien ilo tästä kalasta oli suurempi kuin koko muusta runsaasta saaliista. Sille oli kauan asetettu pyydyksiä. Kaikki tunsivat tämän äreän kalanhävittäjän. Sillä oli muun muassa paha tapa syödä omia sukulaisiaan. Siksi sitä nimitettiinkin fogaschikuninkaaksi. Kun se avattiin, löytyi sen vatsasta toinen suuri fogaschi, jonka se luultavasti juuri äskettäin oli nielaissut. Sillä oli kaunis kullavärinen rasvakerros, niin paksu kuin villisian, ja sen liha oli lumivalkoista.

"Herra von Levetinczy, tuon me lähetämme armolliselle rouvalle", sanoi vanha esimies. "Me pakkaamme sen jäälaatikkoon. Teidän armonne täytyy kirjoittaa kirje ja ilmoittaa sen olevan fogaschikuninkaan. Se, joka syö sitä, syö kuninkaanlihaa."

Mikael ylisti pähänpistoa ja lupasi, ettei palkinto jäisi tulematta.

Kun fogaschi oli saatu ylös, oli lyhyt talvipäiväkin lopussa, mutta vain taivaalla, ei jäällä.

Nyt vasta alkoi täällä tulla eloisaa.

Naapurikylistä, Siofokista, Szantosta, Zamardista, Araks'ista, Csapokista, tuli kansaa tänne ajopeleissä korineen, selkäreppuineen ja puisine kenttä pulloineen. Pulloissa oli viiniä, repuissa silavaa ja koreihin aiottiin ottaa kaloja.

Kun sitten alkoi saaliinjako, syntyi kalastajien ympärillä oikeat markkinat.

Auringon laskettua solmittiin soihtuja kaislanipuista, jäälle sytytettiin tulia ja nyt alkoi kalakauppa. Karpit, hauet, monnit ja ahvenet kelpaavat kyllä köyhälle kansalle. Mutta fogaschit lähetetään Pestiin ja Wieniin, ja niistä saadaan hyvä hinta. Loput myydään halvalla. Mutta tästäkin saatiin hyvä voitto. Yhdellä ainoalla nuotanvedolla oli saatu lähes kolme sataa sentneriä kalaa. Tämä Timar on toden totta onnen helmalapsi.

Kala, joka ei ole myyty, pakataan koreihin ja ajetaan varastohuoneisiin, mistä se viedään ajoneuvoilla Vessprimtorille.

Timar tahtoi nyt valmistaa kokoontuneelle kansalle iloisen hetken. Hän käski tuoda suuren viinitynnörin jäälle ja antoi siellä lyödä tapin pois. Sitten hän kehoitti esimiestä keittämään kalaruokaa, jommoista vain hän osasi valmistaa.

Tähän tarkoitukseen valittu, palasiksi leikattu kala, joka ei saa olla liian rasvaista eikä liian ruotoista, heitetään suunnattoman suureen kattilaan. Lisäksi sekoitetaan pari kourallista sipulia. Oikeastaan on koko taito siinä, että osataan saada aikaan oikea seos, mikä asiaan perehtymättömälle ei suinkaan ole helppoa.

Tästä oivallisesta ruokalajista nautti Timar itse uskomattomia annoksia.

Mutta kun hyvää viiniä vuotaa ja kalaruokaa keitetään, kuinka silloin mustalaiset pysyisivät poissa?

Ei aikaakaan, niin ilmestyi joukko ruskeita soittajia paikalle. Nämä alkoivat, cymbalin lyöjän asetuttua istumaan erään korin päälle, soittaa tuttua kansanlaulua:

"Jaj de szabad ez a húr!
Majd megfizet ez az ur!"

[Oi, kuinka soitto soi!
Ken herra on, hän maksaa voi!]

Mutta kuinka voisi tanssi puuttua sieltä, missä on mustalaisia, punaposkisia tyttöjä ja iloisia, vilkkaita poikia? Tuossa tuokiossa oli maalaistanssit pystyssä jäällä, ja siellä oli iloa ja eloa. Kaislatulien ympärillä tanssivat hoikat parit kuningas Davidin tanssia suuresti riemuiten ja ennenkuin Timar huomasikaan, veti eräs nuori, kaunis tyttö hänet mukanaan pyörteeseen.

Timar tanssi.

Kauniissa talviyössä loistivat ilotulet laajalti jään yli.

Tätä ilonpitoa kesti aina puoliyöhön asti.

Kalastajat olivat sillävälän kantaneet jäännökset saaliista varastohuoneeseen. Iloiset ihmiset erosivat vihdoin huudettuaan voimakkaasti "eläköön" juhlan toimeenpanijalle, anteliaalle herra von Levetinczylle.

Timar jäi paikalle siksi kunnes Galambos oli huolellisesti pakannut fogaschikuninkaan laatikkoon jään ja heinän väliin ja naulannut laatikon kiinni. Senjälkeen laatikko vietiin linnaan ja asetettiin vaunuihin, joissa Timar oli saapunut, ja kuskin käskettiin olemaan valmiina ajamaan kivien ja kantojen ylitse Komorniin. Kalalähetyksissä ei saa viivyttellä.

Itse hän kirjoitti sillävälän Timealle. Kirje oli kirjoitettu sydämelliseen, milteipä iloiseen sävyyn. Hän kutsui Timeaa kalliiksi vaimokseen ja kuvaili tälle suuremmoista näytelmää jäätyneellä Balatonjärvellä, kuvaili hirvittävää jäärailoa. (Sen hän jätti mainitsematta, että hän itse oli ollut niin lähellä "rianas'ta"). Senjälkeen hän kuvaili kalastusta kaikkine iloisine pikkuseikkoineen ja lopetti kertomalla yöllisestä juhlasta. Hän kertoi myös, miten hän itse oli huvitellut ja miten vallaton hän oli ollut, olipa hän uskaltanut tanssiakin nuoren, kauniin talonpoikaistyön kanssa.

Sellaisia iloisia kirjeitä kirjoittelevat joskus ihmiset, jotka kulkevat itsemurha-ajatuksia kantaen.

Kun kirje oli valmis, vei hän sen kuskille.

Vanha esimies oli vielä alhaalla.

"Menkää nyt kotiin, Galambos", muistutti häntä Mikael; "te olette varmaan väsynyt!"

"Minun on ensin mentävä laittamaan tulia uudelleen jäälle", vastasi ukko sytyttäen piippunsa; "sillä väkevän kalanhajun houkuttelemana on jokainen kettu ja karhu ympäristön metsistä kulkeva näiden avonaisten avantojen luo kalastamaan omin päin. Siellä ne sitten istuskelivat väijymässä pinnalle uskaltavia kaloja ja sieppaamalla ne itselleen pelästyttävät ne toisetkin kalat."

"Ei, antakaa kaikin mokomin tulen olla sinänsä", sanoi Mikael. "Minä kyllä olen vartioiva. Minä valvon usein öisin. Minä menen kylkirakennuksen luo ja laukaisen pyssyni; kun nelijalkaiset kalastajat kuulevat laukauksen, lähtevät he heti paikalla tiehensä."

Nämä sanat kuultuaan rauhoittui vanha kalastaja. Hän jätti isäntänsä Jumalan haltuun ja riensi kotiinsa.

Kuuro viinitarihuri, ainoa mies, joka paitsi Mikaelia oli talossa, oli aikoja sitten jo nukkunut. Kuuroutensa lisäksi oli hän tällä kertaa lisäksi saanut ankaran humalan hyvästä viinistä. Saattoi olla aivan varma siitä, ettei hän antaisi häiritä yörauhaansa.

Timar meni huoneeseensa ja sytytti tulen kamiinaan.

Hän ei ollut ensinkään uninen.

Hänen kiihtynyt mielensä ei kaivannut todellista lepoa.

Onhan olemassa toinenkin keino levätä.

Onhan sekin lepoa, kun kylmässä talviyössä asettuu istumaan sivurakennuksen eteen, avonaisen oven

eteen ja katselee hiljaista luontoa.

Kuu ei vielä ole noussut; vain tähdet loistavat ylhäällä taivaalla ja alhaalla jääkuvastimessa; niiden välke muistuttaa suuria jalokiviä, jotka ovat sirotellut sinne tänne sileälle teräslevylle, tai niitä valoja, jotka Pyhäinmiestenpäivänä lepättelevat haudoilla. Siellä nähdään Saturnus, Joutsen, Pohjantähti, Arcturus ja Berenice, uskollinen puoliso.

Timar tuijottaa avaruuteen ja ajatus seisoo hänen aivoissaan. Niin hän istuu tuntematta mitään tunteita yhtä vähän pakkasesta kuin sydämensä lyönneistä, yhtä vähän ulkonaisesta kuin sisäisestä maailmasta. Hän vain tuijottaa. Siten hän lepää.

Kahdestoista luku.

AAVE.

Tähdet tuikkivat taivaalla ja jäällä; ei ainoakaan tuulenviima häiritse yön hiljaisuutta.

Silloin kuulee Mikael takanaan äänen, joka tervehtii häntä:

"Hyvää iltaa, herraseni!"

Ääni ja odottamaton puhuttelu herättää hänet tylsästä uinailusta. Hän lähtee sisään huoneeseensa, minne on jättänyt lampun ja takkavalkean palamaan. Kumpikin valaisee vielä huonetta.

Sen oven edessä, joka johtaa portaille, näyttäytyy tässä kahdenkertaisessa valaistuksessa haamu, jonka nähdessään Timar tuntee veren suonissaan hyytyvän.

Hän ei tunne sitä — ja kuitenkin hän tietää, kuka haamu on.

Kylmässä talviyössä, jäisten sumujen läpi Tonavan jäiden yli hän oli paennut tätä haamua...

Mies oli puettu meriupseerinpukuun. Talvi lumimyrskyineen oli pidellyt huonosti pukua. Kultanauhat kauluksessa riippuivat irrallaan kuin olisivat ne aiotut vain teatterinäytäntöön eikä ankaraan sotapalvelukseen. Vihreä kangas oli olkapäiden kohdalla aivan haalistunut, ja muutamia nappeja puuttui. Olipa oikeassa hihassa ollut reikä, joka oli ommeltu kokoon valkoisella langalla. Kengät olivat yhtä kurjassa kunnossa. Kärjissä oli ommel purkautunut, niin että alastomat varpaat olivat näkyvissä, ja toinen jalka oli sitäpaitsi kiedottu riepuun.

Tämän puvun kantaja vastasi täydelleen pukuaan.

Päivänpaahattamat kasvot ajamattomine partoineen. Ajeltujen viiksien kohdalla oli karkea parransänki. Otsan poikki kulki musta silkkihuivi, joka kätki toisen silmän.

Tämä haamu se oli toivottanut Timarille hyvää iltaa.

"Kuka siellä?" huusi Timar.

"Oi, rakas, pikku pappa, ettekö tunnekaan minua enää?" kysyi vieras pilkallisen iloisesti.

"Kristyan!" sanoi Timar hiljaa.

"Niinpä niin, teidän rakas, pikku Teodorinne, teidän kasvattipoikanne Teodor Kristyan! Hyvä, että toki vihdoinkin tunsitte minut!"

"Mitä sinä tahdot?"

"Ennen kaikkea", vastasi risapekko, "tahdon saada käsiini tuon pyssyn. Te voitte kenties muutoin helposti muistaa ne sanat, joilla erosin teistä viimeksi tavatessamme: 'Jos vielä kerran tulen kasvojenne eteen, niin ampukaa minut kuoliaaksi!' Minä olen senjälkeen muuttanut mieltä."

Näin sanoen hän tarttui Timarin pyssyyn, joka seisoi seinää vasten eräässä huoneen nurkassa, veti molemmat hanat auki, heittäytyi nojatuoliin ja asetti kiväärin ampumavalmiina polvelleen.

"Kas niin, nyt saamme rauhassa keskustella. Minä olen vaeltanut pitkät matkat ja olen kovin väsynyt. Vaununi ovat jättäneet minut pulaan ja minun on ollut pakko kävellä pitkät matkat jalan."

"Mitä te täältä haette?" kysyi Timar.

"Ensinnäkin tahdon kunnollisen puvun, sillä siinä, joka on päälläni, on jo liian paljon rajuilman jälkiä."

Timar meni kaapin luo, otti esiin turkisreunaisen päällystakkinsa ja siihen kuuluvat vaatteet, asetti ne lattialle Kristyanin ja itsensä väliin ja osotti niitä vaieten.

Maankiertäjä piti pyssyä toisessa kädessään sormi alati liipasimella, nosti toisella ylös vaatteet, toisen toisensa perästä ja tutkisteli niitä tuntijan katsein.

"Hyvä, mutta tästä takista puuttuu vielä jotakin. Mitä luulette vielä kuuluvan siihen? Eikö totta, lompakkohan kuuluu siihen?"

Timar veti vaieten ulos erään laatikon, otti sieltä lompakon ja heitti sen hänelle.

Roisto otti sen ylös toisella kädellään, avasi sen hampaittensa avulla ja laski siinä olevat rahat, satasen toisensa jälkeen, tuhannen tuhannen perästä.

"No, kelpaapa sitä katsella", hän sanoi pistäen lompakon takin povitaskuun. "Onko luvallista pyytää myöskin puhtaita alusvaatteita? Näitä olen jo viikkokausia pitänyt ylläni. Pelkään pahoin, ettei se ole oikein hienoa."

Timar otti pari paitaa kaapista.

"No, nyt olen hyvin varustettu, että voin ruveta pukeutumaan. Mutta ensin on minun annettava muutamia tietoja herra hovineuvokselle selittääkseni eräitä niistä selville käyviä seikkoja. Mutta, piru vieköön, miksi me vaivaamme itseämme arvonimillä? Mehän olemme vanhoja, hyviä tovereita! Sinutelkaamme toisiamme!"

Timar istui pöydän ääreen sanomatta sanaakaan.

"No hyvä, rakas toveri", alkoi paholainen vetäen paikoilleen silmänsä päälle sidotun silkkihuivin, "sinä kait muistat lähettäneesi minut joku vuosi sitten Brasiliaan? Oi, kuinka innoittavan liikutettu minä silloin olin! Minä otin sinut isäkseni ja lupasin ruveta kunnan ihmiseksi. Mutta sinä et ollut lähettänyt minua Brasiliaan tehdäksesi minusta kunnan ihmistä, vaan päästäksesi minusta rauhaan tällä puolen maapallon. Sinä olit viekkaasti harkinnut, että kun minun tapaiseni lurjus, jossa ei ollut vähääkään hyvää, saapuisi siihen maanosaan, josta 'naismyrky' on tullut Euroopaan ja istutettu 'valkoisiin', joutuisin ehdottomasti perikatoon. Joko minä kuolisin tai tulisi minusta varas; joko nielisi meri minut tai minut surmattaisiin. Yhdellä tai toisella tavalla minut raivattaisiin tieltä."

Timar kätki painuneen päänsä käsiinsä. Hän ei uskaltanut katsoa aavetta kasvoihin, ei uskaltanut vastustaa sitä.

Riemuitseva lurjus jatkoi pirullisella ivalla:

"Sinä olit uskonut minulle paljon rahaa. Mitä ne sinulle merkitsivät? Pikku seikkahan semmoinen sinulle oli. Sinä laskit minun varastavan sinulta, joten olisit voinut pidättää minut ja sulkea minut tyrmään. On käynyt juuri kuten sinä toivoit. Pari kertaa tosin olisin voinut tehdä sinulle sen palveluksen, että olisin kuollut johonkin niistä kauheista taudeista, joita intiaanirodulta voi itselleen saada; mutta sinun narrimaiseksi iloksesi, nousin uudelleen jalkeille. Ja sitten minä ryhdyin kaikkiin voimiini liiketoimiini. Minä varastin kymmenen miljoonaa reis'ia sinun kassastasi! Hahaha! Kymmenen miljoonaa reis'ia! Espanjalaiset varkaat laskevat puolissa kreutzereissä, jotta summa näyttäisi suuremmalta. Tuskin nousee koko summa edes sataantuhanteen guldeniin. Haa, jospa tietäisit, miten kauniit hampaat sikäläisillä naisilla on, niin et pitäisi summaa suurena. He eivät myöskään huoli muita kuin oikeita helmiä. Nämä sopivatkin juuri heidän kaulalleen! — Mutta se on nyt lopussa. Nyt olemme taas kotona ja tyydymme täkäläisiin oloihin. Kun ei ole ananas'ia, saa peruna tehdä saman palveluksen."

Nyt alkoi lurjus lisäksi tulla surumieliseksi.

"Mutta sinun typerä asiamiehesi siellä, espanjalainen, katseli asiaa aivan toiselta kannalta. Hän vangitutti minut ja asetti minut tuomioistuimen eteen ja nämä tuomarilurjukset tuomitsivat minut mitättömästä poikamaisesta kepposesta — ajatteleppas! — viideksitoista vuodeksi kaleerirangaistukseen. No, sanoppa itse, eikö se ollut barbaarimaista?!"

Timar värisi.

"He riisuivat minun kauniit, hienot vaatteeni ja jotta eivät kadottaisi minua näkyvistään, polttivat he hehkuvalla raudalla hirsipuun merkin olkavarteeni."

Paholainen heitti näin sanoen virkapuvun takin yltään, veti likaisen paidan oikealta olkapäältänsä ja näytti Timarille vielä hehkuvan punaisen palomerkin käsivarressaan nauraen katkeralla ivalla:

"Katso, sinun takiasi ovat he merkinneet minut kuin varsan tai vasikan, jotta en minä hukkuisi. No, älä pelkää! Minä en olisi kuitenkaan juossut sinun luotasi."

Kiusallisen uteliaisuuden valtaamana katseli Timar kurjan olennon palomerkkiä, eikä voinut ottaa silmiänsä siitä.

"Tehtyään tämän he raastoivat minut eräälle kaleerilaille ja takoivat kymmenennaulan painoisilla kahleilla minun toisen jalkani kiinni soutupenkkiin. Katso vain, tuossa on kahleen jättämä jälki."

Näin sanoen hän heitti risaisen kenkensä jalastaan ja näytti Timarille pahan haavan paisuneessa nilkassaan.

"Tätäkin haavaa kannan muistoksi sinusta!" ivasi paennut rangaistusvanki.

Timarin silmät tarttuivat haavaan ikäänkuin ne olisivat olleet liimatut siihen kiinni.

"Mutta ajatteleppa, toveri, miten armollinen kohtalo voi olla. Mitä ihmeellisimpiä teitä vie taivaallinen kohtalo usein onnettomia ristinkantaja raukkoja odottamatta ystävien syliin. Samalla penkillä, johon minut suvaittiin kiinnittää, istui kiinni taottuna eräs kunnioitusta herättävä, tuuheapartainen ukko. Hänestä piti viideksitoista vuodeksi tulla minun vuodetoverini. Onhan aivan oikein ja luonnollista, että tarkoin tutkitaan ihminen, jonka kanssa on yhdistetty niin pitkäksi ajaksi. Minä tuijotin häneen pitkän aikaa ja sanoin sitten espanjan kielellä: 'Herra, minusta tuntuu kuin olisin tavannut teidät ennen jossakin.'"

"Silmäsi ovat voineet nähdä oikein; lyötäköön ne sokeudella!" vastasi rakastettava ukko.

Minä puhuttelin häntä nyt turkin kielellä:

"Effendi, etkö olekin ollut Turkissa?"

"Olen ollut sielläkin. Mutta mitä se sinuun kuuluu?"

Tämän jälkeen minä kysyin häneltä unkariksi:

"Eikö sinun nimesi ole alkuaan ollut Kristyan?"

Ukko hämmästyi suuresti ja vastasi:

"Onpa kylläkin!"

"Minä olen sinun poikasi Teodor, rakas pikku Teodorisi, sinun ainoa perijäsi!"

"Hahaha! Kiitos, toveri! Minä löysin isäni, isäni, jonka luulin kauan sitten kadottaneeni, löysin hänet sieltä Uudesta maailmasta, kaleeriorjan penkiltä. Jumalallinen kohtalo oli tällä ihmeellisellä tavalla johdattanut yhteen isän ja pojan, jotka niin kauan olivat olleet erotettuina. Hahaha! — Mutta minä pyydän sinua, anna minulle ruukullinen viiniä ja jotakin pureskeltavaa, sillä minun on jano ja nälkä ja minulla on vielä monta mielenkiintoista asiaa sinulle kerrottavana, asioita, jotka tulevat sinua suuresti huvittamaan."

Timar täytti hänen toivomuksensa ja antoi hänelle kinkkua, leipää ja viiniä.

Vieras istuutui pöydän ääreen, asetti pyssyn polviensa väliin ja alkoi syödä. Hän söi ahneesti kuin nälkiintynyt koira ja teki usein tuttavuutta viiniruukun kanssa, joka kulaukselta hän maiskutti kieltään kuin ahnuri, joka on saanut hyvän kulauksen. Sillävälin hän jatkoi suu täynnä:

"Tultuamme taasen tajuihimme odottamattoman jälleennäkemisen tuottamasta ensi ilosta, kysyi rakas isäni minulta taputellen minua nyrkkillään päähän:

"Mutta sanoppa minulle nyt, hirtehin, kuinka sinä olet joutunut tänne?" Lapsen kunnioitus ei ollut sallinut minun tehdä isälleni samanlaista kysymystä. Minä kerroin nyt hänelle varastaneeni eräältä unkarilaiselta herralta, jonka nimi oli Timar, kymmenen miljoonaa reis'iä. "Entä mistä hän on varastanut niin paljon rahaa?" kysyi ukko. Minä valaisin häntä sanoen, ettei Timar ollut varastanut rahaa, sillä hän oli rikas maanomistaja, kauppias ja laivanvarustaja. Mutta tämä ei muuttanut ukon mieltä asiasta. "Saman tekevää! Se, jolla on rahoja on varastanut ne. Se, jolla on paljon rahaa, on varastanut paljon, ja se, jolla on vähän, on varastanut senkin vähän, ellei hän itse ole varastanut, on hänen isänsä tai isoisänsä tehnyt sen. On olemassa satakolmekymmentäkolme tapaa varastaa, ja niiden joukossa on vain kaksikymmentäkolme, jotka vievät varkaat kaleereille." Nähdessäni turhaksi vaivan koettaa kääntää isäni mielipiteestään, en enempää keskustellut hänen kanssaan asiasta. Vihdoin hän kysyi:

"Mutta miten hemmetissä sinä olet joutunut yhteen tuon Timarin kanssa?"

Minä kerroin, miten se oli tapahtunut:

"Minä tunsin tämän Timarin jo silloin, kun hän oli köyhä laivakomissaari ja itse kuori hytissään perunansa silavan lisäksi. Kerran oli minun päästävä erään turkkilaisen karanneen pashan jäljille, joka oli lähtenyt Unkariin juuri Timarin laivalla. Tehtävän olin saanut turkkilaiselta poliisilta."

"Nämä sanat kuullessaan veti ukko päänahkansa ryppyyn. Hahaha! Se oli niin irrallaan, että se näytti oikein hullunkuriselta kulkiessaan edes takaisin. Kun hän veti sen ylös seisojaksi lyhyeksi leikattu tukka pystyssä kuin apinan karvat."

"Mikä sen pashan nimi oli?" mutisi hän.

"Ali Tshorbadshi."

"Ali Tshorbadshi!" kiljui hän lyöden minua polveen nyrkillään. Hän hypähti ylös, niin että minä luulin hänen loikkaavan veteen. Hahaha! Olisipa se ollut oikea tie pakoon noissa kahleissa!

"Oletko sinäkin kenties tuntenut hänet?" kysyin.

Nyt ukko pudisteli päätään äreästi, veti päänahkansa alas otsalle ja sanoi: "Jatka! Kuinka Ali Tshorbadshin kävi?"

"Minä kerroin senkin:

"Ogradina-järven kohdalla minä pääsin hänen jäljilleen. Salatietä riensin nyt laivan edellä Pancsovaan, jossa ryhdyttiin kaikkiin tarvittaviin toimenpiteisiin hänen kiinniottamiseksi. Mutta laiva saapui perille ilman pashaa. Hän oli kuollut matkalla, ja koska ei komissaarin oltu missään sallittu haudata ruumista, oli se lopulta heitetty jokeen. Kaiken tämän osoitti Timar asiaankuuluvien asiakirjojen todeksi."

"Ja sama Timar oli silloin köyhä?"

"Ei minua rikkaampi."

"Mutta nyt hän omistaa miljoonia?"

"Niin, ja niistä olen minä onneksi saanut tuhlat kymmenen miljoonaa reis'ia."

"No, näetkö nyt, tyhmeliini, minun puhuneen totta? Hän on varastanut omaisuutensa. Keneltä hän on varastanut sen? Hän on surmannut pashan ja varastanut hänen aarteensa."

"Nämä sanat kuullessani minä levitin silmäni ja suuni ammottavan auki ja kalvistuin — kuten sinä nyt, pikku veli."

"Ei, mutta se ei ole ennen juolahtanut mieleenikään."

"Kuuleppa nyt tarkoin", mutisi ukko, tukien leukaansa koukistettuihin polviinsa. Minusta tuntuu vieläkin kuin näkisin hänen vilkuilevan minua ilvessillillään. "Minäpä kerron sinulle jotakin. Minäkin olen tuntenut Ali Tshorbadshin. Minä olen tuntenut hänet sangen hyvin. Hän oli myös varas, kuten kaikki muutkin ihmiset, joilla on paljon rahaa. Hän kuului varkain numero 122 ja 123. Näiden numeroiden joukossa esiintyy kuvernöörejä ja aarrekammion hoitajia. Toinen varas oli uskonut aarteensa hänen huostaansa. Se oli varas numero 133, sulttaani. Kerran kuulin varkaan numero 132, suurvisiirin, aikovan kuristaa aarremestarin varastaakseen takaisin ne aarteet, jotka tämä oli varastanut sieltä täältä. Minullakin oli virka salaisessa turkkilaisessa poliisilaitoksessa. Vain numero 10: rappeutunut, karannut kauppias. Minä sain hyvän päähänpiston. Miten olisi? Jos minun onnistuisi edetä edes numero 50:een. Menin pashan luo ja ilmaisin hänelle, että hänkin oli listalla monien muiden rikkaiden nimien joukossa, joiden kurkut ministeri aikoi kuristaa yhteen itse sitten taitavasti anastaakseen heidän aarteensa. Mitä hän antaisi minulle, jos pelastaisin hänen omaisuutensa? Ali Tshorbadshi lupasi minulle neljänneksen heti kun olisimme turvassa. Niinpä niin, mutta minun on edeltäkäsikin tiedettävä, miten paljon kaikki se tekee yhteensä; minä en ostakaan sikaa säkissä. Minä olen perheenisä, minulla on poika, jonka tulevaisuuden tahdon turvata."

"Hahaha! Ukko sanoi tämän niin totuudessa, että minun vieläkin täytyy nauraa."

"Onko sinulla poika?" kysyi pasha isältäni. "Kyllä on. Jos minä pääsen pakoon ehjin nahoin niin annan pojalleni ainoan tyttärenti. Sillä tavalla jää koko omaisuuteni perheeseen. Lähetä jo tänään poikasi tänne, että saisin tutustua häneen." Piru vieköön, etten tietänyt tuon kauniin tytön, jolla oli valkoiset, viehkeät kasvot ja yhteenkasvaneet kulmakarvat olleen määrätyn minulle! Kuuletko, toveri? — Mutta

sen päälle täytyy minun ryypätä unohtaakseni kaikki vastoinkäymiseni. — Sallinethan minun juoda maljan armolliselle rouvallesi, joka on maailman naisista viehättävin?"

Kaleeriorja nousi ryövärin kohteliaisuudella ja kilisti lasinsa Timarin lasiin.

Sitten hän heittäytyi taaksepäin nojatuoliinsa, asetti kielensä hampaitaan vasten ja päästi samoja ääniä kuin se, joka on kestinnyt itsensä hyvin.

"Isäni suostui siis kauppaan. 'Me sovimme siitä', sanoi ukko, 'että panisimme Ali Tshorbadshin kalleimmat arvotavarat nahkapussiin, jonka minä ottaisın muassani englantilaiseen laivaan, jossa minä, vapaana epäluuloista, matkustaisin Maltaan. Siellä minun piti odottaa Tshorbadshia, joka tyttärensä seurassa ilman mitään matkakapineita lähtisi Stambulista aivan julkisesti kuin olisi lähtenyt kävelyllä kiertääkseen sitten Pyreeukseen ja sieltä paetakseen Maltaan. Pasha osoitti minulle mitä suurinta luottavaisuutta. Hän lähetti minut aivan yksin aarrekkammioon, jotta ei herättäisi huomiota itse lähtemällä sinne, ja hän antoi tehtäväkseni valita ne esineet, jotka minusta tuntuivat kallisarvoisimmilta, ja panna ne itse nahkapussiin. Minä voisin vielä luetella jokaikisen niistä kalleuksista, jotka valitsin ja omin käsin asetin pussiin. Taiteellisesti tehtyjä kameeneuloja, kokonaisia nauhoja oikeita helmiä, sormuksia ja korusolkia, agaattirasia, joka oli aivan täynnä timantteja..."

"Etkö olisi voinut piilottaa edes yhtä niistä?" kysyin ukolta.

"Pässinpää!" ärjäsi hän. "Minkätähden minä varastaisin vain yhden timantin, niinkuin varas numero 18, kun olin tilaisuudessa varastamaan kaiken?"

"Aha! pappa oli viisas mies!"

"Niin olinkin, piru vieköön. Houkko minä olin. Olisinpa tehnyt kuten sinä sanoit! Jospa olisin pistänyt poveeni edes sen korun, joka minua eniten miellytti: kahteen timanttiriviin juotetun pashan vaimon valokuvan..."

... Timarin kasvoilla kuvastui epätoivo. Tämä salaisuus, josta hän ei luullut kenenkään tietävän, oli nyt kuitenkin joutunut erään henkilön käsiin, henkilön, jolta hänellä ei ollut odotettavissa mitään armoa!...

"Isäni jatkoi kertomustaan:

"Minä sulloin nahkapussin täyteen ja jätin sen pashan huostaan herättämättä pienintäkään epäluuloa. Hän asetti vielä muutamia rullia louisdoreja muiden kalleuksien joukkoon. Senjälkeen hän lukitsi pussin taidelukolla ja varusti pussin neljä kulmaa lyijypainoilla. Sitten hän lähetti minut hakemaan kantotuolia, jossa voisin huomaamatta lähteä. Ei ollut kulunut neljännestuntiakaan, ennenkuin olin palannut. Hän antoi nyt minulle nahkapussin englantilaisine teräksisine taidelukkoineen ja lyijypainoineen. Minä otin sen viittani alle ja hiivin puutarhan ovesta alas kantotuoliin. Tiellä minä haparoin käsineni pussia ja tunsin siinä korusoljet, helminauhat, agaattirasian ja kultarullat. Tunti senjälkeen olin englantilaisessa laivassa; ankkuri nostettiin ja me lähdimme Kultaisesta Sarvesta."

"Etkä sinä ottanut minua mukaasi!" sanoin lapsellisesti nuhdellen isälleni. "Kenen piti naida pashan tytär?"

"Sinä houkko!" huusi ukko.

"Minä en tarvinnut sinua, enkä pashaasi enkä hänen kaunista tyttärtään. Ei mieleenikään juolahtanut odottaa teitä Maltalla. Niillä rahoilla, jotka pasha oli jättänyt minulle matkan varalle, ostin piletin Ameriikkaan, ja nahkapussi teki minulle seuraa. Mutta voi kirousta! Tultuani varmaan paikkaan, mistä ei ainoakaan paholainen olisi voinut löytää minua, otin esiin linkkuveitseni ja leikkasin auki pussin, ja mitä luulet pudonneen ulos? Kuparinappeja, ruosteisia hevosenkenkiä, ja timanteilla täytetyn agaattirasian sijaan savesta tehty mustepullo, ja louisdorien sijasta kurjia para-rahoja, joilla korpraalit maksavat viikkorahoja sotilaille. Varas lurjus oli varastanut minultakin. Mitään tämänlaatuista ei milloinkaan ole esiintynyt minun 133:n numeroni joukossa. Sille ei vielä ole varattu numeroa."

"Ukko oli raivoissaan; hän miltei itki kiukusta."

"Antaa tällä tavoin turkkilaisen narrata itseään! Sillä aikaa kun kävin kantotuolia etsimässä oli se lurjus täyttänyt aivan samanlaisen pussin roskalla ja sitten lähetti hän minut meren taakse! Sillävälın hän pakeni aarteineen toisaalle ja kavalsi siis palkkion siitä ilmoituksesta, jonka olin tehnyt hänelle. Mutta kas, onpa siis kuitenkin oikeus olemassa, ei vain maan vaan vedenkin päällä, sillä suurvaras joutui tiellä vieläkin suuremman roiston käsiin, joka matkalla murhasi ja ryösti hänet."

"Ja tämä oiva mies, joka riisti hengen ja omaisuuden siltä varkaalta, joka varasti varkaalta ja jota varas ajoi takaa, tämä varas ei ole kukaan muu kuin juuri sinä, rakas, pikku veliseni, Mikael Timar von

Levetincy, 'kultapoika' itse!" sanoi pakolainen, nousten ylös ja pilkallisesti kumartaen.

Timar ei vastannut sanaakaan

"Ja nyt me muutamme puhetapaa", jatkoi Teodor Kristyan, "mutta yhä kolmen askeleen etäisyydessä ja unohtamatta, että pyssynpiippu on suunnattu sinua vastaan."

Timar katseli kylmästi pyssynsuuta. Hän oli itse ladannut pyssyn luodeilla.

"Tämä keksintö vei minulta kaiken halun kaleeriorjuuteen", jatkoi seikkailija. "Minä en voinut millään ehdolla tyytyä siihen ajatukseen, että suurempi varas kaiken lisäksi olisi oikeutettu kahlehtimaan pienemmän kaleeripenkkiin. Jos Alin aarteet eivät olisi langenneet Mikael Timarin käsiin, vaan jääneet isäni kynsiin, niin olisin minä nyt rikas herra, majoresco, ainoa majoresco, eikä koirakaan olisi kysynyt minulta, millä tavoin esi-isäni olivat hankkineet nämä aarteet. Ei enempää kuin kysellään nykyisten kreivien ja paroonien esi-isiä, ryöväriaritareita. Sen sijaan minä sain vetelehtiä haisevalla suolamerellä. Ja miksi? Siksi, että Mikael Timar nenäni edestä oli siepannut ne aarteet, jotka olivat määrätty minulle, ja päälle päätteeksi vielä tytön, jonka kanssa minun piti mennä naimisiin, tuon pienen, vaalean, vapaana kasvavan olennon, joka minua varten kypsyi neidoksi Vapaalla Saarella. Hänetkin täytyi Timarin ryöstää minulta, sillä vaimonsa kanssa, jonka isän hän oli surmannut, hän ei voinut olla onnellinen, ja siksi hänellä täytyi olla rakastajatar. Ja jotta ei hänen loistava maineensa kärsisi — sillä koko maailman jumaloi häntä hyveen esikuvana — hän ei valinnut ystävätärtään baletin tai taidेरatsastus-seurueen kaunottarien joukosta, niinkuin minunlaiseni hyvämakeinen mies olisi tehnyt, vaan etsi itselleen köyhän, maailmaa tuntemattoman tytön, joka ei milloinkaan joutunut tekemisiin ihmisten kanssa, ja joka ei milloinkaan sanallakaan ilmaisisi jakavansa herra Timarin iloja. Hyi, herra Timar! Ja senvuoksi te olisitte antanut kahlehtia minut viideksitoista vuodeksi kaleeripenkkiin?"

Isku toisensa jälkeen kohtasi häväistyn miehen kasvoja.

Mitä tulee seikkailijan nuhteisiin, eivät ne kaikki olleet erikseen perusteltuja; hän ei ollut "murhannut" Timean isää; hän ei ollut "varastanut" kenenkään aarteita; hän ei ollut varsinaisessa mielessä "vietellyt" Noemia eikä myöskään antanut Teodorin "hävitä"; mutta syytöksiä kokonaisuudessaan hän ei voinut torjua.

Hän oli pelannut väärää peliä ja oli senvuoksi joutunut jos jonkinlaisiin rikoksiin.

Pakolainen jatkoi:

"Ollessamme ankkurissa 'Barra de Rio Grande du Sul'-lahdessa alkoi keltainen kuume raivota laivassamme. Isänikin sairastui siihen. Hän taisteli kuoleman kanssa penkillä vieressäni eikä häntä siirretty pois. Se ei ole tapana. Kaleeriorjan on kuoltava siihen paikkaan, mihin hän on taottu kiinni. Minulle oli se sangen inhoittava tilanne. Ukko värisi vilusta kokopäivän. Hän kiroili ja kiristi hampaitaan. Hän oli sietämätön kirotessaan Neitsyt Mariaa unkarin kielellä. Miksi hän ei kironnut espanjan kielellä? Sekin kuuluu kauniilta ja silloin olisivat toiset ymmärtäneet häntä. Ja miksi hän kirosi Jumalan Äitiä? Minä en voinut kuunnella sitä. Onhan olemassa kyllin paljon miespyhimyksiä, joita hän olisi voinut kirotta. Sivistyneen miehen, hienon maailmanmiehen ei sovi loukata naisia. Se saattoi minut epäsopuun ukon kanssa. En sitä ottanut pahakseni, että hän sairastui minun vieressäni keltaseen kuumeeseen, joka olisi voinut tarttua minuunkin, eikä se suinkaan ole mieluisin kuolintapa; ei, yksinkertaisesti vain hänen sietämättömien kiroustensa takia minä päätin erota hänestä. Niin voimakkaat kuin isän ja pojan väliset siteet olivatkin, päätin kuitenkin katkaista ne."

"Minun onnistui paeta kahden toverin kera, joiden kanssa olin sopinut asiasta. Meidän oli kuitenkin odotettava sitä hetkeä, jolloin kuoleva isäni alkoi hourailla, sillä hän oli uhannut hälyyttää vartioston, jos minä yrittäisin paeta. Kun sitten aika oli otollinen, viilasimme me kahleemme poikki yön aikaan, löimme tarkastusmiehen, joka keksi vehkeemme, tainnoksiin ja heitimme veteen, ennenkuin hän ennätti häivyttää. Senjälkeen me irroitimme pienen veneen ja työnsimme sen vesille. Aallokko kävi korkeana ja me kaadimme lähellä rantaa. Toinen tovereistani ei osannut uida ja hän hukkui; toinen osasi uida, mutta ei niin nopeasti kuin hänen jäljessään uiva haikala. Vain hänen mylvinästään saatoin huomata, että 'meren enkeli' oli saanut hänet kynsiinsä ja hetkisen pysyi puoli ruumista veden pinnalla. Itse uin minä rannalle. Tästä näet minulla olevan vielä jotakin tehtävää tässä maailmassa. Mehän uskomme kumpainkin ennakkomääräykseen, sinä hyvänä kalviinilaisena, minä tosi muhamettilaisena. Minulla ei ollut sen pienempää päämäärää kuin palata Europaan. Minä aioin etsiä sinut käsiini. Sinähän olet nyt minun ainoa isäni! Toisen ovat haikalat nielleet, ja niiden mahassa hän on aivan varmassa tallessa helvetistä, sillä sieltä ei mikään paholainen voi riistää häntä pois. Kuinka sain käsiini tämän meriupseerin virkapuvun sekä aseet ja matkarahat valtameren ylitse, kerron sinulle toiste viinilasin ääressä, kun meillä on siihen aikaa; nyt selvittäkäämme asiamme. Sillä sinähän tiedät meillä olevan erään laskun keskenämme suorittamatta."

Seikkailija vei kätensä silkkihuiville, joka oli sidottu hänen vasemman silmänsä yli. Haava, jota oli vaikea parantaa, mahtoi olla hänelle sangen epämiellyttävä muisto. Ankara pakkanen ei suinkaan ollut tehnyt sille hyvää hänen vaeltaessaan ulkona pitkät ajat.

"Minä lähdin heti Komorniin, jossa tiesin sinulla olevan vakinaisen asunnon. Sinä et vielä ollut palannut 'ulkomailta', sanottiin konttorissasi. Missä päin ulkomailla sinä oleskelit, sitä ei kukaan voinut sanoa. Hyvä on, minäpä odotan siksi kunnes hän palaa, ajattelin. Kuluttaakseni aikaa kävin kahviloissa ja tein tuttavuutta upseerien kanssa, joille virkapukuni oli avoin suositus. Sitäpaitsi kävin usein teatterissa. Siellä näin tuon ihmeen ihanan naisen, jolla oli alabasterikasvot ja surumieliset silmät. Arvannet, ketä tarkoitan? Hänen seurassaan oli alati eräs toinen kaunotar. Oi, miten kauniit, murhaavat silmät hänellä on! Hän on oikea merirosvo alushameessa. Minä liittyisin heti paikalla merirosvojoukkoon, jonka päämies hän olisi, eikä mieltäni pahoittaisi, vaikka minut vuodeksi kahlehdittaisiin samaan kaleeripenkkiin hänen kanssaan. Mutta pois tämä hempeämielisyys! Puhukaamme tärkeämmistä asioista! Minä ryhdyin tunnustelemaan maaperää. Kerran minä asetuin istumaan tuon murhanenkelin viereen. Minä hakkailin häntä eikä hän siitä pahastunut. Kysymykseeni, saisinko käydä häntä tervehtimässä hän vastasi kaiken riippuvan rouvastaan. Minä puhuin sangen ylistävästi kunnioitusta herättävästä madonnasta ja mainitsin olleeni kyllin onnellinen tunteakseni hänen perheensä Turkinmaalla, ja että hän oli hämmästyttävästi äitinsä näköinen."

"Mitä?" kysyi kaunis neiti, "oletteko tuntenut armollisen rouvan äidin? Hän kuoli sangen nuorena."

"Minä olen", vastasin, "vain nähnyt hänen valokuvansa armollisen rouvan isän luona, joka osotti minulle paljon ystävällisyyttä. Ne olivat miltei yhtä kalpeat ja surumieliset kasvot kuin armollisella rouvalla ja kuva oli juotettu kaksinkertaiseen timanttiriviin, jotka varmaan olivat satojentuhansien guldenien arvoiset."

"Ah, te olette siis nähnyt sen komean korun?" huudahti kaunis neiti. "Rouvani näytti sen minullekin saadessaan sen lahjaksi herra Levetinczyltä."

Timar puristi kätensä nyrkkiin voimattomassa raivossa.

"Aha! Nyt alamme ymmärtää toisiamme!" jatkoi seikkailija kääntyen epäinhimillisesti hymyillen kidutuspenkillä makaavan miehen puoleen. "Sinä olet siis lahjoittanut Ali Tshorbadshin tyttärelle isältä varastamasi korun. Silloin on toistenkin kalleuksien täytynyt joutua sinun käsiisi, sillä niitä säilytettiin samassa paikassa. Nyt et enää voi kieltää mitään... Ja nyt olemme samanarvoisia. Sinutelkaamme toisiamme tai nimittäkäämme toisiamme komein arvonimin, kuinka tahansa; mutta älkäämme millään tavalla olko vaivattuja puhutellessamme toinen toistamme niinkuin sopii."

Timar istui aivan herpautuneena vastapäätä tätä ihmistä, jonka käsiin kohtalo oli jättänyt hänet. Kristyanin ei todellakaan olisi tarvinnut suunnata asetta häntä kohti, sillä hän ei edes jaksanut nousta tuoliltaan.

"Mutta sinä annoit kauan odottaa itseäsi, ja minä aloin jo tulla levottomaksi tähtesi. Pikkurahani olivat myös lopussa. Joka päivä postikonttorissa kyselemäni rahakirjeet rikkaalta täditäni, amiraalivirastosta, päämiehiltäni ja pankkiireiltäni eivät — sangen luonnollisista syistä — tahtoneet alkaa kuulua. Mutta sinua ylistettiin joka taholla, minne vain tulinkin. Nerokas kauppias, jättiläiskyky, köyhien hyväntekijä, niin sanottiin. Sinun esimerkiksi kelpaavaa perhe-elämääsikin kiitettiin. Sinä olit aviomiehen ihanne; naiset polttaisivat kuolemasi jälkeen sinun ruumiisi ja antaisivat miehille lääkkeeksi sinun tuhkasi. Hahaha!"

Timar käänsi pois kasvonsa.

"Mutta kenties minä väsyttän sinua? No, me tulemme kohta asioihin takaisin. Eräänä päivänä olin sangen huonolla tuulella siitä, että sinä et tahtonut palata, ja kun eräs upseeri kahvilassa mainitsi nimesi, en minä voinut pidättäytyä lausumasta epäilyäni siitä, voisiko joku ihminen yhdistää niin monta täydellisyyttä. Tähän eräs raakalainen vastasi lyömällä minua kasvoihin. Kaikkeen muuhun, sen myönnän olin valmistautunut, mutta en tähän. Se oli oikein leuoilleni, sillä miksi en pitänyt kieltäni kurissa? Kaduin sanojani kuin koira, kaduin sitä, että olin uskaltanut lausua häpäiseviä sanoja sinusta, ja sen läksyn olen painanut muistiin. Minä en milloinkaan enää puhu pahaa sinusta. Jospa asia olisi jäänyt vain korvapuustiin; niihin minunlaiseni ovat tottuneet. Mutta se roisto pakotti minut kaksintaisteluun siitä syystä, että olin mustannut sinun hyvää nimeäsi ja mainettasi. Kuten sittemmin sain kuulla oli tuo hullu mies ollut madonnan ihailija ennen tämän naimista, ja nyt hän tappeli suojatakseen tämän puolison kunniaa. Sekin on sellainen ennenkuulumaton onni, joka voi kohdata vain sinua, kultapoikaa. Mutta minä en huolisi sinun onnestasi. Taaskin oli minun maksettava se. Minä sain iskun päähäni aina kulmakarvoihin asti."

Paholainen työnsi mustan silkkisiteen syrjään ja silloin paljastui pitkä naarmu, joka oli peitetty

likaisella laastarilla. Punainen iho ympärillä osoitti haavan vieläkin olevan tulehtuneen.

Timar katseli sitä väristen.

Kristyan veti jälleen siteen silmänsä päälle ja jatkoi kyynillisellä ivalla:

"Tämä on muisto numero 3, joka minulla on sinun ystävydestäsi. No, mitäpä siitä, sitä enemmän on minulla oleva otsakkeen 'Debet' alla!"

"Tämän tapahtuman jälkeen ei minun ollut enää jäämistä Komorniin. Asia oli herättänyt huomiota; minä olisin voinut joutua epämiellyttävän kuulustelun uhriksi, vaikka tässä maassa muutoin, sikäli kuin asia riippuu tuomioistuinten kunnianarvoisista päämiehistä, voidaan pysyä piilossa aina tuomiopäivään saakka, mistä on loistavia todistuksia olemassa — meissä molemmissa."

Pakolainen oli ylpeä hyvästä päänäpistostaan.

"Mutta minä en viihtynyt muistakaan syistä Komornissa; olin väsynyt odottamaan sinua. Tiedänhän, mistä hänet löydän, sanoin itsekseni. Minä tiedän, missä 'ulkomaalaisessa' seudussa hän oleskelee maan asioissa. Se seutu ei ole missään tuntemattomassa maanosassa. Se on tietysti Vapaa Saari. Minä matkustan sinne hänen jälkeensä."

Nämä sanat kuullessaan hypähti Timar tuoiltaan kiivaasti huutaen:

"Mitä? Oletko ollut saarella?"

Hän vapisi säikähdyksestä ja raivosta.

"Älä kiivastu, ystäväiseni", rauhoitti seikkailija häntä. "Tämä pyssy on ladattu. Jos sinä liikut paikaltasi voi se helposti laueta, eikä se silloin ole minun syyni. Muutoin voit olla levollinen. Ei ollut sinulle, vaan minulle onnettomuudeksi, että läksin sinne. Minun on aina tanssiaisissa maksettava sisäänpääsömaksu sinun puolestasi. Se on niin selvä, kuin olisi se kymmenissä käskyissä kirjoitettuna. Sinä tanssit, ja minä maksan. Sinä paneudut vuoteelle minun sijastani ja minut heitetään ulos sinun sijastasi. Miksi minä läksin Vapaalle Saarelle? Vain tavatakseni sinut. Mutta tultuani sinne, olit sinä jo lähtenyt. Minä en tavannut siellä muita kuin Noëmin pienokaisen kera. — Oi, Mikael ystävä, kenpä olisi uskonut sinusta sellaista! — Mutta vaiti, emme puhu asiasta kenellekään. — Dodihan hänen nimensä on, eikö olekin? Rakastettava, viisas poika hän onkin. Kuinka hän pelkäsi minua, kun toinen silmäni oli siteissä. Tosin Noëmikin säikähti pahasti minut nähdessään. Kuinka minua suretti kuullessani Terese-äidin kuolleen. Hän oli hyvä ja olisi ottanut minut toisella tavalla vastaan. Ajatteles, että Noëmi ei edes olisi sallinut minun asettua asumaan taloon. Hän sanoi pelkäävänsä minua ja Dodi pelkäsi vieläkin enemmän. He olivat aivan yksin. 'No hyvä, minä olenkin juuri tullut tänne sen vuoksi, että teillä olisi mies talossa suojananne!' Ohimennen sanoen, minkä taikajuoman olet antanut tytölle, kun hänestä on tullut niin kaunis. Hänestä on tullut oikea kaunotar, niin että sydän hypähtää rinnassa hänet nähdessään. Minä sanoinkin sen hänelle. Silloin hän yritti tehdä rumia ilmeitä. Minä tahdoin laskea leikkiä hänen kanssaan. 'Onko soveliasta', sanoin, 'irvistellä noin rumasti sulhasellen?' Mutta silloin minä jouduin pahaan pulaan. Hän kutsui minua maankiertäjäksi ja osoitti minut ovelle. 'Hyvä', sanoin, 'kyllä menenkin', ja silloin yritin viedä hänetkin muassani ja nostin häntä vyötäisistä."

"Oi, istu hiljaa, toveri! Ei sinulla ole syytä suuttua; mutta minulla kyllä oli syytä siihenkin, sillä tyttö antoi minulle korvapuustin, korvapuustin, sanon minä, joka tuntui kaksinkerroin kovemmalta kuin majurin antama; historiallisen todenmukaisuuden vuoksi on minun mainitseminen, että hän valitsi toisen posken, joten tasapaino säilyi."

Timarin kasvot kirkastuivat.

"Ago gratias! Siihenkin sain tyytyä. Mutta nyt minä suutuin oikein toden teolla. Minä olen tunnettu kauniin sukupuolen ihailija, mutta tämä häväistys vaati kostoa ja korvausta. 'No, minäpä näytän sinulle sittenkin, että sinun on tultava muassani, ellet suostu antamaan minun jäädä tänne. Sinun on itse omasta tahdostasi seuraaminen minua.' Näin sanoen minä tartuin pikku Dodin käteen viedäkseni hänet pois."

"Saatana!" huusi Timar.

"No, no, ystäväiseni! Emme voi molemmat puhua yhtäaikaan. Kohta on tuleva sinun vuorosi, ja silloin saat puhua niin paljon kuin sinua haluttaa; mutta kuule ensin, mitä minulla on sanottavaa sinulle. Minä olin väärässä saneessani heitä olleen vain kaksi; kolmehan heitä oli. Kirottu elukka, Almira, oli myöskin siellä. Koira oli koko ajan maannut sängyn alla eikä ollut minua huomaavinaanakaan. Mutta kun lapsi alkoi huutaa, hyökkäsi peto esiin ja syöksyi kimppuuni. Minä en ollut päästänyt lurjusta näkyvistäni, vaan vedin nopeasti pistoolini taskustani ja ammuin kuulan sen ruumiin läpi."

"Murhaaja!" voihki Timar.

"Lorua! Jospa omallatunnollani ei olisi muuta kuin tämän koiran veri! Eikä se edes kuollut kuulasta. Se ei vähääkään välittänyt siitä. Se vain hyökkäsi sitä raivokkaammin minun kimppuuni, puri itsensä kiinni vasempaan käsivarteeni, kaatoi minut maahan ja painoi minua niin, etten voinut liikahtaa. Turhaan yritin saada käsiini toista pistooliani; se piti käsivarttani hampaidensa välissä kuin tiikeri. Vihdoin aloin pyytää Noëmilta apua. Hän koetti vapauttaa minua pedosta; mutta raivoisa elukka puri hampaansa vain entistä lujemmin lihaani. Vihdoin sanoi Noëmi: 'Pyydä poikaa. Koira tottelee häntä.' Minä rukoilin nyt Dodia. Pojalla on hyvä sydän; hän sääli minua ja kiersi käsivartensa Almiran ympäri. Silloin koira päästi minut ja antoi lapsen suudella itseään."

Kyynel putosi Timarin poskelle. "Siten minä sain täältäkin muiston", jatkoi Teodor Kristyan kiertäen ylös likaisen, veritahraisien paidanhihansa. "Kas tässä jäljet koiran puremasta. Kaikki kolme raateluhammasta on tunkeutunut lihan lävitse aina luuhun asti. Siinä muisto numero 4 sinusta. Minä kannan ruumiissani kokonaista haava-albumia, joista saan kiittää sinua: palomerkkiä, kahleiden jälkiä, sapelin iskua ja koiranpuremaa. Siinä pelkkiä muistoja sinun ystävydestäsi. Ja sano minulle sitten, mitä minun on sinulle tehtävä saadakseni laskumme käymään yhteen?"

Lausuttuaan viimeiset sanat seiso karannut rangaistusvanki aivan riisuttuna Timarin edessä, jolla siis oli silmien edessä kaikki ne haavat, joilla hän oli koristettu...

Ja yhtä alastomana oli tuon kurjan sielu hänen edessään, sekin täynnänsä inhoittavia haavoja, jotka hänen kätensä oli iskenyt.

Tämä mies tajuaa varsin hyvin Timarin vain leikkineen hänen kanssaan silloin kun tämä lähetti hänet muka jalomielisyydestä Brasiliaan, että tämä luotti hänen huonoihin taipumuksiinsa asettaessaan rahansa hänen käytettäväkseen, että tämä vain tahtoi raivata hänet tieltään. Tämä mies tietää, kuinka rikkaaksi Timar on tullut ja hän kadehtii Timaria sen vuoksi.

Tämä mies tietää myös Timarin pettäneen sekä Noëmia että Timeaa, tietää hänen elävän kaksoisavioliitossa. Ja hän on raivoissaan molempien tähden. Kaikki ihmisen huonot himot kaluavat hänen sieluun kuin myrkyllinen ruttopaise. Ja nyt on Timar tämän miehen vallassa. Hän ei edes tunne ulkonaista voimaa puolustautuakseen tätä miestä vastaan. Hänen jäsenissään on sama voimattomuus kuin henkilön, joka taistelee unta vastaan. Tämä haavoihin peittynyt mies vaikuttaa häneen kuin ilkeä lumous, hermostuttavasti.

Seikkailija tietää sen varsin hyvin. Eikä hän enää ole edes varovainen Timarin suhteen. Noustessaan tuoilta hän nojaa pyssyä uuniin ja puhuu kasvot pois päin käännettyinä Timarille:

"No, nyt minä ryhdyin pukeutumishommiin. Niiden kestäessä on sinulla aikaa ajatella vastausta kysymykseeni, jonka aion tehdä sinulle."

Näin sanoen hän heitti nutun toisensa perästä uuniin, jossa ne räiskyen leimahtivat, niin että liekki nousi savupiippuun saakka. Sitten hän alkoi kaikessa rauhassa pukea ylleen niitä vaatteita, jotka Timar oli antanut hänelle. Uuninhylyltä hän löysi tämän kellon. Sen hän pisti liivinsä taskuun. Sitten hän asetti Timarin napit paitaansa. Väänsipä hän kuvastimen edessä viiksiäänkin. Tämän tehtyään hän viskasi päänsä taaksepäin kuten henkilö, joka on tyytyväinen itseensä: nyt hän oli herran näköinen.

Ja sitten hän asettui selkä uuniin päin seisomaan hajasäärin, käsivarret ristissä rinnalla.

"No, miten on laitasi, toveri?"

Timar alkoi puhua.

"Mitä pyydätte minulta?"

"Ahaa! Olenko vihdoinkin irroitannut kielesi siteet? No, jos nyt sanoisin: 'Silmä silmästä ja hammas hampaasta.' Lähde sinäkin antamaan polttaa hirsipuun merkki käsivarteesi. Anua takoa itsesi kiinni kaleeripenkkiin, kuljeskele ympäri maita ja meriä, korpia ja kaupunkeja, alituisesti metsästäen haikaloja, intiaaneja, jaguaareja, kalkkarokäärmeitä ja poliisipalvelijoita; — anna sitten vaimosi ihailijan kaksintaistelussa iskeä itseäsi kalloon, anna rakastajattaresi koiran repiä rikki käsivartesi, ja sitten — jakakaamme loput keskenämme. Mutta kas, minä en olekaan niin armoton. Minä en enää puhu haavoistani — koiranpuremat paranevat helposti. Minä olen sinulle armollisempi. Keskustelkaamme rauhan ehdoista!"

"Tarvitsetteko rahaa?" kysyi Timar.

"Tarvitsen sitäkin, mutta puhukaamme siitä myöhemmin. Pysykäämme ensiksi siinä, mikä koskee yhteisesti meitä molempia. Minun on nyt joksikin ajaksi paettava julkisesta elämästä, sillä nyt ei minua

vainota vain senvuoksi, että olen kavaltanut sinun rahasi. Karkeamistani kaleereilta ja sitä, että heitin tarkastusmiehen veteen, ei minulle anneta ikänä anteeksi. Sinun rahasi eivät minua siis hyödytä ennenkuin olen parantunut palomerkistä ja kahleiden jättämistä haavoista. Edellämainitun saan pois sudenmaidolla; viimeainittua vastaan tulee käyttää kivennäisvesiä. Minä en epäile, että sinä johdattaisit vainoojiani jäljilleni. Siihen olet liian viisas. Päinvastoin sinä itse piilottaisit minut ja kieltäisit minun olevan lähellä, jos minua tultaisiin etsimään, ja sinä veisit minut lähimpien sukulaistesi luo, jollen enää olisi turvassa sinun luonasi. Minä tunnen sinut, sinä olet kultapoika. — Mutta varovaisuus on viisauden äiti. Huolimatta lämpimästä ystävydestämme saattaisi tapahtua, että joku iskisi minua kalloon kadulla tahi että joku palvelevainen työväri ampuisi minut maantiellä tahi että kaikessa ystävydessä tarjottu viinilasi passittaisi minut samaa tietä kuin Ali Tshorbadshin. Niinpä niin, minä en uskaltaisi pyytää sinua täyttämään tätä viiniruukkuu uudelleen, vaikka itse joisitkin ensiksi siitä. Minun on joka suhteessa oltava varovainen."

"Mitä te siis tarvitsette?"

"Te? Sinä et, kuten näen, tahdo tunnustaa minua veljeksesi. Seurani vaivaa sinua. Mutta kysykäämme ensiksi, mitä korkea ja jalo herra itse haluaa. Onhan toki onnellista, että minä pidän tietonani kaikki ne salaisuudet, jotka omistan. Korkea ja jalo herrani kenties olisi halukas siitä syystä takaamaan minulle 100,000 frangin koron ranskalaisissa valtiopapereissa?"

Timar ei empinyt, vaan vastasi heti:

"Olisin."

Rosvo nauroi.

"Minä en pyydä niin suurta uhrausta, teidän armonne. Minä olen jo sanonut, että eivät minua rahat korvessa auta. Näin leimattu ihminen, näin huonotapainen, joutuu kiinni kaikkialla, ja mitä minua silloin hyödyttäisivät 100,000 frangia? Minä tarvitsen, kuten sanottua, lepoa ja paikan, missä voin olla varmassa turvassa, pidemmän ajan, ja missä voin sitäpaitsi löytää mukavan ja huolettoman olon. No, eikö se ole kohtuullinen pyyntö."

"Sano yhdellä kertaa, mitä toivot."

"Hyvä, minä sanon. Armollinen herra näyttää kärsimättömältä. Kenties herra haluaa panna levolle?"

Näin sanoen hän otti jälleen pyssyn uunin luota; istuutui tuolille ja piti kivääriä molemmin käsin edessään ollakseen joka hetki valmis ampumaan.

"Minä en siis pyydä nyt noita sataatuhatta korkoa teidän armoltanne, en pyydä muuta kuin — Vapaan Saaren."

Oli kuin salama olisi iskenyt Timariin. Nämä sanat herättivät hänet tylsyyden tilastaan.

"Mitä te sillä tekisitte?"

"Ensinnäkin siitä tulisi minulle pakopaikka, johon eivät minkään kansan vainukoirat osaisi. Toiseksi on luonnollista, että teidän armonne, niin kauan kuin minulle ja teidän armollenne on viisainta, että pysyn siellä, varustaa minut kaikella, mitä sydämeni haluaa, kaikella, mikä on hyvää ja kallista."

Timar suuttui nyt hänen hullun pyyntönsä vuoksi.

"Voi, älkää nyt tässä laskeko typerää leikkiä. Pyytäkää joku summa, miten suuri hyvänsä. Lähtekää sen kera, minne haluatte. Menetelkää sen kanssa mielenne mukaan, mutta saarta ette saa. Se on typerä toivomus."

"Ei niin typerä kuin miltä se näyttää, *illustrissime!* Nähkääs, ilma tuolla saarella on oivallinen; juuri sellainen, jota minä tarvitsen saadakseni takaisin terveyteni, joka on niin suuresti huonontunut Etelä-Ameriikassa. Terese-vainajalta olen kuullut saarella kasvavan yrtejä, jotka parantavat kaikki haavat. Diossegi'n kasviopista olen lukenut niiden voivan kasvattaa yhteen pannussa kiehuvat lihapalatkin. Sybariittisten elintapojen jälkeen halajan kultaisen aikakauden maalaisnautintoja. Antakaa minulle Vapaa Saari, armoseremissime!"

Seikkailija pyysi täten pilkaton, pyssy ladattuna käsissään.

"Te olette houkkio!" sanoi Timar, joka suuttui tästä pilasta. Sitten hän käänsi äkkiä tuolinsa ja käänsi selkensä Teodor Kristyanille.

"Oi, älkää kääntäkö minulle selkäänne, armollinen herra — *Sennor!* — *Excellenza!* — *Mylord!* — Armollisin herra! — *Pan velkomozsnye!* — *Mynheer!* — *Monseigneur!* — *Gospodine!* — *Effendi!* Millä

kielellä on minun puhuminen, jotta saisin teidät kuulemaan karkulaisen rukouksia?"

Tämä mauton iva ei ollut hyökkääjälle hyödyksi. Se vähensi ilkeän lumouksen vaikutusta Timariin. Tämä alkoi tointua. Hän tuli ajatelleeksi olevansa tekemisissä jänishousun kanssa, joka pelkäsi omaa nahkaansa. Hän huudahti harmistuneena:

"Lopettakaa jo tämä leikki. Mainitkaa joku summa — saatte sen ja jos tarvitsette saarta, niin ostakaa sellainen kreikkalaisessa arkipelagissa tahi Kiinan luona. Jos pelkäätte takaa-ajajia, niin lähtekää Romaan, Neapeliin tai Schweiziin; olkaa olevinanne markiisi, laittakaa itsenne hyvin kirjoihin Kamorran kanssa, eikä kukaan ole tekevä teille pahaa. Rahaa annan teille. Saarta ette saa."

"Vai niin! Alkaako teidän armonne jo käyttää ylpeätä kieltä minulle?" huudahti Teodor Kristyan. "Poika joka on pudonnut järveen, tointuu pian ensi säikähdyksestään ja yrittää uida maihin. Mutta odotappa vain, minä pistän sinut pian uudelleen veteen. Sinä ajattelet itseksesi: 'Ole hyvä, risapekko, ja kerro jollekin, mitä tiedät minusta. Ensi saavutuksesi olisi, että sinut otettaisiin kiinni, suljettaisiin tyrmään ja sinne jäisit. Sinut tehtäisiin niin mykäksi, että sinä et koko elämässäsi enää voisi puhua kenellekään mitään. Tai voi sinulle muullakin tavoin tapahtua jotakin inhimillistä. Voihan sattua, että luoti osuu selkääsi kuljeskellessasi mitään pahaa aavistamatta. Jos Tonava heittää raatosi rannalle, niin kuka silloin kysyy, oletko itse hypännyt jokeen vai onko joku työntänyt sinut? Ja olettakaamme vaikka pahinta, mitä voi tapahtua, kuka uskoisi sinun, maankiertäjän, kertomusta, silloin kun minä, kultamies, sanon: Se ei ole totta! Minulla on paljon rahaa. Jos todistaja, ilmiantaja on siksi tyhmä, ettei ota vastaan lahjuksia, niin on tuomari oleva viisaampi.' Näin sinä ajattelet, näemmä. Mutta ota huomioon, kuinka viisaan miehen kanssa olet tekemisissä. Sinä olet heti kohta käsittävä, että kätesi ja jalkasi ovat sidotut, että olet yhtä avuton kuin ryöväriin kiinni ottama saituri, joka saa tyytyä siihen, että häntä pistellään piikeillä kynsien alle, että hänen partansa kiskotaan karva karvalta pois ja että kiehuva talia vuodatetaan hänen iholleen, siksi kunnes hän ilmaisee, minne on kätkenyt aarteensa. Minäkin olen menettelevä samalla tavalla sinun kanssasi. Ja kun sinä et enää voi kestää enempiä, niin huuda silloin: 'Jo riittää!'"

Timar kuunteli kiusallisen uteliaana kaleeriorjan sanoja.

"Tähän saakka en ole kertonut ainoallekaan elävälle, olenolle, mitä tiedän sinusta. Kautta kunniani! Paitsi sitä juorua, joka pujahti kieleltäni Komornissa, en ole kertonut sinusta mitään, ja se, mitä silloinkin juttelin, ei ollut mitään. Mutta kaiken, mitä tiedän, olen kirjoittanut muistiin — se kirjoitus on täällä taskussani — ja sitäpaitsi neljä kappaletta neljällä eri osotteella. Yksi kappale on osotettu Turkin hallitukselle, ja siinä ilmaisen, mitä Ali Tshorbadshi otti muassaan Stambulista ja mikä kapinallisen takavarikoituna omaisuutena kuului sulttaanille, kenties oli työstetty itse aarrekammioista — ja kaikki nämä kalleudet ovat luetellut kappaleittain, niinkuin isäni kuvaili ne. Samalla ilmaisen kenellä ne nyt ovat ja kuinka ne ovat joutuneet nykyisen omistajan käsiin. Toisessa kirjoituksessa ilmiannan minä sinut Wienin hallitukselle Ali Tshorbadshin murhaajana, joka varasti hänen aarteensa. Muista, että miehellä, joka äkkiä on rikastunut, on paljon vihollisia ja kadehtijoita. Kolmas kirje on osotettu rouva Levetinczylle Komorniin. Hänellekin ilmaisen, mitä olet tehnyt hänen isälleen ja kuinka olet saanut käsiisi hänen äitinsä timantteihin juotetun kuvan sekä muut kalleudet. Mutta hänelle ilmaisen vielä muutakin. Sen paikan, missä oleskelet silloin kun et ole kotona. Salaiset ilosi Vapaalla Saarella. Rakkaussuhteesi erääseen toiseen naiseen. Uskottomuutesi hänelle. Puhun Noëmista ja Dodista. — No, pistelenkö vielä piikkejä kynsiesi alle?"

Timarin rinta nousi ja laski läähättäen.

"No, koska sinä yhä olet mykkä, niin jatkamme!" puhui hänen julma kiusanhenkensä. "Neljäs kirje on osotettu Noëmille. Siinä kerron hänelle kaikki, mitä hän ei vielä tiedä: että sinulla on muualla vaimo, johon olet vihitty, että sinä olet ylhäinen herra, joka olet häväissyt hänet etkä milloinkaan voi olla hänen omansa, että sinä olet uhrannut hänet vain himoillesi ja että sinä olet rikollinen. No, etkö vielääkään pyydä armoa? — Otammeko vielä sulatetun, kiehuvan talin avuksi. Minä en ole niin typerä, että kantaisin näitä kirjeitä taskussani, jotta joku sinun palkkaamasi salamurhaaja ottaisi ne minulta murhattuaan minut ensiksi yksinäisellä paikalla. Jos sinä sanot: 'Minä en hiero rauhaa' — hyvä, silloin minä sanon: 'Nöyriin palvelijasi, minua ilahuttaa suuresti, suosittelen itseäni', ja sitten minä lähden luotasi kaikella kunnioituksella. Mutta täältä menen suoraan päätä sinne. Näetkö nuo kaksi tornia? Siellä on Tihany. Siellä asuu rehellisiä munkkeja. Siellä on luostari. Sinne jätän nuo neljä kirjettä luotettavaan paikkaan ja pyydän priorin lähettämään ne osotteessa oleville henkilöille, ellen palaisi viikon perästä noutamaan niitä. Olisi senvuoksi turha vaiva raivata minua tieltä; kirjeet tulisivat siitä huolimatta perille. Ja silloin sinä et enää voisi olla tässä maassa. Kotiisi sinä et voisi mennä, sillä vaikka vaimosi antaisikin anteeksi isänsä kuoleman, niin hän ei kuitenkaan voisi antaa sinulle anteeksi suhdettasi Noëmiin. Tuomioistuimet tutkivat asiasi, ja silloin sinun on kerrottava, miten olet hankkinut rikkautesi. Turkin hallituskin on nostava oikeusjutun sinua vastaan ja samoin Itävallan hallitus. Koko maailma on oppiva tuntemaan sinut. Ne, jotka ovat ylistäneet sinua kultapojaksi, ne näkevät sinussa nyt

ihmiskunnan hylyn. Etkä sinä voi edes paeta Vapaalle Saarelle, sillä Noëmi on sulkeva ovensa sinun nenäsi edessä. Hän on ylväs nainen, ja hänen rakkautensa on pian muuttuva vihaksi. — Ei, sinulla ei ole muuta mahdollisuutta kuin paeta suuresta maailmasta kuten minäkin, sinun on hiivittävä salaa kaupungista ja säikähdyttävä heti kun kuulet askeleiden lähestyvän oveasi. No, menenkö vai jäänkö?"

"Jää!" ähkyi rääkätty.

"Ahaa, joko antaudut?" huusi rangaistusvanki, "no, istuutukaamme siis vielä kerran. Ensinnäkin sinä siis luovutat Vapaan saaren minulle?"

Timar turvautui heikkoon tunnuseikkaan käyttääkseen sitä puolustusaseena.

"Vapaa Saarihan ei kuulu minulle, vaan Noémille."

"Aivan oikea huomautus. Mutta minun pyyntöni ei silti ole vähemmin oikeutettu. Vapaa Saari kuuluu Noémille, mutta Noëmi kuuluu sinulle."

"Mitä sillä tarkoitat?" kysyi Timar katse sekavana.

"No, älä pyöritä silmiäsi noin hurjasti! Etkö tiedä olevasi sidottu? Kyselkäämme järjestyksessä. Asia on kyllä järjestettävissä. Sinä kirjoitat kirjeen Noémille. Minä itse jätän sen hänelle. Ilkeä, musta peto on jo silloin heittänyt henkensä, joten minä voin rauhassa astua saarelle. Kirjeessä sinä sanot kiltisti jäähyväiset Noémille; sinä sanot, ettet voi naida häntä, syystä että katkaisemattomat siteet kahlehtivat sinut toisaalle; sinulla on vaimo, kaunis Timea, jonka Noëmi varmaan muistaa. Sinä kirjoitat aikovasi huolehtia hänestä kunnollisesti. Sinä olet antanut hänen entisen sulhasensa palata Uudesta Maailmasta ja hän on kaunis, kelpo poika, joka on nytkin valmis naimaan hänet ja unohtamaan entisyyden. Sinä lupaat myös kaikin puolin huolehtia molemmista sekä annat siunauksesi meille ja toivot meidän elävän onnellisina."

"Mitä? Tahdotko Noëminkin omaksesi?"

"Tuhat tulimmaista! Kuvitteletko kenties minun aikovan asettua saarellesi kuin mikäkin Robinson? Minä tarvitsen elämän sulostuttajaa yksinäisyydessä. Tuolla kaukana olen ennättänyt kyllästyä mustasilmäisten ja mustakutristen naisten syleilyihin; nyt olen nähnyt Noëmin kultakiharat ja sinisilmät ja aivan rakastunut häneen. Sitäpaitsi hän on lyönyt minua kasvoihin ja ajanut minut ulos ovesta, ja siitä on minun saatava hyvitystä. Ja onko jalompaa kosta kuin maksaa korvapuusti suudelmalla? Minä tahdon päästä tämän vastahakoisen haltiattaren hallitsijaksi. Se on nyt minun päähänpistoni. Ja mikä oikeus sinulla on asettua sitä vastustamaan? Enkö minä ole Noëmin kihlattu? Enkö minä voi tehdä häntä lailliseksi vaimokseni ja saattaa hänet jälleen kunniaan, jotavastoin sinä, joka et milloinkaan voi naida häntä, vain teet hänet onnettomaksi."

Oi, tämä ihminen vuodattaa sulatettua rasvaa Timarin sydämeen!

"Pyydä koko omaisuuteni!" hän rukoili roistoa.

"Lykätäkäämme asia tuonemmaksi. Kyllä senkin asian vuoro tulee. Nyt en pyydä muuta kuin Noëmin. Muutoin vaadinkin vain omaani takaisin."

Timar väänteli käsiään epätoivoissaan.

"No, tahdotko suostua kirjoittamaan Noémille, vai vienkö nämä neljä kirjettä Tihanyyn?"

Timar huudahti tuskassaan:

"Oi, pikku Dodi!... pikku Dodi!..."

Karkulainen purskahti ivanauruun.

"Minusta tulee hänelle isä, sangen hyvä isä."

... Siinä silmänräpäyksessä Timar hypähti ylös tuoliltaan, heittäytyi jaguarin tavoin seikkailijan kimppuun, tarttui hänen molempiin käsivarsiinsa ennenkuin hän ennätti käyttää asetta, laahasi häntä kappaleen matkaa, työnsi häntä sitten takaapäin ja tästä iskusta mies lensi avoimesta ovesta ulos portaille ja kaatui suulleen. Hän nousi vaivalloisesti; mutta yhä hoiperrellen iskun vaikutuksesta hän kompastui ensimmäiseen portaaseen ja kieri kiroillen ja ilmaa haukaten portaita alas.

Alhaalla oli kaikki pimeätä ja hiljaista. Ainoa ihminen, joka paitsi näitä molempia oli linnassa, oli kuuro, joka nukkui pois humalaansa.

Kolmastoista luku.

MITÄ KUU PUHUU? – MITÄ PUHUU JÄÄ?

Timar olisi voinut tappaa tämän miehen. Hän oli Timarin vallassa. Ja Timar tunsikin käsivarsissaan raivostuneen ihmisen lihasvoiman. Hän olisi voinut tukahuttaa roiston tai murskata hänen pääkallonsa pyssynperällä, jos hän ei olisi raaskinut tuhlata jaloa lyijyä häneen. — Mutta Timar ei tapa ketään. Hän ei edes henkensä pelastukseksi ota murhaajan henkeä. Timar on "nyt" todellinen kultapoika, nyt kun kaikki on vaarassa, hänen omaisuutensa ja kunniansa, kuten akanat tuulessa.

Hän antaa tämän miehen mennä, miehen, joka voi ja joka on syöksevä hänet turmioon.

Hän voisi vielä surmata hänet. Sisällä makuuhuoneessaankin on hänellä ladattu kivääri. Hän voi ampua miehen akkunasta tämän kulkiessa suuren pihan yli. Tämä mies on ryöväri, karannut rangaistusvanki; kuka vaatisi Timaria tilille siitä, jos hän sammuttaisi tuomitun hengen. Kenties Brasilian hallitus antaisi hänelle palkinnonkin siitä.

Mutta Timar ei huomaa miestä. Hän sanoo itsekseen: Tämä mies on oikeassa. Ja kohtalo täyttyköön. — Timar ei ole roisto, joka salaa toisen rikoksen toisella, vaan suuri luonne, joka langettuaan on valmis sovittamaan rikoksensa.

Hän astuu sivurakennuksen luo ja katselee kädet ristissä rinnalla, kuinka mies kulkee pihan yli porttia kohti.

Kuu nousee juuri Somogy-vuorien takaa ja valaisee linnan etusivua.

Tumma varjo sivurakennuksen luona olisi oivallinen maalitaulu sille, joka tahtois ampua.

Teodor Kristyan kulkee sivurakennuksen ohi ja katsahtaa ylös.

Otsassa oleva puoliksi umpeen mennyt haava on portailla kaatuessa auennut uudelleen ja vuotaa nyt verta. Veri valuu kasvojen yli.

Kenties Timar onkin asettunut juuri senvuoksi siihen, että raivostunut kostonhalusta ampuisi häntä.

Mutta mies seisahtuu hänen eteensä ja alkaa puhella äänettämiä sanoja. Aivan kuin Atalia. Kuinka nuo kaksi sopisivatkaan toisilleen! Kristyan liikuttaa vain huuliaan. Hän nostaa varovasti toista jalkaansa, jonka on satuttanut pudotessaan. Vasemmalla kädellään hän lyö oikeassa kädessään olevaa kivääriä; sitten hän ravistelee sitä kuin eväten, puristaa kätensä nyrkkiin Timaria kohti ja uhkaa etusormellaan. Tämä ilmenäytelmä tahtoo sanoa: Näin en sinua surmaa. Minä olen säästänyt sinulle toisen kuolintavan. Odotappa vain!

Timar katsoo hänen jälkeensä hänen poistuessaan. Hänen silmänsä seuraavat miestä lumipeitteistä tietä pitkin aina järven jääkuvastimelle asti. Hän tuijottaa miehen jälkeen, kunnes tämä hopeanhoitoisella jää kentällä näyttää vain mustalta pisteeltä, joka liikkuu korkeiden vuorenhuippujen kaksoistorneja kohti.

Zalavuorten yläpuolelle ilmestyy myrskypilviä. Timar ei huomaa niitä.

Plattenjärven seutuvilla syntyy usein myrskyilmoja keskellä tyyntä ilmaa ja ilman mitään enteitä. Kalastajat, jotka etäisyydessä kuulevat puiden suhisevan, eivät ennätä palata takaisin Zala-rannalle.

Myrsky ruuskii aaltoja, ajelee veneitä edessään ja heittää ne toiselle rannalle. Välistä rajuilma laantuu jo puolen tunnin kuluttua; tuulenmorsian on vain tahtonut tanssia koko piirin ympäri. Ja sitten tulee jälleen tyyne.

Myrsky, joka nyt syöksyi vuoristosta, ajoi lumipilveä edellään. Tästä seuloutui neulanteräviä jääkristalleja esiin. Pilvi peitti vain puoleksi laajan näköalan, kätkien Tihanyin seudun, niemekkeen kallion kielekkeineen ja synkän luostarin pimeyteen, itäisten rantojen loistaessa kuutamossa.

Myrsky vinkui ulvoen Arakin laakson puitten latvoissa. Vanhan linnan ilmaviirit natisivat, niin että luuli kuulevansa noiduttujen henkien valitushuutoja, ja kiihkeän tuulen laastessa Balatonin jäätä, hokutteli se siellä olevista jääkappaleista niin ylikuonnollista soittoa, että luuli näkevänsä valittavia henkiä: ne ajoivat toinen toistaan ja valittivat paetessaan. Joku murisi hurjasti. Kenties se juuri ajoi toisia edellään.

Keskellä tätä öistä, aavemaista soittoa tuntui Timarista kuin olisi hän etäältä kuullut myrskyn keskeltä hirvittävän huodon, sellaisen, jommainen voi lähteä vain ihmisen huulilta. Kauhun, epätoivon, jumalanhäpäisyn huodon, joka herättää nukkujat unestaan ja saa tähdet vapisemaan. Muutamien

sekuntien perästä se uudistui, mutta lyhyempänä ja heikompana, ja senjälkeen kuului taas vain myrskyn soittoa.

Tämäkin vaikenee. Lumimyrsky pakenee. Myrsky ajaa sitä edellään. Se ei enää ulvo Arakin laakson puissa. Nekin sävelet, jotka syntyivät jääkappaleiden ympärillä leikkivästä tuulesta, häipyvät etäisyyteen kuolevaan sointuun. Taivas seestyy, ja kaikki hiljenee jälleen.

Timarinkin povi on tyyntynyt.

Hän on elämänsä uran päässä. Hänelle ei ole ainoatakaan tietä avoinna. Hän ei voi mennä eteenpäin eikä kulkea taaksepäin.

Hän on paennut niin kauan kuin on voinut paeta. Nyt ammottaa kuilu hänen edessään eikä ole mitään vastakkaista rantaa.

Koko hänen elämänsä vyöryi hänen eteensä kuin uni, ja hän tiesi nyt vihdoinkin heräävänsä tästä raskaasta unesta.

Hänen ensimmäinen toiveensa omistaa tämä ihmeen ihana, rikas tyttö on ollut perustana hänen kohtaloonsa. Sille perustalle hän on rakentanut elämänsä kuin sfinksin arvoitukseen. Kun arvoitus on selvitetty syöksyy sfinksi kuiluun...

Kuinka hän voisi enää elää senjälkeen kun hänet on paljastettu Timean ja Noëmin edessä!

Syöstynä siitä korkeudesta, jossa häntä on pidetty kotona ja maailmassa useita vuosia, hallitsijan suosiossa ja kansalaisten kunnioituksen esineenä!

Kuinka hän vielä kerran voisi katsoa sitä naista silmiin, joka hänen kilpakosijalleen on ylistänyt häntä niin kiihkeästi, kuinka hän nyt voisi tehdä sen, nyt, kun tämä nainen on saanut tietää hänen olevan vastakohdan sille kaikelle, jota hän on miehessään ihailnut, ja kun hän on saanut tietää miehensä koko elämän suureksi valheeksi?

Ja kuinka hän voisi astua Noëmin eteen nyt kun tämä on saanut tietää hänen olevan Timean puolison? Kuinka hän nyt enää voisi ottaa Dodia syliinsä?

Ei missään, ei missään koko maailmassa ole paikkaa, minne hän voisi paeta. Asia on kuten tuo mies sanoi: ei ole olemassa muuta keinoa kuin kääntää maailmalle selkänsä kuten hän, kieltää nimensä kuten hän, salaa varkain hiipiä kaupungista toiseen kuten hän, harhaili ympäri maailmaa.

Mutta tunsipa Timar kuitenkin yhden paikan. Kuun. Tuon kylmän tähden. — Mitä Noëmi sanoikaan? Ne, jotka olivat väkivaltaisesti riistäneet itseltään elämän, ne, jotka olivat lakanneet toivomasta, ne lähtevät sinne ja asuvat siellä. Ne lähtevät sinne, missä olemattomuus ympäröi heitä. Kun tuo mies on tullut Noëmin luo ja kertomuksellaan syössyt hänetkin epätoivoon, on hänkin varmaan pian seuraava miestänsä sinne — pimeään tähteen.

Timar tunsu rauhoittuvansa tästä ajatuksesta niin suuresti, että hän saattoi suunnata kaukoputkensakin vähenevää kuuta kohti, jonka loistavassa kehrässä vaihteli suuria, pyöreitä, tummia aukkoja, — ja hän etsi itselleen yhden näiden suunnattoman suurten vuorenonkaloiden joukosta: "Siellä minä olen asuva, siellä olen odottava Noëmia!"

Senjälkeen hän meni takaisin siihen huoneeseen, missä oli keskustellut seikkailijan kanssa.

Kamiinissa näkyi vielä jätteitä tämän poltetuista vaatteita. Tuhassa näkyi vielä osia niitä. Timar pani uusia puita uuniin, jotta tuli hävittäisi niiden jätteet.

Sitten hän kääri vaipan ympärilleen ja poistui talosta.

Hän suuntasi kulkunsa Plattenjärveä kohti.

Kuu valaisi ääretöntä jääkenttää. Jääaurinko, joka paistoi jäätasangolla.

"Minä tulen, minä tulen!" huusi Timar. "Pian olen saava tietää, mitä sinä olet sanonut minulle. Sinä olet kutsunut minua ja minä olen pian oleva luonasi."

Hän meni suoraa päätä jäärailoa kohti. Sen löysi helposti. Seipäät olkilyhteineen, jotka hyväsydämiset kalastajat olivat asettaneet sille paikalle, huomauttivat jo etäältä kulkijaparalle, että hänen olisi vältettävä sitä. Timar taasen *etsi* sitä.

Tultuaan erään tällaisen varotusmerkin luo, hän pysähtyi, paljasti päänsä ja katsoi ylös taivaaseen.

Vuosia oli kulunut siitä, kun hän oli rukoillut. Tällä hetkellä hän tuli ajatelleeksi sitä ylhäistä alkuolentoa, joka johtaa tähtien kulun ja kahlehtii myrskyn, ja joka on luonut toisen olennon, joka uhmaa Luojaansa: ihmisen.

Nyt hän tahtoi kohottaa sielunsa tähän alkuolentoon.

"Ikuinen voima! Sinua minä pakenen ja Sinun luoksesi tulen tällä hetkellä. Minä en tule valittamaan. Sinä johdatit minua, mutta minä poikkesin poluiltasi. Sinä varoitit minua, mutta minä en tahtonut kuunnella. Nyt olen joutunut näin pitkälle. Sokeasti totellen menen toiseen maailmaan. Sieluni on siellä kärsivä kylmässä olemattomuudessa. Minua rangaistaan siitä, että olen tehnyt onnettomaksi niin monta, jotka ovat minua rakastaneet ja tulleet omikseni. Ota Sinä, ijankaikkinen oikeus, heidät huostaasi! Minä olen tehnyt syntiä; senvuoksi minä nyt menen kuolemaan ja kiroukseen. — Ei kenkään heistä ole itse syypää kärsimyksiinsä, minä vain olen. Sinä ikuinen oikeus, joka olet johdattanut minut sinne, missä nyt olen, ole heitäkin kohtaan oikeudenmukainen. Suojaa, lohduta heikkoja naisia, heikkoo lasta! Mutta luovuta minut koston-enkeleille! — Minä kiroan itseäni ja vaikenen ijäksi."

Hän polvistui.

Jään reunojen välillä vyöryivät Balatonin aallot. Levoton järvi äänтелеe joskus tynnelläkin ilmalla, ja jäässäkin ollessaan se kohisee ja kuohuu kuin meri.

Timar kumartui veden puoleen suudellakseen sitä niinkuin suudellaan äitiä ennen pitkälle matkalle lähtöä, niinkuin suudellaan pyssynpiippua ennenkuin murskataan sillä pää.

Mutta juuri kun hän kumartui vedenpinnan yli, sukelsi ihmisen pää esiin aalloista!

Ihmisen pää, jonka kasvot olivat ylöspäin.

Otsan yli on sidottu musta huivi, joka peittää oikean silmän; toinen silmä, joka veristää, tuijottaa suoraan eteenpäin, ja avoimesta suusta kohisee vesi sisään ja ulos.

Haamu sukelsi jälleen alas.

Hetken perästä paisuivat aallot taaskin, aavekasvot näyttäytyivät uudelleen, ja punainen, jäykistynyt silmä tuijotti taas Timaria.

Ja vielä kerran tuli pää näkyviin jään reunalle kadotakseen jälleen ainiaaksi jään alle, samalla kun jäykistynyt käsi kouristuksen tapaisesti koukistunein sormin silmänräpäyksen ajan pisti esiin vedestä.

Timar hypähti puolihulluna polvistuneesta asennostaan ja tuijotti yhä veteen aavemaista olentoa etsien.

Hänestä tuntui kuin se huutaisi häntä seuraamaan.

Aallot vyöryivät jään reunojen välillä.

Ja taasen kaikui etäältä henkimaailman urkujen tapainen soitto, jommoisen öinen myrsky lähetti enteenään. Siinä ulvonnassa, joka syntyy siitä, että myrskyn voima taittuu jäälohkareisiin, kuuluu näkymättömien henkien huokauksia ja valituksia, ja yhä äänekkäämmäksi paisuu aaveiden laulu.

Ja taasen kaikuu ylimaallinen soitto yli koko jääkentän, ikäänkuin tuhansien harppujen kieliä tuolla alhaalla kosketeltaisiin, kunnes sävelet paisuen muuttuvat kuohuvaksi kohinaksi, ikäänkuin tuuli ajaisi vinhaa vauhtia alhaalla vedessä ja hokuttelisi aalloista ihmeellisiä, uuvuttavia sointuja. Myrskyn urkujen sävelet soivat mahtavina jään alla, hirvittäväällä pauhulla lähtee kiinteä jääjoukko liikkeelle, ja voimakkaasta ilmanpaineesta jäärailo sulkeutuu jälleen.

Timar syöksyi väristen polvilleen kasvot keinuvaa jääkuvastinta vasten.

Neljästoista luku.

KEN TULEE.

Huurre oli tehnyt Vapaasta Saaresta hopeametsän. Jatkuvasti leijaileva sumu oli luonut joka oksaan lumikukkia. Sitten tulivat aurinkoiset päivät, jolloin puiden huurre muuttui jääksi, ikäänkuin koko saari olisi ollut lasista. Kristallien painosta riippuivat oksat alaspäin kuin kyynelpajuissa, ja tuulen värähdellessä metsän läpi löivät ne yhteen ja soivat kuin sadun lasipuutarha.

Vain yksi polku johti vahvassa huurteessa olevan nurmen poikki mökille. Ja se kulkee sille paikalle, missä Terese lepää. Se on Noëmin ja pikku Dodin jokapäiväisen kävelyretken päämaali.

Nykyään he kulkevat sinne kahden. Kolmas seuralainen, Almira, makaa mökissä vetäen viimeisiä hengenvetojaan. Luoti on tunkeutunut ruumiin jalompiin osiin, eikä ole mitään pelastuksen mahdollisuutta.

On ilta. Noëmi sytyttää valon, vetää esiin rukkinsa ja alkaa kehrätä. Pikku Dodi on istunut hänen viereensä ja pitää olkia rugin pyörää vasten, leikkien tuulimyllyä. Almira makaa nurkassa ja voihtii kuin ihminen.

"Äiti, kumarra päätäsi puoleeni", sanoo lapsi äkkiä, "minä tahdon kuiskata sinulle jotakin, niin ettei Almira kuule."

"Eihän koira sanojasi muutoinkaan ymmärrä, Dodiseni."

"Oi, hän kyllä ymmärtää. Hän ymmärtää kaikki. Sano minulle, kuoleeko Almira?"

"Varmasti, rakkain pienokaiseni."

"Mutta kuka meitä sitten suojelee, kun Almira kuolee?"

"Jumala!"

"Onko Jumala vahva?"

"Vahvempi kaikkia muita."

"Onko hän vahvempi kuin isä?"

"Isäsikin voima on Jumalalta."

"Entä sen häijyn miehen, jonka silmä oli sidottu?"

"Hänenkin."

"Miksi hyvä Jumala antaa hänellekin voimaa? Minä pelkään hänen tulevan takaisin. Hän tahtoo viedä minut pois."

"Älä pelkää! Minä en anna kenenkään viedä sinua."

"Mutta jos hän lyö meidät molemmat kuoliaaksi?"

"Silloin me pääsemme molemmat taivaaseen.""

"Almirakin?"

"Ei, Almira ei pääse."

"Miksikä ei?"

"Siksi, että hän on eläin."

"Entä pikku Louiseni?"

"Ei hänkään pääse."

"Voi, älä sano niin, hän osaa kevyemmin lentää taivaaseen kuin me."

"Taivaaseen saakka se ei osaa lentää."

"Siellä ei siis ole eläimiä eikä lintuja? No, silloin minä mieluummin jään tänne alas isän ja pikku Louisen kanssa."

"Niin, jää, pikku sydänpöpseni, jää!"

"Eikö niin, että jos isä olisi täällä, hän löisi tuota häijyä miestä?"

"Häijy mies juoksisi pakoon häntä."

"Mutta milloin isä tulee takaisin?"

"Jo talvella."

"Kuinka sinä sen tiedät?"

"Hän sanoi."

"Onko kaikki, mitä isä puhuu, totta? Eikö hän milloinkaan valehtele?"

"Ei, poikani, kaikki mitä hän puhuu, on totta."

"Mutta onhan jo talvi."

"Hän onkin pian oleva täällä."

"Kunpa Almira ei vain kuolisi sillä aikaa!"

Poika nousi jakkaraltaan ja meni vaikeroivan koiran luo.

"Rakas Almira, älä kuole! Älä jätä meitä yksin tänne! Katsos, taivaaseen sinä et voi tulla kanssamme; sinä voit vain täällä alhaalla olla luonamme. Jää tänne! Kesällä minä rakennan sinulle kauniin talon pähkinäpuusta, sellaisen kuin isä rakensi minulle. Kaikesta ruuasta, jonka saan, annan puolet sinulle. Paina pääsi tähän polvelleni ja katsele kiltisti minua. Älä pelkää, minä en päästä enää sisään sitä pahaa miestä, joka ampui sinua. Kun kuulen hänen tulevan, sidon ovenrivan kiinni nuoralla, ja jos hän pistää kätensä sisään, lyön sen poikki pienellä kirveellä. Minä olen suojeleva sinua, Almira."

Viisas eläin avasi kauniit silmänsä poikaa kohti ja löi hiljaa häntäänsä lattiaan. Sitten se huokasi syvään ikäänkuin olisi ymmärtänyt kaikki pojan puheen.

Noëmi pysähtytti rukin, nojasi päätään käsiinsä ja tuijotti lepattavaa liekkiä.

Roisto oli lähteissään jäähyväisiksi huutanut akkunasta:

"Minä tulen vielä kerran takaisin ja silloin olen sanova sinulle, kuka se mies on, jota rakastat."

Se, että hän tulisi takaisin on kyllin hirveä uhkaus; mutta mitä se merkitsee, että hän on sanova hänelle, kuka se mies on, jota hän rakastaa?

Kukahhan Mikael sitten on? Voiko hän sitten olla joku muu kuin se, joka hän sanoo olevansa? Mitähän tällä, maailman toiselta puolelta sukeltaneella aaveella voi olla sanottavaa hänestä? Oi, miksi ei Mikael ole tehnyt kuten hän, Noëmi, kerran oli toivonut: "parempi olisi, jos meidän välillämme olisi kolme jalkaa multaa."

Noëmi ei ole mikään tylsä nainen. Hän on kasvanut korvessa ja oppinut luottamaan omiin voimiinsa. Suuren maailman hentomielisyys ei ole pilannut hänen hermojaan. Holoferneksen ja Sisseran olisi ollut, hyvä tietää, että teräs on vaarallinen ase naisen kädessä.

Susiemo osaa puolustaa luolaansa — koiraa vastaan. Sillä on kynnet ja hampaat.

Tämän kiihoittavan kohtauksen jälkeen kantaa Noëmi alituisesti Mikaelin pöytäveistä povellaan. Tämä veitsi on teräväksi hiottu.

Öisin hän sitäpaitsi sulkee oven suurella hirrellä, jonka asettaa oven eteen poikkipuolin, sitoen sen kiinni nuoralla.

Niinkuin kohtalo säätää!

Jos toinen tulee ensin, on hänestä tuleva onnellinen vaimo, Jumalan siunaama — jos taas toinen saapuu ensin, tulee hänestä murhaaja, kirouksen lapsi. "Almira, miksi voihkit noin?"

Koira-parka, joka taisteli kuoleman kanssa, kohotti vaivalloisesti päätään lapsen polvelta ja alkoi kaula ojossa nuuskia ilmaa. Se valitti ja voihki levottomasti, mutta vain käheitä korahduksia — ilonko vai vihanko äännähdyksiä, sitä ei voinut erottaa.

Eläin vainusi jonkun lähestyvän.

Kuka tulee?

Onko se hyvä tai häijy mies? Elämänkö antaja, vaiko murhaaja?

Ulkona yön pimeydessä kuuluu askelten kaiku huurteen peittämällä nurmikolla. Kuka tulee?

Almira röhisee raskaasti. Se tahtoo nousta, mutta putoo alas; se tahtoo haukkua, mutta ei voi. Noëmi

hypähtää penkiltä, pistää oikean kätensä kaulahuivin alle ja tarttuu veitseen. Kuka tulee?

Kaikki kolme kuuntelee vaiti: Noëmi, Dodi ja koira.

Nyt lähestyvät reippaat askeleet. Ah, nyt kaikki tuntevat ne. "Isä!" huutaa Dodi hymyillen. Noëmi rientää terävällä veitsellä katkaisemaan nuoran hirren ympäriltä, ja Almira kohoo etukäpäpäilleen ja haukahtaa äkkiä.

Silmänräpäys senjälkeen lepäävät he toistensa sylissä: Mikael, Noëmi ja Dodi.

Almira ryömii rakastetun isäntänsä luo, kohottaa vielä kerran päänsä hänen puoleensa, nuolaisee hänen kättään, syöksyy lattialle ja kuolee.

"Etkö enää milloinkaan jätä meitä?" änköttää Noëmi.

"Älä jätä meitä enää milloinkaan yksin tänne!" pyytää pikku Dodi.

Mikael painaa molempia rintaansa vasten, ja hänen kyöneleensä vuotavat rakastettujen poskille.

"En milloinkaan... en milloinkaan... en milloinkaan!..."

Viidestoista luku.

RUUMIS.

Viimeiset maaliskuun päivät voittivat ankaran talven. Sade ja sumu sekä etelä-tuulet heikensivät Plattenjärven jään, joka sitten murtui rajulla pohjatuulella ja ajelehti Somogy-rannalle.

Jäälohkareiden joukosta löysivät kalastajat ruumiin.

Koko ruumis oli jo suureksi osaksi mädännyt; kasvonpiirteitä ei enää voitu tuntea. Kuitenkin saattoi mitä suurimmalla varmuudella päättää, ken se oli.

Siinä olivat Mikael Timar von Levetinczyn maalliset jäännökset, hänen, joka hävisi niin äkkiä tuon kuuluisan nuotanvedon jälkeen, jolloin fogaschikuningaskin saatiin pyydykseen ja jonka kotiinpaluuta oli niin kauan odotettu.

Ruumiissa saattoi tuntea kadonneen herran vaateparsia, hänen turkisreunaisen takkinsa, hänen paidannappinsa ja paitaan ommellut nimikirjaimet. Liivintaskussa on hänen kellonsa, johon hänen koko nimensä on poltettu emaljiin. Varmin todiste on kuitenkin povitaskusta löytynyt lompakko, joka on täyteen ahdattu seteleitä, sadan ja tuhannen guldenin seteleitä, joissa vielä näkyy leima, sekä lompakkoon ommeltu helmikirjailu: "Usko, toivo rakkaus", Timean omin käsin ompelema.

Erästä sivutaskusta löydettiin sitäpaitsi neljä nauhalla yhteensidottua kirjettä, joiden kirjoitus oli aivan kulunut pois. Kirjeethän olivat maanneet neljä kuukautta vedessä.

Vähän aikaa sen jälkeen löysivät kalastajat Füred-rannalla herra Levetinczyn kaksoispysсын, joka jäi heidän verkkoonsa. Se selvitti kaiken.

Vanha Galambos muisti nyt varsin hyvin kaiken.

Armollinen herra oli itse sanonut hänelle, että jos kettuja ja susia tulisi yön aikana railon luo, menisi hän itse ulos pysyineen ja ampuisi luodin niiden turkin läpi.

Nyt muistivat useat muutkin lumimyrskyn raivonneen sinä yönä Balaton-järvellä, tosin vain lyhyen ajan. Epäilemättä oli tämä aiheuttanut armollisen herran onnettomuuden. Hän ei ollut huomannut railoa, oli pudonnut veteen ja joutunut jään alle.

Vanha Galambos, joka nukkui vähän öisin kertoi myös kuulleensa myrskyn mylvinnän seasta hirveän hätähuudon.

Että niin erinomaisen ja arvossapidetyn miehen pitikin kuolla niin kamala kuolema!

Ensi tiedon onnettomuudesta saatuaan matkusti Timea itse Siofolkiin ollakseen läsnä laillisessa tutkinnossa.

Nähdessään miehensä vaatteet pyörtyi hän kaksi kertaa ja hänet saatiin töin tuskin henkiin jälleen. Siitä huolimatta hän kesti loppuun saakka. Hän oli läsnä silloin kun muuttunut ruumis laskettiin

lyijyarkkuun ja kyseli innokkaasti vihkisormusta, mutta sitä ei löytynyt. Ruumiista puuttuivat sormet.

Timea kuletutti kalliit jäännökset Komorniin ja panetti hänet perhehautaamaan kaikella sillä komeudella, jonka protestanttisen kirkon hautausmenot sallivat. Kaikki neljä kirkkoaluetta oli edustettuna lähetystöjen välityksellä; transdanubilainen ylikaitsija piti ruumispuheen, ja Komornin pappi puhui arkun ääressä kirkon laivassa, joka oli verhottu mustalla kankaalla ja koristettu asekilvellä. Paavin kollegion kuoro suoritti hautauskulun. Mustalla sametilla verhotussa arkussa olivat hänen nimikirjaimensa hopeakirjaimin kirjoitetut; sen päällä olivat hänen aatelismiekkansa ja unkarilaisen Pyhän Stefanin ristin, italialaisen Pyhän Mauritiuksen ristin, ja brasilialaisen Annunciata-ristin koristeet. Arkun kantoivat ruumisvaunuihin kaupungin senaattorit ja komitaatin luottamusmiehet. Paariliinan hopeatupsuja kannattivat varagespanit. Ruumisvaunujen kahden puolen astuivat kaupungin arvohenkilöt. Niiden edessä marssi kaupungin koulunuorisosa, pappeja ja jumaluusopin ylioppilaita, nämä viimeainitut lippuineen; senjälkeen unkarilainen ja saksalainen kansalaiskaarti virkapuvussa, aseissa, hillityn rummun päristessä. Arkkua seurasivat kaupungin ylhäiset naiset surupuvussa, ja niiden joukossa sureva leski valkoisin kasvoihin ja itkettynein silmin sekä maan ja keisarikaupungin huomatuimmat miehet ja sotilasarvohenkilöt; lähettipä hänen majesteettinsakin lähetin edustamaan itseään kuuluisan miehen hautajaisiin. Ja jäljessä seurasi silmän kantamattomiin ihmisjoukko. Kellojen soidessa kulki kulkue hitaasti koko kaupungin läpi. Ja kaikki kellot ja kaikki kielet julistivat, että nyt haudattiin miestä, jonka vertaista ei enää syntyisi: kansan hyväntekijää, kansansa ylpeyttä, uskollista puolisoa, suurenmoisten lahjoitusten tekijää.

Kultapoikaa kannettiin hautaan.

Miehet, naiset ja lapset, jotka ovat seuranneet jalan koko kaupungin läpi, menevät myös hautuumaalle.

Ataliakin on ruumissaatossa.

Kun arkku kannetaan alas avattuun hautakammioon, seuraavat syvästi surren miehen lähimmät sukulaiset, ystävät ja ihailijat myös sinne.

Niiden joukossa on myös majuri, herra Katshuka.

Tungoksessa kapeilla portailla hän joutuu läheltä koskettamaan Timeaan — ja Ataliaan.

Kun taas nousee haudasta, heittäytyy Atalia sille päällysarkulle, johon ruumisarkku on laskettu ja toivoo, että hänetkin haudattaisiin sinne.

Onneksi on herra Johan Fabula käsillä.

Hän ottaa kaunottaren syliinsä ja kantaa hänet päivänvaloon ja kertoo hämmästyneelle kansanjoukolle, miten suuresti neiti rakasti autuaasti eronnutta vainajaa, joka oli ollut hänen toinen isänsä.

Puolen vuoden perästä pystytetään kirkkomaalle kallisarvoinen muistokivi, jossa luetaan seuraava kirjoitus kultakirjaimin kirjoitettuna:

Tässä lepää

Korkea- ja jalosukuinen herra

Mikael Timar von Levetinczy.

kuninkaallinen neuvos, useiden komitaattien edustaja, Pyhän Stefanin-, Pyhän Mauritiuksen- ja Annucciataristin ritari, suuri isänmaanystävä, tosi kristitty, esimerkiksi kelpaava puoliso, köyhien isä, isättömien ja äidittömien suojelija, koulujen ylläpitäjä, kirkon tuki, kaikkien tuttaviansa itkemänä, uskollisen puolisosessa Timean ikuisesti kaipaamana.

Graniittijalustalla seisoo alabasteripatsas, nainen maljakko käsivarrellaan. Kaikki sanovat, että tämä patsas on elävä kuva Timeasta.

Ja Timea menee joka päivä hautuumaalle tuoreita seppeleitä mukanaan ja kastelee kukkaset, jotka tuoksuvat niin ihanasti siellä ristikkoaidan sisällä. Hän vuodattaa niille kylmän vesisuihkun — ja kuumia kyyneleitä...

*****

Teodor Kristyan ei kait milloinkaan olisi uneksunut, että hänelle kuoltuaan osoitettaisiin niin suurta kunnioitusta.

SOHVI-ROUVA.

Kaunis leski suri syvästi. Hän ei milloinkaan käynyt seuroissa eikä milloinkaan vastaanottanut vieraita kotona. Kadulla hän esiintyi vain surupuvussa, tiheä harso kasvoillaan.

Komornin väki koetti arvailla, miten kauan tätä kestäisi. Kokonaisen vuoden kenties siitä päivästä laskien, jolloin Timar sai niin onnettoman lopun. Vuosi meni umpeen talvella. Senjälkeen tuli laskiaiskarnevaalien aika. Mutta Timea ei silloinkaan luopunut surupuvustaan eikä ottanut osaa mihinkään tanssiaisiin. Komornin yleinen mielipide asetti nyt toisen määräpäivän. Timea laski luultavasti suruvuoden hautajaispäivästä alkaen, sillä siitä oikeastaan alkoi hänen leskeytensä. Tämäkin määräaika kului umpeen, kevät oli jo tullut, mutta Timea kävi yhä surupuvussa eikä milloinkaan kukaan käynyt hänen luonaan.

Yleinen mielipide alkoi nyt käydä kärsimättömäksi; kuinka kauan, kysyttiin, jatkuisi tätä?

Eniten suuttumusta herätti se seikka, ettei hän vastaanottanut miesvieraita.

Eräänä aamuna käveli Sohvi-rouva torilla kori käsivarrellaan ja tinki maalaisvaimojen kanssa kanojen hinnasta. Oikeastaan hän oli vain ostavinaan, hän ei ostanut mitään, vaan selitti kaiken olevan liian kallista. Hänen ajatuksensa olivat koko ajan suunnatut siihen, miten hän saattaisi hiipiä "Angliaan" kenenkään huomaamatta. Siellä hän kulki pensaston suojassa kiertävää kiertotietä ja katseli lakkaamatta ympärilleen tutkiakseen, huomasiko kukaan häntä. Vihdoin hän äkkiä pujahti erääseen yksinäiseen taloon, jonka portin päälle oli maalattu kaksoiskotkan kuva.

Herra Katshuka asui yhä siellä. Hän ei ollut majuriksi tultuaan muuttanut siitä asunnosta, jossa oli viettänyt luutnanttiaikansa. Hän ei tarvinnut suurempaa.

Portti oli auki, samoin ovikin ja akkuna pienessä huoneessa. Herrat upseerit eivät kahdesta syystä pelkää varkaita.

Sohvi-rouva tapasi herra Katshukan yksin huoneessa, missä hän juuri oli tarkastelemassa suurenmoisia linnoitussuunnitelmia.

"Hyvää päivää, herra majuri! Pyydän anteeksi epäkohteliaisuuttani, että käyn sisään. Sattumalta kuljin ohi ja näin akkunoiden sekä ovien olevan auki. Oi, kuinka helposti voisi varas hiipiä sisään, ajattelin mielessäni, minäpä sanon palvelijalle, että hän sulkee oven. Ja kas, sillein tapaankin itse herran... Kiitos hyvydestänne! No, jotta en veisi unta talosta, istuudun vähäksi aikaa. Siitä on sitäpaitsi vuosi ja päivä, kun puhuin majurin kanssa viimeksi. Oi, te olette aivan liian hyvä, herra majuri! Istuudunko tähän viereenne sohvaan? Minä panen vain ensin korini syrjään. Siinä on vain muutamia munia. Minä ostan itse kaikki, sillä jos sellaiset asiat jättää palvelusväen toimeksi, niin saa maksaa kaikesta kalliimman hinnan. Ja sitten ovat nykyajan piit niin ylpeitä, etteivät he tahtoisi mistään hinnasta kantaa koria. Se hävettää heitä. Itse en minä häpeä. Ne, jotka tuntevat minut, tietävät hyvin, kuka heidän edessään on. Eikö totta, majuri, että te ette välitä siitä? Kuinka voisittekaan? Mehän olemme vanhoja tuttuja. Muistatteko vielä, majuri, kun istuitte vesiruukun päällä keittiössä ja poimitte paahdettuja maissijyviä virkatakistanne, ja kun minä sanoin teille kertoneeni tyttöhuopakolle, mitä kaste oli? Mutta silloin pulminkin aivan muita asioita, kun herra majuri, joka silloin oli vain luutnantti, astui sisään. Jaa, jaa, jospa tietäisitte, mitä minä silloin juttelin! Mutta siitä on kokonainen ikuisuus ja sen jälkeen on maailmassa tapahtunut suuria ihmeitä. Eikö herra von Levetinczyn kuolema ollut kauhea! Timea-parka! Hän ei ole senjälkeen löytänyt rauhaa ei yöllä eikä päivällä. Pelkään hänen pian seuraavan miestään, ja se olisi todella vahinko. Sellainen enkeli! — Hän ei milloinkaan ota vastaan herroja. Sata kertaa päivässä hän pysähtyy herra Levetinczyn suuren kuvan eteen ja katselee sitä kauan. Sitten hän ottaa esiin hänen viimeisen kirjeensä, jonka herra Levetinczy lähetti suuren kalan kera ja lukee sen läpi. Ja sitten hän kysyy minulta: 'Kuule, Sohvi-äiti, eikö sinusta ole ihmeellistä, että tämä kirje on kirjoitettu niin iloiseen sävyyn?' Hän suree aivan liian paljon, tuo nuori, kaunis leski. Minun käy sääliksi häntä raukkaa; minä toivoisin hänen ojentavan kätensä jollekin hyvälle kunnan miehelle. Minunkin etujeni mukaista olisi, että hän tekisi niin. Tietäkää, herra majuri, tyttäreni sanoo aina, että jos Timea menisi naimisiin sen miehen kanssa, jota hän ajattelee, niin hän ei enää hetkeksikään jäisi taloon, vaan ottaisi ensimmäisen vastaan tulevan kosijan, oli se sitten talonpoika tai herra, nuori tai vanha, sileäkasvoinen tai rokonarpinen. Hän heti paikalla suostuisi menemään naimisiin. Ja siitä ei suinkaan kukaan iloitsisi niinkuin minä. Ei senvuoksi, että silloin muuttaisin tyttäreni luo. Varjelkoon! Minä jäisin Timean luo. Vaikka Ataliasta tulisi kuinka rikas hyvänsä ja Timeasta köyhä, jäisin kuitenkin Timean luo. Sillä, uskokaa minua, minä en enää voi kestää tyttäreni kanssa. Ei tosin ole kaunista, että äiti moittii tytärtään. Mutta minä tiedän, kenelle puhun. On totta, että olen hänen äitinsä, että olen synnyttänyt hänet maailmaan. Hän olikin hyvä lapsi ennenkuin hänet

riistettiin minulta, ennenkuin hänen isänsä hemmoitteli hänet piloille ja maailma pani hänen päänsä pyörälle. Mutta nyt minun elämäni hänen kerallaan on helvetti. Hän vainoo minua koko päivän aivankuin minä olisin ainoa, johon hän saattaisi koetella vihaansa. Hän nipistää ja töykkii minua, ja lyö, mihin sattuu. Hänen takiaan en uskalla poistua keittiöstä. Vaikka kutsuisin häntä mitä suloisimmilla hyväily sanoilla, ei hän ole kuulevinaan minua. Aterian aikana hän myrkyttää joka suupalan minulta, niin että kahveli putoo kädestäni. Koko yö on minun paikattava hänen vaatteitaan, jotka hän päivällä itse tahallaan on repinyt ollakseen repaleisen näköinen. Öisin hän ei anna minun nukkua. Hän asettaa kynttilän silmäini eteen, ja lukee aamuun asti. Ja älkää uskoko, että hän avaa kirjan lehdet yhdellä kertaa; hän tekee sen lehti lehdeksi, joten minä sata kertaa nukahdettuani herään paperin kahinaan, ja jos valitan sitä, näyttää hän kieltään. Kerran olin pannut pumpulia korviini saadakseni nukkua rauhassa. Mitä hän silloin teki? Hän pani särkyä vastaan niskalleen aikomansa sinappitaikinan jalkojeni alle, niin että nämä herätessäni olivat rakoilla. Ja muitakin kepposia hän tekee minulle. Hän tietää minun varsin hyvin pelkäävän aaveita. Mitä hän siis tekee? Hän pukee luudan aaveeksi ja asettaa sen oven eteen, niin että minä saan kouristuksia säikähdyksestä astuessani huoneeseen. Palvelijoiden aikana hän kohtelee minua niin huonosti, etteivät nämä voi kunnioittaa minua. Oi, mitä kaikkea minun on kärsittävä! Aina hän on keittäjäntären puolella minua vastaan. Mitä minun onkaan siedettävä hänen puoleltaan! Pahinta on se, kun minä suurena juhlapäivänä otan esiin rukouskirjani rukoillakseni; silloin hän istuu pöydän ääreen minua vastapäätä ja alkaa mutista kirouksia: 'Piru ja helvetin tuli, kuolema ja rutto, murha ja tulipalo, myrkky ja tikari, häpeä ja turmio, kaikenlaatuinen hätä ja tuomio tulkoot tämän talon ylitse! Amen!' Sitä hän rukoilee hyväntekijälleen. Mutta heti sen jälkeen hän Timean edessä matelee ja supattelee hunajanmakeita sanoja puhutellessaan tätä. Ah, herra majuri, minä jo pelkään nukkua samassa huoneessa Atalian kanssa. Suokoon Jumala hänen ottavan ensimmäisen vastaan tulevan kosijan! Juuri nyt tarjoutuu oiva tilaisuus. Se on tosin vain herra Johan Fabula, jonka vaimo kuoli viime vuonna, eikä hän enää ole eilispäivän lapsia. Mutta hän on hyvissä varoissa — joku aika sitten hänet valittiin virkaatekeväksi kuraattoriksi — hänen varallisuutensa arvioidaan neljäänkymmeneen tuhanteen guldeniin; hän pystyy kunnolla elättämään vaimonsa. Kaikki lapset ovat jo täysikasvuisia ja ulkona maailmalla. Atalia saisi varmasti hyvät päivät. Megyereskadun varrella on hänellä talo niin kaunis kuin kenenkä muun tahansa. Sitäpaitsi on hän poissa kotoa kahdeksan kuukautta vuodesta."

"Olen vakuutettu siitä, että Atalia ottaisi hänet harmissaan, jos Timea menisi naimisiin aikomansa miehen kanssa. Ah, silloin saisin minäkin rauhan. Minä jäisin Timean luo. Mutta ei siitä mitään tule, niin kauan kuin toinen ei poistu talosta eikä toinen tule sinne, vaan kumpikin istuu omassaan suremassa. Ei sen puolesta, että minä olisin tullut tänne tuomaan jotain sanaa. Jumala varjelkoon minua siitä, ei se ole ensinkään tapaistani! Mutta minä en voi vaieta erästä asiaa, jonka näinä päivinä olen saanut selville. Tietäkää, että minä joka aamu laitan Timean vuoteen. Sitä en salli kenenkään muun tekevän; en voi sallia palvelijoiden käsineen koskettelevan näitä hienoja, koruompelein kaunistettuja tyynynpäällisiä. No, äskettäin kohottaessani alinta tyynyä, mitä löysinkään sieltä? Sapelinkahvan, jossa oli kiinni taittunut terä. Timea oli varmaan tällä kertaa unohtanut sen sinne. Luultavasti pitää hän joka yö taittunutta sapelia päänsä alla. Hän nukkuu sen päällä. Kertoessani siitä Atalialle, nipisti hän minua käsivarteen, niin että minulla on vielä nytkin sinelmä siitä, ja hän uhkasi ottaa minut hengiltä, jos kertoisin siitä jollekin. Niinkuin päähänikään pistäisi ilmaista sitä kenellekään! En kenellekään ihmiselle maailmassa kertoisi sitä! Sanon vain: 'Oi, jospa sapelin entinen omistaja vain ymmärtäisi, mitä hänen nyt on tehtävä!'"

Sohvi-rouva piti tämän pitkän puheen hetkeäkään levähtämättä ja antamatta majurin kertaakaan keskeyttää itseään.

Kun puhetulva vihdoinkin lakkasi, sanoi Katshuka:

"Sohvi-äiti, sapelin entinen omistaja tietää, niitä hänen on tehtävä. Jos rouva von Levetinczy olisi eronnut miehestään ja olisi nyt köyhä, vailla omaisuutta, niin olisi sapelin omistaja rientänyt *ojentamaan* hänelle kätensä. Mutta nyt, kun rouva Levetinczy on rikas leski, joka on perinyt miljoonia miehensä jälkeen, ei sapelin entinen omistaja, joka on köyhä raukka, voi mennä rikkaan naisen luo *pyytämään* hänen kättään."

"Oi, kuinka sapelin omistaja on muuttanut luontoa!" huokasi Sohvi-rouva. "Ollessaan kihloissa Atalian kanssa hän ei tahtonut viedä tätä vihille ennenkuin satatuhatta guldenia oli pöydällä."

"Hm! Eikö juuri Atalian äiti sanonut, että jäisi Timean luo, vaikka Timeasta tulisi köyhä ja Ataliasta upporikas?"

"Se on totta, niin olen sanonut, vaikka olen hänen äitinsä. Herra majuri on oikeassa. — No, jos sapelin entinen omistaja ei tiedä, mitä hänen on tehtävä, niin tietää sen nykyinen omistaja."

Ja sitten Sohvi-rouva pyysi tuhannesti anteeksi, että oli vaivannut, ja sitten taas tuhannesti siitä, että ei voinut enää jäädä, sillä hänen oli tehtävä satoja ostoksia torilla.

Sitten otti hän korinsa ja pujahti ulos kaksoiskotkan koristamasta portista. Mutta hän ei ostanut mitään torilta, vaan kiirehti suoraa tietä kotiin.

Seitsemästoista luku.

DODIN KIRJE.

Puolitoista vuotta oli kulunut siitä päivästä, jolloin Timar asettui asumaan Vapaalle Saarelle. Hän ei ollut ollut päivääkään poissa sieltä tänä aikana.

Suuria asioita oli ennättänyt tapahtua. Dodi oli oppinut kirjoittamaan!

Onpa se ilo, kun pienokainen piirtelee ensimmäiset harakanvarpaansa liidulla penkkiin! Hänelle sanellaan kirjaimet. "Kirjoita h, e, v, o, n, e, n, ja äännä ne kaikki yhdessä." Kuinka ihmeissään hän onkaan siitä, että niistä tuli hevonen, vaikka hän ei olekaan piirtänyt mitään hevosta. Ja vielä suurempi on ilo, kun hän puolentoista vuoden kuluttua kirjoittaa kauniille, viivoitetulle paperille syntymäpäiväonnittelun äidilleen.

Tämä on arvokkaampi teos kuin Kleopatran obeliski, joka on kirjoitettu täyteen hieroglyyfejä.

Kun Dodin ensimmäinen syntymäpäiväonnittelu vapisi Noëmin kädessä, sanoi hän kyynelsilmin Mikaelille:

"Hän saa aivan samanlaisen käsialan kuin sinä."

"Missä sinä olet nähnyt minun käsialaani?" kysyi Mikael hämmästyneenä.

"Ensinnäkin niissä ohjeissa, joita olet antanut Dodille. Ja sitäpaitsi siinä luovutuskirjassa, jossa lahjoitit meille saaren. Oletko jo unhoittanut sen?"

"Olenpa niinkin; siitä on nyt kauan."

"Ja nyt sinä et enää kirjoita kenellekään."

"En kenellekään."

"Nyt sinä olet puolitoista vuotta oleskellut saarella. Eikö sinulla enää ole mitään tekemistä maailmassa?"

"Ei, eikä tule olemaankaan."

"Kuinka sitten liikeasioittesi on käyvä?"

"Tahtoisitko mielelläsi tietää sen?"

"Oi, tietysti. Se ajatus vaivaa minua, että niin ymmärtäväinen ja kunnan mies, kuin sinä olet, nyt on suljettu tänne ahtaalle saarelle. Ellei sinulla ole muuta syytä jäädä saarelle kuin se, että rakastat meitä niin suuresti, niin surettaa minua rakkautesi."

"Hyvä on, Noëmi. Minä sanon sinulle, mikä olen ollut maailmassa, ja miksi tahdon jäädä tänne. Sinä olet saava tietää kaikki. Kun sinä tänä iltana olet pannut pojan nukkumaan, niin tule sitten luokseni kuistille; siellä olen kertova sinulle kaikki. Sinä olet värisevä, hämmästyvä kuulemastasi. Mutta lopuksi olet antava minulle anteeksi, niinkuin Jumalakin antoi anteeksi lähettäessään minut tänne."

Illallisen jälkeen pani Noëmi Dodin nukkumaan ja tuli sitten istumaan Mikaelin viereen lehmuksesta tehdylle penkille ja pani kätensä hänen käsivarrelleen.

Kuu paistoi heidän päälleen puiden lehvien lomitse. Nyt se ei enää ollut aavetähti, eikä itsemurhaajien jäinen paratiisi, vaan hyvä ystävä ja tuttu.

Ja nyt Mikael kertoi kaikesta, mikä elämässä oli häntä kohdannut.

Hän kertoi Noëmille salaperäisen matkustajan äkillisestä kuolemasta, laivan haaksirikosta ja löydetyistä aarteista.

Hän kertoi, miten rikas ja mahtava mies hänestä oli tullut, miten hänen laivansa olivat kallisarvoisin lastein purjehtineet toisesta maailmasta toiseen, miten monta taloa hänellä oli ollut ja miten kunniasa

pidetty hän oli ollut koko maassa.

Hän kertoi myös menneensä naimisiin Timean kanssa.

Hän kuvaili sitten Timean suruja ja kärsimyksiä. Hän puhui Timeasta kuin pyhimyksestä. Ja kuvaillessaan täysin avomielisesti, miten hän tuona iltana oli vartioinut Timeaa salaisesta piilopaikasta ja kuinka vaimo oli puolustanut puolisoaan rakastetulleen ja vastoin sydäntään, oi, kuinka Noëmi silloin itki, kuinka vuolaana hänen kyyneleensä valuivat Timean tähden!...

Senjälkeen Mikael kertoi, mitä hänen itsensä oli ollut kestettävä tässä kauheassa asemassa, josta ei voinut vapautua, kun toisaalta hänen asemansa maailmassa, hänen rikkautensa ja Timean uskollisuus pitivät häntä vankina, jotavastoin hänen rakkautensa, hänen onnensa ja hänen sielunsa unelmat vetivät häntä toisaalle. Oi, kuinka lohduttikaan häntä silloin Noëmi suloisilla suudelmillaan!...

Ja kun hän lopuksi kuvaili tätä kauhujen yötä, jolloin seikkailija näyttäytyi hänen autiossa linnassaan ja epätoivo vei hänet haudan partaalle, ja kun hän, katsoessaan alas aaltoihin, näkikin omien piirteidensä sijasta vainoojansa elottomien kasvojen tuijottavan vastaansa vedestä, ja Jumalan käsi äkkiä sulki jäähaudan suun häneltä — oi, kuinka kiivaasti Noëmi silloin painoi häntä povelleen, ikäänkuin hän olisi tahtonut pitää hänestä kiinni, niin että hän ei olisi pudonnut hautaan!

"Näetkö nyt, mitä olen jättänyt taakseni maailmaan ja mitä olen löytänyt täältä? Voitko antaa minulle anteeksi sen, mitä olet kärsinyt tähteni ja mitä olen rikkonut sinua vastaan?"

Noëmin suudelmat ja kyyneleet antoivat hänelle vastauksen.

Rippi oli kestänyt kauan. Lyhyt kesäyö oli kulunut ja aamu jo sarasti Mikaelin lopettaessa kertomuksensa.

Hän sai synninpäästön.

"Rikokseni on nyt sovitettu", hän sanoi, "Timea on saanut takaisin rikkautensa ja vapautensa. Roistolla on minun vaatteeni ja hänellä oli lompakkonikin; hänen ruumiinsa on luultavasti haudattu minuna, ja Timea on nyt leski. Mutta sinulle olen antanut sieluni ja sinä olet vastaanottanut sen. Nyt on kaikki tasotettu."

Noëmi tarttui Mikaelin käsivarteen ja vei hänet sisään nukkuvan lapsen luo.

Poika heräsi suudelmiin ja avasi silmänsä, ja huomattessaan, että oli jo aamu, polvistui hän vuoteessaan sanoen kätet ristissä aamurukouksensa.

"Rakas Jumala, siunaa minun hyvää isääni ja hyvää äitiäni!"

... "Kaikki on jo sovitettu, Mikael... Toinen enkeli rukoilee vuoteesi vieressä, toinen haudallasi, että tulisit onnelliseksi..."

Noëmi puki pikku Dodin ylle vaatteet, ja sitten hänen katseensa viipyi miettiväisenä Mikaelissa. Hän tarvitsi aikaa tottuakseen kaikkeen, mitä oli kuullut.

Naisilla on kuitenkin nopea käsityskyky.

Hän sanoi äkkiä puolisolleen:

"Mikael, yksi velka on sinulla vielä maksamatta maailmassa."

"Mikä velka? Ja kenelle?"

"Sinä olet velkaa Timealle sen salaisuuden, jonka tuo toinen nainen ilmaisi sinulle."

"Minkä salaisuuden?"

"Että eräs ovi johtaa hänen makuuhuoneeseensa salaisesta käytävästä. Sinun on ilmaistava se hänelle. Tämän käytävän kautta voi kuka tahansa tulla hänen luokseen hänen nukkuessaan tai ollessaan yksin."

"Mutta eihän kukaan muu, paitsi Atalia, tiedä siitä."

"Eikö siinä ole kylliksi?"

"Mitä ajattelet?"

"Mikael, sinä et tunne meitä naisia. Sinä et tiedä, millainen tämä Atalia on, mutta minä tiedän. Äsken

valuivat kyyneleeni Timean tähden, siksi että hän kärsii — siksi ettei hän rakasta sinua, siksi että sinä olet minun; mutta jos hänellä olisi samat tunteet sinua kohtaan ja sinä hänen tähtensä hylkäisit minut, kuten tuo toinen mies hylkäsi toisen tytön, oi, silloin varjelkoon Jumala minua milloinkaan näkemästä häntä nukkuvana edessäni!"

"Noëmi, sinä pelotat minua!"

"Sellaisia olemme. Etkö sitä tiennyt? Riennä joutuin ilmaisemaan asia Timealle. Tahdon Timean tulevan onnelliseksi."

Mikael suuteli Noëmia otsalle.

"Sinä rakas, hyvä lapsi! Minähän en saata kirjoittaa Timealle, sillä silloin hän tuntisi käsialani, eikä voisi olla leski, enkä minä se ylösnoussut kuollut, joka olen mennyt paratiisiin autuuteen."

"Siinä tapauksessa minä kirjoitan hänelle."

"Ei, ei, ei! Sitä en salli. Minä olen antanut hänelle kultaa ja timantteja, mutta sinulta hän ei saa saada edes yhtä kirjainta. Se kuuluu minun kalleuksiini. Minä en ole antanut sinulle mitään Timealta, en myös anna hänelle mitään sinulta."

"Hyvä on", sanoi Noëmi hymyten, "minä tiedän kolmannen, joka osaa kirjoittaa. Pikku Dodi saa kirjoittaa tuon kirjeen Timealle."

Timar purskahti äänekkääseen nauruun tämän ehdotuksen kuullessaan.

Kokonainen maailma huumoria, lapsellista yksinkertaisuutta, autuasta ylpeyttä ja syvintä vakavuutta mahtui noihin sanoihin:

"Pikku Dodi on kirjoittava Timealle ja varoittava häntä vaarasta."

Pikku Dodi... Timealle!

Timar nauroi niin että kyneleet tulivat hänen silmiinsä.

Mutta Noëmi otti asian vakavalta kannalta. Hän kirjoitti itse konseptin, ja Dodi kirjoitti puhtaaksi kauniisti ja virheettömästi vakavat rivit viivoitetulle paperille. Tietenkään hän ei käsittänyt kirjoittamastaan yhtään mitään.

Noëmi, joka oli antanut hänelle kaunista, tummansinertävää mustetta, joka oli keitetty pihlajan lehdistä, sulki kirjeen valkoisella vahalla, ja kun talossa ei ollut minkäänlaista sinettiä eikä siihen tarkoitukseen soveltuvaa rahaa, niin pyydysti Dodi kauniin, kullanvihreän kovakuoriaisen ja kiinnitti sen vahaan.

Kirje annettiin eräälle hedelmäkauppiaalle, joka vei sen postiin.

Pikku Dodin kirje Timealle lähti.

Kahdeksastoista luku.

"SINÄ TAITAMATON!"

Timealla oli toinenkin ristimänimi, Susanna. Toisen hän oli saanut kreikkalaiselta äidiltään, toisen kasteessa. Hän käytti jälkimmäistä silloin kun hänen oli pantava nimensä johonkin asiakirjaan, ja hänen nimipäiväänsä vietettiin myös sen nimisenä päivänä.

Maalaiskaupungeissamme pidetään nimipäiviä juhlapäivinä. Sukulaiset ja tuttavat tulevat kutsumatta, vieläpä velvollisuudestakin nimipäiviä viettävän luo missä heidät otetaan vieraanvaraisesti vastaan. Muutamat ylhäiset perheet olivat tosin jo siihen aikaan ottaneet tavaksi lähettää kutsukortteja niihin kutsuihin, joita vietettiin nimipäivien kunniaksi. Se oli ylhäistä, sillä siten oli osotettu niille, jotka eivät saaneet kutsua, että he saattoivat pitää onnittelunsa omina tietoinaan.

Vuodessa on kaksi Susannan päivää. Timea oli valinnut vietettäväksi talvella olevan, koska hänen miehensä silloin oli kotona. Kutsukortit lähetettiin viikkoa aikaisemmin. Toisesta nimestä ei välitetty. "Timea"-nimeä ei ole Komornin almanakassa, ei myöskään Tratternin kansalaiskalenterissa, joka ilmestyy Pestissä, eikä maassa siihen aikaan ollut muuta. Se, joka tahtoi tietää, milloin "Timean" päivä

oli, sai etsiä kauan.

Mutta se päivä sattui toukokuussa, kauniissa kukkaisuussa. Tähän aikaan oli Mikael jo aina aikoja sitten lähtenyt kotoaan.

Siitä huolimatta hän sai joka toukokuussa Timean päivänä kauniin kimpun valkoisia ruusuja. Lähettäjää ei milloinkaan mainittu. Se tuli postissa laatikossa.

Niin kauan kuin Timar eli, oli herra Katshuka säännöllisesti saanut kutsun sunnuntai-kutsuihin, joihin, hän aina oli vastannut lähettämällä nimikorttinsa ovipalvelijalle. Hän ei milloinkaan tullut kutsuihin.

Tänä vuonna olivat Susannan-päivän kutsutkin jääneet pitämättä. Uskollinen Susanna suree yhä.

Mutta sinä kauniina toukokuun aamuna, jolloin Timean oli tapana saada kauniita, valkoisia ruusuja, jätti surupukuun puettu palvelija herra Katshukalle kirjeen.

Avatessaan kuoren, löysi majuri hienolle kortille painetun kutsun samaksi päiväksi allekirjoittajan luo, joka ei ollut Susanna, vaan Timea Levetinczy.

Herra Katshuka ei voinut käsittää, mistä oli kysymys. Mikä päähänpisto! Nostaa koko Komorn kapinaan siitä syystä, että Susanna, vaikka onkin hyvä kalviinilainen, tänä vuonna viettää kreikkalaista Timean-päivää, ja vieläkin enemmän sen vuoksi, että hän ei lähetä kutsukortteja ennenkuin vasta juhlapäivän aamuna. Sehän on hirveä rikos seuratapoja vastaan.

Herra Katshuka oli sitä mieltä, että hänen olisi tällä kertaa mentävä.

Illalla hän asetti asiansa niin, ettei hän saapuisi ensimmäisenä. Oli kutsuttu kello 1/2 9:ksi. Hän odotti 1/2 10:een. Silloin hän meni.

Riisuttuaan yltään viittansa ja miekkansa, hän kysyi palvelijalta, oliko monta vierasta jo tullut. Palvelija vastasi, ettei kukaan vielä ollut saapunut.

Majuri säpsähti, luultavasti olivat toiset pahastuneet myöhästyneestä kutsusta ja päättäneet keskenään jäädä pois.

Hän huomasi olevansa oikeassa astuessaan etuhuoneesta saliin ja nähdessään siellä kaikki kruunut sytytettyinä ja pitkän huonerivin yhtenä valomerenä, mikä oli todistuksena siitä, että odotettiin suurempaa seuraa.

Vastaantuleva kamaripalvelija ilmoitti rouvan olevan sisähuoneessa.

"Kuka on hänen kanssaan?"

"Hän on yksin. Atalia-neiti on ajanut äitinsä kanssa herra Johan Fabulan maatilalle. Siellä on tänään suuret kalapäivälliset."

Nyt ei herra Katshuka ensinkään tiennyt, mitä ajatella. Ei vain vieraat olleet poissa, vaan talon oma väkikin oli jättänyt rouvan yksin.

Mutta hän saisi monta arvoitusta ratkaistavakseen.

Timea odotti häntä vastaanottohuoneessaan. Ja näihin iloihin kutsuihin, tähän ympärillä olevaan komeuteen hän oli pukeutunut mustiin!

Hän suree yhä ja viettää kuitenkin nimipäiviä!

Keskellä kultaisia kruunuja ja hopeakynttiläjalkojen säteilevää valoa musta surupuku!

Hänen surupukuun ei kuitenkaan vastannut ilme hänen kasvoillaan. Timean huulilla leijaili onnen hymy, ja vieno punastus lepäsi hänen poskillaan. Hän otti vastaan yksinäisen vieraansa mitä ystävällisimmin.

"Oi, olettepa kauan antanut odottaa itseänne!" hän sanoi ojentaen kätensä majurille.

Majuri painoi kunnioittavan suudelman tälle kädelle.

"Päin vastoin! Pelkään olevani ensimmäinen vieras."

"Oi ei. Kaikki kutsutut ovat jo täällä."

"Missä?" kysyi majuri ihmeissään.

"Ruokasalissa. Istutaan jo pöydässä odottamassa teitä."

Näin sanoen hän laski kätensä majurin käsivarrelle, vei hänet ruokasalin oven eteen ja avasi hänelle ovet.

Nyt hän vasta olikin ihmeissään siitä, mitä hänen piti ajatella.

Ruokasali oli samoin valaistu vahakynttilöillä, jotka paloivat kynttilä jaloissa pöydällä, joka oli katettu yhdelletoista hengelle. Sen ympärillä oli yhtä monta rococotuolia, mutta pöydässä ei istunut ketään.

Ei ainoatakaan ihmistä.

Mutta kun majuri katseli sitä tarkemmin alkoi hän ymmärtää kaiken, ja kuta selvemmäksi arvoitus kävi hänelle, sitä vuolaammin alkoivat hänen kyynelensä valua.

Yhdeksän lautasen edessä seisoivat valkoisia ruusuvihkoja lasikellojen alla; järjestyksessä viimeinen oli tuoreista, vasta poimituista kukista; muut olivat kellastuneita, kuihtuneita, kuivuneita.

"Kas tuossa ne kaikki ovat, jotka tulivat minua onnittelemaan Timean päiväksi; ne ovat nimipäivävieraitani. Yhteensä niitä on yhdeksän. Tahdotteko olla kymmenes? Silloin ovat kaikki kutsumani saapuneet."

Majuri painoi sanomattoman ihastuksen vallassa kauniin käden huulilleen.

"Kukka-parkani!..."

Timea ei kieltänyt häntä uudelleen ja yhä uudelleen suutelemasta tätä kättä; kenties hän olisi sallinut enemmänkin. Mutta surupäähine oli pelottava este. Timea huomasi sen.

"Tahtoisitteko minun vaihtavan sen toiseen?"

"Siitä päivästä lähtien, jolloin se tapahtuu, alan minä vasta elää."

"Määrätkäämme oikea nimipäiväni, se, jonka kaikki tuntevat, siksi päiväksi."

"Oi, siihen on suunnattoman pitkä aika!"

"Älkää peljätkö. Kesälläkin on meillä Susannan päivä; sitä vietämme."

"Mutta ei kuitenkaan ijäisyyttä. Ettekö ole oppinut kärsivällisyyttä? Nähkääs, minä tarvitsen aikaa. Ei se niin pian käy. Ensin on minun opittava luottamaan onneen. Minun on siitä uneksittava. Mutta sinä aikana voimme tavata toisemme joka päivä; aluksi vain hetkisen, sitten kaksi, sitten aina ja alituisesti. Eikö niin ole hyvä?"

Majuri ei vastustanut häntä; hän pyysi niin kauniisti.

"No, nyt on juhla-ateria lopussa", kuiskasi vihdoin Timea. "Muut vieraat jo tahtovat nukkumaan. Menkää tekin kotiin. Mutta odottakaapa vähän vielä! Viimeisestä nimipäiväonnittelustanne tahdon antaa yhden sanan takaisin."

Näin sanoen hän otti ruusun tuoreesta ruusuvihosta, kosketti sitä tuskin huomattavasti huulillaan ja suuteli sitä ja pisti sen sitten jumaloidun miehen napinreikään. Ja tämä painoi kukan, tämän "sanan" huulilleen ja suuteli sitä loppusoinnun vuoksi...

Kun majuri oli poistunut ja katseli kadulta talon akkunoihin oli ylhäällä jo pimeätä kaikkialla. Hän oli viimeinen vieras...

*****

Timea tottui vähitellen onnenajatukseen ja toivomaan.

Hänellä oli hyvä opetusmestari. Yllämainitusta päivästä lähtien oli herra Katshuka jokapäiväinen vieras talossa; mutta hän ei tosiaankaan pysynyt niin tarkoin määritelmässään: ensin yhden minuutin, sitten kaksi.

Susannanpäivä elokuussa oli määrätty hääpäiväksi.

Ataliakin oli — kuten tuntui — alistunut kohtaloonsa: hän otti vastaan kihlasormuksen Johan Fabulalta. Eihän se ollut ensi kerta, jolloin nuori, kaunis tyttö ojensi reippaalle leskelle kätensä.

Fabulanhan tiedettiin voivan "elättää vaimonsa", ja on varmempaa mennä naimisiin sellaisen kanssa kuin nuoren heilakan kanssa, joka ei vielä ole suorittanut kokeitaan.

Taivas siunatkoon heidän liittoaan!

Timea päätti myötäjaisiksi antaa Atalialle saman summan, jonka Timar kerran oli tarjonnut hänelle, mutta jonka hän silloin oli hyljännyt.

Kaikki luulivat hänen aikovan muuttaa tapojaan tullakseen herra Fabulalle soveliaaksi rouvaksi.

Mutta herra Katshukaa hän ei voinut pettää. Tämä näki hänen lävitseen ja näki, mitä hänen mustassa sielussaan liikkui. Hänhän tiesi, mitä oli rikkonut Ataliaa vastaan ja mikä lasku hänellä oli suoritettavana Timealle.

Kohtalo ei tavallisesti anna senlaatuisten velkojen jäädä maksamatta.

Kuinka? Sinä kaunis valkeakasvoinen nainen, etkö ajattele sitä, että toinen oli hallitsijattarena tässä talossa, silloin kun sinä tulit tänne: että hän oli rikas ja rakastettu morsian, jota miehet ihailivat ja naiset kadehtivat? Mutta siitä hetkestä lähtien, jolloin aallot heittivät sinut tälle rannalle, alkoi toisen surullinen kohtalo. Hänestä tehtiin kerjäläinen, hänet peitettiin häpeään ja kunnia riistettiin häneltä ja hänen sulhasensa hylkäsi hänet.

Eihän ollut sinun syysi, että näin kävi. Mutta *sinun tähtesi* näin kävi; sinä toit onnettomuuden mukanasi. Se istuu valkeilla kasvoillasi, mustien silmäkulmiesi välissä, jotka suutelevat toisiaan, ja tuo turmion laivalle ja talolle, johon käyt sisälle. Sinä et voi sille mitään, mutta sinä tuot onnettomuuden muassasi.

Sekä vainoojasi että vapauttajasi joutuvat turmioon. Sinä et voi estää sitä, että muutamat rakastavat sinua niin suuresti ja toiset vihaavat sinua niin syvästi; mutta sinä et voi välttää kumpaakaan.

Ja sinä uskallat nukkua Atalian kanssa saman katon alla!...

Sohvi-rouva oli tyytyväinen eri elämänurien yhtymiseen tällä tavoin. "Parittain." Hän luuli sitä ansiokseen. Hän yrittikin sitoa lujemmin täällä ja irroittaa tuolla, aina sen mukaan mikä hänestä näytti välttämättömältä.

Timealle hän ylisti majuria pilviin asti, Atalialle alensi häntä.

Kun Atalia otti kihlasormuksen herra Johan Fabulalta, väitti Sohvi-rouva, ettei hän milloinkaan ollut nähnyt niin kaunista, vaikka se olikin aivan tavallinen kihlasormus.

Hän kuvasi Ataliaa maailman onnellisimmaksi ihmiseksi.

"Usko pois, rakas tyttäreni, saatat olla onnellinen. Sinä sovit paljoo paremmin hänelle kuin tuolle toiselle, jolla ei ole muuta kuin ruosteinen miekka ja ruosteinen asepuuku. Uskallan lyödä vetoa siitä, että hän syö luotolla ravintolassa. Pidänkin enemmän herra Fabulasta ihmisenä kuin tuosta toisesta. Voi kuinka komea hän on kiertäessään pitkät viiksensä sivuille ja etenkin kun hänellä on viittansa hopeaketjuineen! Koettakoonpa vain herra majuri kiertää viiksiään! Jospa hänellä edes olisi viikset! Minä en saisi suudeltua tuollaisia parrattomia, sileitä miehenkasvoja. Hän ei myöskään ole vielä aivan nuori; etkö ole huomannut, miten hän aina silittää hiuksensa toiselta puolelta toiselle kätkeäkseen pääläellaan olevaa kuuta? Ja sen lisäksi nauttii herra Fabula suurta kunnioitusta kaupungissa. Kaikki ihmiset tervehtivät häntä kadulla. Hengen miehetkin kuiskailevat keskenään: 'Kas, herra virkaatekevä kuraattori!' Herra Levetinczy oli vakinainen kuraattori. He olivat toisiinsa samassa suhteessa kuin kuvernööri virkaatekevään kuvernööriin. Levetinczy oli 'Nadasdy' ja Fabula 'Kürthy.' Tosin hän ei ole aatelmies, mutta hän on kuusikymmenvuotias ja hänen on vain tarvis liikuttaa pikkusormeaan, jotta he nimittäisivät hänet kolleegiakamreeriksi, ja silloin tulee sinusta rouva kamreerska. Sinua nimitetään silloin 'nagyszony' (suur-rouva) kuten minuakin."

Olla kuusikymmenvuotiaana kamreeri oli siihen aikaan paljon Komornissa. Kuusikymmenvuotias pääsi määrätyillä edellytyksillä ulkoraadin jäseneksi ja kolleegiakamreeri oli kaupungin kaikkien härkien ja hevosten komentaja.

Atalia tyytyi siihen, että häntä lohdutettiin näillä kurjilla lohdutusperusteillä. Sen jälkeen kun herra Katshuka oli alkanut käydä talossa, pakotti hän luontoaan ja kohteli äitiäänkin ystävällisesti. Hän keitti hänelle joka ilta teetä, juomaa, josta hän suuresti piti, etenkin kun sai siihen paljon rommia. Atalia valmisti itse sen hänelle. Palvelijoitakin kohtaan hän oli itse hyvyys, heillekin hän tarjosi teetä, joka miesväelle — kamaripalvelijalle, kuskille ja ovenvartijalle — korotettiin punssiksi. Palvelusväki, Sohvi-rouva etunenässä, eivät voineet kyllin kiittää hyvää neitiä.

Sohvi-rouva keksi syynkin tähän tavattomaan ystävyyteen. Tuollaiset palvelijaluonteet etsivät aina syytä, kun herrasväki tekee heille hyvää, ja maksavat sen takaisin epäluulolla.

"Tyttäreni teeskentelee nyt hyvyyttä minulle, jotta minä seuraisin hänen luokseen, sillä hän ei ymmärrä taloudesta yhtään mitään, ei edes osaisi keittää liemiruokaa. Siitä syystä minä olen nyt aina 'rakas äiti', siitä syystä minä saan teetä joka ilta. Niinkuin en minä tietäisi, miltä tyttäreni Atalian sydämessä näyttää!"

No, hän saisi kyllä tietää sen vieläkin paremmin.

Timean ja majurin edessä Atalia aivan mateli hellyydessään. Yhtä vähän hänen ilmeensä kuin hänen käyttöksensä osoitti entistä vaateliaisuutta. Kun majuri tuli vieraisille, avasi hän hymyillen oven hänelle, vei hänet kohteliaasti Timean luo, otti osaa keskusteluun, ja poistuttuaan kuultiin hänen iloisesti hyräilevän viereisessä huoneessa.

Hän oli oppinut kamarineitinä olemisen taidon, sehän hän tahtoi itse olla. Kerran pyysi Timea Ataliaa soittamaan nelikäteisesti kanssaan, johon hän vastasi teeskennellyn avoimesti, ja niin äänekkäästi, että majurikin saattoi kuulla sen, että hän oli jo unohtanut soittotaidon; ainoa kone, jota hän nyt soitti, oli "leikkulauta", ei se, jota unkarilaiset sanovat cymbaaliksi, mutta se, millä hakataan makkaruksia. Suuren onnettomuutensa jälkeen hän ei soittanut muulloin kuin tietäessään olevansa aivan yksin, jolloin ei kukaan kuullut häntä.

Eivätkö hermosi värähdä nähdessäsi tämän tytön hymyilevän sinulle? Eikö selässäsi kulje kylmät väreet hänen kumartuessaan suutelemaan kättäsi? Eikö tunnu siltä kuin käärmeen kylmä ruumis kiertyisi jalkojesi ympäri hänen solmiessaan kenkäsi nauhoja? Ja hänen täyttäessään lasisi, eikö pistä päähäsi katsoa, mitä sen pohjalla on?

Ei, ei. Timea ei epäile mitään. Hänhän on niin hyvä. Hän kohtelee Ataliaa kuin lihallista sisartaan. Hänellähän on varattuna satatuhatta guldenia häntä varten. Onhan hän itse sanonut sen Atalialle. Niin paljon oli Mikaelkin määrännyt hänelle. Hän tahtoo perustaa Atalian onnen. Hän luulee voivansa maksaa tälle kadotetun sulhasen. Ja miksi ei hän uskoisi niin? Ataliahan on itse vapaaehtoisesti luopunut hänestä. Silloin kun Timar tarjosi hänelle myötäjaisiä, oli hän sanonut: "Minä en tahdo tietää mitään tästä miehestä, en tässä, enkä tulevassa elämässä!"

Timea ei tiedä mitään yöllisestä näytelmästä, jolloin Atalia salaa meni sulhasensa luo ja sai lähteä sieltä yksin ja ilman rakkautta. Timea ei tiedä, että nainen luopuu vielä harvemmin miehestä, jota vihaa, kuin hänestä, jota rakastaa; hän ei tiedä, että naisen viha on vain rakkautta, joka on muuttunut myrkyksi, mutta on silti rakkautta.

Katshuka muistaa vielä varsin hyvin tämän yöllisen näytelmän. Siksi hän vapiseekin Timean vuoksi, uskaltamatta sanoa sitä hänelle.

Nyt oli vain päivä jäljellä Susannan-päivään. Timea oli vähitellen luopunut kokonaan surupuvustaan, vaikka hänen olikin vaikea erota siitä, ikäänkuin hänen, olisi ollut vaikea tottua iloon. Ensin hän vain salli puvussaan valkean pitsikoristeen; sitten hän vaihtoi mustan kankaan tuhkanharmaaseen, ja korvasi karkean villan hienolla silkillä; sitten sekaantui kokoharmaaseen kankaaseen valkoisia pilkkuja ja viimein oli Mikael Levetinczyä surevasta puvusta jälellä vain musta pitsimyssy.

Sekin siirretään Susannan päivänä siihen huoneeseen, missä säilytetään vanhoja kalleuksia. Uusi kaunis, kallisarvoisista Valencienne-pitseistä tehty päähine on jo hankittu. Sitä on vain vielä koeteltava.

Onneton turhamaisuuden puuska saattoi Timean jättämään koetuksen siksi, kunnes majuri olisi saapunut. Nuorelle leskelle on valkea päähine samaa kuin morsiuskruunu neidolle.

Mutta tänä päivänä antoi majuri kauan odottaa itseään. Syynä oli se, että Wienistä tilattu valkea morsiusvihko tuli niin myöhään perille. Se oli jo toinen nimipäivävihko tänä vuonna. Nythän majuri saattoi jo onnitella Timeaa Susannan-päiväksikin.

Seuraavana päivänä saapui Timealle suuri joukko onnittelukirjeitä. Hänellä oli suuri joukko tuttavien lähellä ja kaukana, vapaaehtoisia ja velvollisuusihailijoita. Timea ei nyt avannut ainoatakaan näistä kirjeistä. Ne makasivat päällekkäin hopeakorissa pöydällä.

Kirjeiden joukossa oli myös useita, joita lapsenkädet olivat kirjoittaneet. Timea oli ollut sadankahdenkymmenenlapsen kummina, poikien ja tyttöjen, kaupungissa ja maalla. Ne olivat siis näiden lapsellisia onnitteluja. Häntä huvitti lukea niitä; mutta nyt hänen ajatuksensa askaroitsivat edessä olevassa.

"Kas, miten merkillinen kirje!" sanoi Atalia ottaen yhden niistä käteensä. "Sinetin vaakunan sijassa on

tässä kovakuoriainen."

"Ja millä merkillisellä musteella osote on kirjoitettu", huomautti Timea. "Pane se toisten joukkoon. Huomenna luemme ne."

Salainen ääni sanoi Timealle kuitenkin, että olisi parasta lukea se jo heti tänään.

Se on pikku Dodin kirje.

Mutta kas, majuri tulee. Silloin unohtuvat kaikki hänen sadankahdenkymmenenneljän kummilapsensa onnittelukirjeet.

Yhdeksän vuotta sitten oli onnellinen sulhanen kenties samassa huoneessa ojentanut punaisen ruusukimpun toiselle morsiamelle.

Ja tämä on nytkin läsnä.

Ja kenties on sama suuri peili, jossa Atalia viimeisen kerran silmäili morsiuspukuaan, vielä samassa paikassa.

Timea vastaanotti valkoisen, kauniin morsiusvihon majurin kädestä, asetti sen komeaan porsliinimaljakkoon ja kuiskasi hänelle sitten:

"Mutta nyt annan minäkin teille jotakin, jotakin, joka ei milloinkaan ole kuuluva teille, joka aina on jäävä minulle, mutta on siitä huolimatta teidän."

Rakastavaisen arvoitus ratkaistiin sillä, että eräs laatikko avattiin. Siinä oli uusi pitsipäähine.

"Oi, kuinka ihastuttava!" huudahti majuri ottaen päähineen käteensä.

"Tahdotteko minun koettavan sitä?"

Vastaus kuoli majurin huulille. — Hän katsahti Ataliaan.

Timea asettui iloisen lapsellisena kuvastimen eteen ja otti surupäähineen pois. Sitä tehdessään hän taasen tuli surulliseksi, vei mustat pitsit huulilleen ja painoi niille suudelman kuiskaten hiljaa: "Mikael raukka!..."

Siten hän luopui viimeisestä leskeysmerkistä.

Katshuka piti vielä valkoista päähinettä kädessään.

"No, antakaa minulle päähine, että saan koettaa sitä."

"Saanko auttaa teitä?"

Mutta kun tukkalaite siihen aikaan oli niin korkea, tarvitsi hän ehdottomasti apua.

"Voi, te ette osaa. Atalia kyllä on oleva niin hyvä."

Timea lausui nämä sanat ajattelematta, mitä sanoi, mutta majuri hämmästyi sitä kalpeutta, joka levisi Atalian kasvoille. Hän muisti Atalian samoin sanoneen Timealle: Tule ja aseta morsiuspuku päähäni! Ja kenties ei Ataliakaan silloin ajatellut, mitä kuolettavaa myrkyä niissä sanoissa piili.

Atalia astui Timean luo auttaakseen häntä asettamaan päähinettä oikein. Hänen oli molemmilta puolilta kiinnitettävä se hiusneuloilla tukkalaitteeseen.

Atalian käsi vapisi. Hän pisti Timeaa hiusneulalla tuntuvasti päähän.

"Voi sinua taitamatonta!" huudahti Timea ja veti päänsä syrjään.

Samat sanat... ja saman miehen kuullen!...

Timea ei nähnyt, mikä salama välähti Atalian kasvojen yli, mutta herra Katshuka huomasi sen varsin hyvin.

Se oli pirullisen raivon tulivuoren purkaus, leimahtava katkeruus, häpeän tummanpunainen pilvi.

Kaikki kasvojen lihakset vetäytyivät kokoon kuin olisivat olleet käärmeenpesä, johon oli lyöty vitsalla.

Kuinka murhaavat silmät! Kuinka hänen huulensa puristuivat yhteen!
Mikä intohimojen pohjaton kuilu ammottikaan tästä yhdestä katseesta!

Timea oli tuskin lausunut tuota sanaa, ennenkuin jo katui ja riensi korjaamaan kaikkea hyväksi. Hän kääntyi Atalian puoleen syleillääkseen ja suudellakseen häntä.

"Älä ole pahoillasi, rakas Atalia; minä unohdin itseni. Annathan minulle anteeksi? Ethän ole minulle vihainen?"

Samassa silmänräpäyksessä Atalia taas seiso i nöyränä kuin palvelija, joka oli särkenyt jotakin, ja alkoi teeskentelevällä ja nöyrällä äänellä:

"Oi, rakas, kaunis Timeani, älä ole vihainen; enhän tahtonut tehdä pahaa pienelle, kauniille päällesi. Oi, miten kaunis olet uudessa päähineessäsi! Sinä näytät aivan haltiattarelta."

Ja hän suuteli Timeaa olkapäähän.

Majuri värisi.

Yhdeksästoista luku.

ATALIA.

Nimipäivän aatto on myös häiden aatto.

Mielenliikutuksien ilta.

Sulhanen ja morsian istuvat sisimmässä huoneessa. Heillä on toisilleen niin paljon sanottavaa!

Mitähän heillä lienee puhuttavaa? Jospa sen tietäisi!

Vain kukat ymmärtävät kukkaskieltä, vain tähdet käsittävät taivaan piirien puhetta, Memnonin patsaan kieltä tajuavat vain vieressä seisovat patsaat, valkyrioiden kieltä vain vainajat, kuun kieltä vain unissakävijät — ja rakkauden kieltä vain rakastavaiset. Ja se, joka on päässyt osalliseksi tästä korkeasta, pyhästä tunteesta, hän ei tahdo häväistä sitä, vaan kätkee sen sydämeensä salaisuutena, joka voi tulla ilmi vain ripissä. Yhtä vähän Salomon Korkeassa Veisussaan kuin Ovidius rakkausvalituksissaan tai Hafiz lauluissaan tai Petöfi "Rakkauden helmissään" kertoo meille siitä. Se jää salaisuudeksi ikuisiksi ajoiksi.

Pihan puolella huvitteleikse meluava seurue: palvelusväki.

Tänään on ollut ankara työpäivä.

Huomispäivän loistavan juhlan suuret valmistukset. Keittiösotaretki!

Sohvi-rouva oli johtajana. Hän ei sallinut kutsua avuksi ainoatakaan keittäjää eikä sokerileipuria, hän osasi heidän taitonsa paremmin kuin kukaan muu, ja hän oli ylpeä maineestaan, ettei koko seudulla ollut niin etevää keittotaiteilijaa kuin hän oli. Hän oli perinyt tämän taidon äidiltään, jota ilman ei voitu valmistaa mitään kemuja eikä pitoja.

Keittiön viereinen huone ja varastohuoneet ovat täynnä torttuja, leivoksia ja sokerileipiä. Mandelitorttuja, espanjalaisia tuulihattuja, nunnaleivoksia on ladottuina lukemattomille vadeille, jotka seisovat kuin patterit hienojen pasteihojen ja piirakoiden vieressä vartioimassa piiritystä. Jääkellariin on asetettu metsänriista, linnuista ja nautaeläimistä valmistettuja paisteja.

Rasittavaa työtä on jatkunut aina kello yhteentoista saakka illalla. Kun silloin kaikki, mitä oli paistettava, oli paistettu, oli Sohvi-rouvan mielestä aika olla jalomielinen. Hän kutsui palvelijoiden huoneeseen koko pääesikunnan, joka oli niin urhoollisesti kestänyt, ja kestitsi sitä kaikilla niillä herkuilla, jotka taistelun tuoksinassa olivat kärsineet vahinkoa. Sillä eiväthän sellaiset hommat voi onnistua ilman mitään vahinkoja. Paisuvat leivokset kutistuvat kokoon; hilloksi aiottu keitos ohenee liemeksi, tuossa on leivos tarttunut kuparimuottiin eikä sitä ole saatu ulos yhtenä kappaleena; tässä taas on jäänyt jotakin yli, kinkun luu, jäniksen etukäpälä, fasaanin takajalka. Ja kaikki, mitä ei voida tarjota juhlapöydässä, on palvelijoiden mielestä erinomaista herkkua; vieläpä paperikin, jolle leivokset ovat jättäneet jälkensä, nuollaan puhtaaksi, ja ollen sangen ylpeitä siitä, että on maistettu kaikkea, ennenkuin sisällä oleva herrasväki on saanut mitään.

Sohvi-rouva on tänään sangen antelias. Eikä vain antelias, mutta myös puhelias. Ja hänellä on kiitollinen kuulijakunta, etenkin, koska viiniä tarjotaan ateriaksi. Useita putinkeja on lautasliinaan kiedottuina keitetty punaviinissä, ja tätä punaviiniä voidaan nyt jakaa. Ei voi kuvitella mielessään mitään parempaa. Sohvi-rouva on pannut siihen myös muskottikukkaa, inkivääriä, kaneelia ja sokeria.

On nautinto hörppiä sitä juomaa. Kamaripalvelija ammentaa liemikauhalla vaniljakeittoa kuskin kastaessa leipäänsä suklaavaahtoon. Onhan häiden aatto.

Mutta missä Atalia sitten on?

Hän ei ole täällä eikä tuolla.

Sisällä kuiskailevat rakastavaiset luulevat hänen olevan yhdessä äitinsä kanssa huvittelemassa keittiössä Täällä taas luullaan hänen olevan morsiusparin kanssa mykkänä todistajana kahden hiutuvan rakastavaisen onneen. Tai kenties ei ajatella enemmän täällä kuin siellä häntä, aivankuin häntä ei olisikaan olemassa.

Ja kuitenkin olisivat asiat hyvin, jos hetkiseksi keskeytettäisiin puhe kummassa paikassa tahansa ja kysyttäisiin: "Missä Atalia on?"

Atalia istuu yksin siinä salissa, missä hän ensi kerran näki Timean. Vanhojen huonekalujen sijaan on aikoja sitten tullut uusia; vain eräs kirjailtu jakkara on säilytetty muistoksi. Atalia istui sillä, silloin kun Timar astui sisään valkokasvoinen tyttö jäljessään. Viereisellä tuolilla istui herra Katshuka ja valmisteli Atalian kuvaa, jonka yli hänen piirustuskynänsä veti pitkän viivan hänen huomattessaan Timean.

Atalia istuu nytkin tällä jakkaralla.

Kuva on jo kauan sitten karkoitettu romukammioon, mutta Atalia näkee sen yhä edessään, näkee myös nuoren luutnantin, joka teeskennellyin ilmein pyytää häntä hiukan hymyilemään ja olemaan katsomatta häneen niin ylpeästi...

Salissa on pimeä; ei kukaan ole sytyttänyt siellä valoja. Vain kuu loistaa akkunasta, mutta sekin katoaa pian Andreaxen kirkon taakse.

Atalia uneksii tässä uudelleen sen kauhean unen, jota kutsutaan elämäksi.

Se on täynnä loistoa, ylpeyttä ja onnea. Imartelijat kutsuvat häntä Komornin kauneimmaksi tytöksi, "kuningattarekseen" ja sanovat jumaloivansa häntä.

Sillein eksyy eräs lapsi taloon. Eräs kömpelö, naurettava olento, eloton varjo, kylmä sammakko, kokonaan naurunalainen, leikkikalua, jonka avulla saa ajan kulumaan, jota saa työnnellä edes ja takaisin.

Ja kahden vuoden kuluttua tämä virvatuli, tämä valkoinen varjo, tämä matelija on talon valtijat, valtaa kaikkien sydämet, tekee eräästä isän palvelijasta tämän mahtavan vihamiehen ja hänen sulhasestaan sanansasyöjän.

Millainen häpäpä! Kuinka yksin olikaan lattialla makaava morsian herätessään tajuihinsa!

Ja vaikka komeus ja kunnioitus olikin lopussa, tahtoi hän kuitenkin olla rakastettu salaa, pimeässä ja salaisuudessa rakastettu. Mutta sekin kiellettiin häneltä. — Millainen muisto oli hänelle tie, jota hän oli kulkenut sulhasensa luo pimeässä yössä kaameiden katujen kautta ja takaisin sieltä!

Kuinka hän seuraavana päivänä olikaan odottanut sitä miestä turhaan. Kuinka hän oli laskenut kellon lyönnit huutokauppa-rummun päristessä. Eikä häntä vain kuulunut!

Ja sitten seurasivat pitkät kiusallisen teeskentelyn ja salaisten nöyryytyksien vuodet.

Vain yksi oli ymmärtänyt häntä, vain yksi oli tiennyt hänen sydämensä ainoana lohdutuksena olevan nähdä kilpailijansa kärsivän ja kuihtuvan. Ja tämä ainoa, joka sielunsa kauhussa osasi arvostaa häntä oikein, ainoa onnen este, viisaiden kiven keksijä, joka oli loihtinut esiin kaiken tämän onnettomuuden, hän sattuu tyhmän harha-askeleen vuoksi joutumaan jään alle! Ja nyt kääntyy onni takaisin tähän asuntoon, eikä kukaan muu kuin hän itse ole onneton täällä.

Oi, useina unettomina öinä on malja ollut reunojaan myöten täynnä. Vain yksi pisara puuttui, jotta se paisuisi yli laidan.

Tämän viimeisen muodostivat nuo nöyryyttävät sanat: "Sinä taitamaton!"

Tulla haukutuksi kuin piika! Tulla nöyryytetyksi tämän miehen läsnäollessa!

Atalian jäsenet värisivät vilusta.

Mitä nyt tapahtuu täällä?

Valmistetaan huomisia häitä.

Vastaanottohuoneessa kuiskailevat kihlatut; keittiössä tunkeutuu kaikkien ovien läpi iloisen palvelusväen melu.

Mutta Atalia ei kuuntele iloisia ääniä. Atalia kuuntelee vain kuiskauksia...

Hänen on täytettävä eräs tehtävä tänä yönä...

Huoneessa ei pala yhtään lamppua, mutta kuu paistaa sisään. Kuunvalo antaa hänelle kyllin valoa, joten hän voi avata erään rasian ja lukea niiden eri myrkkylajien nimet, joita hän ottaa esiin.

Itämaisen myrkynekottajan varma, ehdottomasti tehokas keino!

Atalia valitsee niiden joukosta yhden.

Hän hymyilee itsekseen.

Hahaha! Mikä melu on nouseva siitä, kun huomenna kilistellään maljoja, ja äkkiä sanat kuolevat vieraiden huulille, kun jokainen näkee naapurinsa kasvot muuttuvan kellanvihreiksi, kun vieraat hypähtävät ylös tuoleiltaan ja huutavat apua ja alkavat helvetillisen tanssin, niin että itse paholaisenkin on porskahdettava nauruun; kuinka silloin muuttuukaan morsiamen kauniit kasvot oikeaksi marmoriksi ja ylvään sulhon kasvot vääntyvät pääkallon ilmeiksi!

"Pang!..."

Pianossa katkesi kieli.

Atalia säikähtyi niin, että kaikki putosi hänen käsistään, jotka vapisivat kuin kouristustautisen.

Se oli vain eräs kieli, sinä pelkuri!

Etkö ole vielä kyllin voimakas?

Hän asetteli eri myrkkylajit takaisin rasiaan, vain yhden hän jätti ulos. Se ei kuitenkaan ollut mitään kuolettavaa myrkkyä, se oli vain unijuomaa.

Äskeinen ajatus ei enää tyydyttänyt hänen sieluaan. Se ei olisi kyllin suuri voitto. Siinä ei olisi kylliksi kostoja noista sanoista: "Sinä taitamaton!" — Tiikeri ei raatele ruumiita; se tahtoo lämmintä verta.

Mutta hänen oli kuitenkin myrkytettävä joku. Mutta tämä joku on juuri hän itse. Ja tätä myrkkyä ei voi ostaa kemisteiltä. Hänen kuolettava myrkkynsä on lohikäärmeen silmässä.

Äänettömästi hän hiipii piilopaikkaan, mistä voi nähdä Timean makuuhuoneeseen.

Suloiset kuiskaukset ja rakastavien hiutuvat silmäykset ovat sitä myrkkyä, jota hänen on imettävä sydämeensä ollakseen varustettu.

Majuri on jo ottamaisillaan jäähyväiset. Hän pitää Timeaa kädestä.

Ja Timean posket ovat niin punaiset.

Oi, tarvitaanko kuolettavaa myrkkyä enemmänkin?

He eivät puhu rakkaudesta, mutta sittenkään ei kolmas olisi saanut olla heidän keskustelunsa todistajana. Sulhanen tekee kysymyksiä, joita hän yksin voi tehdä.

"Nukutteko yksin täällä?" hän kysyy kohottaen suloisessa uteliaisuudessaan vuodeverhoja.

"Nukun siitä saakka, kun tulin leskeksi."

("Ja ennenkin!" kuiskaa Atalia lohikäärmeen takaa.)

Sulhanen käyttää hyväkseen etuoikeuksiaan ja kuulustelee edelleen.

"Minne johtaa ovi vuoteen tuolla puolen?"

"Eteiseen, missä naisvieraani riisuvat päällysvaatteensa. Tästä ovesta te tulitte, silloin kun ensi kerran kävitte luonani."

"Entä tämä toinen pieni ovi?"

"Ei, sinne ette saa katsoa. Se vie pieneen kylpyhuoneeseen."

"Minne sieltä pääsee?"

"Ei minnekään. Vesi tulee johtoa pitkin keittiöstä ja vuotaa maakerrokseen, kun eräs hana avataan."

"Entä tämä kolmas ovi?"

"Tiedättehän siinä olevan pukuhuoneen, josta tullaan minun huoneeseeni, ja sieltä saliin, jossa on pääkäytävä."

"Entä missä on palvelusväki öisin?"

"Naispalvelijat nukkuvat keittiön viereisessä huoneessa, miespalvelijat maakerroksessa. Minun vuoteeni yllä riippuu kaksi soittokelloa, joista toinen menee palvelijattarien huoneeseen, toinen kamaripalvelijan huoneeseen."

"Eikö tässä viereisessä huoneessa oleskele ketään?"

"Siellähän asuu sisar Atalia ja Sohvi-äiti."

"Sohvi-äitikin?"

"Niin. Oi, kuinka olette utelias. Huomenna jo järjestetään kaikki toisin."

("Huomenna!...?!")

"Ja suljetteko ovenne, kun menette nukkumaan?"

"Sitä en milloinkaan tee. Mitä se hyödyttäisi? Kaikki palvelijani rakastavat minua ja ovat uskollisia. Portti on suljettu; täällä sisällä olen turvassa."

"Eikö missään ole mitään salaista käytävää tähän huoneeseen?"

"Hahaha! Tuntuu siltä kuin pitäisitte tätä taloa venetsialaisena palatsina!"

("Onko se sitten sinun talosi?... Oletko rakennuttanut sen?")

"No, mutta tehkää minulle mieliksi ja sulkekaa tänä yönä kaikki ovet ennen maata panoa."

("... Hahaha! Hän tuntuu aavistavan, mitä me tänä yönä uneksimme tässä talossa!")

Timea hymyili ja silitti rypyt sulhasensa vakavalta otsalta.

"No, hyvä on. Teidän mieliksenne suljen tänä yönä kaikki ovet, jotka johtavat huoneeseeni."

("Katso vain tarkoin, että ne ovat hyvin lukitut!" kuiskasi lohikäärme.)

Nyt seurasi hellä syleily ja — vielä yksi pitkä suudelma.

"Rukoilletteko tavallisesti, rakkaani?"

"Ei, en milloinkaan rukoile."

"Oi, miksi ette?"

"Se Jumala, johon uskon, valvoo aina."

("... Mutta jos hän nukkuisikin tänä yönä?")

"Anteeksi, Timea rakas, mutta filosofia ei sovellu naisille. Heidän kaunistuksensa on hurskaus; epäilykset he jättäkööt miehille. Rukoilkaa tänä yönä!"

"Tiedättehän minun ennen olleen muhamettilaisen. Heitä ei opeteta rukoilemaan."

"Mutta nyt te olette kristitty, ja kristittyjen rukoukset ovat kauniita, ottakaa tänään rukouskirja käteenne!"

"Hyvä on. Teidän tähtenne tahdon oppia rukoilemaan."

Majuri etsi esiin "Morsiamen rukouksen" siitä rukouskirjasta, jonka Timar kerran oli antanut Timealle uudenvuodenlahjaksi.

"Hyvä on. Minä opettelen sen ulkoa tänä yönä."

"Tehkää se, tehkää se."

Timea luki rukouksen ääneen.

(... Piru ja helvetin tuli, kuolema ja rutto, maanjäristys, murha ja tulipalo, myrky ja tikari, häpeä ja kunniantomuus, kaikenlaatuinen pilkka, hätä ja turmio tulokoon aaveen tavoin tämän talon yli!... Amen!)

Lohikäärme, Pyhän Yrjänän keihäs kädessään mutisi nämä sanat rukouksen aikana.

Atalia tunsi pirullista raivoa sydämessään.

Tämä mies tahtoo päälle päätteeksi urkkia muurien salaisuudet.

Hän saa Timean jäämään valveille koko yöksi ja rukoilemaan aamuun asti.

Kirous, kirous — rukouskirjankin yli!

Kun majuri tuli etuhuoneeseen oli Ataliakin siellä.

Timea antoi makuuhuoneestaan käskyn näyttää majurille valoa.

Hän luuli jonkun palvelijoista olevan siellä; he olivat tavallisesti aina paikallaan. Mutta tänään he ovat, kuten tiedämme, toisissa toimissa, maistelemassa huomispäivän hääpöydän herkkuja.

Atalia otti pöydältä kynttilän ja valaisi majuria pimeitä portaita alas.

Onnellinen sulhanen ei nykyään nähnyt muita kuin *yhdet* naiskasvot; — hän näki vain Timean ja luuli kamarineidin avanneen oven ja valaisevan hänelle portaita. Hän tahtoi osoittautua jalomieliseksi ja painoi kiiltävän rahan Atalian käteen.

Mutta kuinka hän säikähtykään huomattessaan, kenen ääni hänelle kuiskasi:

"Kiitän teitä, armollinen herra."

"Voi, Jumalan tähden! Tekö se olettekin, neiti? Minä pyydän tuhannesti anteeksi, etten tuntenut teitä pimeässä."

"Ei se mitään tee, herra majuri."

Atalia vetäytyi takaisin ivallisesti niiaten, kätkien kätensä, jossa oli saatu ropo, selkänsä taa.

"Huomenna annan sen takaisin teille, herra majuri. Sallikaa minun pitää se niin kauan — olenhan ansainnut sen."

Herra Katshuka sadatteli taitamattomuuttaan. Hänestä tuntui kuin se selittämätön painajainen, jonka hän tunsi rinnassaan, olisi tullut kahta voimakkaammaksi.

Tultuaan kadulle oli hänen mahdoton mennä kotiinsa. Hän kääntyi kasarmin tielle ja sanoi vartioupseerille:

"Toveri, pyydän sinut häihini huomenna, mutta suostu pyyntööni ja salli minun tehdä kierros kanssasi."

* * * * *

Palvelusväen huoneessa oli iloa.

Kun majuri soitti ovenvartijaa mennessään, tiedettiin rouvan olevan yksin ja silloin lähti kamarineiti hänen luokseen kysymään, käskikö hän mitään.

Timea luuli kamarineidin näyttäneen valoa majurille portaissa. Hän käski tytön mennä nukkumaan; hän kyllä riisuutuisi yksikseen.

Kamarineiti palasi muiden luo.

"Nyt olisi hyvä saada pieni lasillinen punssia päälle", arveli kuski, kun ovenvartiakin oli palannut ja pistänyt avaimen taskuunsa.

Toivomuksen mukaisesti avautui ovi ja Atalia-neiti astui sisään kantaen tarjotinta täynnä punssilaseja, jotka soivat toisiaan vasten kuin aavemainen kellonsoitto.

Se on jokapäiväinen kestitys, joka varsinkin tänä iltana on täysin paikallaan.

"Eläköön hyvä neitimme!" kaikui joka suusta.

Atalia asettaa punssitarjottimen pöydälle. Lasien seassa on porsiinimalja, täynnä sokeria, johon on lisäksi hierottu pomeranssinkuorta, siksi se on niin kellertävää ja tuoksuu niin suloiselle.

Sohvi-rouva juo mieluummin teetä punssin kera. Paljon rommia ja vielä enemmän pomeranssisokeria.

"Etkö itse juo kanssamme?" kysyi hän tyttäreltään.

"En, kiitos, olen jo juonut teetä herrasväen kanssa; minulla on päänsärkyä ja menen nukkumaan."

Sitten hän sanoi äidilleen hyvää yötä ja kehoitti palvelijoita menemään pian nukkumaan, sillä seuraavana päivänä täytyi nousta aikaisin ylös.

He hyökkäsivät ahnaasti punssin ja sokerin kimppuun ja heistä oli tarjottu nektari oivallista.

Sohvi-rouvan mielestä ei asia ollut niin.

Maistettuaan ensimmäisen lusikan nyrpisti hän nenäänsä.

Tämä punssi haisi aivan samalta kuin se juoma, jota huolimattomat imettäjät keittävät unikonnupuista saadakseen yöllä rauhaa noilta siunatuilta lapsilta.

Haju oli hänestä niin vastenmielinen, että hän ei voinut viedä lasia huulilleen. Hän antoi sen keittiöpojalle ja hänestä se oli erinomainen.

Itse hän sanoi olevansa sangen väsynyt päivän vaivojen perästä. Hänkin varoitti palvelijoita nukkumasta vain liian kauan ja sitäpaitsi pitämään silmällä, ettei vain kissa pääsisi keittiöön syömään kallisarvoisia paisteja. Sitten hän sanoi hyvää yötä ja riensi Atalian jälkeen.

Tullessaan heidän yhteiseen makuuhuoneeseensa nukkui Atalia jo. Vuodeverhot olivat vedetyt syrjään; hän näki, miten Atalia nukkui selkä huoneeseen päin ja peite vedettynä aina päähän saakka.

Sohvi-rouvakin riensi vuoteeseen. Mutta täälläkin piti punssin haju häntä hereillä ja pilasi häneltä koko oivallisen illallisen jälkimaun.

Sammutettuaan valon katseli hän kauan, käsivarsiinsa nojaten, nukkuvaa olentoa. Hän tuijotti siihen, siksi kunnes hänen silmäluomensa painuivat kiinni, ja hän nukahti.

Eräs uni vei hänet takaisin palvelijoiden huoneeseen. Siellä kaikki ovat unessa: kuski pitkällä keittiön penkillä, kamaripalvelija pää pöydällä, talonmies lattialla kumoon kaatuneen tuolin selkänöjä tyynynä, keittäjä-tär vuoteessa, kamarineiti liedellä, josta hänen päänsä pistää ulos. Jokaisen edessä makaa tyhjä punssilasi. Vain hän itse, Sohvi-rouva, ei ole juonut omastaan.

Hän uneksii, että Atalia hiipii hänen selkäänsä takana paljasjalkaisena ja aamunutussa ja kuiskaa hänen korvaansa: "Miksi et juo punssiasi loppuun, rakas äiti? Tahdotko enemmän sokeria? Tässä on!" Ja Atalia täyttää hänen lasinsa sokerilla ääriään myöten. Mutta hän tuntee sittenkin koko ajan tuon inhoittavan hajun.

"Minä en tahdo mitään, en tahdo", hän sanoo unissaan, mutta Atalia pitää lasia hänen huulillaan. Häntä puistattaa tuo haju ja häntä alkaa ylenannattaa. Hän ponnistaa vastaan eikä tahdo juoda, työntää vihdoin punssilasinsa kiivaasti luotaan ja töytäsee samalla yöpöydällä olevan vesilasin kumoon, ja vesi vuotaa vuoteeseen.

Siihen hän herää.

Valveilla ollenkin hän luulee näkevänsä Atalian uhkaavat, kauniit silmät.

"Atalia, oletko hereillä?" hän kysyy levottomana.

Ei vastausta.

Hän kuuntelee: toisesta vuoteesta ei kuulu nukkujan hengitystä.

Sohvi-rouva nousee ja menee sängyn luo. Se on tyhjä.

Pimeässä hän ei usko silmiään, vaan haparoi käsillään vuodetta. Se on tyhjä.

"Atalia, Atalia, missä olet?" hän vihdoin kuiskaa hätääntyneenä.

Kun hän ei saa mitään vastausta, herpaantuvat hänen jäsenensä sanomattomasta kauhusta. Hän luulee jäykistyneensä ja tulleensa sokeaksi. Hän ei voi huutaa eikä liikkua. Hän kuuntelee ja nyt hän on mielestään tullut mykäksi. Yhtävähän talossa kuin kadulla kuuluu pienintäkään melua.

* * * * *

Atalia on salakäytävässä.

Hän on ollut siellä kauan.

Kuinka sietämätöntä, että rouva tuolla sisällä näkee niin paljon vaivaa oppiakseen ulkoa rukousta.

Vihdoin Timea lyö rukouskirjan kiinni ja huokaa syvään. Senjälkeen hän ottaa kynttilän ja tutkii, ovatko ovet tarkasti lukossa. Hän katsahtaa myös ulos laskettujen rullaverhojen taakse. Hänen sulhasensa sanat ovat istuttaneet pelkoa hänen rintaansa.

Hän valaisee seiniä nähdäkseen, voisiko joku tulla sisään sieltä.

Nyt hän menee peilipöydän ääreen, purkaa palmikkonsa, kietoo hiukset pään ympäri ja vetää verkon sen päälle, ettei se joutuisi epäjärjestykseen.

Ei hänkään ole täysin vapaa turhamaisuudesta, tämä nuori rouva. Jotta hänen kätensä ja käsivartensa pysyisivät valkoisina ja pehmeinä, voitelee hän niitä tuoksuvalla voiteella ja vetää sitten käsiinsä pitkät hirvensarven-nahasta tehdyt hansikkaat.

Sen jälkeen hän riisuutuu ja heittää yöpuvun ylleen. Mutta ennenkuin hän paneutuu levolle, astuu hän vuoteen taakse, avaa siellä olevan kaapin ja ottaa esiin sen laatikosta sapelinkahvan, jossa on kiinni taittunut terä. Hän tarkastaa hellästi sapelia ja painaa sen povelleen. Sitten hän panee sen päänaluksensa alle.

Atalia näkee kaiken tämän.

Silloin Timea sammuttaa lampun eikä Atalia näe enää mitään.

Hän kuulee vain kellon lyönnit.

Hänellä on kärsivällisyyttä odottaa.

Hän laskee, milloin Timea vaipuisi uneen. Silloin on hetki tullut. Mutta neljännestanti on nyt kuin ijäisyys.

Vihdoinkin lyö kello puoli yksi.

Pyhän Yrjänän kuva lohikäärmeineen liikkuu (lohikäärme ei suinkaan ole voitettu). Atalia astuu esiin piilopaikastaan. Hän on paljain jaloin. Ei edes laattia itse kuule hänen askeleitaan.

Huoneessa on pimeä. Akkunaluukut ovat suletut ja verhot alas lasketut.

Hitaasti ja tunnustellen käsillään eteensä, kulkee hän eteenpäin.

Nukkuvan Timean syvä hengitys osoittaa hänelle tien sängyn luo.

Hänen haparoivat sormensa löytävät päänaluksen, jolla Timean pää lepää.

Hän vie käden päänaluksen alle. Sieltä hän löytää kylmän esineen. Se on sapelinkahva.

Haa! Mitä helvetin kipinöitä heittääkään kylmä teräs hänen suoniinsa!
Hän painaa sapelia povelleen.

Sitten on pimeä, eikä hän voi nähdä nukkujaa.

Nyt hän nukkuu niin suloisesti, ettei edes hänen hengitystään kuulu.

Mutta isku täytyy suunnata oikein.

Atalia vie päänsä lähemmäs kuunnellakseen.

Nyt liikkuu nukkuja ja huokaa unissaan:

"Oi, Jumalani!"

Samassa iski Atalia siihen suuntaan, mistä huokaus kuului.

Mutta isku ei ollut kuolettava. Timea oli unissaan pannut oikean käsivartensa päänsä päälle, eikä sapeli kohdannutkaan päätä.

Terävä teräs tunkeutui hirvennahkahansikkaan läpi ja haavoitti Timean kättä.

Tästä heräsi nukkuja ja kohosi polvilleen vuoteeseen.

Nyt sattui toinen isku hänen päähänsä, mutta paksut, ylöskääriytyt hiukset ottivat sen vastaan ja sapeli haavoitti vain hänen otsaansa ohimon kohdalta.

Timea tarttui vasemmalla kädellään terään.

"Murhaaja!" hän huusi hypähtäen vuoteesta ja haavoittaessaan vasemman kämmenensä terävään aseeseen hän tarttui oikealla vastustajan tukkaan.

Hän tunsi sen naisen tukaksi.

Ja nyt hän tiesi, kuka oli hänen edessään.

On ratkaisevia hetkiä, jolloin sielu salaman nopeudella käy läpi koko ajatusasteikon.

Tämä on Atalia. Viereisessä huoneessa on Atalian äiti. Mustasukkaisuudesta ja kostonhalusta tahdotaan hänet murhata. Olisi turha huutaa apua. Tässä on taisteltava.

Timea ei enää huutanut, vaan kokosi kaikki voimansa vetääkseen toisen pään laattiaan ja vääntääkseen murha-aseen hänen kädestään.

Timea oli voimakas ja murhaaja taistelee aina vain puolella voimalla.

Siten he kamppailivat äänettömästi pimeässä ja matto vaimensi heidän askeleittensa äänen.

Nyt kuuluu aavemainen ääni viereisestä huoneesta.

"Murhaaja!" mylvii epätoivoissaan kirkuva ääni.

Se on Sohvi-rouva.

Tämän huudon kuullessaan kivettyvät. Atalian jäsenet.

Uhrin lämmin veri virtaa hänen kasvoilleen.

Viereisestä huoneesta kuuluu akkunalasin helinää ja rikkomastaan akkunasta huutaa Sohvi-rouva kimeällä äänellä hiljaiselle kadulle:

"Murhaaja! Murhaaja!"

Kauhuissaan tästä hälyytyksestä päästää Atalia sapelin ja käyttää molemmat kätensä vapauttamaan tukkaansa Timean sormista; nyt on hän ahdistettu, nyt on hänellä hätä.

Heti kun hän on irrottanut tukkansa, työntää hän Timean luotaan, juoksee aukon luo, joka johtaa piilopaikkaan ja vetää pyhimyksen kuvan kehyksen hiljaa kiinni.

Timea horjahtelee muutamia askelia häntä kohti sapeli kädessään, mutta syöksyy sitten tajuttomana matolle.

* * * * *

Sohvi-rouvan huudon kuuluessa kaikuu kiireisiä askeleita kadulta.

Vartiojoukko lähestyy.

Majuri joutuu ensinnä luo. Sohvi-rouva tuntee hänet ja huutaa:
"Juoskaa, kiiruhtakaa! Timea murhataan!"

Majuri soittaa ja kolkuttaa portin luona, mutta kukaan ei tule avaamaan. Sotilaat koettavat murtaa sitä, mutta se ei anna perään.

"Herättäkää palvelusväki, niin että saamme portin auki", huutaa majuri.

Sohvi-rouva juoksee sokean rohkeudella, jommoisen hirveä säikähdys saa aikaan, pimeiden käytävien ja huoneiden läpi lakkaamatta työtäisten vasten huonekaluja ja ovipieliä. Vihdoin hän osaa palvelijain huoneeseen.

Täällä hän taas näki unensa edessään. Palvelijat nukkuivat sikin sokin: kuski selällään keittiön penkillä, kamaripalvelija pöytänsä nojaten, talonmies, lattialla pitkällään ja kamarineiti liedellä pää riippuen ulospäin. Kynttilä jalan suusta lepatti loppuunpalaneen kynttilän viimeinen liekki, heittäen

kaameaa valoa karkeaan joukkoon.

"Talossa on murhaajia!" huusi Sohvi-rouva vapisevalla äänellä nukkujiille. Vain kuorsaukset vastasivat huutoon.

Hän ravisteli muutamia nukkuja ja huusi heidän nimensä heidän korviinsa, mutta he vaipuivat takaisin heräämättä.

Portilta kuului pyssynpäiden iskujen kaiku.

Ei ovenvartiaakaan saatu hereille.

Mutta portinavain oli hänen taskussaan.

Sohvi-rouva otti suurilla ponnistuksilla avaimen esiin ja juoksi pimeään käytävän läpi, pimeitä portaita alas, pimeää eteistä kohti ajatellen kauhuissaan: "Ajatteles, jos nyt töytäisit murhaajaan!" ja sen vieläkin kauheamman kysymyksen alati noustessa hänen mieleensä: "Mitä jos tuntisitkin murhaajan? Oi, kukahan se voi olla?"

Vihdoin viimein hän pääsi portin luo, ja löysi lopuksi avaimen reiän ja avasi.

Ulkoa tunki sisään kirkas valo, siellä seiso, paitsi sotilasvartiota, poliiseja lyhdyt käsissään. Kaupungin käskynhaltijakin ja lähinnä asuva rykmentinlääkäri tulivat rientäen sinne, mutta vain kiireesti sieppaamissaan pukimissa.

Herra Katshuka juoksi ylös portaita vastaanottohuoneeseen ja seiso pian sen oven luona, joka johti suoraan Timean huoneeseen. Se oli suljettu sisältäpäin. Hän pani olkapäänsä ovea vastaan ja mursi siten lukon.

Timea makasi lattialla hänen edessään tajuttomana ja verissään.

Majuri nosti hänet ylös ja kantoi hänet käsivarsillaan vuoteeseen.

Rykmentinlääkäri tutki haavat ja selitti, etteivät ne olleet hengenvaarallisia. Rouva oli vain pyörtynyt.

Nyt kun levottomuus rakastetun tilasta oli poistettu, heräsi majurin kostonhalu.

"Mutta missä on murhaaja?"

"Kummallista!" sanoi käskynhaltija, "kaikki ovet olivat sisältä suljetut. Kuinka saattoi murhaaja tulla sisään ja kuinka ulos?"

Ei missään näkynyt petollista jälkeä. Itse murha-ase, taittunut sapeli, Timean oma säilyttämä kalleus, jota hän oli säilyttänyt samettilaatikossa, makasi veren tahraamana laattialla.

Nyt saapui kaupunginlääkärikin.

"Etsikäämme palvelusväki esiin."

Nämä nukkuvat sikeässä unessa, josta on mahdotonta herättää heitä.

Lääkärit tutkivat heitä. Ei ainoakaan ole nukkuvinaan; he ovat kaikki nukutetut opiumilla.

Keitä muita on talossa? Kuka on murhaaja?

"Missä Atalia on?" kysyy majuri Sohvi-rouvalta.

Hän tuijottaa majuriin vaiti eikä voi vastata.

Eihän hän tiedä sitä.

Käskynhaltija avaa heidän huoneeseensa johtavan oven. Sohvi-rouva seuraa jäljessä miltei tajuttomana.

Hänhän tietää, että Atalian vuode on tyhjä.

Mutta ei, Atalia makaa vuoteessa ja nukkuu.

Kaunis, valkoinen yönuttu on napitettu kaulaan asti, hiukset ovat peitetyt pitsiseen yöpäähineeseen, kauniit, valkoiset kädet miltei pitsiliinan peitossa lepäävät peitteellä.

Kasvot ja kädet ovat *puhtaat* ja hän nukkuu.

Sohvi-rouva kallistuu jäykkänä seinää vasten nähdessään Atalian.

"Hänhän nukkuu sikeästi", sanoo kaupunginlääkäri. "Hänellehän on annettu opiumia."

Rykmentin lääkäri astuu myös hänen vuoteensa ääreen ja tunnustelee valtimoa.

Se lyö levollisesti.

"Hän nukkuu sikeästi."

Ei piirrekään muutu hänen kasvoillaan, kun valtimoa koetellaan. Ei väristyskään ilmaise hänen tietävän, mitä ympärillä tapahtuu.

Hän osaa itseään hillitsemällä pettää kaikkia.

Yhtä vain ei: miestä, jonka rakastetun hän oli aikonut murhata.

"Nukkuuko hän todella?" kysyy majuri.

"Koettakaa itse hänen kättään", vastaa lääkäri; "se on kylmä, ja valtimo lyö levollisesti."

Atalia huomaa majurin tarttuvan hänen käteensä.

"Mutta katsokaapa, herra tohtori", hän sanoo, "jos tutkitaan tarkemmin, niin on kauniin, valkoisen käden kynsien alla *tuoretta verta*..."

Nämä sanat kuullessaan Atalian sormet kouristuvat majurin käden ympäri, ja majuri tuntee sen kuin kotkankynnet puristuisivat hänen lihaansa.

Atalia nauraa ääneen ja heittää peitteen päältänsä. Täysin pukeutuneena hän hypähtää vuoteesta, mittaa pirullisen ylpeänä ja uhmaten hämmästyneet miehet katseellaan kiireestä kantapäähän, katsoo voitonhimoisella raivolla majuriin ja heittää halveksivan silmäyksen äitiinsä.

Naisparka ei voi kestää tätä katsetta, vaan vaipuu tajuttomana lattialle.

Kahdeskymmenes luku.

VIIMEINEN TIKARINPISTO.

Eräs Komornin mielenkiintoisimpia rikosjuttuja on se, jonka sankaritar oli *Atalia Brazovics*.

Tämä nainen puolustautui mestarillisesti.

Hän kielsi kaiken, osasi todistaa kaiken, ja kun jo luultiin, että hän oli kiinni, onnistui hänen levittää sellainen pimeys ympärilleen ettei tuomari osannut päästä ulos sokkelosta.

Miksi hän olisi tahtonut murhata Timeaa? Olihan hän itse kihloissa ja kulki surutonta elämää kohti, ja Timeahan oli hänen hyväntekijänsä ja oli luvannut hänelle runsaat myötäjaiset.

Sitäpaitsi ei jälkeäkään murhayrityksestä ollut näkynyt Timean oven edessä. Ei mistään löytynyt veristä vaatetta eikä pyyhinliinaa; ei edes uunista löydetty poltettujen vaatteiden tuhkaa.

Yhtä vähän kävi selville, kuka oli antanut palvelusväelle opiumia. Nämä olivat edellisenä iltana juoneet ja syöneet yhdessä, ja olihan erilaatuisten värjättyjen sokerileivosten joukossa voinut olla sellaisiakin, jotka vaikuttivat nukuttavasti. Epäilystä punssista ei keksitty pisaraakaan palvelijoiden huoneessa, lasitkin, joista oli juotu, olivat huuhdotut silloin kun yövartio tuli sisään. Kaikki todistukset olivat raivatut tieltä.

Atalia väitti itsekin sinä yönä nauttineensa jotakin, joka oli maistunut epäilyttävältä, ja sitten vaipunut niin syvään uneen, ettei ollut kuullut äidin kolistavan tämän tullessa hänen jälessään, vaan herännyt vasta silloin, kun majuri oli koskettanut hänen kättään.

Ainoa, joka oli nähnyt hänen vuoteensa olevan tyhjän puoli tuntia aikaisemmin oli hänen äitinsä, joka ei voinut todistaa häntä vastaan.

Hänen tehokkain puolustuksensa oli se seikka, että kaikki ovet olivat olleet lukossa ja Timea itse oli ollut pyörriksissä. Kuinka olisi murhaaja voinut päästä sisään ja ulos?

Jos murhayritys todella oli tehty, miksi juuri häntä epäiltiin eikä talon muita palvelijoita?

Majuri oli ollut Timean luona yöhön asti.

Eikö joku olisi voinut hiipiä huoneeseen hänen poistuessaan?

Eihän edes tiedetä varmasti, onko salamurhaaja ollut mies vai nainen.

Ainoa, joki tiesi asian, oli Timea, ja hän ei ilmaissut sitä.

Hän piti johdonmukaisesti kiinni siitä väitteestään, ettei hän voinut muistaa, mitä hänelle oli tapahtunut. Hänen kauhunsa oli ollut niin suuri, että kaikki oli hävinnyt mielestä kuin paha uni.

Hän ei voinut syyttää Ataliaa.

He eivät edes ole kohdanneet toisiaan.

Timea on vuoteen omana saamiensa haavojen vuoksi, jotka vain vaikeasti ovat parannettavissa.

Mielenliikutukset rasittavat häntä vielä enemmän kuin haavakuume.

Hän pelkää Ataliaa.

Tuon kauhean tapauksen jälkeen ei häntä milloinkaan jätetä yksin. Lääkäri ja sairaanhoitaja valvovat vuorotellen hänen luonaan. Päivällä on majurikin hänen vuoteensa vieressä ja tuomari käy usein häntä tervehtimässä päästäkseen totuuden perille; mutta niin pian kuin puhe johtuu Ataliaan, mykistyy Timea, eikä silloin voi saada hänestä sanaakaan ulos.

Kerran lääkäri neuvoi valmistamaan hänelle miellyttävää lukemista.

Timea oli jo silloin noussut vuoteeltaan ja vastaanotti vierailuja istuen nojatuolissaan.

Herra Katshuka ehdotti, että luettaisiin lävitse ne nimipäivönnittelut, jotka olivat saapuneet muistorikkaan yön edellisenä päivänä.

Tämä olikin parasta lukemista, mitä saattoi olla: kummilasten lapsellisia, viattomia onnentoivotuksia hänelle, joka niin ihmeellisellä tavalla oli pelastunut kuolemasta.

Timean kädet ovat vielä sidotut. Herra Katshukan on itse avattava kirjeet ja luettava ne hänelle. Tuomarikin on läsnä.

Potilaan kasvot kirkastuvat hänen lukiessaan ja se tekee hänelle hyvää.

"Mikä ihmeellinen sinetti tämä on?" sanoo majuri saadessaan käsiinsä kovakuoriaisella sinetöidyn kirjeen.

"Se on todella hämmästyttännyt minua", sanoo Timea.

Majuri avaa sen, mutta luettuaan ensimmäiset rivit: "Armollinen rouva! Huoneessanne on Pyhän Yrjänän kuva", kuolevat sanat hänen huulilleen. Silmät pyörivät hurjina hänen lukiessaan edelleen, huulet tulevat sinisiksi ja kylmä hiki tunkeutui hänen otsalleen. Äkkiä hän heittää kirjeen luotaan kuin raivoissaan ja hyökkää Pyhän Yrjänän kuvan luo, työntää sitä nyrkillään ja tempasee sen raskaine kehyksineen ulos seinästä.

Siellä ammottaa piilopaikan pimeä kita.

Majuri syöksyy pimeyteen ja palaa hetkisen jälkeen takaisin, pitäen murhayrityksen selviä todisteita, Atalian verisiä vaatteita, korkealla päänsä päällä.

Timea kätkee kasvot säikähtyneinä käsiinsä.

Tuomari ottaa kirjeen esiin, pistää sen povelleen ja ottaa samoin vaatteet haltuunsa.

Piilopaikasta tulee muutakin esiin: myrkkyrasia ja Atalian päiväkirja hirveine tunnustuksineen, jotka voivat heittää valoa hänen sielunsa pimentoihin, kuten fosforia muodostavat elukat meren korallimetsien yli. Mitä hirviöitä siellä asuukaan!

Ja Timea unohtaa käsiensä olevan haavoittuneet. Kädet ristissä hän rukoilee herroja, tuomaria, lääkäreitä ja sulhastaan pitämään asiaa salassa... olemaan ilmaisematta sitä kenellekään.

Mutta sehän on mahdottomuus.

Todistukset ovat tuomarin käsissä eikä Atalialle löydy armoa muualta kuin Jumalan tyköä.

Timea itse ei voi kauemmin vetäytyä pois lain alaisuudesta. Heti kun hän voi poistua huoneestaan, on hänen astuttava tuomioistuimen eteen ja kohdattava Atalia.

Oi, se on julma velvollisuus.

Ei hän nytkään saata sanoa muuta kuin, ettei voi muistaa, mitä tapahtui murhayrityksen hetkenä.

Nyt oli kiirehdittävä häitä. Timea voi vain herra Katshukan puolisona astua tuomioistuimen eteen.

Niin pian kuin hänen terveydentilansa sallii, tapahtuu vihkimistoimitus kotona kaikessa hiljaisuudessa, ilman laulua, ilman soittoa, ilman vieraita ja häätjuhliä. Vain pappi ja marsalkat, tuomari ja kotilääkäri — ovat läsnä. Ei mitään vierailuja vastaanoteta.

Kun Timea on tullut niin voimiinsa, että hän saattaa ajaa takaisin komitaattitaloon, kutsutaan hänet puolisoineen oikeuden eteen kuuluteltavaksi Atalian asiassa.

Inhimillinen oikeus ei sääli häntä, vaan pakottaa hänet vielä kerran murhaajan näkyviin.

Oi, Atalia ei pelkää tätä hetkeä. Hän odottaa kärsimättömänä hetkeä, jolloin hänen uhrinsa tuotaisiin sisään. Ellei muusta syystä, niin tahtoo hän ainakin katseellaan antaa tälle piston sydämeen.

Mutta hän säpsähtää kuitenkin, kun oikeuden puheenjohtaja lausuu:

"Kutsukaa sisään Emmerik Katshukan vaimo."

Emmerik Katshukan vaimo! Siis hän on jo Katshukan vaimo!

Sitä huolimatta kuvastavat Atalian kasvot salaista tyytyväisyyttä.

Timean astuessa sisään ja kun hän näkee tämän kasvot, entistään vieläkin kalpeampina, otsalla punainen viiru, murha-aseen jättämä arpi. Tämä muisto on häneltä.

Samoin paisuu hänen kaunis, ylväs povensa ilosta, kun puheenjohtaja pyytää Timeaa elävän Jumalan nimessä vannomaan vastaavansa hänen kysymyksiinsä omantunnonmukaisesti, samoin kuin että kaikki hänen tähänastinen puheensa on totta, sekä kun Timea vetää hansikkaan käsistään ja ojentaa ylös kätensä, joka on tullut aivan muodottomaksi kauhean iskun jäljiltä. Sekin on Atalian häälahja.

Mutta Timea vannoo haavoitettu käsi vavisten päänsä päällä unohtaneensa kaikki, ettei hän edes voi muistaa, oliko hänen vastataistelijansa nainen vai mies.

("Kurja!" mutisee Atalia hampaittensa välistä. "Emmekö painineet rinta vasten rintaa? Sinä et edes uskalla syyttää minua siitä, mitä olen *aikonut* tehdä?")

"Sitä emme nyt kysy teiltä", vastaa puheenjohtaja Timealle. "Me vain esitämme teille kysymyksen: Onko tämä kovakuoriaisella sinetöity lapsen kirjoittama kirje saapunut teille todella postin kanssa samana päivänä, jolloin murhayritys toimeenpantiin? Jätettiinkö se teille avaamatta ja eikö teillä ollut aavistusta sen sisällöstä?"

Timea vastaa näihin kysymyksiin levollisesti: niin ja ei.

Nyt kääntyy puheenjohtaja Atalian puoleen.

"Kuulkaa nyt te, neiti Atalia Brazovics, mitä tämä kirje sisältää:

"Armollinen rouva! Teidän huoneessanne on Pyhän Yrjänän kuva. Tämä kuva kätkee piilopaikan, johon pääsee vain lasikaapin kautta. Muurauttakaa tämä aukko kiinni ja varjelkaa kallisarvoista elämääne, joka tulokoon pitkäksi ja onnelliseksi!

Dodi."

Ja lopetettuaan kohottaa puheenjohtaja erästä liinaa pöydällä — ja sen alta löytyvät Atalian syyttäjät: verinen yöpuku, myrkkyrasia ja päiväkirja.

Atalia päästää sellaisen vihlovan äänen kuin kondorikotka, joka on haavoittunut kuolettavasti, ja kätkee kasvot käsiinsä.

Ja ottaessaan kätet kasvoiltaan, eivät kasvot enää olleet kalpeat vaan veripunaiset.

Kaulan ympärillä oli hänellä leveä, musta nauha Hän repäisi solmun auki molemmin käsin ja heitti

nauhan lattiaan, ikäänkuin olisi hän paljastanut kauniin, valkean kaulansa pyövelille; kenties hän teki sen myöskin saattaakseen vapaasti puhua, mitä hänen sielustaan nyt puhkesi esiin. "Niin, niin se onkin! Minä juuri tahdoin murhata sinut, ja minä kadun vain sitä, etten osunut paremmin. Sinä olit elämäni kirous, sinä valkoposkinen aave! Sinun tähtesi minä jouduin onnettomuuteen ja kiroukseen. Tahdoin murhata sinut — olin kohtalolle velkapää tämän työn. En olisi saanut rauhaa tulevassa elämässä, ellen olisi koettanut tehdä sitä. — Kas tuossa on kyllyksi myrkyä passittamaan kokonaisen hääseurueen toiseen maailmaan. Mutta minä tahdoin nähdä sinun vertasi. Sinä et kuollut, mutta minä olen sammuttanut janoni ja nyt voin kuolla. Mutta ennenkuin pyövelin miekka erottaa pään ruumiista, olen kuitenkin iskevä sydämeesi sellaisen iskun, joka on kiusaava sinua hellimmissä syleilyissäkin. Minä vannon: Kuule minua Jumala, kuulkaa minua te pyhimykset ja enkelit, ja te paholaiset, kuulkaa minua, te helvetin asukkaat! Osottakaa vain minulle yhtä paljon armeliaisuutta kuin seuraavat sanani ovat totta..."

Ja raivoava nainen lankesi polvilleen ja huitoi käsiään pänsä päällä kutsuen kaikki helvetin voimat todistajiksi.

"Minä vannon, minä vannon, että tästä salaisuudesta, piilopaikasta nimittäin, tiesi paitsi minua, vain Mikael Timar Levetinczy. Pari päivää sen jälkeen, kun oli kuullut minulta asian, hän katosi. Jos nyt joku kirjallisesti on ilmoittanut siitä sinulle, *niin ei Timar ole voinut kuolla pari päivää senjälkeen. Mikael Timar Levetinczy elää siis vielä, ja sinä voit odottaa ensimmäistä puolisoasi palaavaksi.* Niin auttakoon minua Jumala, yhtä varmasti kuin on totta, että Timar vielä elää. Se, joka haudattiin hänen sijastaan, oli varas joka oli varastanut Mikaelin vaatteet. Ja elä nyt edelleen tämä tikarinpistos sydämessäsi!"

* * * * *

Kahdeskymmenesensimmäinen luku.

MARIA-NOSTRAN SYNTINEN VAIMO.

Oikeus tuomitsi Atalian kuolemaan seitsenkertaisen myrkytys- ja salamurhayrityksen johdosta. Keisarin armo muutti tämän rangaistuksen elinkautiseksi vankeudeksi. Maria Nostran rangaistusvankilassa.

Atalia elää vielä.

Tästä ajasta on jo kulunut neljäkymmentä vuotta, ja hänen täytyy nyt olla 67 vuotias.

Hänen uhmaava luontonsa ei vielä ole masentunut.

Hän on jäykkäniskainen, umpimielinen ja kovettunut.

Kun muut naisvangit sunnuntaisin viedään kirkkoon, teljetään Atalia yksinäiseen kammioonsa pelosta, että hän häiritsisi muiden hartautta.

Kun hänet kerran pakosta vietiin kirkkoon, huusi hän keskellä papin saarnaa: "Sinä valehtelet!" ja sylki alttarille.

Useat kerrat on tänä aikana armahdettu vankeja. Maan suuriksi ilojuhliksi on sadottain vankilan asukkaita laskettu vapauteen. Mutta häntä ei vankilan johtaja ole milloinkaan puolustanut armahdettavaksi.

Niille, jotka neuvoivat häntä katuvaisena tunnustamaan vikansa ja tekemään parannuksen, tullakseen armahdetuksi, hän sanoi:

"Hetimit kun pääsen vapaaksi, menen murhaamaan tämän naisen."

Näin hän sanoo vieläkin.

Mutta hänen vainonsa uhri on jo aikoja sitten muuttunut tomuksi monta vuotta kärsittyään siitä tikarinpistosta, joka iskettiin hänen sairaaseen sydänparkaansa.

Näiden sanojen jälkeen: "Timar elää vielä!" ei hän enää voinut olla oikein onnellinen. Aviosuudelmat olivat niillä ijäksi myrkytettyt. Ne hiipivät kuin aaveet hänen iloonsa. Ja huomattessaan kuoleman lähestyvän antoi hän viedä itsensä Levetincziin, jotta häntä ei laskettaisi samaan hautaan, jossa mätäni Herra ties, kuka, Timarin vaakunan alla.

Siellä Levetinczissä hän valitsi itselleen hiljaisen, ruohottuneen paikan, samassa seudussa, missä hän

oli menettänyt isänsä, missä Ali Tshorbadshi lepäsi virran pohjalla, niin lähellä Vapaata Saarta kuin olisi salainen aavistus vetänyt häntä sinne...

Hänen hautakiveltään voi nähdä saaren kalliolle.

Niillä aarteilla, jotka Timar oli jättänyt hänelle, ei ollut mitään siunausta. Ainoa poika Timean toisesta avioliitosta oli suuri tuhlari. Hänen käsissään hävisi rikkaus yhtä pian kuin se oli tullutkin. Timean pojanpoika elää nyt siitä armolahjasta, jonka Timar lahjoitti perheensä köyhtyneiden jäsenten elättämiseksi. Se on ainoa, mikä määräämättömästä rikkaudesta vielä on jäljellä.

Siinä paikassa, missä hänen palatsinsa Komornissa seiso, on nyt jo toinen rakennus ja Levetinczyn hauta on tungettu pois linnoitustöiden tieltä. Entisestä rikkaudesta ja komeudesta ei ole mitään jäljellä.'

* * * * *

Ja mitä nyt tehdään Vapaalla saarella?

Kahdeskymmenestoinen luku.

EI KUKAAN.

Neljäkymmentä vuotta oli kulunut siitä, kuu Timar katosi Komornista. Minä opettelin aakkosia siihen aikaan, kun me koulupojat olimme käsketyt ottamaan osaa saattokulkueseen erään rikkaan herran hautajaisissa, herran, jonka jälestäpäin kerrottiin elävän. Kansan kesken eli yhä luulo, että Timar vielä elää ja äkkiä näyttäytyisi. Mahdollisesti olivat Atalian uhkasivat sanat loihtineet esiin tämän uskon. Yleinen mielipide piti siitä kiinni.

Samoin väikkyi mielessäni vielä sen ihmeen ihanan naisen kasvojen piirteet, joka kirkossa arkkujen viereisestä kuorista katseli alas. Hän istui saarnatuoliin päin ensimmäisellä penkkirivillä. Hän oli niin häikäisevän kaunis ja kuitenkin niin lempeä.

Muistan samoin sen yleisen säikähdyksen, mikä valtasi mielet, kun tuon kauniin naisen seuranaan eräänä yönä, huhun mukaan, oli yrittänyt murhata hänet. Mikä ennenkuulumaton tapaus se olikaan!

Näin myös, kuinka tätä kuolemaan tuomittua naista kuljetettiin pyövelinkärryillä mestauslavalle. Kerrottiin, että hänet mestattaisiin. Hänellä oli harmaa puku, jota koristivat mustat nauharuusut.

Hän istui selkä kuskiin päin, ja häntä vastapäätä istui pappi ristinkuva kädessään. Toriakat haukkuivat häntä karkeasti ja sylkivät hänen jälkeensä, mutta hän katsoi kylmästi eteensä eikä välittänyt heistä.

Kansaa tungeskeli kärryjen takana. Uteliaat pojat juoksivat suurin laumoin katselemaan, miten niin kaunis pää erotettaisiin ruumiista. Minä katselin arasti häntä sulletun akkunan takaa. Voi, jos hän sattumalta olisi katsahtanut minuun!

Tunnin kuluttua palasi väkijoukko takaisin. Se oli tyytymätön siihen, että kaunis kuolemaan tuomittu oli palannut. Hänet oli vain viety mestauslavalle ja siellä armahdettu.

Kerrottiin, että kun pappi sen jälkeen oli ojentanut hänelle ristinkuvan antaakseen hänen suudella sitä, oli hän sen sijaan purrut pyhää vertauskuvaa, niin että hänen hampaittensa jäljet näkyivät Vapahtajan kasvoissa.

Ja vielä sen jälkeenkin näin toisen kauniin naisen joka sunnuntai kirkossa. Hänellä oli nyt punainen juova otsassa ja vuosi vuodelta kävivät hänen kasvonsa yhä kalpeammiksi ja surullisemmiksi.

Hänestä kerrottiin jos jonkinlaisia huhuja, lapset kuulivat niitä äideiltään ja kertoivat sitten niitä toinen toisilleen koulussa.

Viimein haihdutti aika ne ihmisten mielestä.

Eräs vanha ystäväni, luonnontutkija, joka oli kuuluisa kasvien ja hyönteisten kokooja ei vain omassa maassaan, vaan koko oppineessa maailmassa, kertoi minulle joku aika sitten kaikenlaatuisia asioita niistä kummallisista saarista, joita on Turkinmaan ja Unkarin välisellä alueella ja jotka eivät oikeastaan kuulu kenellekään, syystä että eivät kuulu kummallekaan valtiolle. Juuri senvuoksi ne ovatkin oikea Kalifornia intohimoisille luonnontutkijoille, jotka niistä löytävät mitä harvinaisimpia näytteitä kasvimaailmasta. Vanha ystäväni läksi näille seuduille joka vuosi ja oleskeli siellä useita viikkoja innokkaasti kooten kasveja. Kerran hän kehoitti minua lähtemään mukaansa tuollaiselle retkelle Minä

olen itse vain asianharrastaja sillä alalla, ja koska minulla oli hyvää aikaa, seurasin vanhaa ystävääni alisen Tonavan varsille.

Hän vei minut Vapaalle Saarelle.

Oppinut ystäväni oli tuntenut tämän seudun jo vuosikausia, jo siihen aikaan, kun suurin osa siitä oli korpea ja kaikki oli vielä ummussa.

Lukuunottamatta kaislikkoa, joka vielä ympäröi suojaavana saarta, on täällä nyt oikea mallipuutarha.

Palolaitosten ympäröimänä on saari täysin suojassa tulvalta ja sitäpaitsi kanavien halkoma, joihin hevosien vetämä pumppukone pumppuaa veden.

Kun oikea puutarhuri tulee tänne, hän tuskin saattaa riistäytyä sieltä irti. Jokainen tilkkunen maata on viljelty ja antaa joko satoa tai kaunistaa paikkaa. Muskatelli-tupakka, jota täällä viljellään, tuoksuu oivalliselta ja on oivaa lajia, jos sitä vain oikein hoidetaan. Saaren mehiläiskopit näyttävät pieneltä kaupungilta, joka on rakennettu Lilliputteja varten. Siellä on yksikerroksisia majoja jos jonkin muotoisia. Aitauksen ympäröimässä lehdossa on mitä erilaatuisinta siipikarjaa. Täällä on oivallisia hudaaneja päätöyhtöineen, lumivalkeita kotkinkiinakukkoja, pirullisen kauniita crêve-coeurejä, kaksinkertaisine helkkoineen, huuhekajamaisia "prinssi Alberteja" sekä kokonaisia laumoja hopeanhoitoisia kalkkunoita, valkoisia ja keltaisia riikinkukkoja sekä keinotekoisessa lammissa valittuja harvinaisia monivärisiä anka-, hanhi- ja joutsenlajeja. Mehevillä kedoilla käyvät laitumella sarvettomat lehmät, angoravuohet ja laamat, joilla on pitkä, musta, kiiltävä villa.

Saattaa nähdä että tällä saarella asuu hallitsija, joka tuntee, mitä ylellisyys on.

Ja kuitenkin ei tällä hallitsijalla ole milloinkaan äyriäkään.

Saarella ei oteta vastaan äyriäkään.

Mutta ne, jotka tarvitsevat saaren tuotteita, tietävät, mitä saarelaiset tarvitsevat: viljaa, työkaluja, vaatetavaraa, värjättyä lankaa, j.n.e. ja he jättävät vastineeksi näitä tavaroita.

Oppinut ystäväni toi tavallisesti muassaan uusia kukansiemeniä ja uusien, kesyjen lintulajien munia, ja sai vastineeksi harvinaisia hyönteisiä ja kuivattuja kasveja, jotka hän kauniilla voitolla sitten möi kerääjien kokoelmiin ja ulkomaalaisiin museoihin, sillä tiede ei ole yksinomaan intohimo, se on myös elinkeino.

Mikä minut yllätti mitä hauskimmin oli se seikka, että asukkaat puhuivat unkarin kieltä ja se on totta tosiaan harvinaista rajalla.

Koko siirtokunnan muodostaa yksi ainoa perhe, joten kaikkia asukkaita kutsutaan vielä etunimillä.

Ensimmäisen uutisasukkaan kuusi poikaa on ottanut vaimot lähiseudulta ja pojanpoikien ja näiden lasten lukumäärä nousee jo neljäänkymmeneen.

Ja saari elättää nämä kaikki. Täällä ei tunneta puutetta. Eletään yltäkyläisyydessä.

Jokainen osaa tehdä työtä ja vaikka heitä olisi kymmenen kertaa enemmän, elättäisi saari kaikki.

Isoäidin isä ja äiti johtavat yhä jälkeläistensä töitä.

Perheen miehiset jäsenet opettelevat puutarhanhoitoa, puunleikkausta, saviastiantekoa sekä tupakanviljelystä ja eläintenhoitoa; heidän joukostaan kehittyvät myös puusepät ja myllärit. Naiset kutovat turkkilaisia mattoja, pitävät silmällä hunajan valmistusta, valmistavat juustoja ja keittävät ruusuvettä. Ja kaikki nämä työt käyvät niin kädestä käteen, ettei toisen ole tarvis sanoa toiselle, mitä on tehtävä. Jokainen tietää velvollisuutensa, täyttää sen muistuttamatta ja iloitsee työstään.

Asunnot, joissa eri perheet asuvat, muodostavat jo kokonaisen pitkän talorivin. Joka talo rakennetaan yhteisvoimin, ja vanhukset huolehtivat nuorista.

Vieraat, jotka tulevat saarelle, ottaa vastaan saaren nykyinen päämies. Häntä kaikki kutsuvat isäksi; vieraat tuntevat hänet nimellä Deodat. Hän on vahvarakenteinen neljänkymmenenvuotias mies, jolla on kauniit, jalot kasvopiirteet. Hän tekee kaikki vaihtokaupat ja näyttää vieraille siirtokunnan.

Saapuessamme sinne otti Deodat meidät vastaan sillä avomielisellä sydämellisyydellä, jolla vanha ystävä kohdataan; ystäväni, luonnontutkija, oli täällä vuotuinen vieras.

Keskustelumme aiheena oli omenan-, viinin- ja puutarhanviljely, kasvi- ja hyönteisoppi, ja kaikissa näissä aineissa tuntui Deodatilla olevan tarkat tiedot. Kaikesta, mikä koski puutarhan ja eläinten hoitoa,

oli hän sangen hyvin perillä. Minä en voinut peittää ihmetystäni ja kysyin häneltä, mistä ja keneltä hän oli saanut kaikki nämä tiedot.

"Ukolta", vastasi Deodat hellästi huohtaen.

"Kuka hän on?"

"Te saatte nähdä hänet, kun kaikki kokoontumme illalliselle."

Silloin oli juuri omenasadon aika. Nuoret naiset ja miehet olivat kaikki kokoilemassa oivallisia kullankeltaisia, nahanruskeita ja karmosiinipunaisia hedelmiä. Kauniit omenat ladottuina läjiin vihreälle nurmelle kuin kanuunankuulat linnoituksen pihalla. Koko saarelta kuuluu iloista ääntä.

Kun syysaurinko laski, antoi saaren kalliolla oleva kello merkin, että työpäivä oli lopussa. Tämän merkin saatuaan riensivät kaikki panemaan poimitut, vielä jäljellä olevat hedelmät koreihin, joihin he sitten kaksittain tarttuivat ja kantoivat ne varastohuoneisiin.

Mekin Deodatin kera suuntasimme askeleemme siihen suuntaan, mistä kellon ääni kuului.

Kello oli pienen puurakennuksen tornissa. Talo ja torui olivat aivan muratin peitossa, mutta kuistin pylväistä, joissa näkyi eriskummallisia kuvioita, saattoi nähdä, että tämän talon rakentaja oli leikannut monta syvää ajatusta, unelmaa ja toivetta puuhun.

Rakennuksen edessä oli avoin paikka, jossa seisoivat penkkejä ja tuoleja. Kun työ oli lopussa, tunkeutuivat kaikki sinne.

"Tässä asuvat vanhukset", kuiskasi minulle Deodat.

Heti sen jälkeen he astuivat ulos. Se oli kaunis vanha pari.

Nainen lienee ollut kuudennellakymmenennellä ikävuodellaan, mies kahdeksannellakymmenennellä.

Viimemainitun kasvoilla oli sellainen luonteenomainen ilme, joka vielä neljäkymmenen vuoden perästä muistuttaa mieleen hyvää kuvaa, jonka on kerran nähnyt. Minä hämmästyin. Hänen päänsä oli paljas jo, mutta ne harvat hiussuortuvat, jotka vielä olivat jäljellä, samoin kuin viiksetkin tuskin vivahtivat harmaaseen, eikä ikä näyttänyt ensinkään muuttaneen hänen kasvojensa lujia piirteitä. Kohtuulliset tavat ja säännölliset elintavat sekä iloinen mieliala säilyttivät siten kasvopiirteet.

Vanha nainen oli sangen puoleensavetävä henkilö. Hänen muinoin kullankeltaiset kiharansa näyttivät olevan hopeavärin läpätunkemat, mutta silmät olivat vielä neidon, ja posket punastuivat kuin morsiamen, kun hänen miehensä painoi suudelman niille.

Ja kummankin kasvot loistivat autuutta nähdessään koko suuren perheensä edessään ja he huusivat jokaista nimeltä luokseen ja suutelivat heitä kaikkia.

Siinä heidän autuutensa, heidän hartautensa, heidän kiitoksensa ja rukouksensa.

Vasta sitten tuli meidän vuoromme. Deodat, vanhin pojista, oli viimeinen, jota vanhukset syleilivät.

Meidänkin kanssamme he vaihtoivat kädenpuristuksia ja kutsuivat meidät ottamaan osaa illalliseen.

Nainen piti vielä ylikomennon keittiön puolella, ja hän se antoi osat koko suurelle perheelleen; mutta ukko antoi jokaisen vapaasti valita, mihin tahtoi istuutua, ja aterioida rakkaimman ystävänsä vierellä.

Itse hän istuutui meidän ja Deodatin kanssa erääseen pöytään. Pieni enkelimäinen tyttö, jota hän nimitti Noëmiksi, kiipesi hänen polvilleen ja sai luvan kuunnella vakavaa keskusteluaamme.

Kun minun nimeni mainittiin ukolle, katsoi hän minuun kauan, ja ilmeisesti punastui.

Oppinut ystäväni kysyi, oliko hän milloinkaan kuullut nimeäni. Ukko vaiken.

Deodat riensi valaisemaan, ettei ukko ollut neljäkymmenen vuoteen lukenut, mitä maailmassa tapahtui. Koko hänen lukemistonsa oli vain maanviljelystä ja puutarhanhoitoa koskevia kirjoja.

Sellaisten ihmisten tapaan, jotka ovat kauan pitäneet tapanaan kertoa toisille, mitä itse ovat kokeneet, käytin tietysti tilaisuutta hyväkseni valaistakseni viisaudellani ja kertoakseni hänelle, mitä maailmassa oli tapahtunut.

Minä kerroin maan tapahtumista ja sanoin hänelle, että Unkari ja Itävalta oli yhdistetty pienellä "ja" sanalla.

Hän puhalsi paksun savupilven piipustaan sanoen: "Minun saareni ei kuulu siihen."

Minä kerroin niistä veroista, joita meidän oli maksaminen.

Savupilvi sanoi: "Minun saarellani ei makseta veroja."

Minä kerroin hänelle, mitä verisiä taisteluja isänmaassamme ja koko avarassa maailmassa oli käyty.

Savupilvi huomautti: "Täällä emme käy sotaa kenenkään kanssa."

Tähän aikaan oli suuri rahanpuute; suurimmat liikkeetkin kukistuivat toinen toisensa jälkeen. Tätäkin koetin saada häntä käsittämään.

Tupakinsavu vastasi: "No, Jumalan kiitos, meillä ei ole rahaa."

Sitten minä selitin hänelle, kuinka kiivaasti puolueet taistelivat keskenään ja mitä kiistoja uskonto, kansallisuus ja vallanhimo saivat aikaan.

Ukko naputti tuhan ulos piipustaan: "Meillä ei ole piispoja, valitsijoita eikä ministereitä."

Ja lopuksi esitin hänelle, kuinka voimakkaaksi maamme kerran olisi tuleva, kun kaikki nämä toiveet kävisivät toteen.

Pikku Noëmi oli nukahtanut vanhuksen polvelle; hänet täytyi viedä sisään ja panna levolle. Se oli tärkeämpää kuin asiat, joista olin puhunut. Nukkuva lapsi vietiin hänen polveltaan hänen vaimonsa syliin. Kun tämä poistui, kysyi ukko minulta:

"Missä olette syntyneet?"

Sanoin sen hänelle.

"Mikä on ammattinne?"

Kerroin olevani romaanikirjoittaja.

"Mikä se on?"

"Ihminen, joka tarinan lopusta osaa saada selville koko tarinan alusta saakka."

"No, ottakaa sitten selville minunkin tarinani", hän sanoi tarttuen käteeni. "Oli kerran mies, joka jätti maailman, missä häntä ihailtiin, ja loi itselleen toisen, missä häntä rakastetaan."

"Rohkenenko kysyä nimeänne?"

Ukko kohosi päätään pidemmäksi, kun kuuli nämä sanat. Senjälkeen hän kohotti vapisevan kätensä ja laski sen pääni päälle.

Ja siinä silmänräpäyksessä minusta tuntui kuin olisi, kauan, kauan sitten tämä sama käsi levännyt pääni päällä, silloin kun lapsen kiharat vielä liehuivat sen ympärillä, ja kuin olisin kerran ennen nähnyt nämä kasvot.

Kysymykseeni hän vastasi:

"Minun nimeni on 'Ei kukaan.'"

Sitten hän kääntyi pois virkkamatta enää mitään. Hän meni taloon eikä enää näyttäytynyt meidän saarella olomme aikana.

* * * * *

Sellainen on Vapaan Saaren nykyinen tila.

Kahden hallituksen suoma etuoikeus, joka tekee tämän maapalan riippumattomaksi sen molemmiin puolin olevista maista kestää vielä viisikymmentä vuotta.

Viisikymmentä vuotta! — Kuka tietää, miksi maailma sinä aikana on muuttunut?

TOISEN OSAN LOPPU.

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by

U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase "Project Gutenberg" associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than "Plain Vanilla ASCII" or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original "Plain Vanilla ASCII" or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR

NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it

takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.